

T.C.
MİMAR SİNAN GÜZEL SANATLAR ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ
TARİH ANABİLİM DALI
YENİÇAĞ TARİH PROGRAMI

**MÜHİMME DEFTERLERİNE GÖRE OSMANLI
HAKİMİYETİNDE SUDAN**

YÜKSEK LİSANS TEZİ

Hazırlayan
20142204039 TARIG IDRIS ABDALLA GABREEL

Danışman
Prof. Dr. Ömer İŞBİLİR

İSTANBUL 2017

Tarık IDRIS ABDALLA GABREEL tarafından hazırlanan **Mühimme Defterlerine Göre Osmanlı Hakimiyetinde Sudan** adlı bu çalışma aşağıda adları yazılı jüri üyelerince Oybirliğiyle / ~~Oyçokluğuyla~~ Yüksek Lisans Tezi olarak Kabul Edilmiştir.

Kabul (Sınav) Tarihi : 21 / 09 / 2017

(Jüri Üyesinin Ünvanı , Adı , Soyadı ve Kurumu) :

İmzası :

Jüri Üyesi : Prof.Dr. Ömer İŞBİLİR (Danışman)

Jüri Üyesi : Doç.Dr. Zekai METE (Medeniyet Ü. Öğr.Üy.)

Jüri Üyesi : Yrd.Doç.Dr. Zeynep AYCIBİN SEYİTKIRAN

Yedek Jüri Üyesi : Prof.Dr. Zeynep TARIM (İ.Ü.Öğr.Üy.)

Yedek Jüri Üyesi : Yrd.Doç.Dr. Filiz BAYRAM

İÇİNDEKİLER

İÇİNDEKİLER	i
ÖNSÖZ	iii
ÖZET	v
SUMMARY	vi
KISALTMALAR.....	vii
GİRİŞ	viii
OSMANLI ARŞİVİ VE MÜHİMME DEFTERLERİ	viii
1. Osmanlı Arşivi'nin Önemi.....	viii
2. Mühimme Defterlerine Genel Değerlendirme	ix
BİRİNCİBÖLÜM	1
1. SUDANIN KÜŞ KRALLIĞI VE ESKİ MEDENİYETİ.....	1
1.1. Eski Sudan Tarihinden Kareler	1
1.2. Küş Krallığı.....	2
İKİNCİBÖLÜM.....	4
2. TOPLANAN BELGELERİN DEĞERLENDİRMESİ	4
2.1. OSMANLILARIN SUDAN VE DOĞU AFRİKA İLE İLK TEMASLARI	4
2.1.1. Özdemir Paşa'nın Mısır'ın Güney ve Sudan'ın Kuzeyine Seferi	4
2.1.2. Funç Devleti İle İlişkileri.....	6
2.1.3. Diğer Afrika Emîrlikleri İle İlişkileri.....	9
2.2. SUDAN'IN DOĞUSUNDAKİ HABEŞ EYALETİN KURULUŞU	13
2.2.1. Sevakın Sancağı	13
2.2.2. Eyaletin Tesis	13
2.2.3. Eyaletin Etkili Beylerbeyleri.....	14
2.2.3.1. Özdemir Paşa	14
2.2.3.2. Özdemiroğlu Osman Paşa	15
2.2.3.3. Özdemiroğlu Osman Paşa'dan Sora Gelen Beylerbeyleri	16
2.3. HABEŞ EYALETİ'NİN TEŞKİLATI VE İDARESİ	17
2.3.1. Eyaletin İdari Teşkilatı.....	17
2.3.1.1. Sevakın Sancağı	17
2.3.1.2. İbrim Sancağı ttt	17
2.3.1.3. Güney Mısır ve Kuzey Sudan'daki Sancaklar	18
2.3.2. Eyaletin Maliyesi.....	20

2.3.2.1. Liman Gümrüğü	20
2.3.2.2. Sâlyâne.....	20
2.3.3. Eyaletin Askeri Teşkilatı.....	21
2.3.3.1. Kale binası	21
2.3.3.2. Sahilleri Koruma	21
2.3. XVIII. YÜZYIL'DA SEVAKİN VE HABEŞ EYALETİNİN DURUMU.....	21
ÜÇÜNCÜ BÖLÜM	23
3. METİNLER: Mühimme Defterlerinde (A. DVN. MHMS. D) BULUNAN Sudan VE Habeşistan ile Alakalı Hükümlerin Transkripsiyonu	23
4. SONUÇ	215
5. BİBLİYOGRAFYA.....	216
6. ÖZGEÇMİŞ	218

ÖNSÖZ

Geçmiş ile bugün ve geleceğin arasına sağlam köprü oluşturan ve nesilden nesile bize insanlığın tecrübelerini aktaran arşiv, bir devletin veyahut bir milletin tarihini öğrenebilmek için ilk başvurmamız gereken önemli bir müessesedir. Osmanlı Devleti Türk devletlerinden aldığı arşiv tutma adeti sayesinde hüküm sürdüğü topraklarda kültür ve tarihi kaydedip bize aktarmıştır. Mühimme defterleri Başbakanlık Osmanlı Arşivi'nde bulunan serileri'nin en önemlisi ve ilk müracaat edilen defterleridir. Mühimme defterleri, Divân-i hümayûn'da yapılan toplantı'da çıkan kararların kaydolunduğu defterlerdir.

Mühimme Defterlerine göre Osmanlı Hakimiyetinde Sudan, başlığı altında yaptığımız bu çalışmadan gayemiz yeniden tarihimizi kendi kendimize ve doğru kaynaklara dayanarak yazma temelini koymaktır. Bilindiği üzere dünya tarihi ve özellikle Sudan gibi Afrika ülkelerinin tarihi sümürgeci batılı ülkeler tarafından yazılmaktadır.

Bu çalışma süresinde Başbakanlık Osmanlı Arşivi'nde Mühimme tasnifinde (A.DVNS. MHM.d) bulunan 267 defterin tamamını taradık. Bu defterlerin her birinin sayfa adedini yazmak uzun zaman alacaktır. İçlerinde 200 sayfa olanı olduğu gibi, 500 sayfa olanı da vardı. Ortalama 300 sayfadan hesaplayacak olursak, toplamda 80.000 sayfa ve her sayfada ortalama 3 hüküm bulunduğu hesabından yola çıkarsak 240.000 hükmü tarayıp bunların içinden de Sudan ve Habeşistan ile alakalı tesbit ettiğimiz 312 adet hükmü yeni harflere aktardık. Yeni harflere aktarılan bu hükümlerin tamamı danışman hocam ile karşılıklı okunmak suretiyle kontrol edilmiş ve ortaya sağlam bir metin çıkması sağlanmıştır.

Yapılan bu çalışma, giriş bölümü ve onu takip eden üç bölümden oluşmaktadır. Giriş bölümünde, Osmanlı arşivi'nin önemi ve Mühimme defterleri'nin genel özellikleri hakkında bilgi verimiştir. Birinci bölümde eski Sudan tarihi ve özellikle Milattan önce bilinmeyen medeniyeti üzerinde durulmuştur. İkinci bölümde, mühimme defterlerinden toplanan hükümleri, Habeş eyâleti'n kuruluşu ve idârî, mâlî ve askerî teşkilâtı olarak tasnif ederek değerlendirmelerini yapmaya çalıştık. Üçüncü bölümde ise metin traskripsiyonu verilmiştir.

Çalışma sırasında yardımlarını esirgemeyen danışman hocam Prof. Dr. Ömer İŞBİLİR'e sonsuz şükranlarımı sunuyorum. Okuma ve kontrol etmede bana yardım eden Beyezit el yazma kütüphanesi'in müdürü Salih ŞAHİN ve arşiv personeli Salih DEĞİRMENCİ beylere de minnettarım. Çalışmam boyunca her türlü desteklerini gördüğüm aileme ve arkadaşlarıma teşekkür ediyorum.

ÖZET

Osmanlı Devleti'nde karar organı olan Divan-ı Hümayun'da tutulan defterlerin en önemlisi olan Mühimme defterleridir. Osmanlı Devlet mekanizmasının işleyişi, tebaa ile olan ilişkiler, siyasi, askeri ve sosyal konulara dair hükümleri içeren birinci elden kaynak niteliğindedirler. Nitekim Önceden Osmanlı hâkimiyeti altına girmiş olan 38'i aşkın devletlerin tarihlerine ait kayıtlar mevcuttur. Bu ülkelerin yazarları tarihlerini yazarken Osmanlı Arşivine başvuru yapmadan yazdıkları eksik kalacaktır.

Bu çalışmada kastedilen Sudan, kânûnî Sultan Süleyman zamanında fethedilen Sudan topraklarında bulunan Habeş eyâletidir. Bu eyaletin büyük bir kısmı bugünkü Sudan'ın toprakları üzerinde olup ilk merkezi Sudan'nın meşhur liman şehri olan Sevâkin olmuştur. Osmanlı Arşivi'nde bulunan 267 Mühimme defterleri taradıktan sonra Habeş eyaleti'nin kuruluş ve Osmanlı'nın oradaki münâsebtleri ile ilgili hükümleri değerlendirdik. Dolayısıyla yapılan bu çalışma Mühimme defterlerindeki hükümler Sudan tarihine ışık tutması bakımında önemlidir.

Anahtar kelimeler: Mühimme defterleri, Osmanlı, Sudan, Habeş, Sevakin, Musavva.

SUMMARY

The Mühimme manuscript is the most important document among the books kept in Divan-ı Hümayun which is the decision-making body in the Ottoman State. It is the primary source of the Ottoman State mechanism that includes provisions concerning relations with the subjects, political, military and social issues. Thus it also contains the records of more than 38 states that have already come under the Ottoman domination is available. Whenever the writers of those countries want to write down their own history, they will not succeed without using the Ottoman Archive.

In this study, the Sudan is meant Ethiopian (Habeshistan) state was in Sudan, which was conquered at the time of Kanuni Sultan Süleyman. Most of this territory is covered by Sudan and its first capital Sawakin is one of Sudan's famous harbors. After thoroughly searching of 267 Muhimme documents, we have evaluated the history of foundation of Ethiopian State and its relationship with the Ottomans. In this case, the work on archive documents from the Muhimme book is important to enlighten the history of Sudan.

Key words: Mühimme book, Ottoman, Sudan, Ethiopia, Sawakin, Masawa.

KISALTMALAR

A.g.e	Adı geçen eser
A.g.m	Adı geçen makale
B	Receb
BOA	Başbakanlık Osmanlı Arşivi
Bkz.	Bakınız
C.	Cilt
Ca	Cemaziyelevvel
C	Cemaziyelahir
DİA	Diyanet İslâm Ansiklopedisi
Haz	Hazırlayan
Hkm	Hüküm
L	Şevval
M	Muharrem
MD	Mühimme defteri
N	Ramazan
Nu	Numara
Ra	Rebiü'l-evvel
R	Rebiü'l-âhir
s.	Sayfa
S	Safer
Za	Zilka'de
Z	Zilhicce

GİRİŞ

OSMANLI ARŞİVİ VE MÜHİMME DEFTERLERİ

1. Osmanlı Arşivi'nin Önemi

Ünlü Osmanlı tarihçisi Prof. Dr. Halil İNALCIK "Bana Osmanlı Arşivlerini verin size bir kültür imparatorluğu kurayım" diyerek Osmanlı Arşivlerinin önemini çok veciz bir şekilde ortaya koymuştur¹.

Arşiv, geçmiş ile gelecek arasında bir köprü vazifesi yapan ve devletlerin kimliği ve hüviyetini muhafaza eden bir müessesedir. Arşivlerin en büyük özelliği, ilimlerine başlangıç ve ilk elden kaynak olmalarıdır. Bundan dolayıdır ki, bir devletin ve milletin tarihi, devlet ve millet hayatının öz çizgileri demek olan arşivlerinde gizlidir.

Arşivler Türk devlet geleneğinde önemli bir yere sahip olmuşlardır. Uygurlar'da başlayan sistemli bir arşiv meydana getirme hareketi, Anadolu Selçukluları'nda gelişerek, Osmanlı Devleti'nde zirveye ulaşmıştır. Türk-İslâm ahlâkından gelen yazılı kâğıda saygı gösterilmesi geleneği, devlet işlerine âit yazılı vesikaların müsveddeler de dâhil olmak üzere titizlikle muhafaza edilmesine yol açmıştır.²

Arşivler, yeni kurulan devletlerin yasal dayanakları olarak ortaya çıkmıştır. Yeni sınırların yönetiminin gerçekleşmesinde belgeler temel göstergeler olmuştur. Arşivler mülkiyetin ve toplumsal hayatın düzenli bir şekilde yürümesi ve devamlılığının teminatı olarak kabul edilmişlerdir. Bu da toplumla bireyler arasındaki ilişkilerin gelişmesiyle gerçekleşmiştir.³

Adriyatik'ten Basra körfezine kadar uzanan üç kıta üzerinde, çok geniş bir coğrafyada varlık gösteren ve bünyesinden otuza yakın devlet çıkaran Osmanlı Devleti'nin, yüzyıllar boyunca büyük bir dikkat ve özenle oluşturduğu arşivler; uzun

¹ Hacı Osman YILDIRIM ve Diğerleri, Başbakanlık Osmanlı Arşivi Rehberi, Osmanlı Arşivi Daire Başkanlığı, İstanbul, 2000, s.V.

² Başbakanlık Osmanlı Arşivi, 5 Numaralı Mühimme Defteri, (957/ 1565-1566), Özet ve İndeks, Başbakanlık Osmanlı Arşivi Daire Başkanlığı, Ankara 1994, s.VI.

³ B O A, 3 Numaralı Mühimme Defteri, (966-968 / 1555-1556) Özet ve Tarskripsiyon, Osmanlı Arşivi Daire Başkanlığı, Ankara, 1993, s.XVI.

yıllar Osmanlı Devleti'nin hâkimiyeti altında bulunan Balkanlar, Kırım ve Kafkaslar, Orta Doğu, Arap Yarımadası, Akdeniz Adaları ve Kuzey Afrika'daki pek çok devletin kültür, iktisat ve siyasî tarihlerinin gün ışığına çıkarılmasında, milletlerarası hakların ispatı ve korunmasında, ayrıca vatandaş haklarının gerektiğinde hukukî mesnedi olması bakımından birinci el kaynak olan belgeleri bünyesinde bulundurması sebebiyle müstesna bir ehemmiyete sahiptir. Bugün Osmanlı Devleti'nin dağılmasından sonra ortaya çıkan devletlere mensup araştırmacılar, kendi tarihleriyle alakalı meseleleri açıkly kavuşturması için Başbakanlık Osmanlı Arşivi'nde araştırma ve inceleme yapmaktadır ve buradan elde ettikleri mühim yayınlanmaktadırlar⁴.

2. Mühimme Defterlerine Genel Değerlendirme

Mühimme Defterleri, Osmanlılar'ın Divan-ı Hümayun'da kararlaştırılan hususlar üzerine padişahın onayı alındıktan sonra düzenledikleri fermanların suretlerinin kaydedildiği defterlerdir. Söz konusu adlandırmanın bu defterler için kullanılıp genelleşmesi XVII. Yüzyılın sonlarından itibaren olmuştur. Daha önce divan kayıtlarının yer aldığı defterlere "mîrî ahkâm defterler" veya "ahkam-ı mîrî" denmekteydi.⁵

Mühimme Defterleri'nin Şeklî Özellikleri:

Mühimme defterleri koleksiyonu Başbakanlık Arşivi'nde bulunmakla beraber günümüze ulaşabilen en eski tarihli iki mühimme defteri Topkapı Sarayı'ndadır. (TSMA, 951 / 1544 tarihli; TSMK, 959/1552 tarihli). Başbakanlık Arşivi'ndeki 961'den (1554) başlayan defterler tek bir seri içinde toplanmış değildir.

Mühimme tasnifinden başka aslında mühimmeler arasında yer alması gerekirken sonradan bulunduğu için ayrı bir tasnif haline getirilen on yedi defterden ibaret

⁴ BOA, 7 Numaralı Mühimme Defteri, (975-976/ 1567-1569), Özet, Transkripsiyon ve İndeks, Başbakanlık Osmanlı Arşivi Daire Başkanlığı, Ankara, 1998, s.VI.

⁵ Mübahat S. Kütükoğlu, "Mühimme Maddesi", Türkiye Diyanet Vakfı, İslam Ansiklopedisi, cilt: 31, İstanbul, 2006, s. 520-523.

Mühimme Zeyli (980- ı ı 59/1572-1746 yılları arasında) altmış sekiz Mühimme-i Askeri (1196/ 1782'den itibaren). On Mühimme-i Mektûm (1203/ 1789'dan itibaren) ve onbeş Mühimme-i Mısır (1119/1707 'den itibaren) mevcuttur. Koleksiyon içinde olmakla beraber 266 ciltlik serinin tamamı da gerçek anlamda mühimme değildir. Arada buyuruldu ve tahvil hükmü defterleri de vardır. Bazı istisnalar dışında mühimme defterleri, kaleme alındıkları sadrazam ve re'îsü'l- küttabın devrini belirten bir başlıkla başlar. O defterin ihtiva ettiği hükümlerin tarihleri içinde bu makamlarda değişiklik olmuşsa tekrar yeni bir başlık atılmıştır⁶.

Mühimme defterlerindeki hükümler, divanda alınan kararların padişah tarafından tasdikinden sonra ferman haline getirilmiş halleri olduğu için ferman rükünlerini ihtiva eden belge suretleridir. Tarihin yeri ve şekli ise XVII. yüzyıl ortalarına kadar başlık şeklinde Arapça olarak haftanın günü, ayın adı ve yılı olarak kaydedilmiştir. Bu tarihlerin bazılarında haftanın günü ile ayın tarihinin uymadığı görülür. XVII. yüzyıl ortalarına doğru ise önce başlık tarihle birlikte bazı hükümlerin altına da tarih atılmaya başlanmış. Daha sonra başlık tarih tamamen terkedilerek her hükmün altına ve ayın onar günlük devreleriyle (evâil, evâsıt, evâhir) ay ve yıl yazılmıştır. Nadir olmakla beraber tam tarih yazılmış bazı hükümlere de rastlanır.⁷

Hüküm suretlerinin defter şekline getirilişi önceleri divana bağlı olarak çalışan kâtipler tarafından yapıldı. Divana bağlı büroların gelişmesinden sonra defterleri Beylikçi Kalemi düzenlemiş, hükümleri yazanlarada "mühimme-nüvis" adı verilmiştir. Mühimme defterlerinde hükümlerin üst ve yanlarında yer alan notlar sayesinde fermanların hazırlanış ve yazılışları hakkında bilgi edinilmektedir⁸.

Mühimme Defterleri: Hükümlerin sâdır oldukları divânlar bakımından dört ayrı grupta değerlendirebilir:

⁶ Kütükoğlu, A.g.m, s. 520 - 523.

⁷ BOA, 3 Numaralı Mühimme Defteri, s. XVI – XIX.

⁸ BOA, A.g.e, s. XVI – XIX.

1-Padişahın payitahtta bulunduğu sırada, Sadrazam başkanlığındaki divân toplantısından çıkan emirlerin kaydolunduğu Mühimme Defterleri.

2-Rikâb Mühimmesi: Sadrazamın sefer veya baska bir sebeple payitahttan ayrılırken yerine vekil olarak bıraktığı Rikâb kaymakamı veya Sadaret kaymakamı denilen görevli başkanlığında toplanan Divân'da alınan kararların yazıldığı defterler.

3-Ordu Mühimmesi: Ordu ile birlikte sefere çıkan sadrazamın sefer sırasında akdettiği divân toplantılarında alınan kararların yazıldığı defterler.

4-Kaymakamlık Mühimmesi: Padişah ve sadrazamın aynı anda Dersaadet'ten ayrıldığında, devlet işlerini tedvir etmek üzere tayin edilen Sadaret kaymakamının müstakil olarak akdettiği divânlarda alınan önemli kararların yazıldığı defterler.⁹

Mühimme Defterleri'nin yukarıda ifade edilen şekli özellikleri yanında, muhteva bakımından önem ve değerlerini de aşağıdaki başlıklarda toplamak mümkündür.

1-Mühimme Defterleri, Osmanlı Devleti'nin merkez ve taşra teşkilatındaki idarî ve askerî organların yapısı, karşılıklı münasebetleri, çalışma tarzları, fonksiyonları hakkında önemli kaynaktır. Müesseselerin organizasyon ve isleyisi, hukukî prosedür hükümlerinin tetkikiyle anlaşılabilir.

2-Komsu ülkeler ile Avrupa, Kuzey Afrika, Orta Doğu, Arabistan Yarımadası, Kafkaslar ve Rusya tarihleri açısından önemli bilgiler ihtiva ederler.

3-Osmanlı Devleti'nin, gayr-i müslim tebeası ile olan münasebetleri, azınlıklar hukuku, halkın sosyal ve ekonomik ihtiyaçlarının temini hususlarındaki yönetim politikası, ibadet ve âyin serbestiyeti, mâbedlerin inşası gibi konular Mühimme Defterleri'nde çokça görülür.

4-Hac organizesi, surre alayları ve mukaddes belgelere götürülen hizmetler, konu olarak ayrı bir yer tutar.

5-Osmanlı kültür ve sanat faaliyetleri cümlesinden, imar ve iskân siyaseti, çevre ve belediye hizmetleri, sağlık ve eğitim işleri, geniş vakıf idarelerinin problemleri ve teftişleri bakımından da zengin malzeme ihtiva ederler.

6-Sayıları hayli fazla olan ve Ordu Divânı'nca tutulan Mühimme Defterleri, askerî tarih, harp tarihi ve lojistik hizmetler tarihi yönünden de birinci elden kaynaklılardır.

⁹ BOA, 5 Numaralı Mühimme Defteri, s. X – XI.

Netice olarak, XVIII. yüzyılda devlet işlerinin Divân-ı Hümayûn'dan Paşa Kapısı'na kaydığı, Bâb-ı Âlî'nin, yönetimde ağırlığının hissedilmeğe başladığı dönemlerde yavaş yavaş padişah fermanlarının yerini sadrazam buyrulduları almaya başlamış ve bu buyruldular için "Ayniyat Defteri" adı altında yeni bir defter türü tutulmaya başlanmıştır.¹⁰

¹⁰ Hacı Osman Yildirim ve Diğerleri, Başbakanlık Osmanlı Arşivi Rehberi, s. 62.

BİRİNCİ BÖLÜM

1. SUDANIN KŪŞ KRALLIĞI VE ESKİ MEDENİYETİ

1.1. Eski Sudan Tarihinden Kareler

Milattan önceki zamanlara kadar Kökenleri uzanan, çeşitli medeniyetlere ev sahipliği yapan, bilim adamları ve araştırmalara göre Adem oğulları diğer dünya köşelerine dağılmadan kucaklayan siyahlıların toprağı¹¹, Sudan ismiyle tanınan ya da bazı kaynaklarda Etiyopya¹² olarak adı geçen ve hemen hemen Mısırın güneyinde müstakil bir bölgedir. Burada müstakil dememizin sebebi de tarih boyunca bütün Mısır'ı işgal eden güçler, öncelikli Sawakin sınırlarında kısa bir zaman olsa bile durmuşlar, Başka bir deyişle bir sınır var olduğuna işaret etmişlerdir.

Sudan kelimesinin kökenine dair farklı rivayetler vardır. Bazıları için Arapça Kökenli Sevâd (Siyah) yani siyahlıların toprağı anlamında bir kelimedir. Diğer rivayette ise Sudan isminin, bir şahsiyetin, Kral, lider veya bir sultan adı olduğunu nakil edilir¹³. Kelime anlamı ne olursa olsun, anlam açısından Mısır'ın güneyinden güney Afrika'ya kadar, Kızıldenizden şu anki Moritanya'ya kadar uzanan topraklara söyleniyordu. Çünkü yakın zamana kadar Mali cumhuriyetin diğer ismi batı Sudan ya da Fransız Sudanı idi.

Görüldüğü üzere genel olarak Sudan kelimesinden Afrika kastediliyordu. Fakat bu geniş topraklarda onlarca medeniyetin ev sahipliğini yapmıştır. Antik çağın derinliğinden 18. Yüzyıllarına kadar hep medeniyetler toprağı olup kendini dünyanın diğer medeniyetlerine katkıda bulunmuştur. Sömürgeci güçlerin ortaya çıkmasıyla birlikte sorunlar başlamıştır. Öncelikle bu zengin toprakları ele geçirmek için insanların asıl kimliklerini değiştirmekle başladılar, kölelik sistemiyle ezilmiş topluluk hissi ve aşağılık duygusunu yaratmaya çalıştı ve ne yazık ki bir dereceye başardılar. İkinci aşmada bu insanların tarihlerinden uzaklaştırarak zamanla medeniyetlerini unutturup gerçekleri ortadan kaldırmaktır. Fakat gerçek her zaman mahvedilmez

¹¹ Samiya Beşir, Târîh'u Memleketü'l-Küş, Dar al-Asiqqa, Hartum, 2005, 1-3.

¹² Nuam Şukeyr, Târîhu's-Sudan, Dare'l-cil, Beyrut, 1981, s.14 -19.

¹³ Samiya Beşir, A.g.e, s.1-3.

elbette bir gün açığa çıkacaktır. İşte tam bu noktada Sudan durumundan bahsedilebilir. Sudanın eski tarihi ve medeniyetlerinden bahsedilirken, Kūş, Meroe, Nabta krallıklarından söz etmeden olmaz.

1.2. Kūş Krallığı

Kūş Krallığı Mısır medeniyeti ile çok benzerlikler göstermesine rağmen Charlis Bone gibi arkeoloji âlimleri asıl Mısır'ın antik medeniyetine çok şey Kūş'tan geçtiğini söylerler, ve hem keşfedilen kalıntılar ile ispat etmeye çalışırlar¹⁴. Tarihte bir dönem Mısır firavunları tarafından yönetilmiş olan Kūş, kendisi de bir zaman Mısır'ı yönettiğini rivayet ediliyor. Bu medeniyetin insanları, çok gelenek ve görenekleri mevcut mesela; ölümlerin mumyalar ve mezar için piramitler inşa ederler ve farklı farklı tanrılara tapmışlardı. Kūş medeniyeti ya da krallığı ciddi gelişmelere imza atmıştır. Misal olarak madencilik ve demir Mısırlılar tarafından daha yeni yeni keşfedilir iken, Kūş insanı için ülkenin en büyük kaynağı sayılmaktaydı. Hatta ihrac ettikleride görülmektedir¹⁵. Kūş krallığında büyük rol oynayan kadınlardır. Bu mesele, ne kadar geliştiklerini göstermektedir. Zira gelişmemiş veya hüküm sistemi oturmamış yerlerde kadının rolü zayıf kalır. Kadınlar, ülkeyi yönetebilecek seviyede idiler. Şunda ülkede bulunan en büyük piramit de bir kraliçe onuruna yaptırılmıştır. Kush insanları okçuluk ve yetenekli sanatkârları ile meşhurlardı. Aksum Krallığı istilasıyla dağılmıştı.

Onlarca kaynağa göre Kūş krallığından Yirmi beşinci aile, Mısırı işgal ederek hükmetti. Milattan önce, sekizinci ve dördüncü yy. arasında büyük gücü Sanat, mühendislik, diller ve dinler sahibi olan Kūş krallığı, sonradan üç büyük krallıklara bölünerek hükmünü sürdürdü. 1. Kerma (M.Ö. 2400-1500), 2. Nabtab (M.Ö. 1000-300) Bunların en sonuncusu, Meroe Krallığı'dır (M.Ö. 300 - MS 300). Bu krallıklar ve onlardan sonra Hristiyan ve İslami krallıklar, Akdeniz kıyılarından Afrika'nın

¹⁴ Isma'il Kushkush, "Ancient Kingdoms in Land of War", 31.03. 2013, <http://www.nytimes.com/2013/04/01/world/africa/in-sudan-archaeologists-unearth-ancient-kingdoms.html?mcubz=0>, Erişim tarihi 12.09.2017.

¹⁵ Makki Şubeyke, es-Sudan Abra'l-kurun, Lecnet-talif, Kahire, 1964, s. 1-11

derinliklerine kadar muhteşem imparatorluklar ve krallıklar oldu. Günümüzde ve özellikle kuzey Sudan’da izleri âşikârdır.¹⁶

Çalışmanın bu kısmı Arapça ve yabancı kaynaklarından özetleyerek eski Sudan tarihi hakkında genel bilgiler vermek amacıyla yazıldı. Böylece Sudan ile ilgili konuşacak olursak, şunu diyebiliriz: Taş Devri'nden bu yana Konut Sudanı (M.Ö. 8000 - M.Ö. 3200), Afrika (siyah) uygarlığına ev sahipliği yapan, kaynaklara göre¹⁷ günümüze kadar birçok imparatorluk ve krallıkların kalıntılarının bulunduğu bölgedir. Kronolojik olarak şöyle yazabiliriz: Kusk Nubia krallıkları, Nubia Hristiyan krallıkları, Arapların ve İslam'ın girişi, İslam krallıkları, Osmanlı Muhammad Ali Paşa dönemi, Mahdia Devrimi, İngiliz sömürge işgali ve Sudan Cumhuriyetin kuruluşuna kadar uzanan tarihli ve medeniyetlerin bulundukları bölgedir.

¹⁶ Muriel Mirak-Weissbach, “The history of the Nile regioq”, 24.11.1995, https://www.larouchepub.com/eiw/public/1995/eirv22n24-19950609/eirv22n24-19950609_019-the_history_of_the_nile_region.pdf , Erişim tarihi 12.09.2017.

¹⁷ Michael Batwinik, William Y.Adams, Africa In Antiquity, "The Art of Ancient Nubia and Sudan", The Brooklyn Museum. New York, September 30-December 31.1978. P.26-36. <http://centerforma.com/files/Africa-in-Antiquity-the-Arts-of-Ancient-Nubia-and-Sudan-v-1.pdf> Erişim tarihi 12.09.2017.

İKİNCİ BÖLÜM

2. TOPLANAN BELGELERİN DEĞERLENDİRMESİ

2.1. OSMANLILARIN SUDAN VE DOĞU AFRIKA İLE İLK TEMASLARI:

Osmanlı Devleti doğu Afrika ile temasları Mısır'ın fethi'nden ve Kızıldeniz sahilleri ele geçirdikten sonra başlar. Doğu Afrika Osmanlılar'dan önceki Mısır Hâkimleri Memluklerin hâkimiyeti altında idi. Memlukler bu bölgenin devletin şah damarı ticaret yolunda olması hasebiyle ve özellikle de Sevakin gibi Liman şehirlerine büyük önem vermekteydiler. Mısır'ın fethi ile Memluklere bağlı topraklar, Osmanlı Devleti'ne intikal etmiştir. Söz konusu bölge, Hint Okyanusu ile bilhassa Kızıldeniz sahillerini elinde bulunduran Osmanlılar için doğu ticaretinin kontrolü açısından büyük önem taşıyordu. Bu sıralarda müstemlekeci bir güç olarak ortaya çıkan ve Habeşistan'ı efsanevî kayıp hristiyanların ülkesi olarak gören Portekizliler, Habeş hükümdarlarını çeşitli yollarla razı ederek sahillerde bazı üsler kurmuşlar, doğu ticaretini ele geçirmeye çalışmışlar ve misyoner teşkilâtlarıyla Habeşistan'da Hıristiyanlığı desteklemeye başlamışlardı¹⁸. Osmanlılar Halifelik vazifesi üstelendiği için hem bölgedeki varlığını sürdürmeye çalışan müslümanlara yardım hem de doğu ticareti kontrol altına alma amacıyla bölgedeki mücadeleye güçlü bir aday olarak girmiştir. Ayrıca bu bölgenin güvenliğini sağlamak kutsal beldelerin yerli ve yabancı güçlerden korunması demektir.

2.1.1. Özdemir Paşa'nın Mısır'ın Güney ve Sudan'ın Kuzeyine Seferi

Hint seferinden dönüşte Mısır'ın güneyinde bulunan bazı kale ve toprakların ele geçirildiği müşahade olunmuştur. Kuzey Sudan topraklarına da isabet eden bu yerler Foncistan ve Habeşistan topraklarıdır. Osmanlı müellifleri çok geniş bir sahayı Habeşistan olarak tanımlamaktadırlar¹⁹. Evliya Çelebi'ye göre Hadım Süleyman Paşa Hint ve daha sonra Yemen seferinden dönerken Kızıldeniz'de Kuseyr limanında

¹⁸ Cengiz Orhonlu, Osmanlı İmparatorluğunun Güney Siyaseti: Habeş Eyaleti, Türk Tarih Kurumu, Ankara, 1996, s.9-11.

¹⁹ Orhonlu, A.g.e, s.21.

karaya asker çıkarıp zikredilen seferlerde yanında bulunan Özdemir Bey'i bu yerlerin alınmasına memur ederek Mısır'a gitti²⁰. Mısır'ın Çerkez Kölemenlerinden olup Osmanlı hizmetine girdikten sonra ilerleyip bölükbaşı oldu. Hint seferinden itibaren tanınmaya başladı.²¹ Aslında Memluklerin hizmetinde olan genç beylerden idi.

Özdemir Bey, Nil üzerinde bir nehir filosu ile güneye indi. Arap aşiretlerini itaat altına almaya muvaffak oldu. İbrim, Derr, Mağrak, Say gibi şehirler ve etrafında bulunan yerler güneyde bulunan Func Devleti'nin nüfuzu altında bulunuyordu. Özdemir Bey, İbrim ve Derrz kalelerini, Mağrak ve Say şehirlerini ele geçirdi; Say'da bir kale inşa ettirerek güney sınırlarını emniyet altına aldı²².

Evliya Çelebi'ye göre Sevakın'ın de Özdemir Paşa tarafından ele geçirilmiştir. Ama Osmanlı Devleti'nin resmi belgelerine göre Sevakın daha önce yerli mutasarrıfı Osmanlı Devleti'ne itaat edip 1554'de Abdülbaki Bey ilk sancak beyi olarak tayin olunmuştur.²³ 1556 tarihinde Sevakın Özdemir Paşa'ya tevcih olunmuştur.²⁴ Muhtemelen Nil yolu uzun ve zor oluğundan kızıldeniz yolunu tercih ettiğinde ona verildi. Böylece fiili hâkimiyet olmasa da Özdemir Paşa, Osmanlı Devleti'nin güney sınırlarını Mısır'dan çıkartıp Sudan'ın yerli hâkimi olan Funç Sultanlığının kuzey topraklarına kadar uzatmıştır. Bu da iki devlet arasındaki münasebetlerin başlaması demek oluyor.

Görünüşte askeri nitelik taşıyan bu harekâtın bir başka boyutu da kültürel ve dini özellikler ihtiva etmesidir. Zira hareketin hemen sırasında İslamı tebliğ maksadıyla birçok âlim buraya gönderilmiştir. Funç Sultanı Abdülkadir b. Amare bu âlimlere büyük saygı göstermiş ve geçimlerini temin için topraklar tahsis etmiş, ayrıca çeşitli lütuf ve ihsanlarda bulunmuştur. Şeyh İdris b. Muhammed Ahmed ile Şeyh Hasan Hasune el-Endülüsi buraya gönderilen âlimlerden sadece birkaçıdır²⁵.

²⁰ Evliya Çelebi, Seyahatnâme, hzr. Sayit Ali Karaman, 10. Kitap, 2. Cilt, İstanbul, 2011, s.903.

²¹ Gelebulu Âli Mustafa, Künhü'l-ahbâr, Hızr. Mustafa isen, Nûru-ı Osmaniye Kütüphanesi, (nu. 3409.), Ankara, 1994, vr. 128a-b.128.a.

²² Evliya Çelebi, A.g.e. s.905-955.

²³ Orhonlu, Habeş Eyaleti, s.107

²⁴ BOA, MD, 2, Bkz, s.23, {M.2/113/1152}.

²⁵ Recep Karacakaya, Ali Osman Çınar, Osmanlı İdaresinde Sudan, Başbakanlık Osmanlı Arşivi Daire Başkanlığı, SEÇİLOFSET, İstanbul, 2013, s. 22.

2.1.2. Funç Devleti İle İlişkileri

Funç Sultanlığı Mavi Nil ile Beyaz Nil arasında yer alan bir devlettir. Bu toprak üzerinde bugün Sudan Devleti yer almaktadır. Funçlar Amare b. Adlan liderliğinde 1504 yılında Hristiyan olan Aleve krallığına karşı mücadele ile bağımsızlığını ilan edip Hartum'a yaklaşık 300 km. mesafede olan Sinnar'ı başkent yapmışlardır²⁶. Funç Devleti'ne Osmanlı belgelerinde ve müelliflerinde “Foncistan ismiyle çokça rastlanmaktadır. Bu Saltanat, Sudan'da hem ilk İslam devleti hem de Arapların bu bölgeyi devamlı hâkimi olmak için temel attıklarını göstermektedir. Yani bölgenin Araplaşma döneminin başlangıcı demektir.

Osmanlıların Funç Devleti ile ilk münasebeti, yerel rivayetlere göre Sultan I. Selim'in Mısır'ı zaptı (1517) ile başlar. Sudan tarihçisi Naum Şukeyr'in “Tarihu's-Sudan” isimli meşhur eserinde bu rivayet yer almakla beraber olayın Sultan I. Selim döneminde vuku bulduğuna dair birkaç delil zikretmiştir. Delillerden biri de seferin durdurma nedeni Funç kralı Amare'nin I. Selim'e yazdığı mektuptur. Mektupta Funçların Müslüman ve Arap oldukları yazmakta ve bir de soy ağacı ihtiva etmekteydi²⁷. Lakin bu iddianın kaynağına dair hr hangi bir belge yoktur. Muhtemelen bu yanlış değerlendirme Orhonlu'nun işaret ettiği gibi, batılı yazarların hatalarına dayanmaktadır²⁸. Yukarıda geçen Evliya Çelebinin rivayeti ve belgelerin de desteklediği gibi bu fetih harekâtı Kanuni Sultan Süleyman döneminde Hadım Süleyman Paşa'nın Mısır Beylerbeyliği sırasında Özdemir beyin liderliğinde vuku bulmuştur.

İki devlet arasındaki ilişkilerde başka önemli bir husus da ticaretin devam etmesidir. Sevakın Limanı, tabii olarak bugünkü Sudan topraklarını içine Osmanlı Habeş eyaletinin kuzey kısmı ile Funç sultanlığının ticaret bakımında bir mahreci idi. Bu bölgede mübadele üzerine dayanan ve hububat ile dokumanın esas teşkil ettiği bir ticaret hüküm sürmekte idi. Habeş ve Funçların arasındaki ticari ilişkileri zaman zaman çıkan kargaşalara rağmen devam etmekte idi.

²⁶ Mehmet Aykaç, Func, Türkiy Diyant Vakfı İslam Ansiklopedisi, İstanbul, 1996, cilt: 13, s. 216-218.

²⁷ Naum Şukeyr, Tarihu's-Sudan, s.14-52.

²⁸ Orhonlu, Habeş Eyaleti, s.75.

Mühimme serisinin farklı defterlerinden elde ettiğimiz belgeleri bu konuyu aydınlatacak kadar mâhiyyettir. Osmanlı devlet adamları Funç Sultanlığını daha doğrusu ona bağlı aşiretleri hep “asi Fuclar” diye vasıflandırmakta idi. Örneğin 21 Safer sene 983 tarihli bir belgede Habeş Beylerbeyinin merkeze gönderdiği mektup üzerine gelen cevapta, eyaletin zahire eksikliği temin etmek için her yıl asi Funçlara mübâdele süreetiyle bez verip zahire alırdı. Bu da hazinenin darılmasına yol açmıştır²⁹. Habeş Beylerbeyi bazı dönemlerde hazinesin canlandırma ve zahire temin etmek için bez Mısır’dan istenilmesi ve bazen Mısır’a tabi Said vilayetinden verimli toprakları verilmesi de sürekli talepte bulunmakta idi³⁰. Osmanlıların Funçları âsi olarak saymasının sebebi büyük ihtimal Funç sultanlığının Osmanlı hâkimiyetini tanımamasından veyahut önceden Özdemir Bey’e itaat edip Osmanlı hâkimiyeti kabul eden aşiretlerin isyan etmesi sonucundan da olabilir.

Func Devleti’ne bağlı olan Arap kabile ve aşiretleri arasına Osmanlı hâkimiyetini tanımayarak eyalet merkezi olan Sevakin ve etrafına saldırıyorlardı. Bu saldırılarda, Sudan’ın iktisadî hayatında çok rol oynayan doğ-batı yönünde cereyan eden ticaretin mahreci olan Sevakin limanının basiretsiz idarecilerinin fazla vergi talebi veya limanın kapatılması büyük rol oynamıştır³¹. Kasım 1698 tarihli bir belgede bu durum gayet açıkça görülmektedir. Belgeye göre Habeş Beylerbeyi Mehmed Paşa, Funçların merkezi olan Sinnar’dan Hicaz’a gitmek maksadıyla Sevakin’e gelen kervanlardan her köle ve hayvan başı eski verginin iki katı kadar istemiştir. Bu talep Hicaz’a gidemeyen haciler ve tüccârları ziyadesiyle rahatsız etmiş ve gideni haksız hak gitirmiştir. Nihayet durum, Mekke Şerifi vasıtasıyla merkeze şikâyet edilmiştir.³² Bu gibi muameleler yüzünden Funçlar bazen, Habeşistan Meliki ile ticaret ve işbirliği yapmak zorunda kalmışlardır³³.

Sevakin bir ada şehri olması hasebiyle su ihtiyaçları karadan temin edilmekte idi. Şehrin etrafında kalan Arap aşiretleri bazen isyan edip şehrin su ihtiyacını temin etmekten el çekmekte idi. Bu sorunu çözülmesi için su kaynakların bulunduğu yerin

²⁹ BOA, MD, 26, Bkz, s.62-63, {M.26/9/27}, {M.26/12/35}.

³⁰ BOA, MD, 28, Bkz, s.68, {M.28/235/563}.

³¹ Orhonlu, A.g.e, s.76.

³² BOA, MD, 110, Bkz, s.147-148, {M.110/537/2492}, {M.111/562/1964}.

³³ BOA, MD, 48, Bkz, s.110, {M.48/3/6}.

etrafına kale inşâ edilerek buraların koruma altına alınması kararlaştırılmıştır. 29 Mayıs 1564 tarihinde Mısır çavuşlarında Yakup 200.000 akçelik dirliğe tasarruf ile Sevakın sancakbeyi tayin edilmiştir³⁴. Öyle anlaşıyor ki bu âsî kabilelerin Habeş eyaletine ciddi zararı vardır. 1571 yılında Habeş Beylebeyi Sevakın'e geldiğinde Funç aşiretleri ile Sevakın kuvvetleri arasında büyük bir muhârebe cereyan ediyordu. Bu muhârebeye Funçlara tabi kabileler büyük yenilgiye uğratılmıştır. Muhârebenin en şiddeti anında Beylerbeyinin gelmesi Sevakın askerlerin moral kazandırmış ve Funç kuvvetleri panik içerisinde kaçmaya başlamışlardır³⁵.

Bu aşiretlerden Hassanalı, Abdallab, Arekiyyûn, Şakiyye, Halanka, Tireyfia, Dwahia, Bedayria, Felalit, Tekarir gibi isimler tesbit edilmekle beraber hangisinin Func federasyonuna tabi olduğu tam olarak bilinmemektedir. Böyle olmakla beraber bu aşiretleri Hasanalı, Abdallab, Arekiyyûn ve Şakiyye'ye bağlı bölümler olması akla daha yakındır.³⁶ Bu kabile ve aşiretleri Sudan'ın kuzey ve kuzey batısında yerleşmektedir. Osmanlılar her ne kadar onları Funç tebası olarak tanısa da çoğu Funçlardan önce küçük saltanlıklardı ve Funçların federasyonuna dâhil olmamışlardı. Federasyon içinde olanlar da merkezden uzak oldukları için zaman zaman bağımsız olarak hareket edip Funçlara isyan ediyorlardı.

Yukarıda bahis konusu Funç tebası arasında Osmanlı Devleti'nin Habeş Beylerbeylerine itaat edip samimi olanlar da vardı. Aralık 1589 de Funç Beylerinden Ferecullâh isminde bir Bey on bin adamıyla Habeş Beylerbeyine gelip itaat etmişti. Habeş Beylerbeyi kâfirlerle mücadelesinde Faerecullâh ve adamlarını kullanarak bir çok başarılar kazanmıştır. küffarların melikleri başta olmak üzere askerlerinden 200.000den fazla öldürmüşler. Ferecullâh Bey bununla yetmedi. Beylerbeyine her zaman yardım edeceğine söz verdi. Habeş Beylerbeyine sadakat ve samimiyetini göstermek için “oğlumu rehîn vireyim” demiştir³⁷.

Osmanlı Devleti, Funç sultanlığını önemli bir siyasi varlık kabul etmeyerek bir kabileler topluluğu addetmiştir. Bu topluluğun daimi bir hale gelen tecavüzleri Mısır

³⁴ Recep Karacakaya Ali diğerleri, Osmanlı İdaresinde Sudan, Başbakanlık Osmanlı Arşivi Daire Başkanlığı, SEÇİLOFSET, İstanbul. 2013, s.24.

³⁵ BOA, MD, 16, III.Bölüm, hkm, 2. {M.2/113/1152}, s.41.

³⁶ Orhonlu, Habeş Eyaleti, s.76.

³⁷ BOA, MD, 66, Bkz, s.130, {M.66/222/471}.

ve Habeş Beylerbeylerinin imkân ve takdirlerine kalmıştı³⁸. Bunun için Funçların tüm topraklarını fethetme fikir veya planı mevcut değildir. Bazı belgelerde Funç Devleti'nin fetih fikrine rastlansa da, bu sadece Habeş Beylerbeyinin düşüncesi olup merkezden kabul bulunmayınca fiilî olarak uygulamaya geçilmemişti. Nisan 1577'de Habeş Beylerbeyliğine uzun zamandır tayin edilmesine rağmen Beylerbeyliğine gitmeyen Süleyman Paşa'ya ve Mısır Beylerbeyine gönderilen hükümlerde Funç sultanlığına safere çıkma fikrinden vazgeçip görev yerine gitmesi emredilmiştir³⁹. Nitekim Osmanlı Devleti'nin müslüman olan Funç sultanlığı ile ilişkileri çok iyi olmamasına rağmen, diğer Afrika Müslümanlarıyla olan ilişkilere nisbetle daha iyi düzeyde olduğunu söyleyebiliriz.

2.1.3. Diğer Afrika Emîrlikleri İle İlişkileri

Daha Habeş eyaleti tesis edilmeden evvel Yemen'deki Osmanlı Beylerbeyi vasıtasıyla Habeşistan'ın güney-doğusunda bulunan müslüman emîrliği ile bir ilişki kurulmuştur. Bu Ahmed el-mücâhid'in zamanına tekabül eder. Habeş eyaleti teessüs ettikten sonra bu emâret ile bazı ilişkiler olmuştur. Ancak bu ilişkinin derecesi tayin edilmemektedir. Habeş Beylerbeyinin Habeşistan meliki ile savaşlarında Harar'daki müslüman emâreti ile bir işbirliği yapıldığı kanaatini gösteren bazı işaretler vardır⁴⁰. Ahmed el-Mücâhid'in 1543'teki savaşta öldürülmesi Habeşistan'da İslâmiyet'in yayılışını sekteye uğrattı. O sırada başka yerlerde meşgul olan Osmanlılar bu mesele ile ilgilenemediler. Ancak Portekiz tehlikesinin artması üzerine 1550'lerden itibaren mücadele yeniden başladı⁴¹. Harar emirliği ile alakadar başka bir zat daha vardır. Bu şahıs Osmanlı belgelerinde adı çokça geçen ve Habeş hâkimi (Harar) ile bilinen Emir İsmailoğlu Ahmeddir. Fakat Adı geçen Ahmed meşhur Emir Ahmed el-mücâhid'den farkı Osmanlı Devleti'ne isyan edip kız kardeşiyle evli olan Beylül hâkimi Şeyh Kâmilin yardımıyla Habeşistan melikine kaçıp onunla tam işbirliği içerisinde olmuştur. Onun bu hareketi bir belgede şöyle bir ifade ile; “sâbıkâ Habeş hâkimi iken

³⁸ Orhonlu, A.g.e, s.77.

³⁹ BOA, MD, 30, Bkz, s.75-75, {M.30/14/34}.

⁴⁰ Orhonlu, A.g.e, s.69.

⁴¹ Cevdet Küçük, Habeş Eyaleti Maddesi, Türkiy Diyanet Vakfı İslam, Ansiklopedisi, cilt: 14, İstanbul, 1996, s.363-367.

küffâra fırârlar iden Emîr İsmâ'iloğlu Ahmed" belirtilmektedir⁴². Öyle anlaşıyor ki, Habeşistan'ın iç bölgelerindeki Osmanlı müttefiki olan Emir Ahmed el-mücâhid'in ölümü ile Osmanlı Devleti bu boşluğu doldurmak için Emir İsmailoğlu Ahmed uygun kişi sanarak onu o bölgenin hâkimi olarak tayin etmiştir. Zira bu zat beklentilerin tam tersi yaptı, Habeşistan kralına karşı olmaksızın onu Habeş eyaletine saldırmasını teşvik edip Osmanlıların aleyhine dönmüştür. Böylece Osmanlılar Habeş'in iç bölgesindeki olan Harar emirliği ile işbirliğini bitirip bundan sonra Osmanlı hâkimiyetinin aleyhine bir tavırda bulunacaktır.⁴³

Beylül Emâreti ise, yukarıda zikredilen Emir İsmailoğlu Ahmed'in kız kardeşiyle evli olan Şeyh Kâmil'in hükmü altındadır. Bu iki zat elimizdeki belgelere göre Osmanlı hâkimiyetine isyan edip siyasi oyunlarla Habeşistan meliki ile işbirliği içerisinde olmuşlardır. Eski Harar hâkimi Emir İsmailoğlu Ahmed ve Beylül sahibi Şeyh Kâmilin isyan etme sebepleri bilinmediğine rağmen Habeşistan meliki ve Osmanlı hâkimiyeti tanımayan Yemen imamı ile işbirliği yaptıkları belgelerle sabittir. Bu iki şahıs, tam ne zaman isyan ettikleri bilinmemekle beraber, 1580 yılında Şeyh Kâmil'in teşviki ile Emir İsmailoğlu Ahmed Osmanlıların elinde olan Devâriyâ (Debaroa) şehri ve etrafındaki toprakları istila etmeye kalkmıştır. Onun bu hareketi karşılıksız bırakılmamış, üzerine Habeş Beylerbeyi bir kuvvet ile gelerek mağlup etmiştir. Bu mücadele sonucunda birçok kimse katl edilmiş, lakin Emir İsmailoğlu Ahmed, kaçmaya başarmıştır. Bu olayın sonunda o civarlarda bulunan altı kabile reisi Habeş Beylerbeyinin yanına gelip itaat etmişler ve kendisine rehine vermişlerdi, rehinelere Harkof kalesinde muhafaza altına alınmıştı⁴⁴.

Beylül hâkimi olan Şeyh Kâmil'in isyanı ise, şu şekilde olmuştur. Beylül limanı, Musavva ve Zeyla gibi limanlardan istifade edemeyen Habeşistan melikinin denize çıkış noktası idi. Beylül emirleri Osmanlı hâkimiyeti tanımaları sözle olduğu için burada bir Osmanlı garnizonu bulunmamakta idi. Habeşistan meliki burada hüküm süren emir ile anlaştığı takdirde dışardan Beylül limanı vasıtası ile gerekli yardım alabilirdi. Beylül emiri, emareti için kazançlı gördüğü bu durumdan

⁴² BOA, MD, 42, Bkz, s.95-95, {M.42/41/237}.

⁴³ BOA, MD, 42, Bkz, s.90, {M.42/41/237}.

⁴⁴ BOA, MD, 43, Bkz, s.10,1 {M.43/186/339}.

yararlanmayı kendi çıkarlarına uygun gördü. Habeş Beylerbeyleri, Beylül emirini bu durum üzerine âsî olarak tanımlamışlardı⁴⁵. Bu liman vasıtası ile Habeşistan melikine muntazam olarak barut, kurşun ve savaş malzemeleri sevk ediliyordu. Zira gerek Şeyh Kâmil'in kendisi ve gerekse Emir İsmail-oğlu Ahmed, bu deniz limanlarını değiştirerek ticaret gemilerinin Musavva ve Arkiko limanlarına gitmesine türlü yollar ile engel olarak o limanların ticari faaliyetini, kendi lehlerine olmak üzere baltalamaya dahi teşebbüs etmişlerdi⁴⁶.

Habeş Beylerbeyi Hızır Paşa'ya gönderilen bir hükümde Şeyh Kâmil üzerine gitmesi emredilmişse de Şeyh Kâmil oyalama siyasetine başvurarak akrabası ve dolayısıyla kendi üzerine bir tedib hareketine girişilmesini önlemek istemiştir. Hızır Paşa'ya hediyeler gönderirken, diğer taraftan da Habeş meliki ile münasebet kurmuştur. Bunu ticari sahada da tatbika çalışarak Osmanlıların elindeki limanlara giden gemilerin ve karadan giden kervanların, elinde olan Beylül limanına gelmeleri için müsait zemin hazırladı. Bu hususta Emir İsmail-oğlu Ahmed ve Habeş meliki ile tam bir işbirliği içinde çalışmıştır. Bu sayede Beylül limanı bir önem kazanmış ve diğer limanların hasılatında düşüklük olmuştur; bu da Osmanlı idarecilerinin dikkatini çekerek buna sebep olanlara kesin bir tavır takınmalarına sebep olmuştur. Şeyh Kâmil, Habeş meliki'nin çok muhtaç olduğu 500 tüfek, kurşun, barut ve diğer silahları temin ederek Emir İsmail-oğlu Ahmed vasıtasıyla Habeş meliki'ne göndermiştir. Beylül limanının bu şekilde işlemesi, Habeşistan meliki'nin daha çok işine geliyordu. Bu bakımdan onları destekledi. Zira Osmanlılara karşı ihtiyacı olan savaş levazımı bu liman vasıtasıyla temin eder olmuştu. Evvelce ordusunda 500 tüfek varken, bu sayede tüfek sayısı 4000 e varmıştı (1581). Bunun böyle olmasında, Kızılbaş olan Moha iskelesi emini Velican adlı aslen İranlı (acemi) olan şahsın rolü büyük olmuştur. Bu zât, görevini kötüye kullanmakta olup Şeyh Kâmil ile sıkı bir ilişki kurmuştu. Onun vasıtasıyla Habeşistan meliki'ne mektup ve hediyeler göndermişti. Hatta bir kısım silâhları, Habeşistan meliki'ne o göndermişti. Bir

⁴⁵ Orhonlu, Habeş Eyaleti, s.79.

⁴⁶ BOA, MD, 42, s.97-108{M.42/113/1152}.

Osmanlı belgesindeki iddiaya göre, Ahmed Paşa'nın şehadetine Velican sebep olmuştu⁴⁷.

Daha sonra Şeyh Kâmil, Velican vasıtası ile Murad Paşa'ya haber göndererek Beylül limanı hâsılâtının yarısını ona teklif etmişti. Fakat bu defa Murad Paşa, devlet menfaatine uygun hareket etti; bir emin ve kâtip göndererek Beylül hâsılâtını tesbit ettirdi ve kontrol altına aldırdı. Bu arada Habeşistan meliki'ne tâbi, Assab ve Raheyta iskeleleri tahrip edildi. Ancak Murad Paşa, Beylül ve civarına giden yollar kesilmiş olduğundan gemi gelmediği için oraya tayin edilmiş olan emin ve kâtibi geri çağırmak zorunda kaldı. Fakat Beylül limanının geleceği hususunda nihaî karar, Habeş beylerbeyi olan Hızır Paşa'ya bırakılmıştı. Hızır Paşa'ya gönderilen hükümde, Beylül limanının ya kapatılması ya da Yemen beylerbeyi Murad Paşa tarafından oraya bir emin tayin edilmek ve Şeyh Kâmil ile anlaşmak şıklarından hangisinin uygun olduğuna karar vermesi istenmiştir; bu husus ile ilgili olarak Yemen beylerbeyi ile Mekke şerîfine yazılmış bulunan emirlerin suretleri de gönderilmiştir; ondan istenen bir tarafa meylederek diğer tarafa taassup ile hareket etmiyerek devlete en yararlı işi yapması idi. İcabında bu iskeleden gelen “nısf masûlden” de feragat edilebilirdi. Hakkında yapılan ithamlar doğru ise Velican hapsedilecekti; Beylül'ün idaresi hususunda Habeş beylerbeyine güçlük çıkaran Yemen beylerbeyi bir emin ve kâtip göndererek limanı zaptedecek, fakat liman hâsılâtı Habeş beylerbeylerine teslim edilecekti. 1 Ağustos 1581 (Gurre-i Receb 989)⁴⁸ tarihinde Habeş beylerbeyine gönderilen bir diğer hükümde, daha evvel, kendisine, Yemen beylerbeyine ve Mekke Şerifi Hasan b. Ebu Numeyy'e gönderilmiş olan ayrıntılı hükümde yazılı olan talimata göre hareket etmesi emredilmiştir. Daha sonra bizzat Şeyh Kâmil, bir adam göndererek iskeleyi zabtettirmesini tavsiye etmişti; Osmanlı idarecileri Beylül iskelesinden ümit ettikleri geliri elde edememişlerdir. Bunun üzerine daha sonra kapatılmasını isteyeceklerdir.

Beylül vasıtası ile Habeşistan meliki'ne silâh gönderilmesini isteyenlerden biri de Zeyla hâkimi olan imam Ahmed idi. Habeş krallığına silâh ve cephâne Beylül iskelesinden, at ise Funç tarafından ulaştırılıyordu. 1582 de Yemen beylerbeyi Hasan

⁴⁷ BOA, MD, 42, s.94, {M.42/41/237}.

⁴⁸ BOA, MD, 42, s.93-108, {M.42/17/169}.

Paşa'ya ve Mekke Şerifi'ne gönderilen talimata göre, Beylül'ün kapatılması ve işlemez duruma getirilmesi hususunda bir karara varılmış ve bunun için o havaliye tâbi bulunan gemilerin Ve tâcirlerin bu iskeleye hiç bir şekilde uğramamaları etrafa bildirilmiştir; özellikle Osmanlı Devleti'ne tâbi olan her kim olursa olsun Habeşistan meliki'ne silâh gönderilmesine yardım etmeyeceği gibi engel olması hakkında genelge mahiyetinde emirler yayınlanmıştır⁴⁹.

2.2. SUDAN'IN DOĞUSUNDAKİ HABEŞ EYALETİN KURULUŞU

2.2.1. Sevakın Sancağı

Sevakın'ın Osmanlı Devleti'nin eline geçmesi, ileriki zamanlarda yapılması planlanan ve bu harekâtla uygulamaya konulan Habeşistan harekâtına büyük bir dayanak teşkil etmiştir. Sevvakin'e idari düzen verilerek burası Mısır'a bağlı bir sancak merkezi olarak teşkilatlandırılmış ve ilk sancak beyi olarak Abdülbaki Bey tayin olunmuştur (10 Nisan 1554). Sevvakin sancakbeyleri Cidde sancakbeyleri ile denk kabul olunmuştur⁵⁰.

2.2.2. Eyaletin Tesisi

Özdemir Paşa bu harekâttan sonra İstanbul'a gelmiş ve bundan sonra Habeş eyaleti ile ilgili yapılacak harekât ve teşkilatlanma hakkında padişaha bilgi vermiştir. Bu görüşmeyi müteakip Özdemir Paşa'ya (on dört kere yüz bin) 1.400.000 akçe salyâne tahsisi ile Habeş Beylerbeyliği verilmiştir (5 Temmuz 1555)⁵¹.

Daha sonra Özdemir Paşa'ya tahsis olunan salyânenin kifâyet etmeyeceği göz önünde bulundurularak Yemen Vilayeti'ne tabi bulunan Dahlak adasının günlük dokuz kese olan hasılatının beylerbeyilik tahsisatına ilave olunmuş ve adanın idarî

⁴⁹ BOA, MD, 42, s.94, {M.42/41/237}.

⁵⁰ Recep Karacakaya, Osmanlı İdaresinde Sudan, s.22.

⁵¹ Orhonlu, Habeş Eyaleti, s.37.

olarak Habeş eyaletine bağlanması karar altına alınmıştır⁵². Özdemir Paşa, Habeş Beylerbeyi ünvanıyla İstanbul'dan Mısır'a geri dönmüş ve üç bin asker ve ihtiyacını karşılayacak kadar mühimmat ve zahire alarak Süveyş'ten tedarik ettiği gemilerle Said üzerinden Sevvakin'e intikal etmiştir⁵³.

Habeş beylerbeyliği resmen 5 Temmuz 1555 (15 Şaban 962)'de tesis edilmiştir. Özdemir Paşa, gene bin bir türlü güçlkle 3000 kişilik kuvvetini tamamlayıp, her türlü cephe ve zahiresi ile birlikte Süveyş'ten gemiler ile Sevvakin limanına nakletti. Yeni açılacak ülkeler için savaşmak üzere buraya gelen askerin mevacibi, Mısır eyâleti hazinesinden verilecekti. Özdemir Paşa'ya beylerbeylik tahsisatı olarak 14 defa yüz bin akça 1.400.000 sâlyâne de gene Mısır eyâleti hazinesinden verilecekti⁵⁴. Fakat daha sonra bu mikdarm ona yetmeyeceği takdir edilerek ek olarak, o zaman Yemen'e tâbi bulunan Musavva limanının tam karşısındaki Dahlak adası idarî bakımdan Habeş eyâletine bağlandığı gibi, günde 9 kese olan geliri de beylerbeylik tahsisatı arasına alındı. Özdemir Paşa Nil nehri vasıtasıyla güneyden Habeşistan'a ulaşmaya çalıştıysa da tabiat şartları buna izin vermediğinden geri dönmek zorunda kaldı. Durumu merkeze bildirerek öncelikle Habeş eyaletinin kurulmasını sağladı ve henüz tam olarak zabtedilmediği halde 15 Şaban 962 (5 Temmuz 1555) tarihinde resmen kurulan Habeş beylerbeyliğine getirildi⁵⁵.

2.2.3. Eyaletin Etkili Beylerbeyleri

2.2.3.1. Özdemir Paşa

Özdemir Paşa bir taraftan eyalet teşkilatını daha sağlam zemin üzerine oturtmaya gayret sarf ederken diğer taraftan fetihlere ve düşmanların saldırılara karşı mücadeleye devam etmiştir. Kif, Dahlak, Musavva gibi önemli şehirler ele geçirilmiştir. Musavva fetholunduktan sonra eyalet merkezi haline getirilmiştir. Özdemir Paşa burada bir saray ve kendi adına bir cami yaptırmıştır. Beylerbeyi

⁵² BOA, MD, 16, Bkz, hkm, 44.{M.16/338/599} - 45.{M.16/339/600}, s. 44.

⁵³ Orhonlu, A.g.e, S.37. 45.{M.16/339/600}

⁵⁴ BOA, MD, 2, Bkz, hkm, 2.{M.2/113/1152}, s.23.

⁵⁵ Evliya Çelebi, Seyahatnâme, s.903-952.

divanı da bu sarayda toplanmaya başlamıştır. Beylerbeyinin başında sorgucusuyla halkın şikâyetlerini dinlediği ve önemli davalara bakıp münazaalı olanlarını adalet kıstasları dairesinde hallettiği bu divanlarda eyaletle alakalı sosyal, iktisadi ve askerî meselelere çözüm aranırdı. Saray limanda kurulduğu için aynı zamanda gümrük muamelelerinin yapıldığı bir mekân olarak da kullanılmaktaydı. Ticaret gemileri buraya yanaşır ve navlun öderlerdi⁵⁶.

Özdemir Paşa, Habeş harekâtını kuzey-doğuya yani bugünkü Sudan ülkesinin güney-doğusuna kaydırarak devam ettirmiş, burada yaşayan Beja kabilesi üzerine yapılan sefer iyi neticelenmemiştir. Zira bu harekâta, iklim ve arazi şartları, karşılarına çıkan düşmandan daha tahrip edici olmuştur. Günlerce süren bu harekâta Özdemir Paşa ile birlikte çok sayıda asker hastalanmış, bu vaziyet üzerine Osmanlı kuvvetleri Debarva'ya geri dönmek zorunda kalmıştır. Özdemir Paşa bu harekâttan bir yıl sonra vefat etmiştir (0560). Mezarı Musavva'dadır⁵⁷.

2.2.3.2. Özdemiroğlu Osman Paşa

Özdemir Paşa'nın ölümünden sonra yerine oğlu Osman Paşa tayin edilmiştir. Özdemiroğlu Osman Paşa, babasının izinden giderek planlanan fetihleri gerçekleştirmek için azami çaba harcamıştır. Babasının ölümü üzerine eyalet yönetiminde meydana gelen boşluktan istifade eden Habeşistan kralının işgal ettiği Debarva'yı ve diğer toprakları geri almış, Habeşistan'ın içine düştüğü iç karışıklıktan istifade ile fiili idaresini ve siyasal nüfuzunu genişletmiştir. Özdemiroğlu Osman Paşa eyaletteki icraatlarını ve fethettiği yerler hakkında sık sık İstanbul'a bilgi ulaştırmaktaydı⁵⁸.

Ancak Habeş eyaletinin nispeten mamuriyeti. Etrafında bulunan yağmacı kabilelerin sürekli saldırılarına maruz kalmasına sebep olmuştur. Ayrıca yerel Habeş beylerinin verdikleri mücadele Osman Paşa'yı uğraştırmıştır. Osman Paşa, Yukarı Mısır adı verilen Said bölgesindeki İbrim Sancağı'nı genişleterek beylerbeyilik statüsüne çıkarmıştır⁵⁹. Burada amaç Habeş ve Mısır eyaletlerini tek vücut kılmaktır. Daha

⁵⁶ Orhonlu, Habeş Eyaleti, s.37.

⁵⁷ Cevdet Küçük, A.g.m, s. 363-367.

⁵⁸ Evliya Çelebi, A.g.e, s. 903-952.

⁵⁹ Orhonlu, A.g.e, s.44-46.

sonra her ne kadar İbrirm Eyaleti ilga edilmişse de Osman Paşa'nın siyasî rolü ölmemiş ve Nuba diyarı Mısır valilerinin nüfuzu altında kalmıştır.

2.2.3.3. Özdemiroğlu Osman Paşa'dan Sora Gelen Beylerbeyleri

Özdemiroğlu Osman Paşa'dan sonra Habeş eyaleti beylerbeyiliğine Hüseyin Paşa tayin edildi. Onun zamanında Habeş eyaletinde bulunan Osmanlı kuvvetleri gerek asker gerekse top ve cephane bakımından desteklendi. Habeş Krallığı bu sırada güneydeki Galla kabileleriyle uğraşmaktaydı. Hüseyin Paşa'nın Habeş eyaletinde herhangi bir faaliyeti olmadı. Azledilince yerine İskender Paşa oğlu Ahmed Paşa getirildi (3 Aralık 1570)⁶⁰. Bu esnada Mısır ve civarında hüküm süren kıtlık yüzünden Habeş eyaleti karışıklığa sürüklendi. Ahmed Paşa bütün gayretine rağmen askerinin mevâcibi ve erzakı konusundaki şikâyetleri gideremedi. Kendi isteğiyle beylerbeyilikten ayrıldı ve yerine Rıdvan Paşa getirildi (1573)⁶¹.

Hızır Paşa'nın dirayetli idaresi sayesinde kısa zamanda Musavva' ve civarı Habeş kuvvetlerinden temizlendi. Debarvâ hariç diğer yerler tekrar ele geçirildi. Hızır Paşa, askerlerden ve aşiretlerden oluşturduğu 7000 kişilik bir kuvvetle kendisinden çok üstün bir Habeş ordusunu Debarvâ önlerinde yenerek Tigre bölgesini tekrar Osmanlı idaresine kattı. Bu başarısından dolayı beylerbeyilik üzerinde bırakıldığı gibi istediği hususların yerine getirilmesi için Mısır beylerbeyine emir verildi.⁶² Bu sırada Habeş Kralı Sartsa Dengel'den karşılıklı görüşme konusunda ilk mektup geldi. Hızır Paşa'dan sonra Habeş eyaletine tayin edilen Mustafa Paşa zamanında Habeşistan Krallığı ile diplomatik ilişki kuruldu. Kral Sartsa Dengel, ülkesinin bazı yerlerinde çıkan isyanları bastırmada Türk askerlerinden de faydalandı. Fakat Habeş kralının askerini devamlı toplu halde tutması Mustafa Paşa'yı kuşkulandırdı. Nihayet bu dostluk 1589'da sona erdi⁶³. Mustafa Paşa'nın yerine Habeş beylerbeyiliğine getirilen Hüdâverdi Paşa zamanında

⁶⁰ BOA, MD, 16, s.44, {M.16/339/600}.

⁶¹ BOA, MD, 21, s.44, {M.21/198/470}.

⁶² BOA, MD, 39, s.87, {M.39/50/116}.

⁶³ Orhonlu, A.g.e, S.59-60

saldırıya geçen Habeşistan kralı yenilgiye uğradı ve adamlarından bir kısım esir alındı⁶⁴. XVI. yüzyıl sonlarına doğru eyalette ciddi herhangi bir olay meydana gelmedi. Habeş beylerbeyi olan Hızır Paşa, kendi adamlarından başka 300 tüfekçi, 100 atlı ve bir miktar cephane temin ettikten sonra Yemen'den Bayram Bey idaresinde gelen 200 kişi ile birlikte Musavva' ve Arkiko'ya yönelik Habeş baskısını bertaraf ettiği gibi Arkiko'yu da kurtardı⁶⁵. Böylece Habeş eyaleti kayıptığı toprakları yavaş yavaş geri almaya başladı.

2.3. HABEŞ EYALETİ'NİN TEŞKİLATI VE İDARESİ:

2.3.1. Eyaletin İdari Teşkilatı

2.3.1.1. Sevakın Sancağı

Sevakın yukarıda geçtiği gibi 1554'da Mısır'a bağlı bir sancaktı. İlk sancak beyi de Abdülbaki beydir. 1555'de Habeş eyaletin kurulmasıyla yeni eyaletin merkez sancağı, aynı eyalet merkezi olmuştur. Eyalet kadılığına da, Sevakın'de bulunması uygun görülerek Mevlana Abdülvehhab bey ilk kadı olarak tayin edilmiştir. Bölgeyi iyi bilmesi ve bölge insanını yakından tanıması kadı olarak tayininde önemli bir rol oynamıştır. Eyaletin kadıları Sevakın'de oturmuşlardı. Daha sonra eyaletin merkezi kaydığı halde kadılar gene Sevakın'de oturmakta devam etmişlerdir⁶⁶.

2.3.1.2. İbrim Sancağı

İdari irtibat bakımından İbrim'in Mısır ile bağlantısı çok kuvvetli değil idi. bir iddiaya göre, daha ziyade Habeş eyaletine bağlanması yerinde olacaktı. Habeş beylerbeyi Rıdvan Paşa, idare ettiği eyaleti, iktisadi ve idari bakımından Mısır'a bağlı olmaktan kurtarabilecek bir takım değişiklikler düşünmekte ve bunları merkeze telkin etmekte idi. Bu çalışmalarının semeresini aldı. Temmuz 1573 de İbrim sancağına tayin olunanlara, muhafız olarak kullanmak üzere Mısır'dan asker

⁶⁴ B.O.A, M.D.69, Bkz. III.Bölüm, {M.69/284/561}, s.129. 199.

⁶⁵ B.O.A, MD, 40, Bkz. III.Bölüm, 130. {M.40/303/698} s. 93.

⁶⁶ Orhonlu, Habeş Eyaleti, s. 114.

verildiği gibi gerek sancak beyi olsun ve gerek kâşif olsun (ceraye ve alif) de verilirdi⁶⁷.

Nisan 1579'da İbrim sancak beyliği Mısır beylerinden olan Abdi Bey'e verilmiştir. Ağustos 1580 de İbrim sancak beyliğine Habeş eyaletinde hizmet eden Bayram tayin edildi. Fakat Bayram, Habeş eyaletinde görev yaptığı için sancağı onun namına adamları devir almıştı. İbrim'in mevkii, Said vilâyetinin kilidi gibi bir durumu olmasından dolayı artmıştır. Bayram Bey yerine, eski İbrim sancak beylerinden olup Mısır'ın güneyinde Funç Devleti'ne tâbi melikler ve Arap aşiretleri ile mücadele etmiş olan Mehmed Bey tayin edildi. Mehmed Bey, birçok yerleri zabt u rabt altına almış başarılı bir idare adamı olup aynı zamanda Sise kalesini ele geçirip Melik Said adlı bir sergerdenin başını kesmeye muvaffak olmuştur.

Bir müddet sonra, İbrim sancağı, bir eyalet olarak teşkilâtlandırılmıştır. İbrim, Habeş eyaletine yapılan her türlü sevkiyatta önemli bir rol oynamıştır. Buna, Mısır'da bulunan Vezir İbrahim Paşa'nın gösterdiği gerekçe sebep olmuştur. 13 Şubat 1584 tarihli bir ruus kaydı ile İbrim eyaleti teşkil edilerek buraya beylerbeyi olarak evvelce Habeş eyaletinde hizmet etmiş olan Hızır Paşa tayin edilmiştir. İlk beylerbeyi Hızır Paşa, 13 kerre yüz bin (1.300.000) akça sâlyâneye sahip olmuştu, tayin tarihi Gurre-i Safer 992 (Şubat 1584)dir ⁶⁸. İbrim eyaleti, Aralık 1585/ Muharrem 994 tarihli hükümle tekrar sancak haline konmuş ve eyalet toprakları evvelce nereye dâhil ise oraya bağlanmıştır.

2.3.1.3. Güney Mısır ve Kuzey Sudan'daki Sancaklar

Mısır'ın güney kısmı-Circe'den itibaren bazı arap aşiretlerinin doğrudan doğruya idareleri altında idi. Bunlardan biri olan Ömer-oğlu aşireti Circe'nin güneyinden Nubya'ya kadar olan topraklara hükmediyordu.

Circe eskiden beri Şeyhül-arap olanlara, genellikle Ömer-oğullarından olan kimselere verildi. Burası, Osmanlıların Mısır'da tatbik ettiği idare sisteminde Ömer-

⁶⁷ BOA, MD, 24, s.51, {M.24/307/833}.

⁶⁸ Orhonlu, A.g.e., s. 113.

oğlu vilayeti diye isimlendirmekte idi. Said vilayeti, İbrim'den Circe'ye kadar Nil nehrinin sağ ve sol sahillerinde bulunan topraklardır ki (Said iklimi) denir.

Said vilayeti, büyük bir buğday anbarı idi. XVI. yüzyıl sonlarında Osmanlı idaresi güney topraklarında gittikçe kuvvetlenmişti. 1574 de Cin ae'ının güneyindeki topraklar bir idari ünite içinde birleştirilmişti. Bir daralık durumunda olan Habeş vilayetindeki asker ve memurların zahire ihtiyacı Said vilayetinden temin edilmekte idi. Habeş eyaletinin zahire ihtiyacı, Mısır eyaletine duyurulduktan sonra Kahire'den Said vilayetine buğday ihraç edilmesi bildiriliyor, fakat bu işlem uzun bir zaman alıyordu. Zahîrenin gelmesi beklenirken eyalette darlık bazen daha da artmakta idi. Bu gibi bürokratik engelleri ortadan kaldırarak Habeş eyaletini kendine yeter bir duruma getirmeyi hedef tutan bazı idari değişiklikler yapıldı. Bu da Said vilayetinde hububat üreten belli başlı yerlerin Habeş eyaletine katılmasının kararlaştırılması idi. Bu yerler, Mansura, Ası'a (Asına) ve Atika (Akik) isimli köyler idi. Fakat bu yerler küçük köy birliklerinden ibaret olmayıp çok geniş topraklar idi. Adı geçen köyler, ürettikleri hububatı. Ömer-oğlu aşiretine vermekte idiler. yapılan bu idari değişiklikten sonra Ömer-oğlu aşiretinin ihtiyacı olan hububat, Mısır hazinesi tarafından temin edilecekti. Fakat bu değişiklik uzun müddet devam etmedi. Coğrafi durum itibariyle bu değişikliğin fazla bir tesiri olmadığı gibi Said havalisinde bazı memnuniyetsizlikler de uyandırmıştı. Bu değişiklik, Habeş beylerbeyi Mustafa Paşa'nın, 1576'da yaptığı bir talep üzerine olmuştu. Fakat bu talep merkezden kabul edilmemiş ve işler gene eskisi gibi yürütülmüştür.⁶⁹

Mehas⁷⁰ İbrim eyaletine tâbi sancaklardan biridir. Yeni kontrole alınan topraklar bir sancak haline konu ve 200.000 akça sâlyâne ile Rıdvan Bey'e sancak olarak verildi; Rıdvan Bey, tayin edildiği zaman sancağa ismini veren Mehas kalesi henüz ele geçmemişti; o kaleyi ve etrafını ele geçirip sancağını teşkil etmesi kendisine emredildi⁷¹. Bu idari teşkilattan anlaşılan şudurki, Habeş eylatin kapsadığı topraklar alan oluşturmaktadır.

⁶⁹ BOA, MD, 28, s.65, {M.28/235/562}.

⁷⁰ Kuzy Sudan'ın en büyük kabilerindendir.

⁷¹ B.O.A, MD, 50, s.118, {M.50/10/34}.

2.3.2. Eyaletin Maliyesi

2.3.2.1. Liman Gümrüğü

Habeş eyaletinin en büyük gelir kaynağını Musavva‘, Sevâkin ve Beylûl gibi limanlarda alınan gümrük gelirleri teşkil ediyordu. Bu limanlardan yapılan esir ve baharat ticareti önemli yer tutuyordu. O civarda bulunan bazı askerin ulûfesi baharattan alınan rüsûmdan ödeniyordu. Habeş iskelelerinin bir yıllık gümrük geliri yaklaşık 15.000 flori civarında idi.⁷² Genellikle iltizama verilen liman gelirleri hiçbir zaman eyaletin giderlerini karşılayacak seviyeye ulaşmadı

2.3.2.2. Sâlyâne

Habeş eyaleti sâlyâne ile idare edilmekteydi. Bu usulün uygulandığı yerlerde bütün gelirler defterdar tarafından toplanır, sâlyâne ve askerin ulûfesi eyalet gelirinden ödenirdi. İlk beylerbeyi Özdemir Paşa’ya beylerbeyilik sâlyânesi olarak on dört defa 100.000 (1.400.000) akçe ödenmesi kararlaştırılmıştı. Bu para Mısır eyaleti hazinesinden verilecekti.⁷³ Daha sonra bu miktar az bulunduğundan o sırada Yemen’e bağlı olan Dehlek adaları idarî bakımdan Habeş eyaletine bağlanarak 9 kese olan günlük geliri de beylerbeyilik tahsisatına dâhil edildi. Fakat bir süre sonra bu miktar indirildi. Özdemiroğlu Osman Paşa zamanında eyalet malî sıkıntı içinde bulunduğundan sâlyânenin 150.000 akçesinin Mısır’dan, 150.000 akçesinin Yemen’den temin edilmesine karar verildi.⁷⁴ Eyalet Hüseyin Paşa’ya 1567’de on defa 100.000 (1.000.000), Rıdvan Paşa’ya da 1573’te on iki defa 100.000 (1.200.000) akçeye tevcih edildi. Bu miktar 1582’ye kadar değişmedi. Gelirleri beylerbeyilik sâlyânesini dahi karşılayacak durumda olmayan Habeş eyaletine Mısır eyaleti hazinesinden devamlı yardım yapıliyordu.

⁷² BOA, MD, 42, s.97, {M.42/42/239}.

⁷³ Orhonlu, A.g.e, s. 103.

⁷⁴ BOA, MD, 50, s.117-120, {M.50/38/164}.

2.3.3. Eyaletin Askeri Teşkilatı

2.3.3.1. Kale binası

Habeş eyaletinin Osmanlı hareket ve malzeme merkezlerinden uzak oluşu yanında topraklarının genişliği askerî harekâtı güçleştirmekteydi. Eyalete asker veren başlıca kaynak Mısır'dı⁷⁵. Daha sonra Yemen eyaletinden de asker sağlandı. Mısır askerleri “Mısır kulu” adını verildiği gibi Yemen askerleri de “Zeydî ve Şaggalın” adını verilmiştir⁷⁶. Fakat genelde eyaletin her türlü ihtiyacı Mısır'dan temin ediliyordu. Eyaletin çeşitli yerlerinde kale ve garnizonlar kurulmuş olup bunların başında Sevâkin, Musavva‘ ve Debârvâ geliyordu.

2.3.3.2. Sahilleri Koruma

Habeş eyaleti sahillerini Portekizliler'e⁷⁷ ve 1578'den sonra İspanyollar'a, Hollandalılar'a ve İngilizler'e karşı korumak için karakol hizmeti gören gemiler kullanılıyordu. Fakat eyaletten elde edilen gelirler bu kadar masrafı karşılayacak durumda değildi. Asker ve memurların maaşlarının zamanında ödenememesi idarede büyük bir zaafa yol açıyor, görevlerini yapmakta isteksizlik göstermelerine sebep oluyordu⁷⁸. Buna rağmen Osmanlı Devleti Habeş eyaleti ve diğer Afrika eyaletleri sayesinde sömürgeci güçlerin Afrika kıtasının sömürmesini birkaç asıra geçiktirmiştir.

2.3. XVIII. YÜZYIL 'DA SEVAKİN VE HABEŞ EYALETİNİN DURUMU:

Habeş eyaleti XVII. yüzyılın ortalarından itibaren merkezin ilgisini kaybetmeye başladı. Devlet adamları nezdinde eyaletin önemi giderek azaldı. Yüzyılın sonlarında ise eyalet malî bakımdan tam bir gerileme dönemine girdi. Nitekim Ekim 1701'de

⁷⁵ BOA, MD, 16, s.42-43, {M.16/338/599}.

⁷⁶ BOA, MD, 7, s.30, {M.7/72/198}.

⁷⁷ BOA, MD, 33, s.78, {M.33/24/48}.

⁷⁸ BOA, MD, 43, s.101, {M.43/186/339}.

Rumeli beylerbeyiliği pâyesiyle o sırada Cidde sancağı mutasarrıfı ve Mekke-i Mükerreme şeyhülharemi olan Süleyman Paşa'ya bu görevlerine ilâve olarak Habeş beylerbeyiliği tevcih edilmişti. Bu usulün yerleşmesinden sonra beylerbeyiler Medine'de oturmaya ve Habeş eyaletini de bir vekil (mütesellim) vasıtasıyla idare etmeye başladılar.⁷⁹ Bu durum Habeş eyaletinde idarenin tamamen mahallî unsurların eline geçmesine sebep oldu. Sonunda da burada görev yapan asker ve memurlar yerlilerle evlenerek ayrı bir sosyal sınıf oluşturdular.

Eyaletin gelirleri XVIII. yüzyılda daha da düştü ve giderleri dahi karşılayamadığından önemi azaldı. Bunda, Osmanlı Devleti'nin başka yerelerde başka meselelerle uğraşmak zorunda kalmasının, Habeş eyaletinin mahallî yöneticilerin idaresine terkedilmesinin de rolü olmakla beraber kıtalar arası ticaretin gelişmesinin ve sömürgeci tüccar devletlerin tesiri de olmuştur. Nitekim, Osmanlı tüccarlarının tekelinde bulunan Kızıldeniz, XVIII. yüzyılda yavaş yavaş kapalı bir deniz olmaktan çıkarak milletlerarası ticarete açıldı. Buraya İngiliz ve Hollandalılar'dan sonra Fransızlar da ilgi duymaya başladılar. Habeş eyaleti bu yeni ticarî gelişmelerden büyük zarar gördü. Eyaletin iki önemli limanı Sevâkin ve Musavva'nın gelirleri bir hayli düştü. Musavva', Habeşistan'ın çıkış kapısı olmasına rağmen ülke içindeki karışıklıklar Habeşistan ile Musavva' arasındaki ticareti engelledi.⁸⁰

XIX. yüzyıl başlarında ise mahallî idareciler tarafından yönetilen Habeş eyaletinde sembolik de olsa bir kaymakam bulunuyordu. Bu yerler hâlâ Cidde sancağı ile birlikte bir beylerbeyinin uhdesine tevcih edilmekteydi.

⁷⁹ BOA, MD, 12, s.149, {M.112/64/195}.

⁸⁰ Cevdet Küçük, Habeş Eyaleti Maddesi, s.363-367.

ÜÇÜNCÜ BÖLÜM

3. METİNLER: Mühimme Defteerlerinde (A.DVN. MHMS.D) Bulunan Sudan Ve Habeşistan ile Alakalı Hükümlerin Transkripsiyonu

1.{M.2/32/290}

Yevmü'l-erba'a fî 3 Rebî'ü'l-ahir sene 963.

Sâbıkâ Mısır Beğlerbeğisine mektûb gönderüp Mısır müteferrikalarından yüz akçesi olan Mücâhid oğlu Mehmed vilâyet-i Habeş'den gelelden berü Mısır'da sâkin olup inâyete müstehikdir deyü arz edüp altmış... orpa ve kırık buyuruldu.

2.{M.2/113/1152}

Yevmü'l- erba'a fî 11 Ramazân sene 963.

Öztimür Paşa'ya Mısır Hazinesinden üç bin dokuz yüz elli bin altun virilmiş ve Sevâkin ve Dehelk buyuruldu dahı nesne almamış nasb virilinceye dek olup altun virilmek buyuruldu.

3.{M.2/123/1237}

Yevmü's-sülâsâ fî 28 Ramazâne'lmübârek sene 963

Der- Livâ'-i Mısır

Sâbıkâ Mısır'da tüfenkçiler ağası iken iki yüz bin ile Vilâyet-i Habeş'e nâzir-i emvâl ta'yîn olunan Ahmed Beğ Mısır'da iki yüz bin ile Sancak buyuruldu Öztimür Paşa arz mücebince.

Virildi.

4.{M.2/123/1239}

Yevmü's-sülâsâ fî 28 Ramazâne'l-mübârek sene 963.

Öztimür Paşa mektûb gönderüp dergâh-ı âlî sipâhî oğluları zümresinden yavmî yigirmi akçesi variken Habeş gönüllüleri ağası olan Hasan ağa her vecihle her hizmetde kusûr komayup makdûrun sarf eylemişdir deyü arz itmeğin kırk akçe ile dergâh-ı âlî müteferrikalarına ilhâk buyuruldu.

5.{M.2/123/1240}

Yevmü's-sülâsâ fî 28 Ramazânü'l-mübârek sene 963.

Müşârûn ileyh mektûb gönderüp sâbikâ on akçe ile çerâkese bölüğünde iken yigirmi akçe ile Vilâyet-i Habeş çerâkeselerine ketühdâ ta'yîn olunan Yusuf mahal müstehik yererdir deyü ulûfesiyle Mısır'da müteferrika olmasını arz itmeğin yavmî yigirmî akçe ile müteferrikalarına ilhâk olunmak buyuruldu.

6.{M.2/123/1241}

Yevmü's-sülâsâ fî 28 Ramazânü'l-mübârek sene 963.

Müşarun ileyh mektûb gönderüp sâbikâ on beş akçe ile dergâh-ı âlî silâhdârlarından iken Vilâyet-i Habeş tüfenkçileri ağası olan Abdülkâdir her vechile yerer hizmetde kusûr komayup makdûrun sarf eylemişdür deyü arz itmeğin Vilâyet-i Arab'da yigirm beş bin akçe zeâmet Arabistân'de yigirmi beş bin ile zeâmet buyuruldu.

Sonra tekrar arz olunmuşdır. Arab [?] ümerâ'larından buyuruldu.

7.{M.2/124/1242}

Yevmü's-sülâsâ fî 28 Ramazânü'l-mübârek sene 963.

Öztimür Paşa mektûb gönderüp mahrûse-i Mısır'da otuz akçe ile Cebecibaşı iken Habeş'e ta'yîn olan Mısır mustahfizlarına doksan akçe ile ağa nasb olunan Ahmed yarar mahal müstehikdir deyü arz ideni sâbıkâ alîk? ve bilhak? varımış anı dahi istid'â' itmeğin Mısır müteferrikalarına ilhâk olunmak buyuruldu. İle.

8.{M.2/123/1243}

Yevmü's-sülâsâ fi 28 Ramazânü'l-mübârek sene 963.

Müşârun ileyh mektûb gönderüp bu bendeleri Yemen'de iken Vilâyet-i mezbûre mahsulünden Mustafa ile Mısır'a kırk kîselik bahar irsâl olup mezkûr zikr olunan baharı satup kırk kîselik bahardan Mehemmed Paşa ancak sekiz bin altun alup asitâneye irsâl idüp bâkîsi üzrende iken Vilâyet-i Yemen'de tüfenkçiler ağalık sadaka olup gitmiş teftiş olunmak için bu cânibe getirüp ağalık bendenin akribâsından olup Mısır müteferrikalarından olan Yusuf'a sadaka buyurula deyü arz itmeğin istediği ağalık buyuruldu.

9.{M.2/123/1244}

Yevmü's-sülâsâ fi 28 Ramazânü'l-mübârek sene 963.

Müşârun ileyh mektûb gönderüp Mısır'da tüfenkçiler cemâtinden olup Vilâyet-i Habeş'e yavmî yigirmi akçe ile rûznâmacı ta'yîn olunan Kâtib Yusuf yererdir. ulûfesiyle sipâhî oğulları zümresine ilhâk olunmasını recâ itmeğin yigirmi akçe ile Mısır'da gönüllü gedüğü buyuruldu.

10.{M.2/125/1255}

Yevmü'l-isneyn fi 4 Şevvâl sene 963.

Der livâ-i Mısır

Öztimür Paşa mektûb virüp Mısır muhâfazasında olup Habeş'e buyurulan İskender Beğ mûcebince saferi mezbûre gitmeğe müheyyâ olup pîr ve mariz olmanın icâzet virildi deyü arz idüp gerü Mısır'da Sancağı buyuruldu.

Virildi.

11.{M.2/128/1281}

Yevmü's-sülâsâ fî 5 Şevvâl 963.

Öztimür Paşa mektûb gönderüp Yemen'nin çavuşlar kethudâlığı mahlûl olup Ca'fer yarardır deyü çavuşlar kethuâsı olmasını recâ itmeğin buyuruldu.

12.{M.2/128/1282}

Yevmü's-sülâsâ fî 5 Şevvâl 963.

Müşarun ileyh mektûb gönderüp bundan akdem Vilâyet-i Habeş Çavuşları kethudâlığına otuz akçe ile hükm-i şerîf virilmeğin Pirî yarardır deyü Ulûfesiyle Mısır müteferrikâlarına ilhâk olunması recâ itmeğin.

13.{M.2/131/1313}

Yevmü'l-isneyn fî 25 Şevvâl 963.

Öztimür Paşa'ya Habeş'e kulağuz olan Hattâba mezbur mektûbu mucibince Mısır'da düşenden gönüllü gedüğü buyuruldu.

14.{M.2/140/1367}

Yevmü'l-isneyn fî 25 Şevvâl sene 963.

Öztimür Paşa mektûb gönderüp bundan akdem Vilâyete-i Yemen Beğlerinden fevt olan Ahmed Beğ'in oğlu olup bi'l-fi'l Mısır gönüllerinden yevmî on beş akçe olup

İbrâhim için yarar ve kâbil Beğzâde arz itdüğün arz itmeğin iki? pâre tarakkî buyuruldu.

15.{M.2/163/1507}

Yevmü'l-isneyn fî gurre-i zi'l-hicce sene 963.

Öztimür Paşa'ya mektûb gönderüp Vilâyet-i Habeş'e Çerâkese ağası olan yarallığını arz idüp mezbûr sâbıkâ on üç akçe ile silahdâr zümresinden imiş yigirmi akçe ile Sipâhî oğanları bölüğüne ilhâk buyuruldu.

16.{M.5/275/704}

Yevmü'l-ahad fî gurre-i Cemâziye'l-âhir 973 Kūstantîniye'de.

Habeş Beğlerbeğisine hüküm ki;

mektûb gönderüp ol cevânibin ahvâlin ve feth itdüğün yerleri ve sâirlerine arz arz itmiş iken ma'lum-ı şerîfüm olmuştur. Buyurdum ki, [boş] vüsûl buldukda gayret ü hamiyet idüp hıfz u hirâset-i memleket ve zabt u siyânet-i ra'yyet bâbında mücidd ü merdâne olup muhtâc-i arz alanı ve sâir ol cânibin vâkıf olduğun ahbârı i'lâmdan olmeğesin.

Yazıldı.

... ... *Mahâm kuyûdâtı virildi.*

Fî 7 Cemâziye'l-âhır sene 973.

17.{M.5/436/1163}27

Yevmü's-sebt fî 15 Şa'bân sene 973.

Habeş Beğlerbeğisine hüküm ki: mektûb gönderüp ol cevânibin ve fethettiğin yerlerin ve cihet-i ma'îşetde müzâyaka üzre olduğun ve sâ'ir her ne arz eylemiş isen

tafsîl üze ma'lûm-ı şerîfüm olup mezîd-i inâyetümden sâliyânenin yüz elli bin akçesi Hazîne-i Mısır'dan ve yüz elli bin akçesi Hazîne-i Yemen'den virilmek için zikrolunan Beğlerbeğilere hükm-i şerîfüm gönderilmiştir. Buyurdum ki, [boş] vüsûl bulundukda gayret ü hamîyyet idüp zabt-ı memleket ve hıfz ü siyânet-i ra'îyyet bâbında mücidd ü merdâne olup gaflet ile memleket-i Vilâyet'e ve re'âyâ vü berâyâyâ a'dâdan zarar u gezend iriştirmeyesin. Muhtâc-i arz olan ahvâli ve sâ'ir ol cevânibin vâkıf olduğun ahbârını i'lâmdan hâlî olmayasın.

Yazıldı.

Kethudâsına virildi.

Fî 10 Şa'bân sene 973.

18.{M.7/36/105}

Yevmü'l-cum'a fî 16 Safer Sene 975.

Mısır Beğlerbeğisine hâliyâ emirü'l-ümerâ'-i kirâm Hüseyin dâme ikbâlühuya Habeş Beğlerbeğliği virülüp Mısır çavuşları'ndan üç nefer çavuş adamları ile bile gönderilmesin emr idüp buyurdum ki; vüsûl bulundukda vilâyet zabtı için gönderilen üç nefer birer çavuş ta'yîn idüp koşup gönderesin.

Yazıldı.

19.{M.7/36/106}

Yevmü'l-cum'a fî 16 Safer Sene 975.

Habeş Beğlerbeğisi Osman'a hüküm ki;

Bu cânibe teveccüh ettiğün zemânda anda ulûfeye mutasarrıf olanlardan kimesne bile virilmesin emr idüp buyurdum ki; emrüm üze ulûfeye mutasarrıf olanlardan kimesne virirmeyüp her birine tenbîh idesin ki; hâlâ Beğlerbeği olan varınca vilâyet hıfzında basîret üze olalar.

Yazıldı.

20.{M.7/56/152}

Yevmü'l-hamis fî selh-i Saferü'l-muzaffer sene 975.

Mısır Beğlerbeğisine hüküm ki;

Habeş Beğlerbeğisine adam gönderüp Hazîne-i Mısır'dan müşârun ileyhe karz on bin altun vireilmesi reca itmeğin müşârun ileyh karz on bin altun virilmesi emr idüp buyurdum ki; müşârun ileyhe emrüm üzre Hazîne-i Mısır'dan karz on bin altun virüp getürdüp Hazine-i Mısır için hıfz eylesin zimmetünde kalmaya.

Habeş Beğlerbeğisinin ketüdâsı Sinân kethudâ'ya virildi.

Fî gurre-i Rebi'ü'levvel sene 935.

Yazıldı.

21.{M.7/56/153}

Yevmü'l-hamis fî selh-i Saferü'l-muzaffer sene 975.

Müşârun ileyhe hüküm ki;

Habeş Beğlerbeğisi varup vilâyet-i mezbûreye teveccüh itmeli oldukda âdet ü kânun üzre irsâl itmek emr idüp buyurdum ki; müşârun ileyhe varup vüsûl buldukda Vilâyet-i mezbûreye teveccüh itmeli oldukda eğer kendüye eğer bile giden asâkire levâzım u mühimmâların âdet ü kânûn üzre görüp zahîreleri husûsunda dahı lâzım u mühim olanı tedârük idüp bir husûsda ihtiyacların komayup dikkat ile gönderesin ki; eger asâkir husûsunda eğer zahire bâbında muzâyaka çekilmelü olmaya şöyle bilesin.

Yazıldı.

Habeş Beğlerbeğisinin kethudâsı Sinân kethudâ'ya virildi.

Fî gurre-i Rebîülevvel sene 935.

22.{M.7/72/198}

Yevmü'l-ahad fî 9 Rebi'ü'l-evvel sene 975.

Yemen Beğlerbeğisine hâliyâ Habeş Beğlerbeğisi olan Hüseyin adam gönderüp Vilâyet-i Habeş'e asker lâzım oldukça kâdimden ol cânıbdan kifâyet mikdârı şaggâln askeri virilegelüp dahı lâzım geldükde zıkr olunan tâ'ifeden gönderilmek reca itmeğın buyurdum ki; anın gibi vilâyet-i mezbûre hıfzı için adam lâzım olup müşarun ileyh senden taleb itdükde olageldüğü üzre tâ'ife-i mezbûreden gönderesin.

Yazıldı.

23.{M.7/72/199}

Yevmü'l-ahad fî 9 Rebi'ü'l-evvel sene 975.

Mısır Beğlerbeğisine hüküm ki;

Habeş Beğlerbeğisi adam gönderüp Mısır kullarından müteferrika ve çavuş ve gayri bölükde olanlardan vilâyet-i mezbûreyi hıfz için irâdetleriyle bile gitmek isteyenlerin ulûfelerine ve kendülerine mâni' ve zarar olmamak bâbında inâyet reca eyledüğün bildirdi buyurdum ki; müşarun ileyh ile vilâyet-i mezbûreye zıkr olunan kul tâ'ifesinden irâdetleriyle gitmek isteyenlerin kendülerine mâni' olmayup ulûfelerine dahı zarar müteretteb olmaya ulûfeleri virile.

Habeş Beğlerbeğisi kethudâsı Şa'bân'a virildi.

Fî evâhir-i safer sene 975.

24.{M.7/72/200}

Yevmü'l-ahad fî 9 Rebi'ü'l-evvel sene 975.

Mısır Beğlerbeğisine hüküm ki;

hâliyâ Habeş Beğlerbeğisi adam gönderüp vilâyet hıfzı için derbzen lâzım ve mühim oldukda kifâyet mikdârı bârutlarıyla derbzen virilmesini reca itmeğin buyurdum ki; hıfz u hirâset-i memleket için mühim ve lâzım olan eğer derbzendir eğer ana göre barutlar kifâyet mikdârı virüp müzâyaka çektirmeyesin.

Yazıldı.

Bu dahı fî't-târîh-i m[ezbûr].

25.{M.7/550/1556}

Yevmü's-sebt fî 16 Zi'l-hicce sene 975.

Habeş Beğlerbeğisine Hüseyin Paşa'ya hüküm ki;

Mektûb gönderüp sâbıkâ Habeş Beğlerbeğisi olan Osman lo vilâyetinden çıkar oldukda kul tâifesi'nden kimesneyi çıkarmamak için emr-i şerîf vârid olmuş iken vilâyet-i Habeş'in müteferrikalarından ve çavuşlarından ve sipâhî ve yeniçerisinden yüz otuz bir nefer kimesne ihraç idüp Sevâkin sancağının Beği Yakub ve defterdâr olan Hüseyin ve Sevâkin kâdîsını ma'an çıkarup Mısır'a götürdüğünü arz etmişsin buyurdum ki; göresin ne-mikdâr nefer kimesne kendü ile bile ihraç idüp alup gelmiş ise dirlikleri mahlûl ise sen dahı ol mikdâr adam tedârük idüp bile iledüp dirliklerin anlara viresin.

Mısır'da Çerkesler bölüğünden Haydar bin Abdullah'a virildi.

Fî 5 Mührem sene 975.

26.{M.7/580/1631}

Yevmü'l-ahad fî 3 Muharrem sene 976.

Mısır Beğlerbeğisine hüküm ki;

hâliyâ Habeş Beğlerbeğisi olan emîrû'l-ümerâ'i'l-kirâm Hüseyin dâme ikbâluhû Mısır kullarından ihtiyâriyle gidenlere mâni' olmayup ve Habeş'de olanların ulûfelerini ânda virilüp geldüklerin'de kemākān Mısır'da virilmek emri düp buyurdum ki; varıcak anın gibi müşârun ileyh kendü ihtiyâriyle Habeş vilâyetine giden Mısır kullarına mâni' olmayup mādâm ki; Habeş'de olanlar mutasarrıf oldukları ulûfelerin anda alup gerü geldiklerinde üslûb-ı sâbık üzre ulûfelerine mutasarrıf olup ulûfeleri ne mikdâr olunduğu bildiresin ki; ana göre vilâyeti-i mezkûraeye varduklarında ta'yîn olunduğu üzre ulûfelerine mutasarrıf olalar.

Çerkes bölüğünde Haydar bin Abdullah'a virildi.

Fî 5 Muharrem 976.

27.{M.7/663/1844}

Yevmü'l-isneyn fî 8 Safer 976.

Mısır Beğlerbeğisine ve defterdârına hüküm ki;

hâliyâ bu def'a vâkı' olan Süveys donanması için binâ olunması fermân olunan gemilerin Habeş vilâyetine giden buğday cerimlerinin binâsı ve termîmi ahşâbı bakāyası husûsunda küllî mâl talef olup hâliyâ süveys kâtibi olan Mahmûd oğlu Mustafa nâm kimesnedir akçelu bir azeb gediğinde iken anda kâtib olmağla dört beş bin florilik evler edinmişdir deyü istimâ' olundu İmdi . Süveys donanması ve sâ'ir gemiler mühimmâtı için lâzım olan ahşâb ve ahtâb ve sûtûn her ne cins olursa İskenderiye kapudanı dâme izzühû tarafından alınmak için hükmü-i şerîfüm gönderilmişdir. Hâliyâ zikr olunan gemide ne mikdâr kereste lâzım idüğü Tersâne-i âmirem mi'mârî ma'rifeti ile defter olunup şimdiye değin ne mikdâr kereste gidüp ve ne mikdâr akçe sarf olunmuşdur müfredâtıyla defter olunup ma'lûm olmak için hâssa re'îslerimden Mehemmed zîde kadruhû ehl-i vukûf olmağın Kâtib ta'yîn

olunup irsâl olundu. Buyurdum ki, [boş] vüsûl buldukda zikr olunan gemileri şimdiye dek sarf olunan kerestenin müfredâtı defterini getürdüp yerlü yerinden onat vechle teftîş eyleyüp göresin. Kaziyy'ye i'lâm olunduğu gibi olup binâsı emr olunan gemilerin kerestelerinden nesne kal' ve ketm eylemiş ise ki; zimmetünde zâhir olan mâlî alup zabt eyleyüp ve ne mikdâr nesne zâhir olup kabz olunduğun yazup südde-i sa'âdetime bildirsin ve kitâbet hidmetini mezbûra itdiresin.

Aşağıda tafsîl üzre tekrâr geçmiştir.

Güyegisine? virildi. Fî 8 safer Sene 973.

28.{M.7/669/1859}

Yevmü'l-hamîs 10 fî Safer sene 976.

Mısır Beğlerbeğisine ve defterdârına hüküm ki;

Hâliyâ bu def'a vâkı' olan Süveys donanması için binâ olunması fermân olunan gemilerin Habeş vilâyetine giden buğday cerimlerinin binâsı ve termîm ve ahşâbı mubâyâ'ası ve Süveys iskelesinde tahmîl olunan mîrî gemilerin navlunları husûsunda küllî mâl talef olup bi'l-fi'l Süveys kâtibi olan Mahmud oğlu Mustafa nâm kimesne dahı mukaddema Galata'da dört akçe ulûfe ile azeb gedüğüne mutasarrıf iken anda kâtib olmağla dört beş bin florilik evlere mâlik olduğu istimâ' olmağın kitâbetden ref' olunup Süveys donanması ve gayrı gemiler mühimmâtıçün lâzım olan ahşâb ve ahtâb ve sâ'ir her ne vâkı' olursa İskenderiye kapudanı kıdvetü'l-ümerâ'-ı kirâm Hüseyin dâme izzühû tarafından alınmak için hükm-i şerîfüm gönderelüp ve her kadrığaya ne mikdâr kereste lâzım idüğü ümenâsıyla Tersâne-i âmirem mi'mârı mumâ ileyh ile defter olunup ve şimdiye değin Süveys emini zikr olunan donanma için ne mikdâr kereste alup ve ne kadar akçe sarf eylemiştir, müfredâtıyla defter olunup o cânibde ma'lûm olmakıçün Reislerim zümresinden Kıdvetü'r-rü'sâ Mehmed zîde kadruhû Kâtib ta'yîn olunup irsâl olmuştur buyurdum ki; [boş] vüsûl buldukda bu bâbda temâm mukayyed olup zikr olunan gemilere şimdiye değin ne mikdâr kereste sarf olunmuştur müfredât defterin getürdüp mezbûr

Mehemmed'in mübâşeretiyle yerlû yerinden teftîş idüp göresin. kaziyye i'lâm olunduğu gibi olup binâsı fermân olunan gemilerin kerestelerinden ve süveys iskelesinde tahmîl olunan gemiler nalunundan ve gayrıdan bel' u ketm olunmuş her kimin zimmetünde mâl zâhir olursa müşârun ileyh defter itdürüp zuhûra gelen mâlımı alup kabz idüp ve ne mikdâr nesne zâhir olup kabz olunduğunu yazup bildirsin ve şimdengerü süveys emîmi tarafından cüz'î ve küllî her ne masraf vâkı' olursa kâtib ma'rifeti ile gördürüp defter itdürüp hâric-i defter nesne kodurmayasın şöyle bilesin.

Yazıldı.

Mezbûr Re 'îs Mehemed'e virildi. Fî 10 safer Sene 976.

29.{M.7/964/2661}

Yevmü's-sülâsâ fî 23 Cemâziye'l-âhir sene 976.

Habeş Beğlerbeğisine hüküm ki;

Mektûb gönderüp ba'zı kimesneler Mısır müteferrikalarına ilhâk olunması bildirmesi her ne ki arz eylemiş iken makbûl-ı şerîfüm olmuştur. Lâkin şimdi kihâlde ol tarafda askere ihtiyaç olup Yemen mühimmi olup muttasıl ol cânibe adam gönderilmek lâzım iken ol tarafda olan adamlar Mısır'a gelmek münâsib değüldür buyurdum ki; varıcak anda olan askere gereği gibi istimâlet virüp me'mûr olduğun hidmetde mücidd ü sâ'î olup mesâ'î-i cemile zuhûra getirmesine sa'y eylesin inşaallâh inâyet-i Bârî azze ismühû? ile ol cânibin ahvâli ber-taraf olduktan sonra hidemât-ı hümayûnumda bezl-i makdûr ve sa'y-i mevfûr idenler hakkında inâyetüm mebzuldür. Hidmeti ve yoldaşlığın arz idüğün kimesneler inâyet-i bî-gâyetime mukârin olur. Ana göre hidmet itmek bâbında ikdâm u ihtimâm eylesin.

Yazıldı.

Kethudâsı Ahmed Beğ'e virildi. Fî 3 Şa 'bân 976.

30.{M.7/964/2662}

Yevmü's-sülâsâ fi 23 Cemâziye'l-âhir 976.

Müşârun ileyhe hüküm ki;

Mektûb gönderüp ol cânibe vâsıl olup re'âyâyı emn ü emân üzre olduğunu ve Habeş Beğliğin babasından kalan Beğler mücâdele üzre olduğunu ve sâ'ir ol tarafa müte'allık her ne ki; demiş iken? ma'lûm-ı şerîfüm oldu İmdi re'âyâ ki vedâyî'-i hâlık-ı u berâyâdır eyyâm-ı adâlet-i hümayûnumda âsûde hâl ve müreffehü'l-ahvâl olup efrâd âferideden bir ferd keyf-i himâyetümde olan re'âyâ vü berâyâyâ dahl u te'addî itmek câ'iz değildir. Dahl ve ta'arrüz edenler men' ü def' olmak mühimmât-ı umûrdandır. Buyurdum ki; varıcak memleket ve reâyâ ahvâline mukayyed olup re'âyâyâ gereğü gibi istimâlet virüp, adâlet elden komayup siyânetleri bâbından ikdâm ve ihtimâm eylesin ki; re'âyâyâ nev'an dahl u ta'arrüz ve te'addî vü tecâvüz olunmağla ... idüp Yemen vilâyeti gibi fitne-i bâ'is olmaya. Müdârâ zemânıdır kemâl-ı basîret ü intibâh üzre olasin. Ve ol cânibde vâkıf ve muttali' olduğun ahbâr-ı sahîha ale't-tevâli i'lâmdan hâfî olmayasın.

Yazıldı.

31.{M.12/262/537}

Yevmü's-sebt fi 18 Zi'l-hicce sene 978.

Vezîr Sinân Paşa'ya hüküm ki;

Südde-i Sa'âdetim'e mektûblar gönderüp Mekke-i mükerreme şerîfi ile emîr hârân? ahvâli ve Belh vilâyetinin hükûmeti sâbıya haddine değin mâbeyninde olan mesâfenin hıfz u hirâset için müşârun ileyh şerîf dâmet me'âliyhûnun uhdesinde mukarrer olmak için hükm-i hümayûn gönderildiğün ve Yemen Beğlerbeği Behrâm dâme ikbâluhû ile Yemen'e fermân olunan üç bin tüfenklüye müsâ'ade olunmayup ulûfe ve tüfenk virilmeyüp beş altı yüz mikdârı ancak tedârük olunup üç aylık mevâcibinden zîyâde virilmediğün ve Kâ'ide nâm mahalle geldükde âsî kabâ'il

üzerine hücum idüp muhârabe eyleyüp münhezim oldukların ... kal'asında asker-i islâm ile haberleşüp hüsn-i ve'deler itemekle bârut hânesine ateş irişirilüp cebehanesiyle bile ihrâk olup kal'a dahı teshîr olunduğun ve müşârun ileyhın yararlığı ve yoldaşlığı zuhûr eylemeğin sâlyânesine yüz bin akçe terakkî olunduğun ve Habeş ahvâlini i'lâm eylemişsin. Ol bâbda her ne ki tahrîr ü beyân olunmuş ise ala-vechi't-tafsîl pâye-i serîrâtüm-masîrime mûhit ü Şâmil olmuştur. İmdi şerîf emvâlini eyü tedârük olunmuş ve müşârun ileyh Behrâm dâme ikbâluhûya tevcîh olunan yüz bin akca terakkî makbûl-ı şerîfüm olup Habeş ahvâli için hod sâbık mufasssal ahkâm şerîfe yazılup gönderilmiştir. Buyurdum ki; vardukda arz eyledüğün üzre zikr olunan mevâzı'ın hıfz u hirâseti için müşârun ileyh şerîf damat me'âliyhûya ta'yîn eyleyüp mümkün olduğu üzre tesliyet eylesesin ve mûmâ ileyh Behrâm dâme ikbâluhûya ta'yîn olunan yüz bin akçe makbûl-ı şerîfüm olduğunu haber virüp tenbîh eylesesin. Vilâyet-i Yemenin zabt u rabtında ve sâ'ir umûrunda mücidd ü merdâne olup hıfz u hirâset-i memleket ve zabt u sîyânet-i ra'iyet bâbında envâ'-i sa'y ü ikdâm üzre ola ve Yemen'e muta'allık olan eğer kul gönderilme kader ve eğer mevâcibdir ve bi'l-cümle cemi'-i umûru ne ise ... mahmiye-i Mısır'a vüsûl bulduktan sonra veçh ü munâsib görüldüğü üzre tedârük ü irsâl eyleyüp eğer vilâyet-i Yemen'e ve eğer mahmiye-i Mısır'da islâh u intizâmi bâbında envâ'-ı mesâ'î-i cemîlin vücuda getüresin ve vilâyet-i Habeş ahvâli için gönderilen evâmîr-i şerîfüm mücebince amel eyleyüp ol cânibin dahı mümkün olduğu üzre islâhı husûsunda sa'y ü ikdâmın zuhûra getüresin. Ve lâzımü'l-arz olan ahvâli i'lâmdan hâfi olmayasın.

Erteglen? Beğ'e virildi. Fî 3 zül'hicce sene 978.

32.{M.14.2/614/883}

Yevmü'l-ehad fî 5 Receb 978.

Mısır Beğlerbeğisine hüküm ki;

Südde-i Sa'âdetim'e mektûb gönderüp Habeş Beğlerbeğisinin fevt olduğu ve ol cânibe asker ve barut ve yarak ve tüfenk gönderilmesin taleb eyledüklerini ve

Mısır'da olan kul ancak Yemen'e kifâyet eyleyüp ve tüfenk Âsitâne-i Sa'âdetimden gönderilüp barut Kıbrıs'a gönderildiğün ve tedârük olunan barut yerine konmak üzere alunup Vezîrim Sinân Paşa'ya virilüp ana bedel henûz temâm-ı tedârük olunmayup ol tarafa dahı tedârük olunmak asîrdür ve Mısır'da olan ümerâ' ve ağalar ahvâlin bildirüp ol bâbda her ne denilmiş ise ma'lûm oldu. İmdi vilâyet-i Habeş Beğlerbeğliği iftihârü'l-ümerâ'i'l-kirâm oğlun dâme ulüvvühûya tevcih olunmuşdur. Buyurdum ki, [boş] vüsûl buldukda ol taraflar dahı mümkün olduğu üzere eger yarak ve barut ve eğer asker ve tüfenk ve sâ'ir levâzım ne ise tedârük bâbında envâ'-ı mesâ'-ı cemîlin vücûda getürüp memleket ve vilâyetleri a'dâ-i bed-re'yn def' ü ref'i tedârük ve ne vechle müyesser ise sa'y ü ihtimâm eyleyüp gaflet ile a'dâdan bir mazarrat irişdirmek ihtimâli olmaya.

Yazıldı.

33.{M. 14/633/912}

Yevmü'l-ehad fî 19 Receb sene 978.

Habeş Beğlerbeğisine müte'allik olan ahkâm-ı şerifedür.

Mısır'dan yüz bin akçe sâlyânesi için.

Habeş cânibine alup gitmeğe tâlib olanlar eğer Mısır kuludur ve eğer garîb yiğitdür kimesne mâni' olmaya gönderesin deyü Mısır Beğlerbeğisine.

Eğer darbuzendür ve eğer yuvarlakdur ve eğer barutdur, kifâyet mikdârı tedârük idüp viresin deyü Mısır Beğlerbeğisine.

34.{M. 14.2/633/913}

Yevmü'l-ehad fî 19 Receb sene 978.

Mısır Beğlerbeğisine hüküm ki;

Bundan akdem Südde-i Sa'âdetim'e mektûb gönderüp Habeş Beğlerbeğisi fevt olduğunu ve Habeş'e müte'allik mehâmm için top ve darbzen ve barur tedârük

olunup irsâl olunmak lâzım idüğü müteveffâ Beğlerbeği cânibinden i'lâm olunduğun bildirüp ol bâbda dahı her ne demiş isen mufassalan ma'lûm-ı şerifüm olmuşdur. İmdi Habeş Beğlerbeğliği Emîrû'l-ümerâ'i'l-kirâm oğlun Ahmet dâme ikbâlühûya tevcîh olunmağın buyurdum ki, [boş] vüsûl buldukda müşârun ileyhin yüz bin akçe sâlyânesin Mısırdan tedârük eyleyüp virüp dahı müşârun ileyhden Habeş vilâyetine bile varmağa tâlib olanlara eğer Mısır kuludur ve eğer garîb yiğitlerdür, mâni' olmayup irsâl eyleyüp ve Habeş mühimmi içün mümkün olduğu üzre eger barut ve top ve darbzendür ve eğer yarak ve tüfenkdür ve bi'l-cümle lâzım olanı tedârük eyleyüp irsâl eylemen bâbında envâ'-ı mesâ'î-i cemîlin vücûda getüresin.

Yazıldı.

35.{M.14.2/649/940}

Yevmü's-sülâsâ fi 13 Receb sene 978.

Mısır Beğlerbeğisine hüküm ki;

Bundan adam Habeş Beğlerbeğisi iken fevt olan Hüseyin Beğ'in muhallafât u metrûkâtı her ne ise Südde-i Sa'âdetim'e îsâl olunmağičün mahrûse-i Mısır'a irsâl olunmak bâbında hâlâ Habeş Beğlerbeğisi olan Ahmet dâme ikbâlühûya hükm-i hümmâyûnum yazılup irsâl olunmuşdur. Buyurdum ki, [boş] vüsûl buldukda anın gibi müşârun ileyh zikr olunan muhallafat u meteükâtı irsâl eyledükde tâhîr eylemeyüp yarar adamlere koşup defteri ile südde-i sa'âdetime irsâl eyleyesin.

36.{M.14.2/697/1004}

Yevmü's-sülâsâ fi 13 Receb sene 978.

Habeş Beğlerbeğisine hüküm ki;

Bundan akdem Habeş'de Beğlerbeği iken fevt olan Hüseyin Beğ'in muhallafât ve metrûkâtı her ne ise [eğer nekûd ve kul ve cevârî ve sâ'ir esbâb-ı cüz'î] ve küllî defter olunup dahı nazara margûp olup nakle kâbil olan esbâbın sanduklara koyup

sandukları mühürleyüp Südde-i Sa'âdetim'e irsâl olunmağıçün mahmiye-i Mısır'a irsâl eylesin. Emr idüp buyurdum ki, [boş] vüsûl buldukda bu bâbda ihtimâm eyleyüp müteveffâ-yı müşârun ileyhın muhallafât u metrukâtı her ne ise evvelâ defter eyleyüp dahı nükûd ve kul ve cevârî ve sâ'ir nazara mergûb ve nakle kâbil olan esbâbın mahmiye-i Mısır'a yarar adamlar ile irsâl eylesin. Mısır'dan Âsitâne-i Sa'âdetim'e irsâl ve îsâl oluna. Ve ne midârı nükûdu ve sâ'ir kul ve cevârî ...? olup esbâb ve eşkâlî ne makule esbâb irsâl olunduğu yazup defter eyleyüp defteri ile bile gönderesin. Ve bi'l-cümledir zimem dahı nesnesi var ise anı dahı bi-hasebi'ş-şer'-i şerîf tahsîl ve tekmiîl itdürüp dahı canlu olup satılması lâzım olanları değer baha ile satdurup nakıl idesin. Ve ne nesne makûle ve ne bahaya satılup ve Südde-i Sa'âdetim'e irsâl olunan dahı mufassal ve maşrûh defter ile idüp ve defteri mühürlenüp esbâbiyle bana gönderesin. Ve anda satılan canlu ne ise gayr-ı fâhiş satdırmakdan hazer eylesin.

Yazıldı.

37.{M.14.2/1022/1513}

Yevmü'l-ehad fî 19 zi'l-hicce sene 978.

Vezîr Sinân Paşa'ya hüküm ki;

Südde-i Sa'âdetim'e mektûblar gönderüp Mekke-i mükerreme şerîfî ile Emîr-i Câzân ahvâlî ve Bice/Beca vilâyetinin hükûmeti sâbiye haddine değin mâbeynde olan mesâfenin zabt u hirâseti içün müşârun ileyh Şerîf dâmet me'âliyhûnun uhdesinde mukarrer olmağıçün hükûm-i hümâyûn gönderildüğün ve Yemen Beğlerbeğisi Behrâm dâme ikbâlühû ile Yemen'e fermân olunan üç bin tüfenklüye müsâ'ade olunmayup ulûfe ve tüfenk virilmeyüp beş altı yüz mikdârı ancak tedârük olunup üç aylık mevâcibden zîyâde virilmediğün ve kâ'ide nâm mahalle geldükde âsî kabâ'il üzerine hücum idüp muhârebe eyleyüp münhezim olduklarını ... kal'asında olan asker-i islâm ile haberleşüp hüsn-i va'deler eylemekle barut-hânesine ateş irişdiriüp cebhânesiyle bile ihrâk olup kal'a dahı teshîr olunduğün ve müşârun ileyhın i ve yoldaşlık zühûr eylemeğün sâlyânesine yüz bin akçe tarekkî olunduğunu

ve Habeş ahvâlin i'lâm eylemişsin. Ol bâbda her ne ki tahrîr ü beyân olunmuş ise alâ-vechi't-tafsîl pâye-i serîr-i âlem-meîr-i husrevâne muhît ve şâmil olmuştur. İmdi ... adevâtı eyü tedârük olunmuş ve müşârun ileyh Behrâm dâme ikbâlühûya tevcîh olunan yüz bin akçe terakkî makbûl-i şerîfüm olup Habeş ahvâli için hod sâbık mufassal-ı ahkâm-ı şerîfe yazılıp gönderilmişdir. Buyurdum ki; vusûl buldukda arz eyledüğün üzre zikr olunan mevâcibin zabt u hirâsetini müşârun ileyh şerîf dâmet me'âliyhûya ta'yîn eyleyüp mümkün olduğu üzre tesliyet eylesesin ve mûmâ ileyh Behrâm Paşa dâme ikbâlühûya ta'yîn olunan yüz bin akçe terakkîsı makbul-ı şerîfüm olduğun eylesesin ki? vilâyeti-i Yemen'in zabt u rabtında ve sâ'ir umûrunda mücidd ü merdâne olup zabt u hirâset-i memleket ve zabt u sîyânet-i ra'îyyet bâbında envâ'-i sa'y u ikdâm üzre ola. Ve Yemen'e müte'allik olan eğer kul gönderilmekdür ve eğer mevâcibler ve bi'l-cümle cemî'-i umûru ne ise inşâ'allahü'l-e'azz mahmiye-i Mısır'a vusûl bulduktan sonra vech ü münâsib görüldüğü üzre tedârük ve irsâl eyleyüp eğer vilâyet Yemendir ve eğer mahmiye-i Mısır'da islâh ve intizâmı bâbında envâ'-ı mesâ'î-i cemîlin zuhûra getiresin. Ve vilâyet-i Habeş ahvâliçün gönderilen evâmir-i şerîfüm mücebince amel eyleyüp ol cânibin dahı mümkün olduğu üzre islâhi husûsunda sa'y u ikdâmın zuhûra getüresin. Ve lâzımü'l-arz olan ahvâli i'lâmdan hâlî olmayasın.

38.{M.15/50/432}

Yevmü'l-erba'a fî 19 Safer 979.

Sâbıkâ Habeş Beğlerbeğisine iken fevt olan Hüseyin Paşa'nın iki bin florilik muhallefâtı nice olmuştur. Hazîne-i Mısır'a teslîm olunmuşmudur? yohsa bel' mi olmuştur. Malına oğludan su'âl idüp dahı eğer hazinedir ise eğer bel' olunmuşsa karındaşı Hasan Beğ'in varıldukda adami Sinân Paşa'ya ve ... hüküm buyuruldu.

39.{M.15/73/625}

Yevmü'l-erba'a fî 10 Rebi'ü'l-evvel 979.

Veli çavuş gelüp Habeş mükarrirlerinden olup vilâyet-i mezbûre çavuşlar kethudâlığı mahlûldür deyü bildirüp inâyet recâ itmeğin ... mezbûr gelüp kethudâ-ı sâbık mutasarrıf olduğu dirlik ile taleb olmağın virilmek buyuruldu.

40.{M.15/76/655}

Yevmü'l-cum'a fî 11 Rebi'ü'l-evvel 979.

Veli nâm kimesne gelüp vilâyet-i Habeş'de on iki akçe ile çavuş olup hidmet ile İstanbul'a irsâl olunduğun bildirüp kendisine ulûfesi recâ eylemeğin icâzet ile gidüp hevâsında değil ise virilmek buyuruldu.

41.{M.16/61/126}

Yevmü'l-sebt fî gurre-i Cemâziye'l-âhir sene 979.

Habeş Beğlerbeğisine hüküm ki;

Mektûbun gelüp geçen Muharrem'in onuncu günü Bender-i Sevâkin'e vâsıl olup meşâyih-i a'râbdan isyân u fesâd üzre olanlar men' u def' olup ve tâ'ife-i feth ü desene hareket üzre olup fesâd idüp nihâd? idüp tedâfü' dahı Bender-i Sevâkin üzerine gelüp kal'a mustahfizlarıyla muhkem ceng idüp nice adamleri halâk olup Sevâkine karîb karâr idüp hâlâ cemî' vilâyet-i Habeş'in re'âyâ vü berâyâsı emn ü emân üzre oldukların bildirmişsin eyü tedârük itmişsin eyle? a'dâ'-ı bed-rey münhezim ve makhûr ve ol bâbda? Devlet muzaffer ü mansûr olmadan hâlî olmaya. Buyurdum ki; vardukda min-ba'd dahı cibilliyet-i şecâ'at-nihâdınızda merkûz olan vüfur-ı ikdâm ve şehâmetin zuhûra getirüp vilâyet-i mezbûrenin hıfz u hırâsati ve re'âyâ vü berâyânın zabt u siyânetinde ve âsûde hâl olmaları bâbında vilâyet-i mezbûreye dahl eden e'âdînin kemâ-kân def' ü ref'i husûsunda envâ'-ı mesâ'î-i cemîlin vücuda getirüp her husûsda kemâl-i basîret ve intibâh üzre olup gaflet ile el-iyâzü-bi'llah bir ferde zarar u gezend irişdirilmemekde envâ'-ı ikdâm ve hüsn-i

inhimâkin vücuda getüresin. Ve lâzımü'l-arz olan ahvâli alet-tavâli i'lâmdan hâlî olmayasın.

Sâhib-i Sa'âdetim 'e gönderildi.

42.{M.16/115/225}

Yevmü's-sülâsâ fî 19 Zi'l-ka'da sene 979.

Vezîr Sinân Paşa'ya hüküm ki;

Habeş Beğlerbeğisine Ahmed dâme ikbâlühû mektûb gönderüp memleket muhâfazasında bezli makdûr olup lâkin kemâyenbaki hıfz u hırâsete bir mikdâr askere dahı muhtac olduğun bildirmeğin ihtiyar eyleyen kul karındaşlarından bir mikdâr kimesne yazup ol cânibe irsâl eylemek emr idüp buyurdum ki; vüsûl buldukda müşârun ileyheyile haberleşüp ne mikdâr adam lâzım olursa ol cânibe varmağa ihtiyar eylene kul karındaşlarından kifâyet mikdârı yarar adam irsâl eyleyüp tefevît eylesin.

Ketüdâsına virildi fî 14 Zi'l-ka'da sene 979.

43.{M.16/115/226}

Yevmü's-sülâsâ fî 19 Zi'l-ka'de sene 979.

Habeş Beğlerbeğisine hüküm ki;

Mektûb gönderüp vilâyet-i Habeş muhâfazasıçün bir mikdâr askere ihtiyâç tâm olduğunu bidirmişsin. İmdi vezîrüm Sinân Paşa'ya hükm yazup ihtiyâç eleyen kul karındaşlarından kifâyet mikdârı yarar adam yazup göndermek emrüm olmuştur. Buyurdum ki, [boş] vüsûl buldukda müşârun ileyh ile haberleşüp dahı lâzım olduğü üzre müşârûn ileyhden taleb idüp getirüp vech ü münasib olduğü üzre memleketin hıfz u hırâset re'âyâ u berâyânın itm'inân ve refâhîyet bâbında mücidd ü merdâne olasin.

Bu dahı.

44.{M.16/338/599}

Yevmü'l-isneyn fi 17 Cemâziye'l-âhir sene 979.

Vezîr Sinân Paşa'ya hükü ki;

Südde-i Sa'âdetim'e mektûbun vârid olup Habeş Beğlerbeğisi Ahmed Paşa dâme ikbâlühû vilâyet-i mekûreye tevcîh eyledükde kendü kullarını ve tevâbi'î Mısır kulluğuna yazdurup şimdiye değin giden Beğlerbeğileri nevbetçi tarîkîyle adam alup gitmeyüp ve ihtiyâcî dahı yokdur. Bundan akdem gönderilen Hüseyin Paşa iki üç nefer kendü adamlarından gayrı bir nefer Mısır kulu alup gitmemişdir. Müşârun ileyh yazdurduğı kullarına ve adamlarına ve ikrâhen alup gitdüğü Mısır kullarına hazîne-i Mısır'dan altı aylık peşin ulûfe alıvirüp bir aylık ulûfelerini dahı taleb ederler. Ol bâbdan sana gelen mektûbları aynı ile gönderdüğün bildirüp Beğlerbeği Mısır'dan nevbetçi asker ve hazîne irsâl olunugelmiş değildir deyü i'lâm eylemişsin. İmdi sahîh Mısır kulu olup vilâyet-i Habeş'e nevbetçi tarîkîyle irsâl olunan tâ'ifenin mevâcibleri gönderilmesin emr idüp buyurdum ki; vardukda kemâ-kân basîret üzre olup mûmâ ileyh Beğlerbeğinin kendü adamlarından olmayup Mısır kullarından olup nevbetçi tarîkîyle vilâyet-i Habeş'e gönderilenlerin emr şerîfüm mücebince mevâciblerini gönderesin. Dahı Südde-i Sa'âdetim'e mektûb gönderüp Benderler siyâneti için mevâkin Benderi'nde bir kal'a ve Muşâk'da bir kal'a binâ olunmuş imiş. Amma yarağı olmayup mustahfıları gâyet muzâyakâ üzre olduğunu ve mahmiye-i Mısır cebehânesinden barut ve kurşun ve yarak gönderilmesin bildirmişsin. Anın gibi adam gönderüp taleb eyledüğün mahmiye-i Mısır cebehânesinden yedi kat' mükemmel [s.339] darbzen topu ve iki aded şayka yüz kantâr timür iki yüz kantâr barut ve kifâyet mikdârı kurşun virdirüp irsâl eyleyesin. Bu bâbda mûmâ ileyhe dahı hüküm gönderilmişdür. İrsâl olunan esbâbı aynı ile defter olunup defteriyle irsâl eylemekde mesâ'î-i cemîle vücûda getirile.

Yazildi.

Sinân ketüdâ'ya virildi. Fi 30 Zil'hicce sene 979.

45.{M.16/339/600}

Yevmü'l-isneyn fi 17 Cemâziye'l-ahir sene 979.

Habeş Beğlerbeğisi Ahmed Paşa'ya hüküm ki;

Âsitâne-i sa'âdetime mektûb gönderüp Benderler muhâfazasıçün binâ olunan kal'aların yarak husûsunda mustahfızların muzayaka olup Mısır cebehânesine gönderilmesi i'lâm itdüğün ecelden yedi kıt'a darbzen topu ve iki aded mükemmel şâyike yüz kantâr timür iki yüz kantâr barut ve kifâyet miktârı kurşun gönderilmek emr idüp ol bâbda dustûr-ı mükereem vezîrim Sinân Paşa adâme'llahü-teâlâ iclâluhûya gönderilmiştir. Buyurdum ki; vardukda müşârun ileyh yarar adamlar gönderüp zikr olunan esbâbı taleb idüp defteriyle getürdürüp dahı münâsib gördüğün üzre zikr olunan kal'alara tevzî' ve tertîb itdirüp dahı muhâfazası husûsunda bezl-i maktûr eylesin. Zikr olunan esbâbı getürdüp ne vechle tevzî' ve tedârük eyledüğün yazup bildiresin.

Sinân ketüdâ'ya virildi. Fi 30 Zi'l-hicce sene 979.

46.{M.21/198/470}

Yevmü's-sülâsâ fi 21 Zil'ka'de sene 980.

Mısır Beğlerbeğisine hüküm ki;

Hâlâ Habeş Beğlerbeğisi Rıdvân Paşa dâme izzehû Sûdde-i Sa'âdetim'e adam gönderüp bundan akdem Habeş Beğlerbeğisi Ahmed dâme ikbâlühû'ya Habeş'e gitdikde Sâbıkâ Mısır Beğlerbeğisi olup ba'dehû fevt olan İskender Beğ iki gemi binâ itdürüp müşârun ileyhe virüp Habeş'e bile alup gidmiş idi. Zikr olunan gemiler müşârun ileyhe dahı virilüp adamları gelüp gitdükçe gemisi ile gelmek âsân olduğu ve vilâyrt-i Habeş'e giden Beğlerbeğlere lâzım olan mühimmât ve zahîre ve sâ'ir levâzı tedârük olduğu üzre müşârun ileyhin mühimâtı dahı görülmek ve Sâbıkâ İbrîm vilâyetinden Habeş'e ilhâk yerler gerü islûb-i sâbık üzre Habeş'e zabt itdürülmek bâbında virilmesini recâ eylemeğin buyurdum ki, [boş] vüsûl buldukda mütevefâyı müşârun ileyhe sâbık itdürüp mûmâ ileyhe Ahmed dâme ikbâlühû'ya

virdüğü gemileri müşârun ileyh viresin ki; Südde-i Sa'âdetim'e ve Mısır'a gelüp giden adamları gemi ile gelüp gidüp yollarda Arab tâ'ifesinden bir zarar irişmelü olmağa. Ve lâzım olan zahîresini ve sâ'ir mühimmât ve levâzımı ne ise kadîmden tedârük olunugeldüğü üzre tedârük itdürüp kûsur ve nûksân komayasın ve İbrim vilâyetinden ilhâk olunanları buna dahı zabt idtüresin.

47.{M.21/199/472}

Yevmü's-sülâsâ fî 21 zi'l-ka'de sene 980.

Yemen Beğlerbeğisine hüküm ki;

Hâlâ vilâyet-i Habeş Beğlerbeği olan Rıdvân eğer zahire ve eğer sâ'ir levâzımında mu'âvenet eylemek lâzım olmağın buyurdum ki; [boş] vüsûl buldukda müşârun ileyhe eğer zahirede ve eğer sâ'ir levâzımında mümkün olduğu üzre mu'âvenet ü müzâharet eylesin.

Bu dahı.

48.{M.21/311/737}

Yevmü'l-cum'a, fî 7 Muharremü'l-harâm sene 981.

Habeş Beğlerbeğisine hüküm ki;

Hâliyâ mahrûse-i Mısır'a dâhil olduğunda vilâyet-i Habeş için kifâyet kadar kul yazılmasın emr idüp buyurdum ki, vardukda emrüm üzre mahrûsa-i mezbûreye dâhil olduğunda anın gibi vilâyet için mezbûre adam lâzım olursa kul karındaşının yararlarından kifâyet mikdâr adam yazup vilâyetde gereği gibi mücidd ü merdâne olasin.

Kethüdasına Mesih'e virildi.

49.{M.21/311/738}

Yevmü'l-cum'a, fi 7 Muharremü'l-harâm sene 981.

Mısır Beğlerbeğisine vilâyet-i Habeş'de asker killet üzre olmağın Mısır'da kul yazılup kânûnların üzre birer kıst mevâcibleri virilmek emr idüp buyurdum ki, emrim üzre vilâyet-i Habeş'e mühimmi için yarar kul karındaşlarından kifâyet kadar kul yazup defter eyleyüp birer kıst mevâcibleriyle irsâl eylesin ki, varup Beğlerbeğileriyle hıdmetde bulunalar. Vilâyet-i mezbûre mühimmi için lâzım olan yarak vilâyetde Mısır cebehânesinde bulunursa kifâyet mikdârı âlet ve yarak viresin. Rıdvân Paşa yazduğı kulun dahı vilâyet-i mezbûre için lâzım olan yarağ âlet Mısır cebehânesinden bulunursa kifâyet mikdârı viresin.

Bir sureti.

50.{M.22/182/351}

Yevmü's-sülâsâ fi 28 Rebi'ü'l-evvel sene 981.

Mısır Beğlerbeğisine hüküm ki;

Hâlâ Habeş Beğlerbeğisi Rıdvân Paşa dâme iklbâlühû Südde-i Sa'âdetim'e kazâyâ defterin gönderüp vilâyet-i Habeş mühimmi için top ve tüfenk ve barut lâzım idüğü ve Mısır'da bulunan gurbet yiğitlerden Mısır askeri nâmına bir mikdâr adam yazup Mısır'da bölüklü bölüklerine ilhâk olunmasın ve karye-i mensüreye müşârun ileyhın sâlyânesine ilhâk olunmasın recâ eyledüğün ve müşârun ileyhle vilâyet-i Habeş'e giden Mısır kullarından ulûfelerine dahl olunmaması vilâyet-i Habeşden Mısır'a gelüp giden adamlarına ulak bârgîri tedârük olunup eylendirilmeyüp? irsâl olunmasın ve Ömer oğlu vilâyetinden kifâyet mikdârı zahire ve deve ve icâreleri virilmek husûsunlarını i'lâm eylemiş idi. Buyurdum ki, [boş] vüsûl buldukda vilâyet-i Habeş mühimmi için beş kıt'a darbzen ve on kıt'a şeflus? ve iki yüz kısa tüfenk ve ana göre barut ve fındık ve vilâyeti mezbûre mühimmi için ne mikdâr kul yazılmak iktizâ ederse Mısır nâmına ulûfelerini Habeş'den almak şartı ile kifâyet kadar kul yazup ve karye mensüreye ve gayrı sâbık Habeş Beğlerbeğisi olan Ahmed dâme ikbâlühûya ne vechle virilmiş ise görüp dahı müşârun ileyh dahı ana göre tasarruf itdrüp ve

müşârun ileyhle vilâyet-i Habeş'e giden Mısır kullarının ulûferlerine [boş] kimesne dahl ü tecâvüz itdirmeyüp defâtire dahı vilâyet-i Habeş'e gitüklerin işâret itdiresin ve anın gibi vilâyet-i Habeşden Mısır'a gelüp giden adamlarin eğelendirmeyüp eğer Âsitâne-i Sa'âdetim'e gelecekleri ve eğer Mısır'a gelüp gerü Habeş'e gidecekleri ber-vech isti'icâl irsâl eyleyüp lâzım olan deve ve zahire ve icâra ne ise vech ü münasib görüldüğü üzre tedârük idüp vilâyet-i Habeş'e mute'allik umûrun itmâmında envâ'-ı mesâ'î-ı cemîlin vücuda getüresin ve lâzımü'l-arz olan ahvâlî yazup bildiresin.

51.{M.22/183/352}

Yevmü's-sülâsâ fî 28 Rebi'ü'l-evvel sene 981.

Mısır Beğlerbeğisine hüküm ki;

Vilâyet-i Habeş Beğlerbeğisi Rıdvân dâme iklbâlühû Mu'ccelen Beğlerbeğisine varması ehem mühimmâtinden olup Mısır'da lâzım olan tedârükü görölüp ber-vech-i isti'imâl-ı mahl ... irsâlî lâzım olan masâlihın görüp mu'ccelen gönderölmek husûsunda dergâh-ı mu'allâm çavuşlarından yedi çavuş zîde kadarahû ta'yîn olunmuşdur. Buyurdum ki, [boş] vüsül buldukda emrüm üzre müşârun ileyhın lâzım olanı husûslarında itmâm-ı maslahat itdrüp mu'ccelen Beğlerbeğisine göndermek bâbında envâ'-ı mesâ'î-ı cemîle vücuda getüresin ve ne vechle tedârük olunup ve ne günde gönderildüğün yazup bildiresin.

Bu dahı Yedi çavuş'a virildi. Fî gurre-i Rebbi'ül-ahir sene 981.

52.{M.23/17/26}

Yevmü'l-isneyn fî 25 Cemâziye'l-evvel sene 981.

Mısır Beğlerbeğisine hüküm ki;

Dergâh-ı mu'allâma arz-ı hâl sunup Mısır'da ve iskenderiye'de ba'zı Yehûdîler müslime Habeş câriyelerin küfr üzredir deyü alup istihdâm tasarruf idüp ba'zı

müslümanlar Yehûd elinde ol makûle cevârînin feryâdın işidüp halâs eyledükleri i'lâm olundu. İmdi bu vechle şer'e muhâlif ve nâ-şâyeste evzâ' sudûrlarında siz dahı mukayyed olmamağa sebep nedir senin zemânında olmuş ise gâyet ihmâlindendir. İtâba müstahak olmuşsun. Buyurdum ki, [boş] vüsûl buldukda eğer Mısır ve eğer İskenderiye'de olan Yehûdîlerin bu ahvâlin muhkem teftîş eyleyüp göresin. Fî'l-vâkı' arz olunduğu gibi ellerinde müsleme câriye bulunursa tarîk-ı kâzı ma'rifetiyle muktazâ-ı şer'î şerîf üzre ellerinde halâs itdürüp müsleme câriyeleri Yehûdîlere bey' idenlerü ve ellerinde bulunan Yehûdîlere dahı muktazâ-ı şer'î şerîf üzre lâzım geleni alet-ta'cîl icrâ itdürüp ve min-ba'deh ol makûle Habeş cevârîlerin Yehûda'ya aldirmayasın ve bu emr şerîfüm ne vechle icrâ eyledüğünü yazup bildireisn.

Kethudâsına viridi. Fî 27 Cemâziye'l-evvel.

53.{M.23/44/89}

Yevmü'l-isneyn fî 25 Cemâziye'l-evvel sene 981.

Mısır Beğlerbeğisine ve Defterdârına hüküm ki;

Bundan akdem Vezîrim Sinân Paşa edâmallahu te'âlâ ikbâlühû ile Mısır kullarından ba'zılar Yemen seferine ve varmakla yoldaşlıkda ve dilâverlikde bulunmuşdur deyü kimine iki ve kimine üç ve dört ve beş def'a bir biri üzerine terakkî virilüp mühürlü tezkireler alup ba'zılar müşârun ileyh zemânında kayd itdürüp ba'zıları henûz gelüp kayd itdürmekde tekâzâ idüp ve ba'zlar sâbıkâ Yemen seferine varmayup hâlâ gelüp kimi Yemen'de idik ve kimi Habeş'de idik deyü hazîneden üçer yıllık ulûfe taleb idüp kul tâ'ifesinin çoğu bu semte sâlik olduğu i'lâm olundu. İmdi bir seferde bir terakkîden zîyâde terakkî virildüğü hilâf-i kânûndur. Buyurdum ki, [boş] vüsûl buldukda bu bâbda gereği gibi mukayyed olup göresin. İ'lâm olunduğu gibi ise kul tâ'ifesinden Yemen'de yoldaşlık itdüm deyü terakkîye müte'addid tezkireler ibrâz idenlerin nihâyet zîyâdelü olan bir terakkîsin kabûl ve deftere kayd itdürüp tasarruf itdüresin zinhâr olmaya ki; bir terakkîden ziyâdesin kayd itdüresin şöyle ki; bu zemâna değin bir tearkkîden ziyâde tezkirelerini kayd itdürmüş kimesneler var ise makbûl değıldür. Anı gibilerin dahı defterde bir terakkîsin ibkâ idüp ziyâdesin sarf

idesin. Ve Yemen ve Habeş'de idik deyü gelüp ol vechle bir kaç yıllık ulûfe taleb idenleri göresin. Şöyle ki; Yemen'e veya Habeş'e nevbetçilik tarîkiyle gönderilen kul tâ'ifesinden idükleri defterde mukayyed ise ve Yemen ve Habeş'de muhâfaza hidmetinde olduklarına öteden gelmiş yoklama defterlerinde edâ-i hidmet eyledüklerine mukayyed ise ve mustahakk oldukları mevâciblerinden ne virilüp ve ne târîhden virilmediğine Beğlerbeğilerinden mühürlü kavî temessükleri var ise febihâ temessükleri mücebince mustahakk oldukları mevâciblerini viresin. Ammâ ne târîhde ne târîhe değin muhâfazada olduklarına ve mevâcibleri virilen ve virilmiyen eyyâm için ellerinde temessükleri yoğiken mücerred kendü hevâlarında ve ba'zı kimesneler yanında gezüp Yemen ve Habeş'de idük deyü hilâf-i kânûn beytü'l-mâlden ulûfe taleb idenlerin ulûfelerin virmekden hazer eyleyesin.

Mehmet çavuşa virildi.

54.{M.23/122/246}

Yevmü'l-isneyn fî 15 Recebü'l-mürecceb sene 981.

Mısır Beğlerbeğisine ve deferdârına hüküm ki;

Hâlâ Âsitâne-i Sa'âdetim'de ba'zı kimesnelere mahlûl gedüğü tevcîh olunup ahkâm-ı şerîfe virilmiştir. Ammâ zikr olunan mahlûl gedükler mezkûrlara Yemene ve Habeş'e bu def'a nevbetçi ta'yîn olunup gönderilmek şartı ile tevcîh olunmağın buyurdum ki, [boş] vüsûl buldukda bu bâbda mukayyed olup anın gibi Âsitâne-i Sa'âdetüm'den mahlûl gedüğü için hüküm varanları bu def'a Yemen'e ve yahûd Habeş'e nevbetçi yazup göndermeyince gedüklerin deftere kayd itdürmeyüp mevâciblerin virmeyesin. Emrüm ile gedük ta'yîn olunanlar bi'z-zât hâzır olmadın dahı deftere kayd itdürmeyesin.

Kethudâsına virildi.

55.{M.23/337/752}

Yevmü'l-ehad fî 15 Zi'l-ka'de sene 981.

Mısır Beğlerbeğisine hüküm ki;

Mektûb gönderüp diyâr-ı Yemen ve Habeş temâm nizâm ve intizâm üzre olup re'âyâ ü berâyâsı âsûde olup Beğlerbeğileri hüsn-i mübâşeret ve zindigânî üzre oldukların i'lam eylemişsin. Ol bâbda her ne demiş isen mufassalan ma'lûm olmuştur. Buyurdum ki, [boş] vüsûl buldukda dâ'imâ cevânibe nâzır olup vâkıf olduğun ahbâr-ı sahihayı ale't-tevâlî i'lâmdan hâlî olmayasın.

Kethudâsına virildi.

56.{M.24/301/818}

Yevmü'l-ehad fî 3 saferü'l-muzaffer sene 983.

Mısır Beğlerbeğisine hüküm ki;

Hâlâ Habeş Beğlerbeğisi Emîrû'l-ümerâ'i'l-kirâm Rıdvân dâme ikbâlühû dergâh-ı mu'allâm'a kazâyâ defterin gönderüp ol cânibde yarağa ziyâde ihtiyacı olduğun bildirüp haberlerin derbzen şakaloş gönderilmesin emr idüp buyurdumki; varıcak emrüm mücebince müşârun ileyh tarafına zikr olunan mikdârı derbzen ve şakaloşları tedârük idüp lâzım olan âlât ü esbâbları ve findıkları ile müretteb ü mükemmel vakt ü mevsimi ile göndermek bâbında ikdâm ü ihtimâm eyleyesin ihmâl ü müsâhele itmesin. Ve sâbıkâ müteveffâ İskender Paşa binâ idüp oğlu ile Habeş'e gönderdiği alyete? gerü müşârun ileyh cânibine gönderilmek lâzımdur. Bu bâbda dahı mukayyed olup müteveffâyı müşârun ileyh oğlu ile sâbıkâ Habeş'e gönderildiği alyeteleri kendü müretteb ve mükemmel donadu yat u yanakları ile vaktinde müşârun ileyh cânibine gönderüp teslîm itdüresin. Bu husûslar mühimmâtdendir ihmâl ü müsâhele olunmayup mu'accelen tedârüklerin görüp gönderilmek bâbında sa'yü-i mevfûr eyleyesin. Ve eğer derbzen ve şakaloşlar ve kalyetelerdir ne vechle tedârük idüp emrüm mücebince ne zemânda ve kimin ile gönderdiğün yazup bildiresin.

Hasan ketüdâsıya virildi. Fî 8 safer 981.

57.{M.24/307/833}

Yevmü'l-ehad fî 3 saferü'l-muzaffer sene 983.

Mısır Beğlerbeğisine hüküm ki;

Habeş Beğlerbeğisi Rıdvan Paşa dâme ilbâlühû mektûb gönderüp Mısır ümerâsından Habeş muhâfazasına ta'yîn olunan Habîr oğlu dâme izzühû henûz me'mûr olduğu Habeş muhâfazasına varmayup ol cânibde asâkire ihtiyâç olduğunu bildürmüş. İmdi bundan akdem müşârun ileyhe Habeş muhâfazasında olmak üzre sancak tevcîh olunmuşdu. Me'mûr olunduğu hıdmetde ihmâl üzre olmağla ziyâde mes'ûl ve mü'âteb olmuşdur buyurdumki; vardıkda mûmâ ileyhe muhkem tenbîh ü te'kîd eylesesin ki; te'hîr itmeyüp yara adamlarıyla varup vilâyet-i Habeş muhâfazasında olup müşârun ileyh dâme ikbâlühû vech ü münâsib gördüğü üzre hıdmetde ve yoldaşlıkda buluna. Şöyle ki; bu def'a dahı muhâfazaya varmakda tallül ü tereddüd eyleye sancâğı alunup nefere tevcîh olunmak mukarrerdir. Ana göre mukayyed ve mütenebbih ola. Vilâyet-i Habeş muhâfazası ehemmi mühimâtendendir. Hemen müşârun ileyh-i yarar adamları ile gönderüp te'hîr ü terâhî itdürmeyesin.

58.{M.24/333/914}

Yevmü'l-ehad fî 3 saferü'l-muzaffer sene 983.

Mısır Beğlerbeğisine hüküm ki;

Ümerâ-i Mısır'dan Hammâd b. Habîr Cebel-i ahzar? bana virildi deyü cebel-i mezbûre teveccüh idüp mâbeynde hibâl-i? fitne ve fesâd olup hâlâ ? urbanı idlâldan hâlî olmadığı istimâ' olundu. İmdi mezkûr Habeş muhâfazasına ta'yîn olmuşdur buyurdum ki; mezkûru getürdüp yat ü yarağı ve adedmleri ile vilâyet-i mezbûre muhâfazasıçün ta'allül itdürmeyüp gönderesin. Şöyle ki; nev'an ta'allül ve muhâlefet eyleye muhkem habs idüp ahvâlin arz eylesesin. Ammâ kimesneye ifşâ itmedin

getürdüp emrüm üzre tenbîh eyleyesin. Muhâlefet fehmi olunursa fermân-ı şerîfüm mûcebince habs eyleyesin.

Kethudâsına ... virildi fî 15 Safer sene 983.

59.{M.25/83}

Yevümü'l-ehad fî 10 safer sene 982.

Hâliyâ ve sâbıkâ Habeş Beğlerbeğisi olan Rıdvân Paşa ve Ahmed Paşa mektûb gönderüp seksen akçe ile Habeş müteferrikalarından olup Ahmed Paşa'nın kethudâsı olan Murad vilâyet-i mezbrede Tavâriye/Davârya kal'ası üzerine gelen küffâra gönderilen askere serdâr ta'yîn olup yoldaşlık zâhir olmuştur deyü arz itmeğin kırk bin akçe ile ze'âmet buyuruldu.

60.{M.25/161/1605}

Yevümü'l-ehad fî 10 safer sene 982.

Pîrî Ahmed	Yusuf Abdullah	Perviz Abdullah	Hasan ferhad
35	25	20	17
Rumeli'ne.	Şâm'a.	Diyârbakır'a.	Rumeli'ne.

Bundan aşağı gönüllüdür;

Hemdem Abdullah	Hüsrev Cihânşâh	Osman Ali	Hamâ Tîmarı	Yekun
18	15	6	Yahya	Neferen
Karaman'a.	Anadolu'ya.	Rumeli'ye.	16.900	9

Habeş Beğlerbeğisine Rıdvân Paşa mektûb ve mühürlü defter gönderüp İsâk? mel'un Akîk Benderi nehb ü gâret itdükde yoldaşlık bulunmuştur deyü bildirmeğin müteferrika ve gönüllüye işâret olunduğu yerdir, sülsân üzre ve timarluya bin beş yüz terakkî buyuruldu.

61.{M.25/184/1824}

Fî 9 Rebî'ü'l-evvel sene 982.

Livâ-i Mûsul.

Habeş'den ma'zûl Ahmed Paşa'ya virilmek buyuruldu tezkire yüz bin akçe ile.

Hükm sâhib-i Sa'âdet'e gönderildi.

62.{M.25/197/1914}

Yevmü'l-ahad fî 16 Rebi'ü'l-evvel sene 982.

.....???

Habeş Beğlerbeğisi Rıdvân Paşa mühürlü defter gönderüp mezkûrlar için Bâbâsı emekdârlarından olduğun bildirüp kendü ile Habeş'de bile olmaların arz itmeğin müşârun ileyh yanına varup mûmâ ileyh yanımda hidmetdedür deyü tezkire ve temesük gönderirse timâr ve ze'âmetlerine dahl olunmaya. Müşârun ileyhe hidmetde olalar deyü hükm buyuruldu.

63.{M.25/314/2885}

Yevmü'l-sülâsâ fî 18 Receb sene 982.

Livâ-ı der-Habeş.

Sâbıkâ Habeş Beğlerbeğisi olan Ahmed Paşa mektûb gönderüp da'vâyı saltanat iden İsâk'ın güveygüsü ve Vezîri olan Randunay/Atunay ele girüp mezkûre ri'âyet olunrsa memâliki Habeş'den nice mâl alacak memleket almağa kâdirdür ve anda olan Beğlerbeğine dahı mu'în olur deyü bildirmeğin Habeş'de iki yüz bin akçe ile sancak buyuruldu.

64.{M.25/315/2893}

Yevmü'l-sülâsâ fî 18 Receb sene 982.

Habeş Beglerbeğisi Rıdvân Paşa arz eder.

Safed Ze'âmet-i Osman İbrahim	Hama Ze'âmet-i Yahya	Gazze Ze'âmet-i
20.000	20.000	[boş]
M. Ze'âmet-i Hüseyin Hasan	Şâm Ze'âmet-i Hüseyin	Gazze Ze'âmet-i
23.000	Miralay-ı Gazze 24.000	20.000
Haleb Timarı Hüseyin Mesîh 20.000	Gazze Timarı Haydar	Şâm Ze'âmet-i
18.000	17.000	iki bin
buyuruldu.		

An cema'ât-i müteferrikayân-ı Habeş;

Mahemmed Abdullah	Hasan [bin] Abdullah	Himmet [bin]
40	27	35
Halil [bin] Şücâ' Abdullah	Mehemmed	Pervâne [bin]
25	29	25
Süleyman bin Abdullah Perviz	Ahmed	Ahmed [bin]
27	33	39

Mustafa [bin] Abdullah
Ahmed

33

Mustafa [bin] Hamza

21

Mehemmed [bin]

21

Sun‘ullâh
Mehemmed

35

Mahmud [bin] Abdullah

37

Hâbîl [bin]

26

Mehemmed [bin] Mustafa
Abdullah

25

Pervâne [bin] Abdullah

30

İsmâ‘il [bin]

30

Perviz [bin] Abdullah
Abdullah

20

Şirmerd [bin] Abdullah

40

Mustafa [bin]

35

İbrahim [bin] Abdullah
Abdullah

40

Mustafa [bin] Abdullah

25

Ali [bin]

23

Ahmed [bin] Ahmed
Abdullah

26

Memi [bin] Abdullah

28

Mahmud [bin]

28

Ali [bin] Ahmed

30

An cema‘ât-i Gönüllüyân-ı Habeş;

Hasan [bin] Abdullah
Ahmed

30

Mustafa

25

Mehemmed [bin]

21

Mehammed [bin] Ali İbrahim 20	Ali [bin] Abdullah 15	Hamza [bin] 17
Kāmil [bin] Mehmed Abdullah 15	Yusuf [bin] Abdullah 15	Cābir [bin] 17
Hasan 15	Yusuf [bin] Abdullah 18	Mahmud [bin] Ferhad 15
Hüsrev [bin] Abdullah 19	Mustafa [bin] Hamza 18	Davud 19
Ca'fer [bin] Abdullah 12	Mehmed [bin] Abdullah 16	Yusuf 15
Amed [bin] Şucâ' 19	Mehmed 16	Yahya 15
Osman [bin] Abdullah Kenan 18	Behram [bin] Abdullah 16	Tayfun[bin] 17
	Behrâm[bin] Abdullah 15	

Habeş Beğlerbeğisi Rıdvân Paşa mektûb gönderüp mezkûrlar için İsâk? nâm kâfir kal'a-i Devâriyeyi muhâsara itdüğünde ve sâ'ir vakı' olan muhârabede hidmetde bulunmuşlardır, deyü arz itmeğin zü'amâyâ üçer bin ve sipâhîlere ikişer müteferrika ve gönüllüye sülüsân üzre timar ve ze'âmet buyuruldu.

65.{M.25/316/2898}

Yevmü'l-sülâsâ fî 18 Receb sene 982.

Terakkî

Habeş Beğlerinden iki yüz elli bin akçeya mutasarrıf Mehemed'e yigirmi bin terakkî buyuruldu.

66.{M.25/316/2900}

Yevmü'l-sülâsâ fî 18 Receb sene 982.

Habeş Beğlerbeğisi mektûb gönderüp Mısır müteferrikalarından yigirmi dokuz akçeya mutasarrıf olan fevt olup gedüğü Habeş müteferrikalarından olurmuş? akçesi olan olmak recâ itmeğin buyuruldu.

67.{M.25/316/2901}

Yevmü'l-sülâsâ fî 18 Receb sene 983.

İ'lâmi Gönüllüyân Habeş

Sancağa çıkan Selmân'ın ağalık seksan akçe ile Mısır çavuşlarından Ali'ya buyurudu.

68.{M.25/316/2902}

Yevmü'l-sülâsâ fî 18 Receb sene 982.

Müşârun ileyh mektûbu mücebince Habeş çavuşlarından Ali'ya Nemiyâlar? ağalık virilen çavuşlar kethudâsı Mehemed kethudâlık buyuruldu.

69.{M.25/316/2903}

Yevmü'l-sülâsâ fî 18 Receb sene 983.

Müşârun ileyh mektûbu mûcebince Mısır çavuşlarından Ali Beğ çavuşluğu mahlûl olup elli dokuz akçe ile Mısır kullarından bölük çavuşu olan Hamza'ya buyuruldu.

70{M.25/316/2905}

Yevmü'l-sülâsâ fî 18 Receb sene 983.

Terakkî

Habeş Beğlerinden muhârebe-i mezbûrede yoldaşlık iden Hasan Beğ'e dahı otuz bin terakkî buyuruldu.

71.{M.25/316/2907}

Yevmü'l-sülâsâ fî 18 Receb sene 983.

Livâ'-i der-Habeş

Habeş'de seksan akçe ile gönüllü ağası Süleymân muharebe-i mezbûrede hidmet Habeş'de bulunmuşdur deyü arz itmeğin iki yüz bin ile sancak buyurudu.

72.{M.25/331/3017}

Yevmü'l- ... fî 13 Şabân sene 983.

.....

Mîrî mirân-ı Vilâyet-i Habeş

Sâbıkâ Azâb sancak Beği olan ... Mustafa Beğ sâbıkâ Beğlerbeği mutasarrıf olduğu dirlik ile buyuruldu. kendü mektûb gönderüp Hazîneden bir akçe ve bir nafer adam taleb itmemek şartı ile tâlib olmayup buyuruldu.

73.{M.25/335/3055}

Yevmü'l-sülâsa fî 23 Şabân snse 983.

Habeş Beğlerbeğisi Ahmed Paşa mektûb gönderüp Habeş müteferika? iden otuz akçesi olan Mustafa Beğ varup? arz idüp ve mezkûr gelüp halk ... neferine bile olup sülüsân üzre ri'âyet-i fermân olunup rü'üse kayt olmağla fermân bin/Beğ olamayup müyesser olmaduğun bildirmeğin sülüsân üzre ze'âmet buyuruldu. Hâlâ Yeniçeri kethudâlığın? emr bâbında yedi mahzar getürüp.

74.{M.25/342/3111}

Yevmü'l-ahad fî 27 Şa'bân sene 982.

Habeşden gelen Mahmud Beğ mektûb gönderüp Hamâ Sancağında Yigirmi bin beş yüz akçe za'âmet'e mutasarrıf olup? kethudâ? tahsîl yaradur deyü arz itmeğin iki bin akçe buyuruldu.

Hurrira fî?

75.{M.26/7/20}

Yevmü'l-erba'a fî 19 Safer 983.

Yemen Beğlerbeğisine hüküm ki;

Vilâyet-i Habeş beş yüz kabza tüfenk ve yüz kantâr barut ile kifâyet kadar findık ve beş yüz nefer yarar zeydî askeri gönderilmek mühimmâtı umûrdan olmağın buyurdum ki, [boş] vüsûl buldukda emrim üzre Habeş mühimmi için beş yüz kabza tüfenk ve yüz Kantâr barut ile kifâyet mikdârı findık ve zeydî askerlerinden beş yüz nefer yarar asker tedârük idüp defter eyleyüp ber-vech-i isti'câl Habeş Beğlerbeğisine irsâl eylesin. Ve bu bâbda ne vechile mukayyed olup ne mikdâr yarak ve asker tedârük olunup ve ne târîhde gönderildüğün yazup arz eylesin.

Mesîh kethudâya virildi fî 19 Safer sene 983.

76.{M.26/7/21}

Yevmü'l-erba'a fî 19 Safer 983.

İbrim Beği Hüsrev Beğ'e hüküm ki;

Vilâyet-i Habeş mühimmi için yeniden kul yazılmak lâzım ve mühim olup İbrim'e varınca yollar'da ve Mısır'da kul y azılup İbrim'e vardıkdan sonra Habeş'e gönderilmek emr idüp buyurdum ki, vardukda bu bâbda gereği gibi mukayyed olup sancağına varınca yollarda ve eğer Mısır'da yarar darba u harbe kâdir tûvânâ yiğitlerden kendü rızâlarıyla mümkün olduğu mikdâr yeniden kul yazup defter eyleyüp sancağına varduğunda üzerlerine yarar adamın koyup defterinle mu'accelen Habeş Beğlerbeğisine îsâl eylemen bâbında ikdâm ü ihtimâm eyleyüp. Ve ne mikdâr kul yazup ne vechile tedârük olunup ne târîhde gönderdüğün yazup arz eylesin. Ve yazılan kulun altışar aylık mevâcib ve zahîre ve yarakı Mısır Hazinesinden virilmek için Beğlerbeğisine hüküm gönderilmiştir ana göre taleb eylesin.

Bu dahi.

77.{M.26/7/22}

Yevmü'l-erba'a fî 19 Safer 983.

Mısır Beğlerbeğisine hüküm ki;

İbrim Beği olan Hüsrev dâme izzühûya Habeş'e yeniden kul yazılmak emrim olmağın müşârun ileyhe yazduğu kula hızâne-i Mısır'dan mevâcib ve kifâyet miktârı yarak ve zahîre virilmesin emr idüp buyurdum ki; varıcak emrüm üzre müşârun ileyh yazduğu kulun hızâne-i Mısırdan mavâcib ve yarakların kifâyet miktârı zahîreleri virüp ber-vech-i isti'câl Habeş Beğlerbeğisine îrsâl eylemen bâbında envâ'-ı mesâ'î-i cemîlin vücûda getüresin. Ve ne miktâr kula ve mevâcib ve yarak ve zahîre virilüp ve

ne vechile tedârük olunur ve ne târîhde müteveccih olduklarını yazup i'lâm eylesin.

Bu dahı.

78.{M.26/9/27}

Yevmü'l-cum'a fî 21 Saferü'l-muzaffer 983.

Habeş Beğlerbeğisine hüküm ki;

Mektûb gönderüp Vilâyet-i Habeş'in zahîreye küllî ihtiyâcı olup ve zahîre Func Vilâyetinden âsîlerden gelüp âhardan mümkün olmamağın zahîre mukâbelesinde her yıl iki yüz kürce bez virilüp eğer Sa'îd Vilâyetinden Mansûre ve Atîka ve Asefe? nâm karyeler Habeş Beğlerbeğisine ilhâk olursa zahîreye ihtiyâcı kalmayup ve zıkr olunan âsîlere bez virilmeyüp ve asâkirin mevâcibine dahı hazînede müzâyaka çekilmez deyü ol karyeler Beğlerbeğiliğe ilhâk olunmasını recâ itdüğün ecilden zıkr olunan karyelerden şimdiye dek ol karyelerde Ömeroğluna tereke virilü gelmiş ise yine ol mikdâr tereke Hazîne-i Mısır'dan virilmek üzre Beğlerbeğiliğe ilhâk olmak emr idüp buyurdum ki, bu bâbda Mısır Beğlerbeğisine dahı emr-i şerîfüm gönderilmiştir. Buyurdum ki, arz olunduğu üzre şimdiye dek Ömeroğluna virilü gelen terekeyi Hazîne-i Mısır'a virüp zıkr olunan karyeleri zabt itdürüp re'âyâ vü berâyâsın hıfz ü hirâset ve zalemenin dahı zulmünden siyânet idüp hilâf-ı şer' dahl ü te'addîden hazer eylesin.

Mesîh kethudâya virildi, fî 30 Safer 983.

79.{M.26/12/35}

Yevmü'l-cum'a fî 21 Saferü'l-muzaffer 983.

Mısır Beğlerbeğisine hüküm ki;

Habeş Beğlerbeğisine Mektûb gönderüp Vilâyet-i Habeş'in zahîreye küllî ihtiyâcı olup ve zahire Func Vilâyeti âsîlerinden gelüp âhardan mümkün olmamağın zahîre

mukâbelesinde her yıl iki yüz kürce bez virilüp eğer Sa'îd Vilâyetinden Mansûre ve Anîka/Atîka ve Asefe/Asaka? nâm karyeler Habeş Beğlerbeğisine ilhâk olursa zahîreye ihtiyâcı kalmayup ve zikr olunan âsîlara bez virilmeyüp ve asâkirin mevâcibine dahı hazinede müzâyaka çekilmez deyhü bildürüp ol karyeler Beğlerbeğiliğine ilhâk olunmasın recâ itmeğin şimdi ye değin ol karyelerde Ömeroğlu'na ne mikdâr tereke virilü gelmiş ise yine ol mikdâr tereke Mısır Hazînesine virilmek üzre zikr olunan müşârun ileyhın Beğlerbeğiliğine ilhâk olunup zabtı için kendüye emr-i şerîfim gönderilmiştir. Buyurdum ki, ol karyeden şimdye dek Ömeroğlu'na virilü gelen terekeyi Hazîne-i Mısır'a virüp zabt itdirmek istedikde mâni' olmayasın.

Mesîh kethudâya virildi fî 30 Safer 983.

80.{M.26/145/380}

Yevmü'l-isneyn fî 21 Rebi'ü'l-âhir sene 983.

Mısır Beğlerbeğisine ve defterdârına hüküm ki;

Emîrû'l-ümerâ'i'l-kirâm Habeş Beğlerbeğisi Rıdvân Paşa dâme ikbâlühû mektûb gönderüp emr-i şerîf mücebince Vilâyet-i Habeş'e yazılan kulun gemi navlununa ve sâ'ir mesârifine Ömeroğlu vilâyetine tâbi' İsnâ ve İdnâ? nâm karyelerde Darı mahsûlundan yedi yüz elli altun alup sarf eyledüğü bildirüp Ömeroğlunun vilâyetine mahsûb olmak bâbında hükm-i şerîfim recâ itmeğin hîn-i muhâsabede deynine mahsûb kılınmak emr idüp buyurdum ki; vardıkda göresin zikr olunan iki karye Ömeroğlunun meşîhatına tâbi' ise anın gibi muhâsabesi görüldükde müşârun ileyhı alduğı zikr olunan yedi yüz elli sikke floriyi mûmâ ileyhın deynine mahsub idüp iltizâmından ol mikdâr aşağı varasın.

Mesîh kethudâya virildi, fî 22 R 983.

81.{M.26/151/398}

Yevmü'l-erba'a fî 22 Rebi'ü'l-âhir sene 983.

Mısır Beğlerbeğisine hükmü ki;

Habeş Beğlerbeğisi Südde-i Sa'âdetim'e mektûb gönderüp vilâyet-i mezbûrede asker ve yarak ve baruta şiddet-i ihtiyâc olduğunu bildirüp asker ve barut ve fındık gönderilmek bâbında inâyet recâ itmeğin sâbıkâ İbrim sancak Beği olup Bor sancağı sadaka olunan Hüseyin ve ümerâ-ı Mısır'dan Habiroğlu Hammâd dâme izzühû kendü adamlarıyla ve İbrim Beği Hüsrev dâme izzühû yazduğı kul [ve] kul karındaşları ve müşârun ileyh taleb itdüğü kadar fındık ve barut gönderilmesin emr idüp buyurdum ki, [boş] vüsûl buldukda aslâ te'hîr ve terâhî itmeyüp fermân-ı şerîfüm mücebince mûmâ ileyhimâ Hammâd ve Hüseyin dâme izzühûmâyı adamlarıyla alât-ı ceng ü cidâlleri ve cebelûleriyle ihrâc idüp müşârun ileyh yazduğı kul tâ'ifesinin dahı altışar aylık mevâciblerin ve zâd ü zevâdelerin tedârük idüp ve müşârun ileyh taleb itdüğü fındık ve barut dahı virüp cümlesini bir uğurdan mu'accelen ihrâc idüp irsâl eylesin. Husûs-ı mezbûr mühimmâtdandır. Şöyle ki, avk olunup gönderilmemekle vilâyeti mezbûrede küffâr-ı hâk-sârdan ve a'râb-ı şakâvet-i şî'ârdan el-iyâzübillahi te'âlâ asker-i islâma zarar irişe netîcesi sana â'id olur. Ana göre mukayyed olup eğer fermân olunan ümerâyı kânûn üzre yat ve yarakları ve cebelûleri ile kul karındaşların ve zâd ü zevâdeleriyle ve âdet üzre altışar aylık mevâcibleri ile ihrâc itmekde ve eğer taleb olunan barut ve finduğı vaktiyle yetiştirmekde ikdâm ü ihtimâm üzre olup ihmâl ve musâheleden ve avk ve te'hîrden hazer eylesin.

Mesîh kethudâya virildi fî 17 R 983.

82.{M.26/226/645}

Yevmü'l-erba'a fî 7 Cemâziye'l-âhir sene 983.

Mısır Beğlerbeğisine hüküm ki;

Atebe-i ulyâmda hıdmet için tavâşî lâzım olmağın on iki nefer Habeşî tavâşî gönderilmek emri düp buyurdum ki, [boş] vüsûl buldukda emrim mücebince on iki nefer Habeşî tavâşî tedârük idüp irsâl eylesin. Ammâ gönderilen tavâşî acemî olup Türkçe bilür olmaya.

Numân çavuş 'a.

83.{M.26/252/726}

Yevmü's-sebt fî 17 Cemâziye'l-âhir sene 983.

Mısır Beğlerbeğisine hüküm ki; bundan akdem Vilâyet-i Habeş'e müte'allik ba'zı husûs için sana hükm-i hümayûnum gönderilüp tenbîh ve te'kîd olunmuş idi. Ba'zı husûs henûz görülmeyüp kalduğu i'lâm olunmağın buyurdum ki, [boş] vüsûl buldukda aslâ te'hîr itmeyüp Vilâyet-i mezbûreye lâzım-ı mühim olan eğer askerdir ve eğer barut ve gayrıdır fermân-ı şerîf-i sâbıkı mücebince tedârük idüp irsâl itmek bâbında ihmâl ü müsâheleden hazer eylesin. Ne mikdârı virilürse defter idüp arz eylesin.

... virildi, fî 't-târîhi 'l-mezbûr.

84.{M.28/27/66}

Yevmü's-sülâsâ fî 19 Cemâziye'l-evvel sene 984.

Mısır Beğlerbeğisine hüküm ki;

Habeş Beğlerbeğisi Mustafa dâme ikbâlühû Südde-i Sa'âdetüm'e mektûb gönderüp sâbıkâ İbrim sancağı emr ile Mısır'dan ifrâz ve Habeşe'e ilhâk olunmuş idi. Hâlâ livâ-ı mezbûr ile Bander-i Savâkin mâbeyni bir ve beyân? ve yigirmi dört günlük mesâfe olup ve Sevâkin ile Mûsavva' mâbeyni yigirmi iki günlük menzil olup Mısır ile İbrim mâbeyni elli dört günlük birü beyân? olup birbirine nef'î olmayup zararları olup ve livâ-i mezbûr düşman bir ser haddinde olup etretiden hâlî olmayup Habeş'de ol kader asker ve yarak ve kudret yokdur ki; zuhûr iden düşmanın zararı def'ine

mu'âvent eylemek mümkün ola. Livâ-i mezbûrun levâzımı Mısır'dan görülmek münâsib idüğü ve bi'l-fi'l sancağ beği olan Hüsrev dâme izzühûnun zulm ü ta'addîsin bildirdiler. İmdi sâbıkâ Vilâyet-i Habeş'e fâ'idesi vardır deyü i'lâm olunmağla Habeş'e ilhâk olmuş idi çünkî nef'i olmayup zararı mukarar olup ve bi'l-fi'l Beğ olan mûmâ ileyh Hüsrev dame izzühûnun zulm ü ta'addısı var ise ref' eyleyüp Mısır ümarâsından kıdvetü'l-ümarâ'i'-kirâm sefer dâme izzühûya arz eylemek emr idüp buyurdum ki, [boş] vüsûl buldukda livâ-i mezbûru üslûb-i sâbık üzre ilhâk itdirüp ve bi'l-fi'l bey müşârun ileyhın zulmü var ise ref' eylesin. Mısır ümerâsıdan mûmâ ileyh Sefer'i ta'yîn idüp arz eylesin.

Mukâta'a'da Ali Çelebi'ye virildi, fî 4 Cemâziye'l-âhir 984.

85.{M.28/148/347}

Yevmü'l-ahad fî gurre-i Cemâziye'l-âhir sene 984.

Mısır Beğlerbeğisine ve kâdîsına hüküm ki;

Mektûb gönderüp İbrim sancak Beği olan Hüsrev dâme izzühûya Mısır'a dâhil olduğundan berü beş altı def'a mü'ekked mektûblar gönderilüp Vilâyeti İbrim'in mahsûl ü masârıfı mahsûlü neye sarf olunur müfredâtla muhâsebe defterlerini gönderesin deyüh i'lâm olundukça aslâ mültefit olmayup defterlerin gönderildiğinden mâ'adâ mahzâ celb ü ahz için re'âyâdan kendü hâlinde olan fukarayı kadîmî meskenlerinden cebren ve kâhren yabana sürüp yerlerine mâ-takadamden re'âyâ ile adâvet üzre olan bâğî kabîle-i götürüp mümkün itdirmekle mâbeyinlerinde küllî ihtilâl olmağın re'âyâdan nicesi gelüp mûma ileyhden ızhâr-ı tazallum ü şekvâ itdiklerinde nasihatlen haber gönderildikde girü mukayyed olmayup vilâyete salgın salga cem'-i mâl itmek üzre olup ref' olunması lâzım olduğunu arz itdüğün ecilden sancagı alınup âhara inâyet olmuşdur. Müşârun ileyhın mezâlim ve mehâvifin vilâyet-i İbrim'in irâd ve masrafı görülüp tefîş olunmasın emr idüp buyurdum ki, vardıkda umûr-ı Vilâyet İbrim'in müfredâtla muhâsebe defterin taleb idüp dahı muhâsebesin yerlü yerden müfredât defterlerinden onat vechile dikkat ü

ihitimâm ile şer‘le teftîş idüp göresin fî’l-vakı‘ vilâyet mahsûlünden ne mikdâr nesne hâsıl olup neye sarf eyledüğünü temâm-ı ma‘lûm edindikden sonra da‘vâyı hak idenleriyle dahı beraber idüp bir def‘a şer‘le fasl olunup üzerinden on beş yıl mürûr itmeyen maddelerinde dahı şer‘le onat vechile emrim mûcebince dikkat ile teftîş idüp göresin. Hakk-ı fukarâdan üzerine şer‘le ne mikdâr hukûk sâbit olup ve zâhir olursa ashâb-ı hukûka alıviridikden sonra ne makûle zûlm ü ta‘addî eyledüğün temâm-ı ma‘lûm idinüp dahı ahvâlin mufassal u meşrûh yazup arz eylesin.

86.{M.28/235/562}

Yevmü'l-ahad fî gurre-i Cemâziye'l-âhir sene 984.

Habeş Beğlerbeğisi Mustafa dâme ikbâlühûya hüküm ki;

Mufassselen mektûb gönderüp ol cânibde olan kul tâ'ifesinin şer‘-i şerîfe itâ‘at ve sana tebe‘iyyet itmeyüp inâd ü muhâlafet üzre olduklarında ve Rıdvân Paşa zemânında itdükleri fesâd ü şenâ‘atlerin bildirmişsin. Mezkûrlar hakkında her ne i‘lâm ü iş‘âr itmiş isen mufasssalan ma‘lûm olmuştur. İmdi o makûle mufsidîn ü eşrârın izâleleri ehemmi mühimmatdandır. Buyurdum ki; vardıkda bu bâbda kimseye nesne ifşâ itmeyüp şer‘ şerîfe itâ‘at ve sana teba‘iyyet itmeyüp kul tâ'ifesini tahrîk ve idlâl idüp arz olunduğu üzre kavğâyâ ve fesâda ve adamlar katl olunması sebep olan aşkıyâyı hakkına esâmîleri ve ulûfeleri ve şöhetleri ile defter idüp bir sûretin mühürleyüp Südde-i sa‘âdetim'e gönderdükden sonra tedricle her birini dirlik bhânesiyle ellerine arz virüp Âsitâne-i sa‘âdetüm'e gönderesin. Bunda gelüp arzını ibrâz eyledükde ol deftere tatbîk olunup müvâfık gelenlerinin haklarından geline. Ammâ sen dahı mehmâ emken kul tâ'ifesiyle mudâ[râ] idüp ağalarına tenbîh ü te’kîd eylesin ki fesâd ü şenâ‘at üzre olanlar tenhalarına getürüp nasîhat eyleyüp uğur ü hümayûnuma mute‘allık umûrda bezl-i makdûr eylemelerine tergîb eyleyele.. Ve Sa‘id Vilâyetinden Etfâ ve Aşne ve Vâsı‘a ve Mansûre nâm karyeler Beğlerbeğilüğüne ilhâk olunmasın murâd idermişsin. Müyesser olunup lâkin taleb olunan zahîre ol taraftan tahsîl olunmak virilmek için Mısır Beğlerbeğisine emr-i hümayûnum yazılup sana gönderilmişdir. [boş] vüsûl buldukda ol hükm-i şerifimi Mısır Beğlerbeğisine adanınla gönderüp lâzım olan zahîreyi taleb eylesin.

Beğlerbeğisinin adamı Arab Ca'fer'a ,virildi fî 6 Receb sene 984.

87.{M.28/235/563}

Yevmü'l-ahad fî gurre-i Cemâziye'l-âhir sene 984.

Mısır Beğlerbeğisine hüküm ki;

Habeş Beğlerbeğisi Mustafa mektûb gönderüp bu vilâyetin zahîresi Func nâm âsîlerden gelüp zahîre mukâbelesinde Bender'den her senede iki yüz kürce? bez virüp ve Benderler hâlâ harab olmağla bez bulunmayup zahîreye küllî müzâyaka vardır deyü Sa'id Vilâyetinden bez virilmek recâsına arz itmeğın buyurdum ki, müşârun ileyhden sana mektûb ve adam gelüp bez taleb eylediklerinde vech ü münâsib gördüğün üzre bez virüp zahîreye müzâyaka çekdirmeyesin.

Bu dahi.

87.{M.28/236/564}

Yevmü'l-ahad fî gurre-i Cemâziye'l-âhir sene 984.

Mısır Beğlerbeğisine hüküm ki;

Habeş Beğlerbeğisi Mustafa mektûb gönderüp Habeş'e tâbi' Sevâkin Benderinden Devâyirâ nâm mahalle varınca yigirmi beş günlük berriye olup her zemân gelüp gidmekde usret çekilüp ve yanında olan a'râb âsî olmağın Usve? nâm mevzi'de bir kal'a yapılup adam konulursa âyende vü revende refâhîyetle mürûr idüp ve âsî a'râb tâ'ifesi itâ'at itmek mukarrerdir. Habeş kal'alarında demür kurşun bu kadar deyü Mısır hazînesinden yüz kantâr demür elli timsâh kurşun ve yüz aded kazma ve yüz aded kürek irsâl olunmak lâzım idüğün bildirmiş. İmdi mahall-i mezbûrda kal'a-i mezbûre yapılmak emrim olup ol bâbda müşârun ileyhe emr-i hümâyûnum gönderilmiştir. Buyurdum ki, vardıkda te'hîr itmeyüp Mısır hazînesinden yüz kantâr demür ve elli timsâh kurşun ve yüz aded kazma ve yüz aded kürek ihrâc itdürüp

mu‘accelen gönderesin ki, mahall-i mezbûrde kal‘a binâ oluna. Husûs-ı mezbûr mühimmât-ı umûrdandır, göndermeyince olmayasın.

Bu dahı.

88.{M.28/236/565}

Yevmü'l-ahad fî gurre-i Cemâziye'l-âhir sene 984.

Habeş Beğlerbeğisine hüküm ki;

Mektûb gönderüp ilâ âhirihi irsâl olunmak lâzım idüğün bildirüp kal‘a-i mezbûre binâsına icâzet-i hümayûnum taleb eyledüğün ecilden mahall-i mezbûrda kal‘a binâ olunmasın emr idüp ol bâbda Mısır Beğlerbeğisine hüküm-i şerîfîm gönderilüp taleb olunan mikdârı timûr ve kurşun ve kazma ve kürek Mısır hazînesinden gönderilmek emrim olmuştur. Buyurdum ki, vardukda müşârun ileyhe mektûb ve adam gönderüp zıkr olunan mühimmâtı taleb idüp getürdüp mahall-i mezbûrda vech ü münâsib gördüğün üzre bir müstahkem kal‘a binâ itdürüp kifâyet mikdârı ta‘yîn eyleyüp ve ne vechile inhâ iriştürüp ne mikdâr nefer koduğun ve ne kadar akçe sarf u harc olunduğun mufassalan yazup bildirsin. Ammâ bir yarar kimesneyi emîn ve bir mü‘temedün aleyh ehl-i kalem kimesneye kâtib ta‘yîn idüp tenbîh eylesin ki, kal‘a binâsına sarf olunan mâlın itlâf u isrâfdan hazer ideler.

Bu dahı.

89.{M.28/236/565}

Yevmü'l-ahad fî gurre-i Cemâziye'l-âhir sene 984.

Mısır Beğlerbeğisine hüküm ki;

Habeş Beğlerbeğisi Mustafa mektûb gönderüp bi'l-fi‘l Kana? kâdısı olan Mevlânâ Alâ‘eddin için ehl-i ilim olup ve İbrim ile kana? kazâsının mâ-beyninden âyende vü revende refâhüyyet ile mürûr idemeyüp İbrim kazâsı on akçe terakkîyle Kana? kazâsına ilhâk olunursa yollar emn üzre olur deyü bildirmeğin buyurdum ki, bu

husûsu göresin. Fi'l-vâkı' mezbûr ehl-i ilim olup ve zikr olunan kâdılık Kana? kazâsına ilhâk olunmağla yollar emn üzre olursa vech ü münâsib gördüğün üzre arz eylesin.

90.{M.28/262/728}

Yevmü'l-erba'a fî 24 Recebü'l-mürecceb sene 984.

Mısır Beğlerbeğisine hüküm ki;

Devâyirâ nâm mahalde binâ olunacak kal'a için demür ve kurşun ve kazma ve kürek viresin deyü sana emr-i humâyûnum virilüp zikr olunan mühimmât gemiye konulup Habeş Beğlerbeğisinin adamlarıyla mu'accelen Habeş'e gönderesin. Emr idüp buyurdum ki, kal'-i mezbûre mühimmâtı için fermân olunan demür ve kurşun ve kazma ve küreği bir gemiye tahmîl itdürüp vakit ve mevsimi ile mu'accelen vilâyet-i Habeş'e gönderesin. Ve müşârun ileyhın adamlarına akçelarıyla kifâyet mikdârı zahîre viresin.

Habeş Beğlerbeği adamı Ca'fer'e viridi, fî 25 Receb sene 984.

91.{M.28/262/730}

Yevmü'l-erba'a fî 24 Recebü'l-mürecceb sene 984.

Mısır Beğlerbeğisine hüküm ki;

Hâlâ Habeş Beğlerbeğisi mektûb gönderüp Vilâyet-i mezbûreye yazılan kimesnelerden ba'zı mîrîden tüfenk alup ve ikişer mevâcib alduktan sonra gaybet itdüklerin bildirmeğın ol adamlar bulunup ele girenler küreğe virilmesin emr idüp buyurdum ki; varıcak bu bâbda onat mukayyed olup anın gibi mukaddemâ Habeş'e yazılup mîrîden tüfenk ve ulûfe alup dahı Habeş'e gitmeyüp gaybet idenler dahı alduğı tüfengi ve ulûfeyi alup kendüyü mukayyed ü mahbûs. Anda olan gemilere küreğe virüp bend idüp emrim olmadın itlâk itdirmeyesin.

Habeş Beğlerbeği adamlarından Hasan'a viridi fî 25 Receb sene 984.

92.{M.28/331/833}

Yevmü'l-isneyn fî 13 Şa'bânu'l-mu'azzam sene 984.

Mısır Beğlerbeğisine hüküm ki;

Hâlâ Habeş Beğlerbeğiliği ümerâ-i Mısır'dan Cerce muhâfazasında olan Süleymân Beğ'e tefvîz olunup müşârun ileyhî karındaşı olup Alâ'îye? sancağından ma'zûl olan Fırka Ahmed'e Mısır'da sancak virüp gönderilmiştir. Buyurdum ki; varıcak bu bâbda mukayyed olup anın gibi Cerce muhâfazasına müşârun ileyhî Ahmed Beğ ...? ta'yîn eyleyüp arz eylesin. Değil ise Mısır Beğlerinden vech ü münâsib gördüğün Beği ta'yîn eyleyüp hıfz ü hirâset itdiresin. Ve bundan akdem Cerce'de bir kal'a binâ olunmak lâzım olmağla Mısır hazînesinden müşârun ileyhe kifâyet mikdârı akçe virüp binâ olunmak emrim olmuşdı. Ol emr-i şerîfim âlâ-mâkân mukarrerdir. Mahall-i mezbûrda kal'a binâsına mukayyed olup müşârun ileyhî yerine muhâfazaya ta'yîn olunan Beğ'e tenbîh ü te'kîd idüp ve lâzım ü mühim olan tedârükün görüp mu'accelen mubâşeret itdürüp taş bulunmamağla tahtadan tâbya itdürüp içine kum ve kireç doldurdup metânet üzre binâ itdiresin. Ve itmâma irişdikde ne vechile olduğun ve ne mikdâr akçe harc olunduğun yazup bildüresin.

93.{M.28/333/841}

Yevmü'l-isneyn fî 13 Şa'bânu'l-mu'azzam sene 984.

Mısır Beğlerbeğisine hüküm ki;

sâbıkâ Mısır ümerâsından olup hâliyâ Habeş Beğlerbeğisi olan Süleymân dâme ikbâlühûnun olıgelen âdet ü kânûn üzre levâzım ü mühimmâtı tedârük olunup mu'accelen Habeş'e gönderilüp ve Habeş'de yeniçeri ağası iken sancak-ı hümâyûnum virilüp bi'l-fi'l Habeş muhâfazasında olan Mehmed Beğ dahı da'vet olunup Mısır'a getürdülmesin emr idüp buyurdum ki, vardukda bu bâbda gereği gibi mukayyed olup müşârun ileyhî Beğlerbeğinin lâzım-ı tedârükün kânûn üzre görüp

mu'accelen Vilâyet-i Habeş'e göndermek bâbında ikdâm ü ihtimâmın zühûra getürüp ve ...? mûmâ ileyh dahı mektûb ve haber gönderüp mahrûsa-ı Mısır'a getürdesin.

Müşârun ileyhın çavuş başı yusuf'a virildi, fî 13 Şa'bân sene 984.

94.{M.29/48/111}

Yevmü's-sebt fî gurre-i Şevvâlü'l-mükerrem sene 984.

Sâbıkâ Habeş'de yeniçeri ağası olup sancğı mutasarrfı olup. Habeş muhâfazasında olan Mehemed Beğ'e hüküm ki, hâlâ senin hakkında mezîd-i inâyetim zühûra getürüp Mısır'da sancak sadaka olunmuşdur. Buyurdum ki, te'hîr itmemeyüp Mısır'a gelesin.

Mustafa Çavuşa virildi, fî 8 Ramazân sene 984.

95.{M.29/97/234}

Yevmü'l-ahad fî 3 zi'l-ka'de sene 984.

Mısır Beğlerbeğisine hüküm ki;

Hâlâ Habeş muhâfazasında olan Mehemed mektûb gönderüp Habeş Beğlerbeğisi iken vefât iden Mustafa Beğ'in kethudâsı Ali nice fesâd ü şenâ'at ve zûlm ü te'addî eyledüğünden gayrı yedi kıt'a toplara vezninden ziyâde barut komağla çatladup küllî zarar u gezend eyledüğün bildirmeğın buyurdum ki, [boş] vüsûl buldukda anın gibi mezbûr Ali kethudâ Mısır'a gelmiş ise ihzâr idüp toplara vezninden ziyâde barut koyup çatlamağa sebep ne olmuşdur tefehhus idüp arz olunduğu üzre te'addî itmiş ise topları tahmîl itdirüp ve cevâbı ne ise yazup bildirsin.

Uzun Mustafa'ya virildi, fî 3 Za sene 984.

96.{M.29/97/235}

Yevmü'l-ahad fî 3 zi'l-ka'de sene 984.

Şâm Beğlerbeğisine hüküm ki;

Hâlâ Habeş muhâfazasında olan Mehmed mektûb gönderüp Habeş Beğlerbeğisi iken vefât iden Mustafa Beğ'in kethudâsı Ali fesâd ü şenâ'at ve zûlm ü te'addî eyledüğünden gayrı yedi kıt'a toplara vezninden ziyâde barut komağala çatladup küllî zarar u gezend eyledüğün bildirmeğin buyurdum ki, [boş] vüsûl buldukda anın gibi mezbûr Ali kethudâsın gelmiş ise ihzâr idüp toplara vezninden ziyâde barut koyup çatlamağa sebep ne olmuşdur su'âl eyleyüp cevâbı ne ise arz eylesin. Eğer arz olunduğu üzre toplara zarar iriştirdüğü zâhir ü muhakkak olursa tazmîn itdiresin.

Hasan Çavuş 'a virildi fî 3 Za sene 984.

97.{M.29/181/431}

Yevmü'l-isneyn fî selh-i Za sene 984.

Mısır Beğlerbeğisine hüküm ki;

Mektûb gönderüp hâlâ Habeş Beğlerbeğisi Süleymân dâme ikbâlühûnun mu'accelen Vilâyet-i Habeş cânibine teveccüh itmesi husûsunu bildirmişsiz. Müşârun ileyhin lâzım olan tedârükü ne ise virilüp ber-vech-i isti'câl irsâl olmasın emr idüp buyurdum ki, [boş] vüsûl buldukda te'hîr itmeyüp mûmâ ileyhin vilâyet-i markûme müte'allik lâzım ü mühim olan husûsların görüp dahı te'hîr itdirmeyüp mu'accelen göndersin ve ne makûle tedârükün görüp ve ne zemânda teveccüh itdüğün yazup bildiresin.

Mustafa çavuş 'a virildi fî gurre-i Zi'l-hicce sene 984.

98.{M.29/191/456}

Yevmü'l-isneyn fî selh-i Za sene 984.

Habeş Beğlerbeğisi Süleymân'a hüküm ki;

Vilâyet-i mezbûre sana tevcîh olunalı hayli zemân olup henûz ol cânibe teveccüh itmedüğün i'lâm olundu. İmdi memleketin hıfz ü hriâseti ehemmm mühimmâtıdır. Buyurdum ki, [boş] vüsûl buldukda bir ân te'hîr ü terâhî itmeyüp emrim mûcebince mu'accelen çıkup ber-vech-i isti'câl Vilâyet-i Habeş'e varup irişüp hıfz u hirâset-i memleket ve zabt ü siyânet-i ri'âyet bâbında dakîka fevt itmeyesin. Ve Habeş'de cüz'î asker kalmışdır deyü i'lâm olundu. Ne kadar ziyâde adam uydurup alup gitmek kâbil ise tereddüd itmeyüp vâfir ü müstevfâ adam yazup bile alup gütüresin. Ve vilâyet-i mezbûreye ne mikdâr adam ile dâhil olduğun sen alup varduğundan mâ'adâ anda ne mikdâr mevcûd kul bulduğun mufasssalan yazup arz eyleyesin.

Mustafa çavuş'a virildi fî 28 Za sene 984.

99.{M.29/226/516}

Yevmü'l-isneyn fî 13 Zi'l-hicce sene 984.

Mısır Beğlerbeğisine hüküm ki;

Hâlâ mektûb gönderüp Sa'id vilâyetinin hıfz u hirâseti ve mâlının tahsîli husûsunda hâlâ Habeş Beğlerbeğisi Süleymân Paşa'dan sonra ümerâ-i Mısır'dan Mahmud Beğ'e mektûb gönderildükde vilâyet-i mezbûre mesâha olması mâl-i mîrîye her vechile enfa' olduğun ve Bender-i İskenderiye'de olan kadırgalardan meremmete muhtâc olanları meremet olunması husûsıçün vârid olan fermân-ı şerîf mûcebince yolandıkda cümle dokuz pâre gemi olup her sene meremmete muhtâc olup lâkin bir başarda Ve bir kadırga ve kâfilerden alınan kalite ziyâde köhne olup meremmete kâbil olmayup İskenderiye boğazında muhâfazası içün âdet-i kadîme üzre beş pâre gemi kifâyet itdüğün ve gemi kerestesi ol cânibde bahâ üzre olduğun ve Mısır'a tâbi' mukâta'atdan Bender-i İskenderiye ve Resend? iskelesi mukâta'aları bundan akdem Asâk ve Rehimen? nâm yehûdîler uhdesinde olup asl-ı iltizâmlarından hazîne-i

Mısır'a teslimâtları cüz'î olup ziyâde kesrleri olmağla haklaşmağa kâdirler olmayup birer merd tasdan gayrı mevcûd nesneleri kalmayup ol dahı makbûl-ı hümâyûnum olmayup bâkîleri alınmak fermân olunup zikr olunan mukâta'aları feth hâkâniden berü temâm haklaşmış kimesne bulunmamağın Atiyye? nâm yehûdîye seksan dört muharrem'in gurrelerinde üç yıla beş yüz bin selimi altuna virilüp tasarruf itdirildüğün ve sene-i sâbıkada İstanbul zahîresi için irsâl olunması fermân olunanı bendleri ba'zı re'îslere tevzî' olunup mud? nâm sandallarınd? rûzkâr muhâlif olmağla bir mikdârı deryâyâ gark olup bir mikdârı gerü İskenderiye'ye geldüğün ve nâvlunları nisf navul hisâbı üzre virildüğün ve hâlâ Habeş Beğlerbeğisi Süleymân Paşa'nın babası Kubad Beğ aldğu akçedan zimmetinde olan akçe taleb olundukda kendü hissesine düşeni edâ itdüğüne sâbıkâ Haleb defterdârı Dervîş imzâsıyla mûmzâ tezkire olup ibrâz itdüğü ve Vilâyet-i Habeş'de olan kul kifâyet ider. Hâlâ Beğlerbeği kul taleb iderse virilmek münâsib olmaduğun ve mukaddemâ toplar dökmek için gönderilen topçular ulûfelerinden mâ-'adâ nafaka taleb idüp defterler yoklandıkda hâssa topçulara nafaka virildüğü mukayyed bulunmaduğun bildirmişsin. Arzlarında her ne ki, tafsîl ve beyân itmiş isen cümlesi arz olunup ilm-i şerîfim mûhit bulunmuşdur. Ayle olsa Vilâyet-i Sa'id'e müşârun ileyh Mahmud Beği gönderdüğün eyü tedârük uramasın? arz itdüğü üzre mesâha dahı olmasın emr idüp buyurdum ki, varıcak vilâyet-i mezbûreye vech ü münâsib gönderdüğün üzre Mîrî müşârun ileyhe hıfz u hirâset itdürüp ve i'lâm itdüğü üzre mesâha itdirüp re'âyâ vü berâyânın nazm u intizâmı ve mâl-ı mîrînin adâlet üzre tevîri ü teksiri husûsunda envâ'-ı mesâ'î-i cemîlin zuhûra getüresin. Köhne olan gemileri turdurup? dahı bâkî kalan gemilerle kifâyet itdüğü üzre mahall-i mezbûru ve sâ'iri hıfz u hirâset lâzım olan yerleri hıfz u hirâset itdirüp muhâfaza husûsunda ziyâde ikdâm u ihtimâm. Anın gibi eyleyesin yeniden gemi binâ olunmak lâzım gelürse ol cânibde tedârük olunup yapıdırıla. Ve zikr olunan Yehûdîlerden zimmetinde bâkî kaln malı ta'lûl ve terâhî itdirmeyüp bî-kusûr-i tahsîl itmesi bâbında ihtimâm eyleyesin. Ve mukâta'a-i mezbûreyi mâla enfa'? olmasın münâsib görüp teveccüh itdüğü mezkûr yehûdîye adâlet üzre zabt itdirüp kimesneye şer'-i şerîfe ve olıgelene muhâlif zulm u te'addî ve tecâvüz itdirmeyesin. Ve zahîre husûsu eyü tedârük olunmuş. Anın gibi lâzım gelürse hükm-i şerîfim gönderilüp taleb oluna. Ve Habeş Beğlerbeğisinden taleb olunan akçe anın dahı temessükü gelüp vâsıl olup hazîne defterinde mahalline işâret olunmuşdur. Ve hayli kul yazılmak

husûsuna mukayyed olumayup anın gibi fevt olanların yerlerine yeniden iki yüz mikdârı adam yazup gönderile. Ve topçulara şimdiye değin nafaka virilügelmedi ise gerü oligelene muhâlif virilmeye.

Mustafa Çavuş'a virildi fî gurre-i Zi'l-hicce sene 984.

100.{M.29/227/518}

Yevmü'l-isneyn fî 13 Zi'l-hicce sene 984.

Mısır Beğlerbeğisine hüküm ki;

Mektûb gönderüp hâlâ Habeş Beğlerbeğisi Süleymân Paşa dâme ikbâlühûnun mu'accelen Vilâyet-i Habeş cânibine teveccüh itmesi husûsunu bildirmişsin. Müşârun ileyhın lâzım olan tedârükü ne ise görölüp ber-vech-i isti'câl irsâl olunmasın emr idüp buyurdum ki, varıncak te'hîr itmeyüp mûmâ ileyhın vilâyet-i markûmeye müte'allik lâzım ü mühim olan husûsların görüp dahı te'hîr itdürmeyüp mu'accelen göndersin. Ve ne makûle tedârükün görüp ve ne zemânda teveccüh itdüğün yazup bildirsin.

Bu dahı.

101.{M.30/14/34}

Yevmü's-sebt fî 23 Muharrem sene 985.

Müşârun ileyh hüküm ki;⁸¹

Mektûb gönderüp Habeş Beğlerbeğisi Süleymân dâme ikbâlühû dahı henûz Beğlerbeğiliğine gitmeyüp Vilâyet-i Func'bun fethine müte'allik ba'zı mulâhaza düşündüğün bildirmişsiz. Ol bâbda mûmâ ileyhe hükm-i şerîfim gönderilüp ol tedârükden ferâgat idüp te'hîr itmeyüp varup Habeş'e dâhil olası deyi emrim olmuşdur. Buyurdum ki, vardıkda müşârun ileyhi eğlendirmeyüp eğer adam lâzım

⁸¹- Mısır Beğlerbeğisi.

olursa tedârük itdürdüp akçe dahı lâzım olursa karz tarîki ile virüp ber-vech-i isti'câl Vilâyet-i Habeş'e gönderesin.

Bu dahı.

102.{M.30/14/35}

Yevmü's-sebt fî 23 Muharrem sene 985.

Habeş Beğlerbeğisine hüküm ki;

Zikr olunan Beğlerbeğliği sana tevcih olunan hayli zemân olup henûz gitmeyüp vilâyet Func'un fethine müte'allik ba'zı efkâra düşündüğün i'lâm olundu. İmdi ol sevdâdan ferâgat idüp mu'accelen Habeş'e varmak lâzım olmağın buyurdum ki, [boş] vardukda anın gibi lâzım olursa Mısır hazînesinden karz tarîki ile kifâyet mikdârı alup ve adam lâzım olursa Mısır Beğlerbeğisinden taleb idüp dahı ta'allül ve bahâne itmeyüp ber-vech-i isti'câl Vilâyet-i Habeş'e varup dâhil olasın. İhmâl ve müsâheleden ziyâde ihtiyât eylesin.

Bu dahı.

103.{M.30/15/37}

Yevmü's-sebt fî 23 Muharrem sene 985.

Habeş Beğlerbeğisine hüküm ki;

Hâlâ Vilâyet-i Habeş'de olan kul tâ'ifesinin mevâcibi ne kadar olup ve neferleri ne mikdâr olduğu Südde-i sa'âdetim'e ma'lûm olmak lâzım olmağın buyurdum ki, [boş] vüsûl buldukda emrim üzre kul tâ'ifesinin mevâcibi ne kadardır ve neferleri dahı ne mikdârdır îrâd u mesârifî nedir aslı ile yazup te'hîr eylemeyüp ale't-ta'cîl Südde-i sa'âdetim'e gönderesin.

Bu dahı.

104.{M.30/246/578}

Yevmü'l-hamîs fî 19 Rebî'ü'l-evvel sene 985.

Diyârbekir Beğlerbeğisine hüküm ki;

Budan akdem hükm-i şerîfim vârid olup Vilâyet-i Diyârbekir'e tâbi' Ergeni kal'asından on nefer ve Çâbir kal'asından on nefer ve Devâyirâ kal'asından beş nefer ve Mardin kal'asından on beş nefer ki, cümle kırk hisârleri Habeş kal'asına ihrâc idesin deyü fermân olunmağın ol emr-i şerîfim mücebince zikr olunan kal'alardan kırk nefer kimesne ihrâc olunup Südde-i sa'âdetimden berâtları virülüp Habeş kal'asında Arab ağası olan Maksud'a teslim olunup irsâl olunmuşdur. Buyurdum ki, zikr olunan berâtlar ana vüsûl buldukda her berât sâhibini kal'alara gönderüp getürdüp fermân-ı hümayûnum muktazâsınca Habeş kal'asına gönderüp istihdâm itdirdesin. Şöyle ki, mezbûrlardan birisi gitmekde ta'allül ve bahâne iderse gedüğünü tüfenk atmağa ve yarak kullanmağa kâdir serhad hizmetine lâayk kimesnelere tevcîh idüp kal'a-i mezbûrenin muhafazası bâbında envâ'-i ikdâm u ihtimâmın zuhûra getüresin. Husûs-ı mezbûr mühimmâtî umûrdandır. Gereği gibi mukayyed olup kal'a-ı mezbûreyi hıfz u hirâset itdirmek bâbında dekîka fevt itmeyesin.

Habeş Arablar ağası Maksûd'a Virildi, fî 30 safer sene 985.

105.{M.30/317/734}

Yevmü'l-isneyn fî 8 R sene 985.

Mısır Beğlerbeğisine hüküm ki;

Habeş Beğlerbeğisi iken fevt olan Mustafa Beğ'in kethudâsı Ali, deynin vardır deyü ol cânibde alıkonulup icâzet virilmediği i'lâm olunmağın buyurdum ki, mezbûrun deyni var ise edâ itdükden sonra bu câniblere gelmek istediğinde mâni' olunmayup icâzet viresin.

Mezbûr Ali kethudânın adamı Kâsım'a virildi, fî 13 R sene 985.

106.{M.30/325/754}

Yevmü'l-ahad fî 13 Rebî'ü'l-âhir sene 985?

Mısır Beğlerbeğisine hüküm ki;

Vilâyet-i Habeş Beğlerbeğliği Mısır ümerâsıdan Süleymân dâme uluvvühûya tevcîh olunmuş iken müyesser olmamağla karındaşı Ahmed'e tevcîh olunmağın mûmâ ileyhe Cerce sancağı sene 985 Rebî'ü'l-evvelinin on dördüncü gününden beş kerre yüz bin akçe sâlyâne ile tevcîh olunmuştur. Buyurdum ki, müşârun ileyhin fermân olunan sâlyânesin târîh-i mezbûrdan virüp tenbîh eylesin ki, berâtın ihrâc itdüre. Ve arz eyledüğün üzre iltizâm mücebince Vilâyet-i Sa'id kemâl-i Adâlet ve istikâmetle zabt itdirüp mâl-ı mîrînin teksîr ü tevîri bâbında envâ'-ı mesâ'î-i cemîlin vücûde getüresin.

Mukâta'acı Ali Çelebi'ye viridldi, fî 8 R sene 985.

107.{M.30/325/755}

Yevmü'l-ahad fî 14 Rebî'ü'l-âhir sene 985.

Müşârun ileyhe hüküm ki;

Hâlâ Habeş Beğlerbeğisi olan Ahmed dâme ikbâlühû te'hîr olunmayup Vilâyet-i Habeş'e müteveccih olmak lâzım u mühimm olmağın buyurdum ki, vardıkda te'hîr itmeyüp mûmâ ileyhin Beğlerbeğilik virildüğü târîhe gelince işlemiş sâlyânesin virüp ve sâ'ir levâzım u mühimmâtın olduğu üzre tedârük idüp dahı ber-vech-i isti'câl vilâyeti mezbûreye irsâl eylesin.

108.{M.33/24/48}

Yevmü's-sebt fî 13 Ş sene 985?

Habeş Beğlerbeğisine hüküm ki;

Mektûb gönderüp diyâr-i Habeş mesâfe-i ba'îde olmak ile beş altı aya dek te'hîr olunursa vilâyetin hıfz u hirâseti müşkil olur. Vilâyet-i Habeş'de olan ümerâ ve ağalardan ve sâ'irinin fesâdı ve şenâ'atları vâkı' oldukda azle müstehik olanlar mukaddem azl olunup ba'dehû arz olunması husûsunda bildirmişsin. Ol bâbda her ne demiş isen mufasssalan ma'lûm-ı şerîfîm olmuştur. İmdi anın gibi serkeşlik idüp hizmet itmeyenler mukaddem arz olunmak emr idüp buyurdum ki, [boş] vüsûl buldukda anın gib serkeşlik idüp hizmet itmeyenler ve sâ'ir fesâd ü şenâ'atları zâhir olanları mukaddemâ ahvâllerin arz eylesin. Hakkında emrim ne vecihle sudûr iderse mücebiyle amel eylesin.

Mısır çavuşlarından İbrâhim'e virildi, fî 19 Ş sene 985.

109.{M.33/39/83}

Yevmü's-sebt fî 13 Ş sene 985.

Habeş Beğlerbeğisine hüküm ki;

mektûb gönderüp sâbıkâ Habeş Beğlerbeğisi Ahmed'e Süveys tersânesinden Habeş'e iskelelerde ve deryâ yüzünde istihdâm olunmak içinde yarağı ile mükemmel kalite virilüp müşârun ileyh kendünün bile alup gitmekde hâlâ muhâfaza içün bir pâre kalite dahı süveys tersânesinden virilmek recâsına arz eylemişsin. İmdi Habeş câniblerinde kalite yapılacak kereste bulunur deyü i'lâm olundu. Buyurdum ki, vardukda ol câniblerde bulunan yerlerden lâzım olduğu denlü kalite kerestesi tedârük eyleyüp binâ itdiresin.

Bu dahı.

110.{M.33/40/84}

Yevmü's-sebt fî 13 Ş sene 985.

Yemen Beğlerbeğisine hüküm ki;

Hâlâ Habeş Beğlerbeğisi olan Ahmed mektûb gönderüp vilâyet-i mezbûrede ba'zı evkâtta ma'âvenet için asker ve sâ'ir mühimmât ve cebehâneye ihtiyâc olup Yemen cânibinden taleb itdikçe virilmek bâbında hükm-i hümâyûnum taleb itmeğin buyurdum ki, [boş] vüsûl buldukda mûmâ ileyh vechi meşrûh üzre asker ve sâ'ir mühimmât ve cebehâneye ihtiyâc çeküp senden ma'âvenet taleb itdikçe mümkün oldukça ma'âvenet itmek bâbında kusûr itmeyesin.

Bu dahi.

111.{M.33/40/85}7

Yevmü's-sebt fî 13 Ş sene 985.

Habeş Beğlerbeğisine hüküm ki;

Mektûb gönderüp mukaddemâ diyâr-ı Habeş'e Beğlerbeği olanlar aşağı iskelelerde sâkin olmayup yukarı Devâriyâ nâm mevzi'de olup aşağı iskelelere gelen gemiler ve sâ'ir tûcâra ve re'âyâyâ zûlm olundukda mezbûr Devâriyâ mesâfe-i ba'ide olmağın Beğlerbeğiliğe mukayyed olmadıkları ecilden iskeleler ve vilâyetler harâba müteveccih olduğu istimâ' olunmağın varduğunda yukarı çıkmayup aşağıda olman vilâyet ma'mûr olmasına küllî nef'i olmağın aşağıda sâkin olup vilâyet-i mezbûrede muhâfız Beğlerinden Süleymân olmasın bildirmişsin. Buyurdum ki, [boş] vüsûl buldukda arz idüğün üzre kendün aşağıda hıfz hirâset üzre olup yukarı cânibde murâd itdüğün ümerâdan birini ta'yîn idüp muhâfaza hidmetinde istihdâm idüp hıfz-ı memleketde ihtimâm üzre olasın.

Bu dahi.

112.{M.33/42/93}

Yevmü's-sebt fî 13 Ş sene 985.

Habeş Beğlerbeğisine hüküm ki;

Beğlerbeğiliğe müta'allik olan kul tâ'ifesinin mevâcibleri defteri mu'accelen gönderilmesin emr idüp buyurdum ki, varıcak bu bâbda onat mukayyed olup yazdı olan mevâciblerin ne mikdâr mevcûd kul var ise her birinin ulûfesi ne mikdârdır ve hangi bölükdedir isimleri ve resimleri ve ulûfe ve bölükleri ile ale'l-esâmî defter idüp gönderesin.

Mısır çavuşlarından İbrâhim'e virildi, fî 19 Ş sene 985.

113.{M.34/103/232}

Yevmü'l-ahad fî 8 S sene 986.

Sâbıkâ Habeş Beğlerbeğisi Ahmed'e hüküm ki;

Mısır Beğlerbeğisi Mesîh Paşa ile defterdârı mektûb gönderüp bundan akdem Habeş'e müteveccih olduğunda Hızâne-i Âmire-i Mısır'dan ber-vech-i nakd karz virilen sekiz bin altı yüz sikke-i hasene henûz zimetinde olduğunu i'lâm eyledikleri ecilden zikr olunan floriyi mu'accelen dergâh-ı mu'allâma gönderilmek emr idüp buyurdum ki, vardukda aslâ ta'llül itmeyüp meblağ-ı mezbûru mu'accelen gönderesin.

114.{M.35/307/776}

Yevmü'l-hamîs fî 21 Şa'bân sene 986.

Yemen Beğlerbeğisine hüküm ki;

Vilâyet-i Habeş Beğlerbeğisinden anın gibi sana mektûb ve adam gelüp mu'âvenet taleb itdükde ümerâ-i Yemen'den vech ü münâsib gördüğün Beğleri ta'yîn idüp Vilâyet-i Habeş'e gönderilmek emr idüp buyurdum ki, vardukda mukayyed olup anın gibi müşârun ileyden sana mektûb ve adam gelüp mu'âvenet için asker taleb iderse vech ü münâsib gördüğün Beğleri kifâyet mikdârı yarar adamları ta'yîn idüp tenbîh eyleyesinki, mu'accelen varup irişüp uğur-i hümayûna müta'allik olan umûrda bezl-i ikdâm eyleyesin.

Mısır Çavuşlarından Mustafa'ya virildi, fî 29 Şa'bân sene 986.

115.{M.36/154/423}

Yevmü'l-isneyn fî 2 saferü'l-muzaffer sene 987.

Mısır Beğlerbeğisine hüküm ki;

Ümerâ-i Mısır'dan Cerce muhâfazasında olan emîrû'l-ümerâ'i'l-kirâm Süleymân dâme ikbâlühûya Habeş Beğlerbeğiliği inâyet olunup vilâyet-i Cerce mâ-tekaddemden Şeyhü'l-arab olanlara tevcîh olunu gelmekde buyurdum ki, [boş] vüsûl buldukda vilâyet-i Cerce'nin şeyhü'l-arablığın meşâyih-i urbândan Rodos'da olan Emîr Ali ve Emîr İmrân'dan re'âyâyâ ve beyitü'l-mâla kangısı enfa' ise ana ta'yîn eylesin.

Bu dahi.

116.{M.36/313/829}

Yevmü'l-hamîs fî 9 R sene 987.

Habeş Beğlerbeğisine hüküm ki;

Zıkr olunan Beğlerbeğilik sana tevcîh olunalı hayli zemân olup henûz dahi teveccüh itmedüğün i'lâm ile olsa bu bâbda mesû'l olmuşsundur. Mühim olan tedârükün görmek için Mısır Beğlerbeğisine hüküm-i şarîfim gönderilmiştir. Buyurdum ki, dergâh-ı mu'allâm çavuşlarından Mustafa çavuş zîde kadruhû vardukda aslâ te'hîr eylemeyüp lâzım ve mühim olan ahvâlin görüp dahi ber-vech-i isti'icâl çıkup Beğlerbeğiliğin cânibine teveccüh eyleyüp mu'accelen yürüyüp vilâyet-i mezbûreye dâhil olup dahi hıfz u hirâset-i vilâyet ve zabt u siyânet ve kabz u bast-ı emvâl-ı hâssa bâbında ikdâm u ihtimâm eylesin. Ve mahmiye-i Mısır'dan ne zemânda ve ne günde teveccüh itdüğün ve şimdiye dek te'hîr itmeğe sebebi nedir yazup mezbûr çavuşumla bildirüp ve inşaâllahû te'âlâ varup dâhil oldukdan sonra kaç menzilde

varup vâsıl olduğun ve memleket-i vilâyetin ahvâli ne vech üzre olup kul tâ'ifesi ve re'âyâ vü berâyâ husûsu nice idüğün mu'accelen yazup bildirsin.

yazıldı.

Sinân Paşa hazretlerine tâbi ' Mustafa çavuşa virildi.

117.{M.36/313/831}

Yevmü'l-hamis fî 9 R sene 987.

Mısır Beğlerbeğisine hüküm ki;

Hâlâ Habeş Beğlerbeğisi Süleymân dâme ikbâlühû henûz Beğlerbeği tarafına müteveccih olmadığı i'lâm olundu. İmdi müşârun ileyh ber-vech-i isti'icâl çıkup Beğlerbeğiliğine teveccüh itmek mühimmâtıdır. Bu bâbda kendüye dahı fermân-ı şerîfim gönderilmiştir. Buyurdum ki, dergâh-ı mu'allâm çavuşlarından Mustafa çavuş varıcak aslâ te'hîr ve tevekkûf itdürmeyüp lâzım ve mühim olan husûslarını görüp dahı eğlendirmeyüp mu'accelen Habeş cânibine irsâl eylesin. Ve ne zemân müteveccih olduğun ve tedârükün ne vechle gördüğün yazup mezbûr çavuşumla bildirsin.

Yazıldı.

Bu dahı.

118.{M.36/343/901}

Yevmü'l-hamis fî 9 R sene 987.

Habeş Beğlerbeğisi Süleymân Paşa'ya hüküm ki;

Vilâyet-i Sa'id'a vâli olaldan berü bu âna gelince eğer emânet ve eğer iltizâm tarîki ile vilâyet-i mezbûreden tahsîl eyledüğün mâl ve gılâldır, muhâsebesi görülmek lâzım ve mühim olmağın, buyrudum ki, [boş] vüsûl buldukda Beğlerbeğiliğine gidüp Divân-i Mısır'a gelüp mu'accelen muhâsebesi virüp ba'dehû Beğlerbeğiliğine teveccüh eylesin. Muhâsebeni virmedin gitmekden ziyâde ihtiyât eylesin.

Bu dahi.

119.{M.36/343/902}

Yevmü'l-hamîs fî 9 R sene 987.

Mısır Beğlerbeğisine ve Defterdârına hüküm ki;

Hâlâ Habeş Beğlerbeğisi olan Süleymân'ın vilâyet-i Sa'id'de zabt eylediği mâl ve gılâlin her ne ise muhâsebesi görülmek lâzım olup ol bâbda dahi müşârun ileyhe emrüm gönderilmiştir. Buyurdum ki, [boş] vüsûl buldukda mûmâ ileyhin Dîvân-ı Mısır'da bi'z-zât muhâsebesini yerlü yerinde dikkat u ihtimâm ile görüp zimmetinde bir akçe ve bir habbe bâkî komayup bî-kusûr alup dâhil-i hazîne eylesin. Muhâsebesi görölüp zimmetinde olan mâl-ı mîrî bi't-temâm alındukdan sonra emr-i şerîfim mücebince Beğlerbeğiliğine teveccüh eyleye. Muhâsebeni virmedin Beğlerbeğiliğine gidmekden hazer eyleye. Ammâ muhâsebe bahanesiyle Mısır'da ziyâde eğlenmekle vilâyet-i Habeş'e a'dâdan zarar ü gezend irişmekden geregi gibi ihtiyât oluna.

Bu dahi.

120.{M.37/52/566}

Yevmü'l-sebt fî 25 Z sene 986.

Abdullah oğlu Hasan gelüp on sekiz akçe ile Habeş gönüllülerinden iken sülüsân üzre Şâm tımara virilen hükmünün Buduna ta'dîlini recâ itmeğin buyuruldu. Ferhad kethüd-i Mîri-i mîrân-i Budun recâsiyle.

{Belgenin üst kısmı kesik}

121.{M.39/47/111}

Yevmü's-sülâsâ fi 26 Şevvâl sene 987.

Mısır Beğlerbeğisine hüküm ki;

Hâlâ Habeş Beğlerbeğiliği inâyet olunan Hızır dâme ikbâlühû mektûb gönderüp vilâyet-i mezbûre Beğlerbeğileri Ma've? nâm kal'ada ola gelüp cebehâne ve sâ'ir mühimmâtları anda hıfz olunup küffâr-ı hâk-sâr kal'a-i mezbûreyi harâb idüp hâlâ ta'mîrine mübâşeret olunmağa tedârük lâzımdır. Hıfz u hırâset-i memleket için kul tâ'ifesi gönderilmek mühimmâtıdır deyü bildirilüp Mısır kularından tüfenkçi bölüğünden bin nefer atlu yarar kul ve bin nefer dahı mukarrer tüfenklü kul yazulup alıgeldüğü üzre mu'accelen müşârun ileyh cânibine gönderilmesin emr idüp buyurdum ki, vardukda aslâ te'hîr ü tevakkuf itmeyüp fermân-ı hümâyûnum mücebince vilâyet-i mezbûre mühimmâtı için zıkr olunan mikdâr atlu ve tüfenklü kul tâ'ifesi yazup defter idüp dahı her birine tıraş görmüş maslahat güzâr kimesneleri ...? hümâyûnum ta'yîn eyleyüp ve sâ'ir levâzım u mühimmâtlarını görüp ber-vech-i isti'icâl müşârun ileyh cânibine irsâl eylesin. Ve emr mücebince bî...? kul tâ'ifesinin kusûrunu Südde-i Sa'âdetim'e gönderesin.

Bu dahı.

122.{M.39/48/112}

Yevmü's-sülâsâ fi 26 Şevvâl sene 987.

Yemen Beğlerbeğisine hüküm ki;

Hâlâ Südde-i Sa'âdetime mektûb gönderüp Habeş Beğlerbeğisinin üzerine küffâr-ı hâk-sâr gelüp mu'âvenet için asker gönderilmek lâzım geldükde Yemen Beğlerinden Behram Beğ gönderilüp lâkin küffâr hâk-sârın ziyâde hareketi olmağla Mısır ümerâsından olup Yemen muhâfazasında olan Hızır Beği ba'zı asâkir-i nusret-i me'âsir ile gönderilüp vardukda küffâr-ı dalâlet-âsâr ile muhkem ceng ü cidâl olunup bi-inâyeti'l-İlahi te'âlâ asâkir-i islâm gâlib ü mansûr olmağla memleket ve vilâyet zabt olunup müşârun ileyh Hızır Beğ bu bâbda ziyâde yoldaşlık itdüğün ve hayli

tüfenk ve yarak gönderilüp memleket ve vilâyet emn ü emân üzre olduğun bildirmişsin. Mektûbde dahı her ne demiş isen cümlesine ilm-i şerîfım mühit ü Şâmil olmuşdur. Yüzün ağ olsun ...? tedârük olunmak Mîri-i müşârun ileyh Hızır Beğ'e mezîd-i inâyetimden vilâyet-i Habeş Beğlerbeğiliği inâyet olunmuşdur. Buyurdum ki, minba'd vilâyet-i mezkûre cânibine nâzır olup anın gibi lâzım u mühim oldukda her ne vechile mümkün ve mutasavver ise mu'âvenet ve müzâheret idüp hıfz u hırâset-i memleket husûsunda envâ'-i mesâ'î-i cemîlin zuhûra getüresin.

Bu dahı.

123.{M.39/48/113}

Yevmü's-sülâsâ fi 26 Şevvâl sene 987.

Yemen Beğlerbeğisine hüküm ki;

Habeş Beğlerbeğisi Hızır dâme ikbâlühû mektûb gönderüp Vilâyet-i Habeş muhâfazası için yeniden kul yazılmak lâzımdır deyü bildirmeğin bin nefer atlu ve bin nefer tüfenklü yazup mu'accelen gönderesin deyü Mısır Beğlerbeğisine hüküm-i şerifim gönderilmiştir. Müşârun ileyh Mısır Beğlerbeğisi fermân-ı hümâyûnum mücebince kul yazup göndredükde lâzım olan mevâcibleri Yemen hazînesinden tedârük olunup irsâl olunması emr idüp buyurdum ki, varıcak bu bâbda onat mukayyed olup emr-i şerîfüm mücebince Mısır tarafından kul yazup müşârun ileyhe irsâl olundukda ne mikdâr kul varup vilâyet-i mezkûre muhâfazasında olursa lâzım olan mevâciblerin hazîne-i Yemen tedârük idüp vakti ile mûmâ ileyh tarafına irsâl eylesin. Ve ne mikdâr kul varup vâsıl olduğun.

Bu dahı.

124.{M.39/49/114}

Yevmü's-sülâsâ fi 26 Şevvâl sene 987.

Sâbıkâ Mısır ümerâsından olup Habeş muhafazasına irsâl olunan Hızır dâme izzühüye hüküm ki;

Mektûb gönderüp vilâyet-i mezbûreye asker lâzım olmağla Yemen Beğlerbeğisi tarafından tüfenklü yeniçeri ile varup küffâr-ı hâk-sâr ile muhkem ceng ü cidâl olunup inâyet-i Hakk celle ve alâ ile asker-i islâm-ı sa'âdet-fercâm gâlib ü mansûr olup Harfuk? nâm kal'a küffâr elinden alunup ve andan mâ'adâ küllî hizmetler ve yoldaşlıklar eyledüğün bildirmişsin. Ve hâlâ Yemen Beğlerbeğisi Emîrû'l-ümerâ'i'l-kirâm Murâd dâme ikbâlühû dahı mektûb gönderüp hidemât-ı hümayûnumda senin ziyâde ikdâm u ihtimâmın olup küllî hizmet ve yoldaşlık eyledüğün bildirmediğin bu bâbda vâkı' olan hizmetin makbûl-ı hümayûnum olmağın hakkında mezîd-i inâyetim zuhûra getirüp sene seb'a ve semânin ve tisâ mi'e Şevvâlü'l-mukarremin yigirmi dördüncü gününden Habeş Beğlerbeğiliği sana inâyet olunup buyurdum ki, [boş] vüsûl buldukda fermân-ı hümayûnum mücebince vilâyet-i mezbûrede Beğlerbeği olup şol ki lâzime-i gayret-i dindârî v ...? himâyet-i kâtî-sitânîdir, zuhûra getürmen bâbında ikdâm u ihtimâm eyleyesin. Ve adamın gönderüp berâtın ihrâc eyleyesin.

Bu dahı.

125.{M.39/50/116}

Yevmü's-sülâsâ fi 26 Şevvâl sene 987.

Habeş Beğlerbeğisi Hızır dâme ikbâlühûya hüküm ki;

Mektûb gönderüp bundan akdem Yemen Beğlerbeğisi Ahmed Beğ şehîd oldukda Yemen cânibinden bir mikdâr asker-i islâm ile deryâdan varup Aarkiko Beği üzerine düşüp söz açdırmayup sağdan ve soldan toplar atulup Behrâm Beğ dahı Beğleri gördüğü gibi asker-i islâmı karaya çıkup yerinde cem' olup muhkem ceng ü cidâl olup küffâr-i hâk-sâr Harkuf? kal'asını yıkup ve Merine? nâm mahalli ise urup askere susuzluk ve ıztırâb virdüğün Habeş gönüllüler ağası Mehmed ve Yeniçeri

Ağası Osman ve Yemen Ağası Hüseyin ittifâk ve ittihâd idüp küffâr üzerine varup bi-inâyeti'llahi te'âlâ ellerinden alunduğu ve Harkof'un Beği olan Emîr İsmâ'iloğlu Ahmed nâm mahzûl isyân idüp ceng oldukda küffâr ve Arab kılıçdan geçüp küffâr hâk-sâr mağlûb olduğun ve hâlâ kal'anın ta'mîrine ve etrâfında hendek olmak tedârük eyledüğün ve Sevâkin ve Akîk ve Musavva' ve Harkof? ve tevâbi'leri zabt olunduğunu bildirmişsin. Ve sâ'ir ol cânibe mûta'allik ve sonra her ne ki demiş isen cümlesine ilm-i şerîf-i âlem-şûmûl-i husrevânem muhît ü şâmil olmuşdur. Fî'l-vâkı' senden dahı umulan bunun emsâli şecâ'at u şahâmet idi ki zuhûr bulmuş. Yüzün ağ olsun eyü hizmet eylemişsin. İmdi ol vilâyet senin re'y-i isâbetine tefviz olunmuşdur. Buyurdum ki, [boş] varıcak dâ'imâ memleket ü vilâyetin hıfz u hırâsetinde re'âyâ vü berâyânın zabt u siyânetinde ve kul tâ'ifesiyle ve sâ'ir asker-i nusret-me'âsir ile hüsn-i ittifâk ve ağalar ile yekdil ve yek-cihet olup hidemât-ı hümayûnumda bezl-i mâ-hüve'l-makdûr itmekde anın zuhûra getüresin. Ve ol cânibde uğur-ı hümayûnumda bezl-i mechûd eyleyen eğer bölük ağlarıdır ve eğer sâ'ir kul tâ'ifesidir fermân-ı âlî-n-işânımın ma'hûd i'lâmı dahı dîn-i islâma mûta'allik mesâlihde ittifâk-ı tarafeyn eylesin.

Bu dahı.

126.{M.39/195/408}

Yevmü'l-erba'â fî 9 M sene 988.

Sâbıkâ Habeş Beğlerbeğisine hüküm ki;

Mektûb gönderüp Habeş vilâyetinde ne mikdâr kul vardır arz olunmak fermân olmağın diyâr-ı Habeş'e tâbi' bender-i Musavva'da sâbıkda yüz nefer olup kırk nefer diyâr-ı Bâ'y'e mütevccih olup sâbık Beğlerbeği olan müteveffâ Ahmed Beğ ile şehîd olanlardan gayrı kal'ada kalan ahâlî ve evlâdlarından altmış bir nefer kimesne kalduğun Musavva' Dizdârı Mısır Beğlerbeğisine i'lâm itdüğün ve Yemen Beğlerinden kalacı Bayram dâme izzühû iki yüz şeggâliye ile Musavva'a geçüp benderinde olan müslümânlar nefy idüp ve müteveffâ-yı mezbûrun ve mâ-beynde olanların mülklerin yağma idüp ve senin adamlarından Hamza subaşı ve müteveffa-ı

mezbûr adamlarından Hüseyin çavuş katl idüp ba‘dehû yoldaşlarından doksan beş nefer kimesne-i üç saldaya koyup bender-i Sevâkin muhâfazası nâmına gönderüp Sevâkin'de kadîmden Şeyhü'l-arab olan Hazîne? nâm Şeyhü'l-arabın Yemen askeri Musavva'da itdükleri fesâd ma'lûm olmağın Sevâkin dizdârı ile ittifâk idüp bir tarîk ile ellerinden yarakların alup kendülerin yaraksuz Sevâkinde olan kal'alara yigirmişer nefer adam ta'yîn idüp otuz beş neferin kendü yanında alıkoyup sana adamları hecni ile berrîyeden mektûb getürüp Yemen'den gelenlerden gayrı Sevâkin cazâyirinde şehîd olanlardan Habeş asker nâmına kırk nefer adam olduğunu ve Habeş vilâyetinde iki benderde yüz nefer adamdan ziyâde olmaduğunu i'lâm eylemeğın Mısır Beğlerbeğisi Mesîh dâme ikbâlühû Mısır kal'ası mustahfızlarından ve Sa'id benderinden cebeli ile otuz iki nefer yeniçeri gönderüp ve sen bender-i Sevâkin'e bir emîn ve on beş adam ve bender-i Musavva'a on beş nefer ve bir emîn ta'yîn idüp vilâyet-i Sa'id'a Mısır iskelesine celiye ile gönderüp ve sen müşârun ileyh tarafından istimâlet gûne mektûblar ile mûmâ ileyh şeyh Ahmed dâme mecdühûye hil'at gönderüp ve iki cânibden dahı adamlar gönderüp haberleri geldüğünde i'lâm olunur deyü bildirmişsin. Ol bâbda her ne demiş isen mufassalan ma'alûm-ı şerîfim olmuşdur. İmdi Habeş Beğlerbeğiliği Hızır dâme ikbâlühûye tevcîh olunmuşdur. Sen ana müte'allik olan bekâyâyı cem' ve tahsîl eylemek emr idüp buyurdum ki, [boş] vüsûl buldukda kendüğü uhdene olan bekâyâyı fermân-ı hümâyûnum üzre tedârük idüp hızâne-i âmireye irsâl u îsâl bâbında envâ'î mesâ'î-i meşkkûreni zuhûra getürüp alâkanı kat' idüp ne vechle tedârük eyledüğün yazup arz eylesin.

Mısır Beğlerbeğisi çavuş başısı Yusuf'a virildi.

127.{M.39/197/410}

Yevmü'l-erba'â fi 9 M sene 988.

Mısır Beğlerbeğisine hüküm ki;

Hâlâ bender-i Sevâkin'de Şeyhü'l-arab olan Muhammed zide mecdühû ile Sevâkin dizdârı zîde kadruhum sana ve sâbık Habeş Beğlerbeğisi olan Süleymân dâme

ikbâlühû mektûb gönderüp bundan akdem Habeş Beğlerbeğisi olan Ahmed Beğ'in vefâtı haber-i geldükde Yemen Beğlerbeğisi dâme ikbâlühû iki yüz mikdârı adama Bayram dâme izzühûyü serdâr ta'yîn idüp Musavva' nâm mahalde getürdüp mevzi'-i mezbûre varduklarında asker mevâciblerini taleb idüp haber itdüğü ecilden asker üzerine hücum idüp yarar bir adam katl eyleyüp istimâlet ile iskât olunduğun ve müşâvere ile Bayram dâme izzühû müteveffa-ı mezbûrun hazînesinin mührünü açup ve askere virgülerin virüp tâm hazîneyi kendü kabz idüp ve iki yıldan berü hâsıl olan encüyü dahı alup kabz eyleyüp ve askerin içinde havf itdüğü kimesneler mu'âvenet eylemek bahânesiyle bender-i Sevâkin'e göndermişdir. Ve mezkûrların askeri müheyyâ ve kal'aların yât u yarakların ...? hâricde mu'âvenete ihtiyâcları olmayup hattâ askerin yât u yaraklarını ellelerinden alup kal'a-i Sevâkin'de hıfz idüp askeri kal'a-i Sevâkin'in burclarında muhâfazaya ta'yîn eyledik ve bender-i Musavva'da sâbıkâ olan askerden Hamre nâm bir yarar sancak Beği ve Ahmed çavuş katl eyledüğünü ve müşârun ileyh Bayram dâme izzühû Sevâkin'e gelmek maksûd idüğü istima' olunur bir tamâ'kâr kimesne olup Kan'î? cânibine? isti'imâl ideceklerini bilmeyüp mütehayyir olduklarını ve vilâyet-i Habeş livâ-i Mısır'dan Hızır dâme ikbâlühûya tevcîh olunup mektûbun ile i'lâm eyleyüp hazîne ve incüyü onat hıfz oluna deyü tenbîh olunduğun ve vilâyet-i mezbûrede kaht u galâ ziyâde olmağla ahâlî-i memleket kemâl-i za'af üzre olup bender-i Sevâkin'in kadîmî nüvvâbına vazifeleri kifâyet eylemeyüp ve müşârun ileyh Bayram dâme izzühûnun varmasında maktû' olduklarını i'lâm eylemişler. İmdi Habeş Beğlerbeğisi ümerâ-i Mısır'dan Hızır dâme ikbâlühûya tevcîh olunmuşdur. Buyurdum ki, [boş] vüsûl buldukda müşârun ileyhe tenbîh eylesin ki, vilâyet-i mezbûreye varup münâsib oluğu üzre hıfz u hirâset-i memleket ve siyânet-i ra'îyet ve def'-i mazazrrat eyle. Envâ'-ı mesâ'î-i cemîlesin zuhûra getüre. Müşârûn ileyh Bayram dâme izzühûya tenbîh eylesin ki; ol câniblere hıfz? eylesin.

Mısır Beğlerbeğisi çavuş başı Yusuf'a virildi. Fî 10 M.

128.{M.39/199/413}

Yevmü'l-arba'â fi 9 M sene 988.

Habeş Beğlerbeğisine hüküm ki;

Hâlâ Bender-i Sevâkin'de olan şeyhü'l-arab Muhammed zide mecdühû ile Sevâkin dizdârları mezide kudruhum sana ve Sâbıkâ Habeş Beğlerbeğisi olan Süleymân dâme ikbâlühû mektûb gönderüp bundan akdem Habeş Beğlerbeğisi olan Ahmed Beğ'in vefâtı haber-i geldükde Yemen Beğlerbeğisi Murâd dâme ikbâlühû iki yüz mikdârı adama Bayram dâme izzühûyu serdâr ta'yîn idüp Musavva' nâm mahalle gönderüp mevzi'-i mezbûra vardıklarında asker mevâciblerin taleb idüp te'hîr itdügü ecilden asker üzerine hücum idüp bir adam ve bir at katl eyleyüp istimâlet ile iskât olunduğun ve müşârûn ileyh Bayram dâme izzühû müteveffa-yı müşârûn ileyhî hazînesinin mührün açup ve askere virgülerini cümleten virüp bâkî hazîneyi kendüsü kabz idüp ve iki yıldan berü hâsıl olan incüyü dahı alup kabz eyleyüp ve askerin içinde havf itdügü kimesneler mu'âvenete eylemek bahanesiyle Bender-i Sevâkin'e göndermiştir. Ve mezkûrların askeri müheyyâ ve kal'aların yat u yarakların mükemmel hâricden mu'âvenete ihtiyâcları olmayup hattâ askerin yat u yaraklarını ellelerinden alup kal'a-i Sevâkin'de hıfz idüp askeri kal'a-i Sevâkin'in burclarında muhâfazaya ta'yîn eyledin ve bender-i Musavva'da olan askerden dahı Hamza nâm bir yarar sancakbeği ve Ahmed çavuş katl eyledüğünü ve müşârûn ileyh Bayram dâme izzühû Sevâkin'e gelmek maksûd idündüğü istima' olunur bir tama'kâr kimesne olup kangı cânibe iktitâl ideceklerini bilmeyüp mütehayyir olduklarını ve vilâyet-i Habeş ümerâ-i Mısır'dan Hızır dâme ikbâlühûya tevcih olunduğu mektûbun ile i'lâm eyleyüp hazîneyi onat hıfz olana deyü tenbîh olunduğunu ve vilâyet-i mezbûrede kaht u galâ ziyâde olmağla ahâlî-i memleket kemâl-i za'af üzre olup hâlâ Bender-i Sevâkin'in kadîm neferâtına vazifeleri kifâyet eylemeyüp ve müşârûn ileyh Bayram dâme izzühûnun varmasında muztarib? olduklarını i'lâm eylemişler. İmdi Habeş Beğlerbeğiliği mezîd-i inâyet-i pâdişahânemden sana tevcih olmuştur. Buyurdum ki, [boş] vüsûl buldukda te'hîr eylemeyüp vilâyet-i mezbûreye varup hıfz u hirâset-i memleket ve savn u siyânet-i ra'îyyet ve zabt u rabt-ı asâkir-i nusrati-me'âsir ve def'-i mazarrat-ı a'râb-ı bed-re'y ve tevfir-i emvâl ve hazâin ve sâ'ir dîn ü

Devlet-i Pâdişâhâneme müte‘allik cumhûr-ı umûrda envâ‘-ı mesâ‘î-i cemîlin zuhûra getüresin.

Mısır Beğlerbeği çavuş başısı Yusuf'a virildi.

129.{M.40/177/391}

Yevmü's-sebt fî 11 Şa‘bân sene 987.

Mısır Beğlerbeğisine hüküm ki;

Mektûb gönderüp ümerâ-i Mısır'dan Cerce Muhâfazasında olan Süleymân Beğ'e vilâyet-i Habeş Beğlerbeğiliği virilüp vilâyet-i Cerce kadîmden şeyhü'l-arab olanlara virilü gelmeğin meşâyh-i urbândan Rodos'da olan evlâd-ı Ömer'den re‘âyâya ve beytü'l-mâle kangısı ise ana ta‘yîn eyleyesin deyü emr-i şerîf vârid olmağla her senede nukûddan otz altı bin on üç selîmî altun ile ve hubûb-i mütenevvi‘adan iki yüz yetmiş bin ardeb gılâl evlâd-ı Ömer'den Yunus'un zimmetine kayd olunduktan sonra vilâyet-i mezbûre şeyhü'l-arablığı dahı mezbûre tevcîh olunup irsâl olundu. Mezbûr Kemâl-i tedbîr ü tedârük üzre olup vilâyet-i mezbûreyi gereği gibi zabt eyleyüp re‘âyâya istimâlet virmekle inâd üzre olan urbân itâ‘at eyleyüp ve perâkende olan yerlerine gelüp vilâyet ma‘mûr olup emn ü emân üzre olduğunu bildirmişsin. Eyü tedârük eylemişsin, buyurdum ki, min-ba‘d dahı vilâyet ü memlekete ve mâl-ı mîrîye nâfi‘ olan ile amel eyleyesin.

130.{M.40/303/698}

Yevmü's-sülâsâ fî 5 Şevvâl sene 987.

Yemen Beğlerbeğisine hüküm ki;

Mektûb gönderüp vilâyet-i Habeşe iki yüz binden ziyâde asker ile Habeş Beğlerbeğisi olan Ahmed Paşa'nın üzerine ceng ü cidâl niyyetine vilâyetinden hurûc itdüğü haberi istimâ‘ olundukda ümerâ-i Yemen'den Bayram dâme izzühû iki yüz yarar asker ile mu‘âvenete gönderilüp henûz müşârun ileyh mülâkî olmadın mûmâ

ileyh yanında olan asker ile karşı varup azîm ceng olup Ahmed Paşa beş yüzden ziyâde asker ile şehîd olup vilâyet hâli kalup benderleri harâb itmek ihtimâlinden ümerâ-i Mısır'dan olup Yemen'de istihdâmda olan Hızır dâme izzühûye kendü adamlarından mâ'adâ üç yüz nefer yarar tüfenk-endâz ve yüz atlu ve cebehânenen barut ve kurşun ve sâ'ir âlât-ı harbden virilüp müşârun ileyh Bayram dâme izzühûnun akabince muhâfaza için gönderildiği ve âsî urbândan biri Mutahhar tahrîki ile vilâyete ihtilâl virmek için Mutahhar vilâyetine karîb bir köhne kal'ada tahassun idüp memâlik-i mahrûra kaskına nice müfsidler yanına cem' itmek üzre iken ümerâ-ı Yemen'den dört sancakbeği beş yüz atlu ve piyâde tüfenk-endâz ile irsâl olunup müfsid-i mezbûrun üzerine varup muhkem ceng olup kal'ası alanup hakle berâber itdürölüp üçyüzden ziyâde başler gesilüp kendü cânıyle ancak halâs olup re'âyâ vü berâyâ emn ü emân üzerine olduklarından mâ'adâ sâ'ir müfsidîn havflarından itâ'at itdüklerin bildirüp dahı bu bâbda her ne ki, arz olunmuş ise ma'lûm-ı şerîfim olmuştur. İmdi eğer Vilâyet-i Habeş'e vilâyet-i Yemenin hıfz u hirâset olunması mühimmât umûrdan olmağın buyurdum ki, vardukda min-ba'd dahı Habeş cânibine göz kulak tutup anın gibi mu'âvenet lâzım gelirse cibilletinde merkûz olan vüfur-i akl u kiyâsetin muktezâsınca eğer vilâyet Habeş muhâfazasıdır ve eğer Yemen vilâyetinin hıfz u hirâsetidir vech ü münâsib gördüğün üzre hıfz u hirâset ve zabt u siyânet bâbında mücidd ü merdâne a'dâ cânibinden bir mahalle zarar u gezend iriştirmemek husûsunda envâ'-ı mesâ'î-i cemîlin vucûda getüresin.

131.{M.42/17/169}

Yevmü's-sebt fî 3 Cemâziye'l-evvel sene 989.

Habeş Beğlerbeğisine hüküm ki;

Südde-i Sa'âdetim'e mektûb gönderüp bi'l-fi'l küffâr elinde olan Beylül nâm Benderin memâlik-i mahrûsamda olan Benderlere zararları olduğun ve dahı her ne demiş isen mufassalan pâye-i serîr-i 'lâma arz olunup ilm-i şerîfim mühît ü şâmil olup ol bâbda Cenâb-ı emâret-me'âb Şerîf Hasan bin Ebî Numey dâmet me'âliyhû ve Yemen Beğlerbeğiliğine ve sana mufassalan ahkâm-ı şerîfe yazulup dergâh-ı

mu'allâm çavuşlarından Nebî çavuş zide kadruhû ile irsâl olunmuşdur. Buyurdum ki, [boş] vüsûl buldukda irsâl olunan ahkâm-ı şerîfe mûcebince amel eylesin.

Nebî çavuşa virildi.

132.{M.42/41/237}

Yevmü's-sülâsâ fi 3 Cemâziye'l-âhir sene 989.

Habeş Beğlerbeğisi Hızır Paşa'ya yazılan hükm-i şerîfin sûretidir.

Südde-i Sa'âdetim'e mektûb gönderüp Vilâyet-i Habeş'de Şeyh Kâmil demekle ma'rûf kimesne isyân üzre olup taht-ı yedinde Beylül nâm bir iskele olup sâbıkâ Habeş hâkimi iken küffâra firâr iden Emîr İsmâ'iloğlu Ahmed'in hemşîresin olup cemî'-i mâlın yanında koyup kendüsü Habeş Meliki ile müttefik ve mezbûr Ahmed dahı Şeyh Kâmil ile ittifâk u ittihâd üzre olup bana bir mikdâr hediye ve bir Habeş melikine varup cemî' Habeş Vilâyetinden iskelelerine varan kâfileleri men' itdürüp Beylül iskelesine çıkardup me'mur ideyim dedinde mezbûr Şeyh kâmil dahı beş yüz kabza tüfenk ve kurşun ve silâh ve barut virüp küllî hedâyâyle göndermeğin Habeş meliki dahı nidâ itdürüp tüccâr tâ'ifesi Habeş iskelelerine varmasun, zirâ anda varırlar ise anlara öşr hâsıl olup kuvvet? olur. Fîmâ-ba'd Beylül iskelesine varsunlar deyü tenbîh ü te'kîd itmekle tüccâr ve züvvâr Beylül iskelesine varup Habeş iskeleleri harâb olmağın asâkr-i islâm ulûfeye ve zahîreye muzâyaka çeker olmuşlardır. Beylül iskelesi ma'mûr olmağla Habeş melikinın cemî'-i levâzımı ve âlât-i harbî ol iskeleden varup mu'âvenet olunur. Sâbıkâ beş yüz tüfenklüsü var iken şimdi ki hâlde dört bin nefer tüfenklüye mâlik olmuşdur. Habeş melikine müsâ'ade idenlerin biri dahı Yemen'e tâbi' Mohâ iskelesi emîni olan kızılbaş Velican dimekle ma'rûf a'cemdir. Mezbûr Şeyh Kâmil vâsıtasıyla mezbûr Velican Habeş melikine mektûb ve hedâyâ irsâl eyleyüp âle-i harbden her ne taleb ider ise melike irsâl itmekden hâlî olmamağın mukaddemâ Habeş Beğlerbeğisi olan Ahmed Paşa'nın şehîd olmasına mezbûr Velican bâ'is olup Habeş melikine yat u yarak virmekle küllî fesâd olup beğler ve nice ağalar dahı şehîd ve müslümânların ehl ü iyâli esir olmuşdur. Bu husûs için sâbıkâ Yemen Beğlerbeğisi olan Murâd Paşa'ya nice

mektûb gönderildikde mukayyed olmayup mezbûr Şeyh Kâmil Murâd Paşa'ya ba'zı hedayâ ile adam göndermekde Velican vâsıtasıyla Murâd Paşa'dan bir emîn ve bir kâtib olup Bender-i Beylülün nısf mâlın siz zabt eyleniz demekle Habeş iskelelerinin harâb olduğu ve askerin muzâyaka çekdikleri iskelelerine yaramayup Murâd Paşa kendü cânibinden bir emîn ve bir kâtib gönderüp Beylül iskelesini zabt itdirmişdir. Habeş'e tâbi' Rahniyâ ve Asab iskeleleri Beylül iskelesi harâb olmağla ma'mûr olmak mukarrer iken Murâd Paşa Yemen'den bir mektûb gönderüp Beylül Yemen'e tâbi' olmağın bir emîn ve bir kâtib gönderdik nısfı mâlın bizim emînimiz ve nısfın dahı Şeyh Kâmil zabt eylesün deyüp sonra bir mektûb dahı gönderüp Beylül iskelesi Habeş'e tâbi'dir lâkin gönderdiğimiz emîn mahsûlü zabt eylesün sonra Yemen'den gönderelür deyüp geçen sene Habeş iskelelerinden on beş bin flori tahsîl olunmuş iken Beylül iskelesi ma'mûr olmağla nakdiye ve bez bahâsından bu cânibe bir habbe vâsıl olmayup küffâr-ı hâk-sâr dahı yolumuzu kesmiştir deyü Beylül iskelesinden emin ve kâtib ref' olunup bi'l-küllîye mesdud olmak münâsib olduğun arz ve i'lâm eylediğün ecilden bu bâbda Mekke-i mükەرreme şerîfine nâme-i hümayûn ve Yemen Beğlerbeğisine dahı mü'ekked emr-i şerîf yazılup sûretleri aynı ile sana irsâl olunmuşdur. İmdi a'dâyı bed-re'y tarafına vech-i meşrûh üzre yat u yarak gönderildiğüne aslâ rızâ-yı şerîfim yoktur. Buyurdum ki, [boş] vüsûl buldukda Yemen'e gönderilen emr-i hümayûnumun sûretine nazar idüp fehvâsı temâm ma'lûmun olduktan sonra müşârûn ileyh ile haberleşüp müşâvere eyleyüp dahı fi'l-vâkı' Beylül iskelesi bi'l-küllîye mesdûd olmak mı münâsibdir yohsa Yemen Beğlerbeğisi tarafından veyâhud senin cânibinden adam nasb olunup Şeyh Kâmil ile müdârâ eyleyüp ber-vech-i munâsafa mı zabt olunmak evlâdır. Ve bi'l-cümle mûmâ ileyh ile müşâvere eyledikden sonra din ü Devlete nâfi' olan ne ise anın ile amel idüp el-iyâzü bi'llâhi te'âlâ adam-i ihtimâmınız ile ve tedbîr ü tedârükde kusurunuz olmağla memleket ü vilâyet ve asâkir-i mansûreye zarar u gezend irişmekden ziyâde ihtirâz ve ihtiyât eylesin. Ve temâm müşâvere olduktan sonra ahvâl neye müncer olup ne vechile tedârük eylediğiniz mufasssalar yazup dergâh-ı mu'allâma arz eylesin. Ve Mekke-i mükەرreme şerifine yazılan nâme-i hümayûn dahı aynı ile sana gönderildi. Anın gibi Beylül iskelesi bi'l-küllîye mesdûd olmak lâzım gelür ise nâme-i hümayûnu müşârûn ileyhe irsâl itdiresin ki, ol câniblerden zikr olunan iskeleye tüccâr varmak ihtimâli olmaya. Ve bi'l-cümle bu bâbda bir cânibe meyl ve

âhara ta'assub eylemeyüp dîn ü Devlet-i eded-karîtime enfa' olan umûrda hasbî'l-makdûr ve se'y meşkûr ve sarf-ı cehd-i nâ-masûr hâlî olmayasın.

Nebî çavuşa virildi fî gurre-i C [sene] 989.

133.{M.42/42/238}tttt

Yevmü's-sülâsâ fi 3 Cemâziye'l-âhir sene 989.

Habeş Beğlerbeğisi Hızır Paşa Südde-i sa'âdetim'e mektûb gönderüp Vilâyet-i Habeş'de Şeyh Kâmil demekle ma'rûf kimesne isyân üzre olup ilâ ahîr bi'l-küllîyye mesdûd olamk münâsib olduğun ve Şeyh Kâmilin defe'âtla hiyânetleri zâhir olup ve Velicân'ın dahı vech-i meşrûh üzre mu'în ve zahîr olduğun arz ve i'lâm itmeğın, bu bâbda Mekke-i mükerreme Şerîfine nâme-i hümayûn ve Habeş Beğlerbeğisine dahı mü'ekked emr-i hümayûnum yazılup Habeş Beğlerbeğisine yazılan hükm-i şerîfin sûreti aynı ile ihrâc olunup sana gönderilmiştir. İmdi a'dâyı bed-re'y tarafına vech-i meşrûh üzre yat u yarak gönderildiğüne aslâ rızâ-yı şerîfim yoktur. Buyurdum ki, [boş] vüsûl buldukda Habeş Beğlerbeğisine yazılan emr-i hümayûnumun sûretine nazar idüp mazmûn-ı sa'âdet-makrûnu temâm ma'lûm oldukdan sonra müşârun ileyh ile haberleşüp müşâvere eyleyüp dahı fi'l-vâkı' Beylül iskelesi bi'l-küllîyye mesdûd olmak mı münâsibdir yohsa Habeş Beğlerbeğisi tarafından veyâhud senin cânibinden emîn ve kâtib nasb olup Şeyh Kâmil ile müdârâ eyleyüp ber-vech-i münâsafa mı zabt olunmak evlâdır. Eğer fi'l-vâkı' Beylül iskelesi ma'mûr olup Habeş melikine muttasıl yat u yarak gitmekle kuvvetlenüp ve Habeş iskeleleri harâb olmuş ise ol nısf mahsûlden farâgat olunup hemen ittifâkla Beylül iskelesin kapayup min-ba'd Yemen cânibinden ve sâ'ir etrâfdan tüccâr ü züvvârı çıkartmayup muhkem tenbîh ve yasağ eylesin. Ve Şeyh Kâmil dahı vech-i meşrûh üzre fesâd ü şenâ'at ve Habeş melikine i'âneti ve bu cânibe hiyâneti mukarrer ise Habeş Beğlerbeğisi ile yekdil ve yek-cihet olup mezbûr Şeyh Kâmil'i ele getürmek mümkün ise hüsn-i tedbîr ile ele getürüp hakkından gelesin ve Velicân'ın dahı arz olunduğu üzre Habeş melikine yat u yarak gönderilmeğe vâsita ve Şeyh Kâmilin hevâdârı olduğu muhakkak ise habs idüp vukû'u üzre arz eylesin. Ve bi'l-cümle bu bâbda dîn ü Devlete nâfî olan ne ise anınla amel eyleyüp el-iyâzü bi'llahi te'âlâ adam-i ihtimâmınız ile tedbîr ve

tedârükde kusûrunuz olmağla ve yahud ittihâd ve ittifâk itmeyüp bir birinize dövüşmekle memleket ü vilâyet ve asâkir-i mansûreye a'dâyı bed-re'y tarafından zarar u gezend irişmekden ziyâde hazer eyleyüp ve temâm müşâveret olduktan sonra ahvâl neye müncer olup ne vechile ittifâk idüp tedârük eyledüğünüz mufassalan yazup dergâh-ı mu'allâma arz eylesesin. Eğer Şeyh Kâmil ile müdârâ olunup münâsafa tarîki ile Beylül iskelesi zabt olunmak evlâ ve enfa' ise ve Beylül iskelesi şimdiye değin vilâyet-i Habeş'e tâbi' olduğu takdîrce Habeş Beğlerbeğisi tarafından zabt olunmakda usret ve su'ubet var ise Habeş Beğlerbeğisinin re'y ve ma'rifeti ile kendü cânibinde emîn ve kâtib nasb eyleyüp vech ü münâsib görüldüğü üzre zabt itdürüp her ne mikdâr flori hâsıl olursa bî-kusûr Habeş Beğlerbeğisine gönderüp teslîm eyleyüp Habeş'de olan asâkir-i mansûreye ulûfeleri ve zahîreleri husûsunda muzâyaka çekdirmeyüp memleket ü vilâyetin emn ü emânine ve re'âyâ vü berâyânın refâhîyyet ve itmi'nânına sa'y ü ihtimâm eylesesin. Ammâ Beylül iskelesi işlemek evlâ olduğu takdîrce Habeş melikine yat u yarak ve sâ'ir esliha gönderildüğüne emrim yoktur. Fermân-ı hümayûnuma muhâlif iş olmakdan ziyâde hazer idesin.

Bir sûreti dahı.

Bu dahı.

134.{M.42/42/239}

Yevmü's-sülâsâ fî 3 Cemâziye'l-âhir sene 989.

Vilâyet-i Habeş'e tâbi' Beylül hâlâ işleyüp ma'mûr olmağla Habeş'de olan iskeleler harâb olduğundan mâ'adâ Habeş melikine yat u yarak dahı gönderildüğü i'lâm olunmağın zikr olunan iskele kapanup mesdûd olup tüccâr [ve] züvvâr varup çıkmamak için Yemen ve Habeş Beğlerbeğilerine mü'ekked ahkâm-ı şerîfe gönderilmiştir. Gerekdir ki, [boş] vüsûl buldukda kadîmü'l-eyyâmdan ilâ hâze'l-ân âsitân-i muhuldü'l-erkânımıza olan vüfûr-i muhabbet ü müvâlât ve kemâl-i mevddet ü musâdekatnuz muktezâsınca sizün tarafınızdan dahı ol câniblerde olan iskelelerde ve benâdir ü ma'âbirden nidâ olunup tüccâr [u] züvvârdan bir ferd min-ba'd varup

Beylül iskelesine çıkmamak için rü'esâyâ dahı tenbîh ve te'kîd olunmak bâbında envâ'-ı mesâ'î-i cemîlenüz vucûda getürile.

Bu dahı.

Mekke-i mükerreme Şerîfine yazılan nâme-i hümayûn sûretidir.

135.{M.42/49/251}

Yevmü's-sülâsa fî 3 Cemâziye'l-âhir sene 989.

Sâbıkâ Habeş Beğlerbeğisi olan Süleymân dâme ikbâlühûya hüküm ki;

Südde-i Sa'âdetim'e mektûb gönderüp emr-i şerîf ile Kuds-i şerîfde ve Nâblus ve ol etrâfı muhâfaza için ta'yîn olup lakîn yarar adamların vefât itmekle muhâfız hidmetine iktidârın olmayup bu cânibe gelmek mûrâd idündüğün i'lâm eyledüğün ecilden mahrûsa-ı İstanbula gelmek emr idüp buyurdum ki, adamlarından Kâsım Kethudâ [boş] zîde kadruhû vüsûl buldukda te'hîr ve terâhî ve bir dürlü dahı itmeyüp her kande bulunursan mu'accelen Âsitâne-i Sa'âdetim'e gelüp gidüp hidmete mülâzemet üzre olasın.

Sünbül ağaya virildi.

136.{M.42/161/517}

Yevmü'l-isneyn fî 17 Zi'l-hicce sene 988.

Mısır Beğlerbeğisine hüküm ki;

Sâbıkâ Habeş Beğlerbeğisi olup bil-fî'l mahmiye-i Mısır'da sâkin olan Süleymân dâme ikbâlühûnun Südde-i Sa'âdetim'de huzûru lâzım olmağın mu'accelen atebe-i aliyyeye gelmek emr idüp buyurdum ki, [boş] vardukda göresin müşârun ileyhın ol cânibde mâl-ı mîrîye alâkası yoğ ise icâzet viresin ki, gelüp Âsitâne-i Sa'âdetim'e hâzır ola. Eğer mâl-ı mîrîye alâkası var ise zimmetine şer'le ve kânûn ile müteveccih olan mâl-ı mîrî ve beytü'l-mâl bî-kusûr tahsîl itdirdükden sonra emr-i şerîfim mücebince icâzet viresin ki, Südde-i Sa'âdetim'e gelüp hâzır ola.

Mısır Beğlerbeğisi adamısına virildi.

137.{M.43/175/320}

Yevmü'l-hamîs fî selh-i C sene 988.

Habeş Beğlerbeğisine hüküm ki,

Mektûb gönderüp mukaddemâ isyân üzere olan Emîr İsmâ'iloğlu Ahmed Devâyirâ'de küffârın serdârı olan mel'ûnu tahrîk idüp üzerimize gelüp etrâfda olan yolları kesmekle nice def'a muhârebe ve mukâtele olup yüz neferden ziyâde baş kesilüp asker-i islâm mansûr ve muzaffer olup mezbûr Ahmed adamlarıyla firâr idüp nice yüz aklıkları vâkı' olmağla altı kabîle Şeyhleri ile gelüp itâ'at itmeğın rehînleri alunup Aarkiko Kal'asına hıfz olmağla öşrleri bî-kusûr kabz olup mâl-ı mîrîye dahı küllî sa'y olduğun bildirimışsin. Ol bâbda her ne demiş isen mu'lûm oldu. İmdi senin dahı cibiliyetinde merkûz olan vüfûr-ı şecâ'at u şehâmet ve fart-ı kiyâset ü firâsetinden me'mûl olan bu idi ki, zuhûra getürmişsin yüzün ağ olsun. Buyurdum ki, [boş] vardukda min-ba'd dahı basîret üzre olup dîn ü Devlete müte'allik umûrda ve mâl-ı beytül-mâle mütenevvi' husûslarda bezl-i makdûr ve sa'y-i meşkûr zuhûra getürüp hıfz u hırâset-i memleket ve zabt u siyânet-i ra'yyet bâbında dakîka fevt itmeyesin.

138.{M.43/179/326}

Yevmü'l-hamîs fî selh-i C sene 988.

Mısır Beğlerbeğisine hüküm ki;

Habeş Beğlerbeğisi mektûb gönderüp Vilâyet-i Habeş'e dâhil oldukda inâyetü'llah kal'a-yı Aarkiko gerü küffâr-ı hâk-sâr elinden alup lâkin kul tâ'ifesinin mevâciblerine ve kal'a-i mezbûre ta'mîrine ve meşâyih-i urbân kisveleri bahâsına bu cânibde hâsıl olan mâl-ı mîrî kifâyet itmemeğın kâdî ma'rifetiyle ve Beğ ve ağalar mahzarında Vilâyet-i Habeş hazînesine dört bin otuz yedi altun virilmek[le] masâlih ve mühimmât itmâma irişüp ve sene 987 Rebi'ü'l-âhirin guresinden seksen sekiz Rebi'ü'l-evvelinin gayetine gelince bir yıllık sâlyânesin hazîne kıllet üzre olmağla

itmeyüp hızâne-i âmireye virilen zikr olunan floriyle bir yıllık sâlyânesi Mısır Hazînesinden virilmek recâsına arz idüp bu bâbda Vilâyet-i Habeş'de olan Beğ ve ağalar ve dahı mühürlü mahzar gönderüp ve bir âhâr? arzında dahı sâbıkâ Habeş Beğlerbeğisi olan Süleymân Sevâkin Benderine adamın gönderüp Bender-i mezbûrda hâsıl olan mâl-ı mîrîden sâlyânesi nâmına dört bin altun kabz idüp hazîne killet üzere olmağla kul tâ'ifesinin mevâcibi için rençber tâ'ifesinden ber-vech-i karz alunup kul tâ'ifesinin mevâcibine virilüp deyn-i mezbûrun kazâsı lâzım olmağın mûmâ ileyh Süleymân dâme ikbâlühûnun diyâr-ı Habeş mahsûlünden bi-lâ sebep kabz eyledüğü dört bin altun ile bender-i mezbûrda dört ay sayd olunup kabz eyledüğü incü bahâsı bunda olan kul tâ'ifesinin mevâcibleri için alunup irsâl olunması lâzımdır deyü bildirimeğın buyurdum ki, vardukda mûmâ ileyh Süleymân dâme ikbâlühû bender-i mezbûr mahsûlünden sâlyânesi nâmiyle alduğu ol mikdâr flori ve incü bahâsının bî-kusûr müşârûn ileyhe Hızır'a gönderesin ve müstahik olduğu bir yıllık sâlyânesin dahı arz olunduğu üzre Mısır hazînesinden ihrâc ve irsâl eylesin.

138.{M.43/179/328}

Yevmü'l-hamîs fî selh-i C sene 988.

Mısır Beğlerbeğisine hüküm ki;

Mektûb gönderüp Vilâyet-i Yemen'den gelen bahârdan Yemen cânibe lâzım olan kul tâ'ifesinin vazifeleri ve mühimmâtları yigirim beş bin flori olup Vilâyet-i Yemen'den gelen bahârdan ol mikdâr masrafı ihrâc, mâ-'adâsı Âsitâne-i Sa'âdetime irsâl olunup hâlâ Yemen bahârı bir kaç yıldan berü dergâh-ı mu'allâma irsâl olunmağla tedârük olunmayup müşevveş olmuşken Beğlerbeği-i sâbık vezîr olmazdan mukaddem beş yüz nefer kul yazup vazifeleri bahârdan virilmek için emr-i şerîf virilmesin arz itdiğün ecilden. Buyurdum ki, vardukda Vilâyet-i Habeş mühimmi için yazılan kul tâ'ifesinin mevâcibi için Yemen'den gelen bahârdan kifâyet mikdârı satup dahı bahâr akçesinden tedârük ve teslîm eylesin. Ve ne mikdâr kul yazılup mevâcibleri için nedenlü akçe virildüğün ve ne mikdâr bahâr kaldüğün yazup bildiresin.

139.{M.43/186/339}

Yevmü'l-hamîs fî 7 R sene 988.

Mısır Beğlerbeğine ve Defterdârına hüküm ki;

Habeş Beğlerbeğisi mektûb gönderüp bir cânibden Portakal-i bed-fi'âl gemileri yelken gönderüp ve bir taraftan dahı Habeş keferesinin cem'iyet ve hareketleri olmağla Mısır'dan iki yüz atlu ve üç yüz tüfenklü bir yıllık ulûfeleriyle gelüp ve akablerince yine iki yüz atlu ve dört yüz tüfenklü dahı gelüp cümle bin yüz mikdârı kul olup Bender-i Arîfe/Abdullah'da? bir kal'a binâ olunup etrâf ve cevâniblerinde olan vilâyetlerin rehinleri alunup Aarkiko kal'asına koyulup ve Sevâkin ile Musavva' mâ-beyninde olan Akîk? nâm mahelde dahı bir kal'a binâ olunup etrâflarında olan vilâyetlerin rehînleri alunup kal'ayı mezbûreye konulup ve Sevâkin'de olan üç pâre kal'anın dahı meremmete muhtâc olan her yerleri yapıdırılup ve ol cânibin dahı rehinleri alunup Sevâkin kal'alarına konulup Yemen kâ'idesi üzere aşğa cânibde olan vilâyetlerin rehinleri kabz olunup ve binâ olunacak kalâ'ın ta'mîri ve masrafı içün ve kul tâ'ifesinin ulûfeleri içün Hazîne-i Mısır'dan kırk bin altun virilüp her seneden sonra Mısır'dan hazîne glemesine ihtiyâc olmaz ve binâ olunacak yedi pâre kal'a olup zabt olmağla yollar ve benderler mâl-ı mîrînin tahsîl-i âsân olurdu deyü i'lâm itmeğın bu bâbda vârid olan üç kıt'a mektûbun sûretleri aynı ile ihrâc olunup bile irsâl olunmuşdur. Buyurdum ki, [boş] vüsûl buldukda zikr olunan mektûblara nazar eyleyüp dahı taleb eyledüğü mikdârı eğer kuldur ve eğer filoridir her ne ise ber-vech-i isti'câl ale't-tevâlî Vilâyet-i Habeş'e irsâl ve îsâl eyleyüp ihmâl ve müsâheleden ihtiyât eylesin.

140.{M.43/190/345}

Yevmü'l-hamîs fî 7 R sene 988.

Mekke-i mükerreme Şerîf'ine nâme-i hümâyûn ki;

Habeş Beğlerbeğisi mektûb gönderüp Vilâyet-i Habeş'e muttasıl olan a'dâ-yı bed-re' yden kefare-i fecerenin dernekleri ve hareketleri vardır deyü mu'âvenet olunak recâsına arz eyledüğü ecilden gerekdir [ki], nâme-i hümayûnumuz ile dergâh-ı mu'allâm çavuşlarından Mehmed çavuş vüsûl buldukda kadîmü'l-eyyâmdan ilâ hâze'l-ân Âsitân-ı muhaledü'l-erkânımıza olan vüfûr-ı sadâkat ve ihlâsınız mücebince bu bâbda vech-i münâsib olduğu üzre müşârûn ileyhe hüsn-i mu'âvenet ve lutf-ı müzâheretiniz bezl idüp a'dâ-yı bed-re'yin def'-i mazarratı bâbında envâ'-ı mesâ'î-i cemîlenüz vucûda getürile.

141.{M.46/237/525}

Yevmü'l-hamîs fi 7 Za sene 9?

Mısır Beğlerbeğine ve Defterdârına hüküm ki;

Hâlâ vezîrim Mesîh Paşa edâ mellâhu te'âlâ iclâluhûnun Mahrûse-i Mısır'a tâbi' İbrim sancağbeği Abdî Beğ'den karzdan bin sikke altunu olup edâ itmedin fevt olup ve muhallafâtı Hazîne-i Mısır'a zabt olunup ol bâbda müteveffâ-yı mezbûrun mühürlü temessükü olduğun bildirüp temessükü mücebince hakkı virilmek recâ itmeğin buyurdum ki, hükm-i şerîfle müşârûn ileyhın adamı vardukda ol bâbda olan mühürlü temessüküne nazar idüp göresin fi'l-vâkı' arz olunduğu üzre müşârûn ileyhın müteveffâ-yı mezbûrda karzından ol mikdâr altunu alup şer'î temessükü var ise ellinde olan şer'î temessükü mücebince müteveffânın Hazîne-i Mısır'da zabt olunan muhallefâtından zikr olunan altunu bî-kusûr varan adamısına teslîm idüp temessükün Hazîne-i Mısır'da zabt eyleyesin.

Kâtib Hamîd Dervîş Çelebi'ye virildi.

142.{M.47/199/466}

Yevmü'l-hamîs fi 20 C sene 990.

Habeş Sancağbeği mektûb gönderüp livâ-i Habeş yaylaklarına gelüp Ulunat tâ'ifesi bir nice aşîret olup kimi mutî' ve kimi isyân üzre olup yaylaklarında kurâya asup

aralarından nice ehl-i fesâd bir yere cem' olup müslem yarar atlar ile bâğî asker yanında elli ve altmış kimesne cem' olup kurdu? fukarânın mâlların ve esbâbların cebren tâlân idüp ve ekinlerin çobanları ve koyunları yedirüp ve çiğnedüp ve harmanların çıkdukda bir nice çuval getürüp terekelerin doldurup gelecek baharda yaylaka geldiğümüzde hâzır bulavuz deyü terekeyi girü sâhiblerine emânet koyup bahârda geldiklerinde alup ve beğendikleri kimesnelerin tâze avretlerin cebren alup bizim avretlerimiz yerine dutmaz, sizin avretleriniz tâzedir deyü alup gidüp yerine yerli kertûteyi alıkoyup bu makûle zulûmlerinin nihâyeti yokdur. Şer'le ahvâlleri görülmek için meclis-i şer'a da'vet olunduklarında firâr idüp taht-ı hükûmetine varmağla ashâb-ı hukûkun hakları alıvirilmeyüp kalduğun bildirmeğin bunun gibi ehl-i fesâd ve şenâ'atden firâr idüp dahı taht-ı hükûmetine varanları müşârûn ileyh tarafından adam varup taleb eyledikde da'vâları mahallinde şer'le görülmek için yarar adamlara koşup mahall-i cânibe göndermek emr idüp buyurdum ki, hükm-i şerîfim vüsûl buldukda anın gibi ehl-i fsâd firâr idüp taht-ı hükûmetinize varanları ki, müşârûn ileyh ashâb-ı hukûk ile ahvâllerin şer'le görmek için taleb eyledükde hüsn-i tedârûkle ele getürüp yarar adamlara koşup mahalli cânibine irsâl eylesin ki, ahvâlleri şer'le görölüp hak müstahıkkına vâsıl ola.

143.{M.47/232/547}

Yevmü'l-hamîs fî 28 C sene 990.

Habeş Beğlerbeğisine hüküm ki,

Südde-i sa'âdetime mektûb gönderüp bundan akdem ol câniblerde küffâr-ı hâk-sârın vâkı' olan hareket ve cem'iyetleri ve cümle beğlerinden Envamise? nâm Kralı mel'ûn bir nice küffâr-ı girdâra serdâr olup Tigos dimekle ma'rûf nehrin üzerine inüp yolların kesüp re'âyâ vü berâyâyı rencîde ve remîde eyledikde Aarkiko muhâfazası için ahâlî-i islâmdan bir mikdârın ifrâz ve bâkî mevcûdlarından çıkup vefret-i fercâm ile küffâr-ı liyâm üzerine varılup sabahdan ahşama dek muhkem muhârebe ve mukâtele olup mel'ûn-ı mezbûr ile melâ'in-i hâsirinden nicesi katl ve mecrûh ve bâkîsi matrûd ve matrûh olduğun ve bir def'a dahı Rotil nâm eşirrâ on bin mikdârı küffâra serdâr olup geldikde anın ile dahı asâkir-i zafer-nisâr mukâbele idüp muhkem muhârebe ve mukâtele olup bi-inâyetillâhi te'âlâ mezbûr on nefer kâfir ile mel'ûnun başı kesilüp ve Talhac? nâm şehirde ve Kehüle? nâm mahalde dahı biraz muhârebe

olunup ve tekrar Tigos suyu üzerinde yüz bin mikdârı küffâr şakâvet-şi'âr ile muhkem muhârebe ve kâr-zâr olup bi-inâyeti'l-meliki'l-fihâm anda dahı nice başlar kesilüp asâkir-i İslâm muzaffer ve mansûr ve a'dâ-yı liyâm münhezim ve makhûr olduğun ve sâ'ir memleket ve vilâyete müte'allik olan ahvâl ve küffâr-ı hâk-sârdan hudûd-ı vilâyete vukû' bulan ihtilâl ve mülk-i mahzûl yeniden mâlik ahâlî-i İslâm ile olan harb ve kıtâl ve ceng ü cidâl ve bi-inâyeti'l-meliki'l-gafûr vâkı' olan muhârebelerde ahâlî-i İslâm muzaffer ve mansûr ve a'dâ-yı bed-fercâm mağlûb ve makhûr olup bi'l-âhire bâ'is-i fevz ü felâh olan sulh ve salâhı müş'ir mekâtîb-i sadâret-i esâlîb ile adamlar gönderüp sulha tâlib ve râgıb olduğun ve irsâl eyledüğü mekâtîbin aynı ile atebe-i gerdûn-misâle irsâl olunduğun bildirmişsin. Ol bâbda dahı her ne ki, tahrîr ve beyân ve takrîr ve ayân olunmuş ise mufassalan cümle ma'lûm ve İz'ân olunmuşdur. Eyle olsa nihâd-ı cihâd-ictihâdında muzmer olan vüfûr-ı şecâ'at ve şehâmet ve fart-ı celâdet ve hüsn-i hırâsetinden me'mûl olan ol makûle âsâr-ı hamîde ve etvâr-ı pesendîdedir ki, vucûda getirülmüş yüzün ak olsun ber-hurdâr olasın. İmdi ol cevânibin cümle umûrı senin re'y-i rezîn-i icâbet-karînle tefvîz ve mersûl kılınmışdır. Buyurdum ki, vüsûl buldukda min-ba'd dahı a'dâ-yı bed-re'yden gaflet eylemeyüp kemâl-i intibâh üzre olup fikr-i fâsîd ve hayâl-i kâsidi ne ise tetebbu' eyleyüp dahı ana göre sulh u maksûd idinürse ebvâb-ı âliyetü'l-itibârımız? dostu ve düşmene dâ'imâ meftûh ve güşâde ve ferâhdır? sulh ve eğer harbdır hâzır ve âmâdedir. Bu bâbda ol diyâr-ı kesîrû'l-i'tibârda ehl-i vukûf ve umûr-ı dîn ümerâ-i kirâm ve tecârüb-i rûzgârı mü'telif ve âşînâ olan ulemâ-i a'lâm ve meşâyih-i izâm ile istişâre idüp dahı dîn ü Devlete muvâfık ve siyânet-i nâmûs-ı saltanata münâsib ve mutâbık ve bi'l-cümle memleket ve vilâyete enfa' ve evlâ ve refâhîyyet-i re'âyâ vü berâyâyâ münâsib ve âhrâ ne ise muktezâ[sı] ile amel eylesin. Şöyle ki, cem'iyet eyleyüp memâlik-i mahrûsadan bir mahalle zarar u gezend irişdirmek kasdına hareket iderse sen dahı ol cevânibde olan asâkir-i Nusret-fercâm ve sâ'ir ahâlî-i İslâm ile gazâ ve cihâda düşmen yarağı ile müretteb ve mükemmel hâzır ve âmâde olup hüsn-i ittifâk ve ittihâdile yek-dil ve yek-cihet olup vech ü münâsib gördüğün üzre fırsat el virüp mahal iktizâ itdüğüne göre a'dânın kal' u kam'ı ve memâlik-i mahrûsadan mazarratlarının def' ve ref'inde şol ki lâzıme-i gayret-i dîn ve millet ve şerîta-i hamîyyet ve himâyet-i ırz ve nâmûs-ı saltanat-ı Devlet-firâbdır, cumhûr-ı umûrda bezl-i mâ-hüve'l-makdûr eyleyüp memleket ve vilâyetin emn ü

emânı ve tâ'ife-i re'âyâ ki, vedâyi'-i Hâlık-ı berâyâdır, refâhîyyet ve huzûrlarında envâ'-ı mesâ'î-i cemîle ve esnâf-ı âsâr-ı celîleyi zuhûra getüresin. Ve min-ba'd ol diyâr-ı kesîrû'l-i'tibârın ahvâl ve etvârın ve a'dâ-yı bed-re'yden vâkı' ve muttali' olduğun ahbâr ve âsârı her ne ise mufasssal ve meşrûh yazup ale't-tevâlî atebe-i ulyâma arz u i'lâmdan hâlî olmlayasın.

144.{M.47/236/560}

Yevmü'l-hamîs fî 28 C sene 990.

Mekke-i mûkerreme Şerîfine nâme-i hümâyûn,

Mekke-i mûkerreme Şerîfine nâme-i hümâyûn, Habeş Beğlerbeğisi mektûb gönderüp diyâr-ı Yemen'den Vilâyet-i Habeş'e iki yüz mikdârı at ve katır ile varup Vilâyet-i Habeş'e hastalık ârız olmağla ekseri kırılıp ve nicesi ... helâk olup ancak kırk elli re's at kalup at ihtiyâcı olduğun ve leyl ü nehâr küffâr bed-girdâr ile muttasıl muhârebe ve mukâtaledede olup atsuz küffâr ... mu'âveneye mecâl olmayup ol diyâr-ı celilû'l-i'tibârda at tedârükü lâzım idüğünü i'lâm eylemeğın gerekdir ki, hükm-i şerîfim vüsûl buldukda kadîmü'l-eyyâmdan hanedân-ı adâlet bünyân ve dûdmân-ı sa'âdet-unvânımda olan vüfur-ı muhabbet u iclâ ve haz-ı muveddet ü ihtisâsınız müsted'âsınca müşârûn ileyh adam gönderüp sizden at ve gayrı lâzım olan husûslara gayret-i dîn ve himâyet ü siyânet-i nâmus-ı şer'-i Resûl-i şerîf-i aleyhi efdalü't-tahiyyât için mehmâ-emken ol diyâr-ı kesîrû'l-i'tibârda bulunanlardan hüsn-i mu'âvenet ve müzâheretinüz mebzûl kılınup ahâlî-i islâm tekviyyet ve i'ânet eylemeniz bâbında envâ'-ı mesâ'î-i cemîle ve esnâf-ı ...? celîlenüz zuhûra getürüp ile ve varan adamlarla muhassalü'l-âmâl ber-vech-i isti'câl irsâl husûsunda hüsn-i ihtimâmınız vucûde gele.

145.{M.47/236/561}

Yevmü'l-hamîs fî 28 C sene 990.

Habeş Beğlerbeğisine hüküm ki,

Defter gönderüp mahrûsa-i Mısır yeniçerilerinden vilâyet-i Habeş'e istihdâm için ta'yîn olunan yigirmi beş nefer kimesnenin vâkı' olan muhârebelerde yoldaşlıkları müşâhede olduğunda üç akçe terakkî ile Mısır Bölüğüne ilhâk olunmak recâsına arz eylemişsin. İmdi mezbûrlara girü Habeş'da ri'âyet olunmak emr idüp buyurdum ki, vüsûl buldukda mezbûrlara girü vilâyet-i Habeş'de ri'âyet eyleyesin.

Rıdvan 'a virildi.

146.{M.47/236/562}

Yevmü'l-hamîs fî 28 C sene 990.

Mısır Beğlerbeğisine hüküm ki,
Habeş Beğlerbeğisi mektûb gönderüp Habeş'de istihdâm olunan otuz sekiz nefer Mısır kullarının vazîfelerin Habeş hazînesinden virilmeğe müsâ'id olmayup mezkûrların vazîfelerin Hazîne-i Mısır'dan virilmesin arz eylemişsin. Buyurdum ki, hük-m-i şerîfim vüsûl buldukda vilâyet-i Habeş'de istihdâmda olan otuz sekiz nefer Mısır kullarının vâkı' olan mevâciblerin mukâbele defteri mûcebince Hazîne-i Mısır'dan tedârük eyleyüp vakt ve yarar adamlar ile irsâl ve teslim eyleyesin.

Rıdvan 'a virildi.

147.{M.47/236/563}

Yevmü'l-hamîs fî 28 C sene 990.

Bir sûreti, Yemen kullarından vilâyet-i Habeş'de istihdâmda olan otuz bir neferin ulûfeleri için yazılmışdır.

Rıdvan 'a virildi.

148.{M.47/251/605}

Yevmü'l-hamîs fî 28 C sene 990.

Mısır Beğlerbeğisine hüküm ki,
Habeş Beğlerbeğisi mektûb gönderüp vilâyet-i mezbûre hazînesinde nev'â muzâyaka olmağın mukaddemâ Beğlerbeği olanların sâlyânesinde dört bin filorisi Mısır hazînesinden virilügelmişdir deyü kendüye dahı her sene dört bin florisi Mısır hazinesinden virilmek recâsına arz itmeğın mukaddemâ olan Beğlerbeğilerine nereden alagelmişler ise buna dahı andan virilmek emr idüp buyurdum ki, hük-m-i

şerîfim vüsûl buldukda göresin vilâyet-i Habeş'de mukaddemâ olan Beğlerbeğilerine sâlyânelerin nerelerden alıgelmişler ise buna dahı olıgeldüğü üzre andan viresin.

Rıdvan Kethudâya virilmiştir.

149.{M.48/2/2}

[Fî gurre-i Receb sene 990].

Mısır Beğlerbeğisine Hüküm ki,

Habeş Beylerbeğisi [boş] dâme ikbâlühû mektûb gönderüp vilâyet-i Habeş'in sâbıkâ elinde olan yukarı cânibleri bi'l-fi'l küffâr elinde olup fethine küllî tedârük lâzım idüğün ve ol vilâyetden hâsıl olan mâl kulun mevâcibine kifâyet itmeyüp bir yıllık ulûfe ile iki yüz atlu ve üç yüz nefer tüfenklü vilâyete gelüp bi'l-fi'l düşmen elinde olan Andîka? ve Atîka nâm benderleri tezkire vüsûlü birle düşmen elinden alınup üzerlerinde bir yarar kal'a binâ olunup ve etrâfında olan vilâyetlerin zimmileri alırım? her sene küllî mâl hâsıl olur. Zikr olunan iki kıt'a ve Sevakın'de olan üç pâre kal'a ta'mîr olunup muhkem zabt olıcak hâsıl olan mâl-ı mîrî kulumun mevâcibine kifâyet eyleyüp ve zikr olunan kal'aların ta'mîri için Mısır hazînelerinden[*ceziyesinden] kırk bin altun virilmesin ve bu husûs sâbıkâ arz olundukda tedârük ve irsâli bâbında hükm-i hümayûnum gönderilmiş iken henûz vüsûl bulmamağla zikr olunan Benderler ta'mîr olunmayup murâd olunan cebehâne ve iki yüz atlu ve üç yüz nefer tüfenklü bir yıllık ulûfe ile gelmeyüp hâsıl olan mâl-ı mîrînin mevâcibe ve sâ'ir masrafa vefâ eylememekle vilâyetin muhâfazası mümkün olmaduğu ve benderler ta'mîr tutsa? kırk bin altun ile beş yüz nefer kul birer yıllık mevâcibden ile irsâl olunursa benderler ta'mîr olunup mukaddemâ hâsıl olan mâl-ı mîrîden ziyâde her bir kal'adan tertîb olan bin altun tahsîl olunmak mukarrer olduğun ve Hazîne-i Habeş killet üzre olup iki yıldan ziyâde sâlyânesin almamağın at ve katır ve hidmetkârı kalmayup muzâyaka üzre olduğun bildirmiş. İmdi sâbıkâ bu bâbda irsâl olunan emr-i hümayûnum mücebince yüz elli nefer yeniçeri beş yıllık aylık mevâcibleriyle irsâl olunmuş bâkîsi dahı bir yıllık [*aylık] mevâcibi ile irsâl olunması mühimmâtdan olmağın [boş] buyurdum ki, vüsûl buldukda bu def'a ta'allül eylemeyüp zikr olunan benderler ta'mîri için fermân olunan kırk bin altunu hazîne-i

Mısır'dan tedârük eyleyüp ve mu'âvenet için taleb olunan beş yüz nefer kulun sâlyânelerin emrim üzre birer yıllık mevâcibleriyle ale't-ta'cîl irsâl eyleyüp ihmâl eylemeyesin ki, vech ü münâsib olduğu üzre ta'mîri lâzım olan benâdiri ta'mîr eyleyüp zabt ve hıfz olunmağla anda olan kulumun? mevâcibine ve sâ'ir muzâyaka çekilmeye.

Habeş Beğlerbeğisinin Kethudâsı Rıdvan'a virildi.

149.{M.48/2/3}

[Fî gurre-i Receb sene 990].

Habeş Beylerbeğisine Hüküm ki,

Mektûb gönderüp vilâyet-i Yemen'de hazîne killet üzre olup dokuz yüz seksen [yedi] Safer'inin guresinden dokuz yüz seksen dokuz Muharrem'inin gâyetine gelince bi't-temâm iki senenin mahsûlü müfredâtı defteri ile Âstâne-i sa'âdetime irsâl olunup lâkin ol cânibde olan mühimmât için akçe lâzım oldukça kendü mâlından on beş bin altı yüz on dört flori atebe-i ulyâmdan irsâli lâzım geldüğün bildirmişsin. İmdi şimdiye değin vâkı' olan sâlyâne ne mahalden alınagelmiş ise girü ol taraftan alınmak emr idüp buyurdum ki, vüsûl buldukda ta'yîn olunan sâlyâne kadîmden ne mahalden alınugelmiş ise girü ol mahalden alınup kabz eyleyesin.

Müşârun ileyhin kethudâsına virildi.

150.{M.48/2/4}

[Fî gurre-i Receb sene 990].

Mısır Beylerbeğisine Hüküm ki,

Habeş Beylerbeğisi mektûb gönderüp vilâyet-i Habeş'e her üç yılda bir Mısır'dan nevbetçi gelmek mukarrer olup[*mektûb], vilâyet-i Mısır'dan yüz nefer atlu ve iki yüz yeniçeri irsâl olunugelüp ve Habeş'in hazînesi anda mukarrer olan kul tâ'ifesine ancak vefâ idüp Mısır kullarının ulûfelerin Mısır'dan gelmek için hükm-i şerîfım virilmesin i'lâm eylemeğın buyurdum ki, vüsûl buldukda mukayyed olup kadîmden mahrûsa-ı Mısır'dan nevbetçi tarîkiyle irsâl olunugelen yüz nefer atlu ve iki yüz nefer yeniçeri ortaları ile olugeldüğü üzre tedârük eyleyüp vakt ve mevsimi geldüğü gibi ber-vech-i isti'câl tedârük eyleyüp avk ve te'hîrden ziyâde ihtirâz eyleyesin.

Rıdvan Kethudâya virildi.

Bir sûreti Yemen Beğlerbeğisine elli nefer atlu ulûfeleri ile ve yüz elli nefer yeniçeri.

151.{M.48/3/5}

[Fî gurre-i Receb sene 990].

Habeş Beğlerbeğisine Hüküm ki,

Mektûb gönderüp vilâyet-i Habeş Benderlerinden Musavva' nâm mevzi'de sâkin Şeyh bin Hasan Sâmî için ol diyârda emânet ve diyânet ile ma'rûfdur deyü Habeş-i ma'mûre mahsûlünden yevmî on beş akçe ve ayda iki erdeb buğday ta'yîn olunmasın arz eylemişsin. İmdi Habeş-i ma'mûre mahsûlünden Mîrî muzâyaka olmağın müyesser olmayup girü vilâyetin mahsûlünden virilmek emr idüp buyurdum ki, vüsûl buldukda müşârun ileyhe arz eyledüğün üzre on beş akçe ile ayda iki erdeb buğday ol diyârın mahsûlünden tedârük idüp tevcîh eyleyüp tezkiresin viresin.

Rıdvan Kethudâya virildi.

152.{M.48/3/6}

[Fî gurre-i Receb sene 990].

Mekke-i mükerreme şerrefehallâhü te'âlânın şerîfine nâme-i hümayûn,

Habeş Beğlerbeğisi mektûb gönderüp isyân üzre olan Emîr İsmailoğlu Ahmed ve Bender-i Beylül sâhibi Şeyh Kamil Habeş melikine Bender-i Beylül'den ale'd-devâm barut ve kurşun ve âlet-i harb irsâl eylemekden hâlî olmayup muttasıl küffâra takviyyet virdüğünden mâ'adâ memâlik-i mahrûsamda olan benâdirden Aarkiko ve Musavva' benderlerin battâl idüp ve âlet-i harb dahı Yemen'den Hama Benderi emîni olan Kızılbaş Veli'nin müsâ'adesiyle Habeş küffarına irsâl olunup ve sâbıkâ Habeş Beylerbeğisi Ahmed Paşa şehîd oldukda mezbûr Veli'nin mu'âvenetiyle âlet-i harb varup Âstâne-i Devlet-âşiyânamdan mutavattın olan benâdirden kimesne varmayup Bender-i Beylül'e varmasun tenbîh eylemeğın bender-i mezbûra varmağa mu'tâd olan müslümânlardan nicesin katl ve mâlların girift eylemekle cümle tüccâr Bender-i Beylül'e varup Aarkiko ve Musavv'a benderleri mahsûlünden kalup birkaç def'a asâkir varup muhkem kıtâl olup ba'dehû Şeyh Kamil adam gönderdük Bender-i Beylül'ü zabt idün deyü müşârûn ileyhe haber gönderüp lâkin mahsûlden nesne hâsıl olmayup ve sâbıkâ Zeyla' mücâhidi İmâm Ahmed Beğ dahı Bender-i Beylül'den

küffâra âlet-i harb gönder deyü üzerime asker gönderüp basup yakup? ibtâle sa'y eyledikde ve mezbûr Şeyh Kamil isyân üzre olmağla Habeş küffârına Func tarafından at ve Bender-i Beylül'den âlet-i harb varmakla Habeş küffârı hâsıl idüp Hicaz ve ...? benderlerinden Bender-i Beylül'e varmayup men' olunması mühimmâtdan olduğun bildirmeğin bu bâbda Yemen Beylerbeğisi Hasan dâme ikbâluhûya bu hükm-i hümayûnum îsâl olunup Hicaz'a müte'allik olan benâdirden tüccâr ve gemi Bender-i Beylül'e varmakdan men' olunmak münâsib olmağın gerekdir ki, kadîmü'z-zemândan Âsitâne-i Devlet-âşiyân-i adâlet-bünyânında olan vüfûr-ı hüccet ve ihlâs ve fart-ı meveddet-i ihtisâsında mesnedi? Şeyh-i Hicaz'a müte'allik olan benâdirden tüccâr ve gemilere muhkem tenbîh ve yasak eyle ki, min-ba'd Bender-i Bilal'e tüccâr tarîkiyle ve gayrıla gemi ve tüccâr varmayup memâlik-i mahrûsama müte'allik olan benâdire varup ticâret idüp ticâret bahânesiyle Bender-i Beylül'e varup barut ve kurşun ve sâ'ir âlet-i harb ü kıtâl ve esbâb-ı ceng ü cidâl varmayup vech-i meşrûh üzre küffâr-ı hâk-sâra takviyyet virilmeyüp tüccâr ve gemileri men' ü def' eylemen bâbında envâ'-ı müsâ'ade-i cemîlenüz ve ihtisâsanız zuhûr eyleye.

Rıdvan Kethudâya virildi.

153.{M.48/3/7}

Yevüm'l-cuma fi 13 Receb sene 990.

Habeş Beğlerbeğisine hüküm ki,

Hâlâ mektûb gönderüp ilâ âhiri arz eylemişsin İmdi tüccâr ve Yemen'e müte'allik olan benâdirden min-ba'd Bender-i Beylül'e tüccâr ve gemi varmayup men' olunmak bâbında Mekke-i mükerreme Şerîfi Cenâb-ı emâret-me'âb-ı eyâlet-nisâb Hasan bin Ebâ Hamza? dâmet me'âliyhûya nâme-i hümayûnum ve Yemen Beylerbeğisi Emîrû'l-ümerâ'i'l-kirâm Hasan dâme ikbâluhûya hükm-i şerîfim yazılup muhkem tenbîh olunmuşdur, buyurdum ki.

Bir sûreti

Rıdvan Kethudâya virildi.

154.{M.48/26/71}

Yevüm's-sülâsa fî 18 Receb sene 990.

Mısır Beğlerbeğisine hüküm ki,

Vilâyet-i Habeş'de olan mâl-ı mîrînin tahsîli ve vilâyetin zabtı için iki pâre kalite lâzım olmağın yigirmi iki oturak bir kalite ta'mîr olundu ve hâlâ Habeş'[de] mevcûd olan bir pâre köhne kalitenin meremmâtı için tahta ve sâ'ir levâzımı Süveys'den gitmek emrim olmuşidi. Ve Süveys'den gidecek kaliteyi alup gitmesine ehl-i vukûf re'îs lâzım olmağın Süveys re'îslerinden yevmî yigirmi dört akçe ulûfeye mutasarrıf olan Rodoslu Sinan Re'îs zikr olunan kaliteyi ta'mîr idüp vilâyet-i Habeş'e alup gitmesin emr idüp buyurdum ki, vüsûl buldukda mezkûra tenbîh eylesin ki, aynı ihzâr idüp inşâallâh vakti geldikde varup mahall-i me'mûra mülâkî olup Beylerbeğisi vech ü münâsib gördüğü üzre hidmetde buluna. Husûs-ı mezbûr mühîmdî r, ihmâlden hazer idesin.

Habeş Beylerbeğisinin kethudâsı Rıdvan kethudâya virildi.

Bâ hatt-ı Efendi.

155.{M.48/44/125}

Yevüm's-sebt fî 29 Receb sene 990.

Mısır Beğlerbeğisine hüküm ki;

Vilâyet-i Habeş mühimmâtı için bundan akdem Mısır'dan fermân olunan kul ve hazîne ve bâkî kalan cebehâne îsâl mühimmâtdan olmağın buyurdum ki, Ömer çavuş vardukda bir ân ve bir sâ'at te'hîr ve terâhî ve tevakkuf eylemeyüp zikr olunan kul ve hazîne ve bâkî kalan cebehâne fermân-i hümayûnum üzre irsâl ve îsâl eyleyüp avk ve te'hîrden hazer idesin.

Ahmed çavuşa virildi.

156.{M.48/44/126}

Yevüm's-sebt fî 29 Receb sene 990.

Habeş Beğlerbeğisine hüküm ki;

Vilâyet-i Habeş mühimmâtı için bundan akdem Mısır'dan fermân olunan kul ve hazîne ve bâkî kalan cebehâne gönderilmiştir. Buyurdum ki, vardukda zikr olunan

kul ve hazîne ve bâkî kalan cebehâne ne kadar? teslîm olunursa aılup kabz idüp dahı vâsıl olduğunda yazup defterleriyle i'âm eylesin.

Ahmed çavuşa virildi.

157.{M.48/68/189}

Yevüm'sülâsa fî gurre-i Şa'bân sene 990.

Mısır Beğlerbeğisine hüküm ki;

Habeş Beğlerbeğisi Ca'fer dâme ikbâlühûnun kethudâsı Mustafa silâh ve âlet-i ceng ile Mısır'dan kethudâsı Rıdvân ve dergâh-ı âlî çavuşlarından Ahmed çavuş ol cânibe gönderilmiştir. [boş] vüsûl buldukda gemisi olanlara mirîden virüp dahı ber-vech-i isti'câl vilâyet-i mezbûreye emîn ü sâlim ulaşırasın ki, maslahat avuk ve te'hîr lâzım gelmeye. Husûs-ı mezbûr mühimmâtandır. İhmâldan hazer eylesin.

Rıdvân kethüdaya virildi.

Bî hatt-ı.

158.{M.48/69/193}

Yevüm'sülâsa fî gurre-i Şa'bân Receb sene 990.

Rodos Beğine hüküm ki;

Hâlâ Vilâyet-i Habeş'e müte'allik ba'zı umûr-ı mühimme içün ahkâm-ı şerîfe yazılıp dergâh-ı mu'allâm çavuşlarından Ahmed çavuş ile Mısır cânibine gönderilmiştir. Buyurdum ki, [boş] vüsûl buldukda müşârun ileyhın vâkî' olan mühimmât ve levâzımın görüp emîn ü sâlim ulaşırasın.

Ahmed çavuşa virildi.

159.{M.48/69/194}

Yevüm'sülâsa fî gurre-i Şa'bân Receb sene 990.

Mısır Beğlerbeğisine hüküm ki;

Hâlâ Vilâyet-i Habeş'e müte'allik ba'zı umûr-ı mühimme içün ahkâm-ı şerîfe yazılıp dergâh-ı mu'allâm çavuşlarından Ahmed çavuş ile irsâl olunmuştur. Buyurdum ki, [boş] vüsûl buldukda müşârun ileyhın vâkî' olan levâzım ve mühimmâtın gördürüp emîn ü sâlim mahall-i ulaşırasın.

Ahmed çavuşa.

160.{M.48/149/413}

Yevüm'sebt fî 18 Ramazân 990.

Habeş Beylerbeğisine hüküm ki,

Mısır Beğlerbeğisi mektûb gönderüp Habeş'e müte'allik ba'zı husûslar arz idüp vilâyet-i mezbûrenin Beylerbeğiliği âhara virilmesin arz idüp senin kemâl-i şecâ'at ve hüsn-i hırâsetine i'timâd-ı hümâyûnum olmağın vilâyet-i mezbûreye lâzım olan eğer kul ve eğer hazînedir, tedârük idüp göndermek için müşârun ileyhe hükm-i hümâyûnum irsâl olunmuşdur. Buyurdum ki, vardukda cibilliyetinde merkûz olan mehâbet ve şecâ'atin ve hüsn-i hırâsetin mücebince vilâyet-i mezbûrenin hıfz u hırsâtinde dakîka fevt itmeyüp gereği gibi tedebbür ve tedârük üzre olup lâzım olan husûsları dahı Mısır'dan taleb idüp getürdüp dîn ü Devlete müte'allik olan umûrda bezl-i makdûr eylesin. Anın gibi Mısır cânibinden taleb olan levâzım gönderilmeyüp ihmâl olunursa vukû'ı üzre yazup südde-i sa'adetime arz eylesin ki, tedârük oluna. Vilâyet-i mezbûreye müte'allik olan eğer kul mevâcibidir ve eğer yeniden kul göndermekdir ve eğer sâ'ir levâzım-ı mahalli olan yarakları tedârük idüp kusûr komayup mu'accelen gönderesin. Şöyle ki, senin ihmâlin sebebi ile el-iyâzü billâh düşmen tarafından vilâyet-i mezbûreden bir mahalle düşmenden zarar irişmeğın mu'âteb olursun ana göre mukayyed olasıñ deyü Mısır Beylerbeğisine mü'ekked hükm-i şerîfim gönderilmiştir. Sen dahı ana göre vakti ile taleb idüp lâzım olanı getürdüp dahı Devlet-i hümâ[yûnuma] müte'allik olan husûslardan envâ'-ı mesâ'î olasıñ.

Bâ-takrîr Efendi,

161.{M.48/149/414}

Yevüm'sebt fî 18 Ramazân 990

Müşârun ileyhe hüküm ki,

Vilâyet-i mezbûrede vâkı' olan mesâlih-i Mîrî için olan evmâri-i? şerîfe ve kal'a ta'mîri için kırk bin altun ve bir yıllık kul mevâcibi ve senin bir yıllık sâlyâne ve beş yüz kul ile cebehâne ve sâ'ir lâzım olan husûslar tedârük ve irsâl olunmak için Mısır Beylerbeğisinden hükm-i şerîf gönderilmiştir. Buyurdum ki, vardukda in-şâallâhü

te‘âlâ zikr olunan husûslar emrim üzre ol cânibe irsâl olundukda sen dahı cibilliyetinde merkûz olan celâdet ve mehâbetin mücebince bu husûsda bezl-i maktûr idüp envâ‘ yüz aklıkları tahsîline sa‘y ve kudret eyleyesin ve ale't-tevâlî ol cânibin ahvâlin arz ve i‘lâmdan hâlî olmayasın.

Bâ-takrîr efendi.

162.{M.48/209/585}

Yevüm'l-hamîs fî 3 Zilka‘de 990.

Habeş Beğlerbeğisi Hızır Paşa'ya hüküm ki,

Hâlâ senin nihâd-ı celâdet-mu‘tâtında olan şecâ‘at u şehâmet ve hıfz u hırâset-i memleket ve zabt u rabt-ı asker ve ra‘iyyet bâbında zuhûr iden sa‘y ü dikkatın mûcib-i mezîd-i inâyet-i şâhânem olmağın Beylerbeğilik üzerinde ibkâ olunup arz itdüğün husûslar için ahkâm-ı şerîfe yazılıp Mısır Beylerbeğisine gönderilmiştir. Buyurdum ki, vüsûl buldukda kemâkân vilâyet-i mezbûrenin hıfz u hırâsetinde gereği gibi sa‘y ü dikkat üzre olup memâlik-i mahrûsaya düşmen tarafından zarar ü gezend iriştirmeyesin. Ve bu def‘a arz itdüğün üzre eğer kendü sâlyânendir ve eğer kul mevâcibidir ve yeniden irsâl olunan askerdir, varup vâsıl oldukdan sonra vilâyet-i mezbûreye müte‘allik her ne husûs düşerse te’hîr itmeyüp uğûr-ı hümayûnumda sa‘y ü istikâmetile hidmet iden kul tâ‘ifesinin ahvâlini ve sâ‘ir levâzımını ale't-tevâlî südde-i sa‘âdetime i‘lâmdan hâlî olmayasın. Ve mukaddemâ kul tâ‘ifesinden yoldaşlık idüp arzlari ile adamin Mısır'a geldikde berü cânibe gönderilmeyüp yine ol cânibe avdet olunan mevâddı tekrâr vukû‘u üzre arz eyleyesin. Bu husûs için Mısır Beylerbeğisine emr-i şerîf gönderilmiştir. Min-ba‘d gelen adamların Mısır'da alıkonulmaz. Sen dahı memleket ahvâliyle temâm dikkat ve ihtimâm üzre sa‘y ve ikdâmda dakîka fevt eylemeyesin.

Bâ-takrîr-i Hazret-i Efendi.

163.{M.48/217/608}

Yevüm'l-hamîs fî 3 Zilka‘de 990.

Mısır Beğlerbeğisine hüküm ki,

Habeş Beylerbeğisi mektûb gönderüp Portakal kâfirlerinden iki nefer kâfir müslümân şekline girüp ol cânibde olan iskeleleri ve ma‘berleri cüst u cû üzre iken vâkıf

olmağıle ele getürüp kayd u bend olunup bi'l-fi'l mahrûsa-i Mısır'da mahbûs olduğun i'lâm itmeğın mezkûrân kâfirler ellerinde bulunan kâğıdları ve temessükleriyle berâber adamlara koşulup ber-vech-i isti'câl mukayyed ve mahbûs Âsitâne-i sa'âdete gönderilmesin emr idüp buyurdum ki, [boş] vardukda te'hîr itmeyüp bi'l-fi'l Mısır'da mahbûs olan mezkûrân iki nefer Portakal kâfirânı ellerinde bulunan kâğıdları ve mektâb ve temessükleriyle berâber adamlara koşup ber-vech-i isti'câl mukayyed [ve] mahbûs südde-i sa'âdetime irsâl ve îsâl eylesin.

164.{M.48/218/610}

Yevmü'l-Cum'a fi 5 Zilka'de sene 990.

Mısır Beğlerbeğisine hüküm ki,

Habeş Beylerbeğisi mektûb gönderüp Portakal kâfirlerinden iki neferin müslümân şekline girüp ol cânibde olan iskeleleri ve ma'berleri cüst cû itmek üzre iken vâkıf olmağla ele getürüp kayd u bend idüp bi'l-fi'l senin yanında mahbûs olduğun i'lâm eylemeğın mezkûrân kâfirleri ellerinde bulunan kâğıdları ve temessükleri ile yarar adamlara koşup ber-vech-i isti'câl Âsitâne-i sa'âdetime göndermesin emr idüp buyurdum ki, vardukda te'hîr itmeyüp bi'l-fi'l Mısır'da ve mahbûs olan mezkûrân iki nefer Portakal kâfirlerini ellerinde bulunan kâğıdları ve temessükleri ile yarar ve mu'temed adamlar ile koşup ber-vech-i isti'câl südde-i sa'âdetime mukayyed ve mahbûs irsâl ve îsâl eylesin.

Dergâh-ı âlî çavuşlarından Süleyman Çavuş'a virildi.

165.{M.48/219/614}

Yevmü'l-Cum'a fi 5 Zilka'de sene 990.

Mısır Beğlerbeğisine hüküm ki,

Habeş Beylerbeğisi mektûb gönderüp Portakal kâfirlerinden iki nefer kâfir müslümân şekline girüp ol canibde olan iskeleleri ve ma'berleri cüst u cû itmek üzre iken vâkıf olmağla ele getirilüp kayd u bend idüp bi'l-fi'l senin yanında mahbûs olduğun i'lâm eylemeğın mezkûrân kâfirleri ellerinde bulunan kâğıdları ve temessükleri ile yarar adamlara koşup ber-vech-i isti'câl Âstâne-i sa'âdetime gönderemesin emr idüp buyurdum ki, vardukda te'hîr itmeyüp bi'l-fi'l Mısır'da mahbûs olan mezkûrân iki

nefer Portakal kâfirlerini ellerinde bulunan kâğıdları ve temessükleri ile yarar ve mu'temed adamlara koşup ber-vech-i isti'câl gönderesin.

Dergâh-ı âlî çavuşlarından Mustafa Çavuş'a virilrdi.

166.{M.48/322/949}

Yevmü'l-sebt fî 15 Zilka'de sene 990.

Mısır Beğlerbeğisine hüküm ki,

Habeş Beğlerbeğisi mektûb gönderüp Melik nâm mel'inin...

[*Gerisi yok]

167.{M.48/333/976}

Yevmü'l-Cum'a fî 25 Zilka'de sene 990.

Mısır Beğlerbeğisine hüküm ki,

Habeş Beylerbeğisi mektûb gönderüp Melik nâm la'inin vezîri hayli asker ile Andi'a? nâm mahalle gelüp Habeş ümerâsından Hüseyin Paşa mukâbeleten irsâl olundukda varup mülâkî olup ceng olundukda a'dâ münhezim olup vezîr-i merkûm firâr idüp Melik'e vardukda ma'zûl ve habs idüp ve sâbıkâ müteveffâ Ahmed Paşa mütemekkin olduğu Duvariye'ye Semer? erleri nâm vezîrin gönderüp asker ve zahîre cem'ine mukayyed olup ve mel'un-ı mezbûrdan gelen mühürlü mektubu südde-i sa'adetime irsâl olunan ve Melik-i mezbûr üzerine gelmek kasdıyla Aarkiko'da binâ olunan hisâr ve kulleler ihâta olunup azîm tedârük üzre oldukların câsûslar haber virmekle Mısır'dan gönderilecek hazînenin gelmesine tevakkuf olunur deyü bildirmiş. İmdi buyurdum ki, [boş] vardukda mahmiyye-i Mısır'dan Habeş'e irsâl olunmak fermân olunan hazînemi emr-i sâbık üzre aslâ eğlendirmeyüp vakt ü zemânı ile ber-vech-i isti'câl irsâl eyleyüp te'hîrden ziyâde ihtirâz eylesin. Şöyle ki, müşâun ileyh tarafından eğer zahîre ve hazîne ve sâ'ir husûs için senin tarafından ihmâl ve müsâmaha olunup vakti ile gönderilmediği i'lâm oluna, özrün makbûl olmaz. Mu'âteb olman mukarrerdir. Ana göre müşârun ileyh tarafından mukayyed olup lâzım olan hu eyesin.

168.{M.48/333/977}

Yevmü'l-Cum'a fi 29 Zilka'de sene 990.

Habeş Beğlerbeğisine hüküm ki,

Mektûb gönderüp İspanya la'îni Portakal üzerine asker çeküp vilâyetde olup kendünü katl eyledikten sonra memleketlerin zabt iden vezîrine mektûb gönderüp ellerinde olan vilâyetlerin ve kulleleri taleb idüp ol dahı İspanya tarafından adam istedikde iki nefer kimesneyi tebdîl-i sûret ile gönderüp mezkûrlar dahı Yemen'den gemi ile Aden benderine dâhil olduklarında Yemen ümerâsından Hızır Bey ikisin bile tutup mâlların aldıktan sonra halâs olup Sevâkin'e girdüklerin câsûslukda olan adamlarımız haber virdükde Habeş'de olan Melik nâm la'îne gelmiş kıyâs olunmağla adam gönderildikde mezbûrları Sevâkin benderinde tutup getürdükde ahvâlleri tafahhus olundukda mühürlü mektûbları bulunup kendüler dahı vech-i meşrûh üzre haber virmeğin kendüler ve mektûbları südde-i sa'âdetime irsâl olunduğun ve İspanya la'în Hindustan vilâyetlerinde olan kal'alaları zabt idüp deryâya gemiler çıkarup Yemen ve Habeş ve Hicaz câniblerinden Süveys'e varınca benderlerin cümlesinde bir muhkem kal'a olmayup küllî fesâda bâ'is olmak eğlenür Bender-i Süveys'de kadirga inşâ olunup deryâya donânma-ı hümayûn çıkup Hicaz ve Yemen ve Habeş benderlerin Süveys'e varınca zabt eylemek lâzım olduğun bildirmişsin. İmdi bu bâbda Mısır Beylerbeğisine mü'ekked emr-i şerîf irsâl olunup be-her-hâl senin tarafına her ne vechile mümkün ve mütesavver ise gereği gibi mu'âvenet idüp Bender-i Süveys'de kifâyet mikdârı kadirga inşâsı için kereste ve sâ'ir âlât ve esbâb virdirüp ve ne mikdâr yarak tedârük olunursa kifâyet idecek kadar yarak virmek için ve Süveys Sancağı beyi olan Hasan dâme izzühûya dahı senin tarafından haber geldikde aslâ te'hîr itmeyüp mükemmel kadirgalar ile hâzır olup her nice iktizâ iderse hıfz u hırâset-i memleket ve sâ'ir lâzım olan husûslarda hidmetde bulunmak için envâ'-ı tehdîd ile te'kîd olunmuşdur. Buyurdum ki, vüsûl buldukda bu bâbda kemâkân basîret ve intibâh üzre olup dâ'imâ a'dâ-yı bed-re'y tarafına göz kulak tutup fikr-i fâsidleri neyin üzerine ise sahîh haberler alup ana göre tedârük üzre olup ve arz itdüğün üzre benderler muhâfazasına ne mikdâr kadirga binâ ve ihzâr olunmak lâzım ise kifâyet idecek kadar kereste ve sâ'ir levâzım ve sâ'ir mühimmâtların taleb idüp getürdüp dahı Süveys Beğ'ine irsâl olunan fermân-ı şerîfim üzre eğer bi'z-zât varmak mı lâzımdır veyahut kadirga götürmek ile mümkün ise mahal-i iktizâ idüğüne

göre amel idüp alâ-eyyi hâlin ol câniblerin hıfz u hırâseti ve benderlerin a'dâ taraflarından zabt ve siyâneti her ne vechile mümkün ise aslâ dakîka fevt itmeyüp hıfz ve hırâset itdürüp gaflet ile memâlik-i mahrûsamdan bir mahalle küffâr tarafından zarar u gezend iriştirmek ihtimâli olmaya. Ve ne vechile tedârük olunup ne tarîkile mübâşeret olunduğun vukû'ı üzre yazup bildiresin.

169.{M.50/10/34}

Yevmü's-sebt fî 4 Reep sene 991.

Beğlerbeğilik-i Vilâyet-i İbrîm,

Sâbıkâ Habeş beğlerbeğisi olan Hızır Paşa kadîmî emekdâr ve serhadlerde nice def'a yararlığı zuhûra gelmiş ihtiyâr olup vilâyet-i İbrîm serhad olup şöyle ki Sa'îd vilâyetinden ba'zı nevâhî ilhâk olusa müstakil Beğlerbeğilik idüp hem vilâyetin hıfz u hırâsetine ve mâl u gılâln izdiyâdına ve me'âdinin ihyâsına müte'ahhid olduğu ecilden İbrîm sancağı Beğlerbeğisi olmak üzere müşârûn ileyhe virilmek buyuruldu. Tekrâr mektûb gönderüp vilâyet-i Cerce'den öte Nîl-i mübârekin şark tarafında karye-i Kana ve garb tarafında karye-i Dendre Sa'îdu'l-ulâ dimekle ma'rûf mahalden yukarısı Mısır iskelesiyle elvâhı kâşifliği ve Mahas ve Ca'l vilâyetleri İbrîm Beğlerbeğiligine ilhâk olunursa eğer ma'denler husûsuna ve eger memleket hıfzına enfâ oldugın bildirmeğin vech-i meşrûh üzre hükm-i şerîf virilmek buyuruldu.

Evâhr-ı Şevvel.

170.{M.50/16/63}

Yevmü'l-isneyn fî 2 Muharremu'l-Haram sene 992.

İbrîm sancagından munfasıl olup ümerâ-i Mısır'dan olan Mehmed Beg İbrîm serhaddinde olan melikler ve isyân üzre olan Arablar ile leyl [ü] nehâr ceng ü cidâl ve harb u kîtâlden hâlî olmayup nice yerler feth idüp küllî yoldaşlık ve dilâverlik ittüğinden gayri hâlâ Sîse nâm kal'ayı feth idüp serdârı olan Melik Sa'îd nâm müfsidin başı kesilüp kal'ayı zabt itmekde zuhûra gelen hidmeti mukâbelesinde altmış bin akçe terakkî virilmek buyuruldu.

Berât ittirmişdür.

Terakkî.

171.{M.50/38/164}

Yevmü'l-hamîs fî 27 Şehr-i minhû?

Livâ-i Mahas Der-İbrîm

İbrîm Beğlerbeğisi mektûb gönderüp mukaddemâ vilâyet-i Yemen'de iki yüz bin akçe ile Mîr-livâ olan Rıdvân Beg için her vechile yarardur deyü İbrîm'e tâbi' müceddeden feth olınan Mahas vilâyeti terakkîyle müşârü'n-ileyhe virilmek recâsına arz itmegin etrâf ve civârı dahı hüsn-i tedârûkle feth etmek üzere yigirmi bin akçe terakkîyle virilmek buyuruldu.

172.{M.50/49/222}

Yevmü'l-erbi'â' fî 16 Muharrem sene 993

İbrîm Beğlerbeğisi arzı mücebince ümerâ-i Mısır'dan Sinân Beg'e hidmeti mukâbelesinde otuz bin akçe terakkî virilmek buyuruldu.

*Terakkî.**Bâ-Hatt-ı Sâhib-i Devlet*

173.{M.50/56/262}

İbrîm Beğlerbeğisi Hızır Paşa mektûb gönderüp vilâyet-i mezbûrede vâkı' olan mâl-ı pâdişâhîyi kabz idüp îrâd ve masrafların görmek için bir defterdâr ta'yîn olınmak mühimmâtdan olduğın bildürüp sancakla Mısır kapudânı olan Ahmed Beg ehl-i kalem kimesnedür deyü Beğlerbeğiligine tâbi' olan yerlere terakkîyle defterdâr olmak recâsına arz itmegin yigirmi bin akçe terakkîyle vilâyet-i mezbûreye defterdârlık ile müteferrika olmak üzere hükm buyuruldu.

Terakkî Bâ-Hatt.

174.{M.50/61/291}

Yevmü'l- erbi'â' fî 8 Cumâde'l-ûlâ sene 993.

İbrim Beğlerbeğisi Hızır Paşa mektûb gönderüp Dîvân-ı Mısır müteferrikalarından yevmî otuz akçe ulûfeye mutasarrıf Abdullah-oglu Sefer için mâl-ı Mîrî tahsîlinde hidmetde bulunmuşdur deyü bildirmegin sülûsân üzre ze'âmet virilmek buyuruldu.

Kapuci.

Bâ-Hatt.

175.{M.50/90/507}

Yevme's-sülâsâ fî 18 şehr-i Receb sene 993.

İbrim Beğlerbeğisi arzıyla Mısır müteferrikalarından yevmî otuz akçe ulûfeye mutasarrıf İlyas bin Abdullah'a sülûsân üzre tîmâr virilmek buyuruldu.

176.{M.50/103/627}

Yevmü's-sülâsâ fî 10 şehr-i Şa'bân sene 993.

Habeş beğlerbeğisi arzı mücebince Habeş müteferrikalarından yevmî kırk akçe ulûfeye mutasarrıf Kâtib Ahmed'e sülûsân üzre ze'âmet virilmek buyuruldu.

Bâ-hat.

177.{M.50/105/646}

Yevmü'l-isneyn fî-17 şehr-i Şa'bân sene 993.

İbrim Beğlerbeğisi Hızır Paşa arzı mücebince Mısır müteferrikalarından otuz akçe ulûfeye mutasarrıf olan Mehmed bin Abdullah'a sülûsân üzre ze'âmet virilmek buyuruldu.

178.{M.50/109/686}

Yevmü'l-hamîs fî-19 şehr-i şa'ban sene 993.

İbrim Beğlerbeğisi Hızır Paşa mektûb gönderüp Mısır mütekâ'idlerinden otuz akçe ulûfeye mutasarrıf Hüseyin bin Mustafâ için her vech ile sâlih ve mütedeyyin ve mahall-i inâyet olduğun bildürüp İstanbul'da merhûm ve mağfûrun-leh Sultân

Süleymân Hân tâbe serâhû imâreti evkâfindan sülûsân üzre on akçe vazife virilmek recâsını arz itmeğin buyuruldu.

179.{M.50/113/718}

Yevmü'l-ehad fî 22 şehr-i Şa'bân'ül-mu'azzam sene 993.

İbrim beğlerbeyisi mektûb gönderüp mezbûr için Dürüzî Muhârebesi'nde yoldaşlıkda bulunmuşdur deyü bildirmeğin ibtidâdan cebecilik virilmek buyuruldu.

Ahmed Nasûh tezkiresi virildi.

180.{M.50/116/752}

Yevmü's-sülâsâ fî 24 şehr-i Şa'bân sene 993.

Habeş beğlerbeğisi arzı mücebince Habeş müteferrikalarından yevmî kırk akçe ulûfeye mutasarrıf Mustafâ bin Pîrî'ye sülûsân üzre ze'âmet virilmek buyuruldu.

181.{M.50/116/752}

Yevmü'l-erbe'a fî 23 şehr-i Ramazân sene 993.

İbrim beğlerbeğisi arzıyla Habeş müteferrikalarından otuz akçe ulûfeye mutasarrıf Hüsrev bin Abdullah'a sülûsân üzre tîmâr buyuruldu.

182.{M.50/160/1216}

Yevmü'l-erbe'a fî-23 şehr-i Ramazân sene 993.

An-cemâ'at-i müteferrika-i Habeş,

Mehmed bin Abdullah fî-yevm 30. Habeş beğlerbeğisi arzıyla sülûsân üzre üçbin tîmâr buyuruldu.

183.{M.53/167/488}

Yevmü's-sebt fî 21 Ramazânü'l-mübârek sene 993.

Gelibolu kâdisına hüküm ki;

Habeş Beğlerbeğisine hüküm ki, mektûb gönderüp Aarkiko kal'ası Zeydîler eli Beğnde kalmağla Habeş Beğlerinden Osmân Beğ ve azebler ağası Ali Ağa serdâr

olup Rum askeriyle ceng eyledüklerinden bi-inâyeti'llâh münhezim olup nicesinin başları kesilüp mezbûrân Osmân Beğ ile Ali Ağa ele götürülüp habs olunmuşdur deyü bildirdüğün ecilden buyurdum ki, [boş] vüsûl buldukda ol cânibde ...? dahı haklarından gelesin ki, sâ'ir aşkiyâya mûciahsîl b-i ibret ola. Ve vilâyet-i mezbûrenin kemâ-kân hıf u hirâsetinde mücidd ü sâ'î olup uğur-ı hümayûnumda bezl-i makdûr eyleyüp envâ'ı yüzaklıkları eyleyesin. Ve ol cânibe müte'allik olan ahvâli i'lâmdan hâlî olmayasın.

184.{M.59/7/25}

Yevmü's-sülâsa fî 28 Ra sene 93.

İbrim Beğlerbeğisine hüküm ki,

İsbu sâl-i hümayûn-ı [ferhunde]-fâlde Tebriz seferine teveccüh ve azîmet eyleyen asâkir-i mansûreme Vezîr-i a'zam olan düstûr-i ekrem ilâ âhîrihî Osmân Paşa serdâr ta'yîn olunup senün dahı Beğlerbeğiliğın bi'z-zât hıfz u hirâset-i lâzım serhad olmayup kimesneden havf ve hatar yoğise yerüne bir yarar ve nâm-dâr sansağbeği kâ'im-makâm ta'yîn idüp yarar ve müsellaah adamların ve cebe ü cevşen ve cebelülerinle müretteb ve mükemmel sefer yarağıyla ber-vech-i isti'câl çıkup Rebi'ü'l-âhirin evâhirine değın serdârıma mulâkî olman emr idüp buyurdum ki, vardukda fermân-ı hümayûnum mücebince Beğlerbeğiliğında a'dâ tarafından nev'an havf u zarar ihtimâli Yoğise yerüne bir yarar sancakbeği kâ'im-makâm nasb idüp sen müsellaah ü mükemmel adamlarınla ber-vech-i isti'câl sefer-i hümayûnuma teveccüh eyleyüp ta'yîn olunan zemâna değın müşârun ileyhe varup mulâkî olmak bâbında evnâ'-ı ikdâm ve ihtimâmın vücûda getüresin. Ve eğer serhad olmağla bu cânibe gelemeğe mümkün olmazsa Beğlerbeğiliğında olup a'dâ tarafından memâlik-i mahrûsadan zarar iriştirmekden hazer eyleyesin.

Bâ müsvedde-i Yâsin?

Dergâh-ı âli çavuşlarından Süleymân çavuş ile Sadra'azam hazretlerine buyuruldu.

185.{M.59/7/26}

Yevmü's-sülâsa fî 28 Ra sene 93.

Bâ müsvedde-i Yasin?

Mısır Beğlerbeğisine hüküm ki,

Hâlâ İbrim Beğlerbeğisi Hızır dâme ikbâlühûya a'dâ tarafından Beğlerbeğiliğine zarar ihtimâli yoğise yerüne bir yarar sancakbegi kâ'im-makâ nasb idüp sen ve müsella adamlarıla ber-vech-i isti'câl sefer-i hümâyûnuma gelüp irişesin deyü kendüye hitâben müstakil hükm-i hümâyûnum irsâl olunmuşdur. Anın gibi müşârun ileyhın sefer-i hümâyûnuma teveccüh itmesi mukarrer olursa gelüp gitmek için icâzet virilmesin emr idüp [boş] vardukda müşârun ileyhın fermân-i hümâyûnum mücebince işbu sefer-i zafer-asarıma gelüp gitmesi mukarrer olursa mâni' u müzâhim olmayup kendüye ve yanınca bile gelen adamlarına icâzet viresin ki, sefer-i hümâyûnuma gelüp gideler.

Bu dahi.

186.{M.60/247/578}

Yevmü'l-erba'a fî 16 Safer sene 994.

Mısır Beğlerbeğisine hüküm ki;

Habeş Beğlerbeği Mustafa mektûb gönderüp Habeş'de olan Melik keferesi kırk bin mikdârı asâkir ile tahtından kalkup Sire? nâm vilâyetine geldüğü istimâ' olundukda gönderilen câsûslar zâyi' olmağın, tekrâr câsûs gönderildükde gelüp küllî tedârükleri olduğun haber virmeğın, kabâ'il-i bedevân şeyhlerine adam gönderilüp her cânib lâzım olduğu üzre hız u hirâset eyleyüp, ve la'în-i mezbûr tarafına adam gönderilüp mâ-beyn emn ü emân üzre iken bu hareket ve fesâda bâ'is nedür deyü su'âl olundukda adüvvümüz zâhir olmuşdur deyü cevâb virüp lâkin murâdları ne idüğü ma'lûm olmağın, kala'lar ve bender etrâfını düzüp hendekler kazdırup memleket hıfz u hirâset üzredür. Ve Fûnc meliki dahi vefât idüp büyük oğlu yerine melik olmuşdur. mezbûrun dahi Bender-i Sevâkin üzerine gelmesi mukarrerdür. Lâkin şimdi ki hâlde ammûları ile mücâdele ve gavgâları vardır. Ol ecilden hareketleri zâhîr olmadı. Ammâ Akîk sancağına arz olunan Yusuf Sevâkin'e bir mikdâr adam ile gönderilüp hüsn-i müdârâ üzre olmak tenbîh olunmuşdur. Mısır'dan iki yüz kılıç ve beşer dirhem atar rahti? ile iki yüz tüfenk ve elli dâne cebe ve kırk kantâr barut ve araba ve zincîr ile otuz dâne küçük darbzen ve beş yüz dane darbzen finduğu ve on kantâr kurşûn ve iki yüz kazma ve iki yüz kürek ve yüz elli nefer adam irsâl olunmasın recâ itmeğın zikr olunan yât u yarak tedârük olunup ve ta'yîn olunan mikdâr adam yazup

irsâl olunmak fermân-ı şerîfim olup, Mısır'a irsâl olunacak yât u yarak ve kulu Habeş'e ulaştırmak için Mekke-i mükerrreme şerîfine nâme-i hümayûn yazılup ve Yemen'de olan vezîrime dahı müşâru ileyh Habeş Beğlerbeğisine mu'âvenet eylemek bâbında hükm-i hümayûnum gönderilmiştir. Buyurdum ki, [boş] vardukda kat'an te'hîr ü tevekkuf itmeyüp, zikr olunan mikdârı yât u yarak ve zahîreyi tedârük idüp dahı yarar Rum yiğitlerinden Habeş'e irsâl etmek için yüz elli nefer mukarrer adam yazup altı aylık mevâcib ve zâd u zevâdeleri tedârük idüp dahı mu'accelen Habeş cânibine irsâl eylesin. Şöyle ki, Habeş Beğlerbeğisi tarafından sana adam gelüp zikr olunan yât u yarak ve müceddeden yazılacak kul tâ'ifesi taleb itdükde hâzır bulunmayup veyâhud avk u te'hîr eyledüğün i'lâm oluna ol bâbda beyân olunacak özrün kat'a makbûl-i hümayûnum olmayup mu'âteb ve mu'âkab olman mukarrerdir. Ana göre mukayyed olup zikr olunan yat u yarak ve kul tâ'ifesi irsâlinde envâ'-ı ikdâm u ihtimâmın zuhûra getirüp ve ne vechile tedârük eyledüğün yazup arz eylesin.

197.{M.60/248/580}

Yevmü'l-erba'a fî 16 Safer sene 994.

Habeş Beğlerbeğisi Mustafa'ya hüküm ki;

Mektûb gönderüp Habeş'de olan melik keferesi kırk bin mikdârı asâkir ile tahtından kalkup Sire? nâm vilâyetine geldüğü istimâ' olundukda gönderilen câsûslar zâyî' olmağın, tekrar câsûs gönderildükde gelüp küllî tedârükleri olduğun haber vermeyin, kabâ'il-i bedevân şeyhlerine adam gönderilüp her cânibe lâzım olduğu üzre hıfz u hırâset eyleyüp, vilâyet-i mezbûre tarafına adam gönderilüp mâ-beyn emn ü emân üzre iken bu hareket ve fesâda bâ'is nedür deyü su'âl olundukda adüvvümüz zâhir olmuştur deyü cevâb virüp lâkin murâdları ne idüğü ma'lûm olmağın, kala'lar ve bender etrâfını düzüp hendekler kazdırup memleket hıfz u hırâset üzredür. Ve Fûnc Meliki dahı vefât idüp büyük oğlu yerine melik olmuştur. Mezbûrun dahı Bender-i Sevâkin üzerine gelmesi mukarerdür. Lâkin şimdi ki hâlde ammûlari ile mücâdele ve kgavgâları vardır. Ol ecilden hareketleri zâhîr olmadı. Ammâ Akîk sancağına arz olunan Yusuf Sevâkin'e bir mikdâr adam ile gönderilüp hüsn-i müdârâ üzre olmak

tenbîh olunmuştur. Mısır'dan iki yüz kılıç ve beşer atar rahti? ile iki yüz tüfenk ve elli dâne cebehâne ve kırk kantâr barut ve araba ve zincîr ile otuz dâne küçük darbzen finduğu ve on kantâr kurşun ve iki yüz kazma ve iki yüz kürek ve yüz elli nefer adam irsâl olunmasın recâ eyledüğün ecilden, arz u il'am eyledüğün üzre yat u yarak tedârük eyleyüp ve ol mikdâr kul tâ'ifesi yazup sana irsâl itmek için Mısır Beğlerbeğisine hükm-i şerîf ve Mekke-i mükerreme şerîfine nâme-i hümâyûn ve Yemen'de olan vezîrime dahı mu'âvenet eylemek için hükm-i hümâyûnum gönderilmiştir.buyurdum ki, [boş] vardukda sen dahı bu bâbda mukayyed olup, kendü cânibinden Mısır Beğlerbeğisine mektûb ve yarar adamlar gönderüp dahı zikr olunan yât u yarak ve kul tâ'ifesin taleb eyleyüp dahı Habeş'de olan ümeraya ve gönüllü ağasına ve kul tâ'ifesine bi'l-cümle vilâyet-i Habeş'de asâkir-i nusret-me'âsire istimâlet virüp dahı leyl ü nehâr hıfz u hırâset-i memleketde ikdâm u ihtimâm üzre olup el-iyâzü bi'llahi te'âlâ gaflet ile a'dâdan memlekt ü vilâyete ve asker halkına zarar u gezend irişmekden ziyâde hazer idüp envâ'-ı yüz aklıkları tahsîline mücidd ü sâ'î olup uğur-ı hümâyûnumda bezl-i makdûr ve se'y-i mevfûr zuhûra getüresin. Uğur-ı hümâyûnumda yüzaklıkda bulunanlar murâd u fu'âdlarıyla behre-mend ve muhassalü'l-âmâl kılınmaları muhakkaktır. Ana göre her birine istimâlet virüp uğur-ı hümâyûnumda bezl-i makdûr itmeğe terğîb eyleyüp ve vilâyet-i mezbûreye müte'allik ahvâlî ale't-tevâlî Âstâne-i sa'âdetime arz u i'lâmdan hâlî olmayasın.

188.{M.62/147/327}

13 Muharrem sene 996.

Mısır Beğlerbeğisine Hüküm ki,

Hâlâ Habeş Beğlerbeğisi olan Hudâvirdi dâme ikbâlühû südde-i sa'âdetime arz-ı hâl gönderüp kadîmden Habeş Beğlerbeğisi olanlara Mısır hazînesinden on bin Filori virilegelmiştir deyü kendüsüne dahı hazîne-i Mısır'dan on bin Filori karz virilmek bâbında inâyet recâ itmeğin buyurdum ki, [boş] vüsûl buldukda fi'l-vâkı' Habeş Beğlerbeğisi olanlara kadîmden ol mikdâr flori karz virilügelüp sonra emr-i şerîfim

ile men' olunmuş değil ise müşârun ileyhe dahı hazîne-i Mısır'dan olgeldüğü üzre ol mikdâr flori karz virüp ve deftere kayd itdirilesin.

Mısır Paşasının Kâtibi Kâtib Mehemmed Çelebi'ye vidrildi.

Bâ müsvedde-i Safa Çelebi.

189.{M.62/147/328}

13 Muharrem sene 996.

Müşârun ileyhe hüküm ki,

Hâlâ Habeş Beğlerbeğisi Hüdâvirdi dâme ikbâlühû arz-ı hâl gönderüp adamlarından olup Mısır müteferrikalarından ve çavuşlarından ve gediklülerden olanlar kendüleriyle Habeş'e bile gidip anda istihdâm olunup dirliklerine dahl olunmamak bâbında emr-i şerîfim recâ itmeğin buyurdum ki, vardukda müşârun ileyhin adamlarından olup bi'l-fi'l Mısır'da dirlikleri olanlardan şimdiye dek Habeş Beğlerbeğisi olanlar ile ne mikdâr kimesneler şimdiye dek gitmiş ise müşârun ileyhin dirliklü adamlarından dahı ol mikdâr kimesne ta'yîn idüp icâzet tezkiresi viresin ki, varup müşârun ileyh ile Habeş'de hidmetde olalar ve defterde dahı isimleri üzerinde işâret itdüresin ki mezbûrâna dirlikleri dahı virile deyü hüküm yazılmışdır.

190.{M.62/148/329}

13 Muharrem sene 996

Mısır Beğlerbeğisine Hüküm ki,

Hâlâ Habeş Beğlerbeğisi olan Hüdavirdi dâme ikbâlühû arz-ı hâl gönderüp kadîmden Habeş Beğlerbeğisi olanların Habeş'de alacakları sâlyânelerinden mahsûb olmak üzre Mısır'dan yüz bin akçe virilügelüp kendüye dahı ol vechile virilmek bâbında inâyet ricâ itmeğin buyurdum ki göresin, fi'l-vâkı' Habeş Beğlerbeğisi olanlara kadîmden mahrûsa-i mezbûreden yüz bin akçe virilügelmiş ise bi'l-fi'l Habeş'de mutasarrıf olduğu on iki kerre yüz bin akçe dirliğinin yüz bin akçesi fûrûnihâde olmak üzre müşârun ileyhe dahı Mısır'dan yüz bin akçe virüp deftere kayd itdüresin deyü hüküm yazılmışdır.

Bu dahı Kâtib Mehemmed'e virilmiştir.

Bâ-hatt-ı Safa.

191.{M.64/195/499}

3 Zilhicce sene 996

Mısır Beğlerbeğisine Hüküm ki,

Mektûb gönderüp ebnâ-i sebîlden alınan haber mücebince Habeş ve Yemen vilâyetleri emn ü emn ü emân üzre olup lâkin aksâ-yı vilâyet-i Habeş'den Gale dinmekle ma'rûf bir tâ'ife zuhûr idüp Habeş askeriyle ceng ü cidâl idüp ammâ bi-inâyetilâhi te'âlâ memâlik-i İslâmiye'ye zarar iriştirmeyüp ve Yemen cânibinden dahı mektûb gelüp mukaddemâ istimâ' olunan küffâr-ı hâk-sâr gemilerinden nâm ve nişân olmaduğun bildirüp ve Yemen canibine üç pâre kadirga donadup irsâl olunduğun bildirmişsin. Ma'lûm oldu. Buyurdum ki, [boş] vüsûl buldukda min-ba'd dahı câniblere dâ'imâ göz kulak tutup vâkıf ve muttali' olduğun ahbâr-ı sahîha ale't-tevâlî i'lâmdan hâlî olmayasın deyü emr-i şerîfim yazılmışdır.

Bâ-müsvedde-i Adullah.

192.{M.64/203/518}

15 Muharrem sene 997

Mısır Beğlerbeğisine Hüküm ki,

Mektûb gönderüp ebnâ-i sebîlden alınan haber mücebince Habeş ve Yemen vilâyetleri emn ü emân üzre olup lâkin aksâ-yı Vilâyet-i Habeş'den Gâle dimekle ma'rûf bir tâ'ife zuhûr idüp Habeş askeriyle ceng ü cidâl idüp ammâ bi-inâyetilâhi te'âlâ memâlik-i İslâmiye'ye zarar iriştirmeyüp ve Yemen cânibinden dahı mektûb gelüp mukaddemâ istimâ' olunan küffâr-ı hâk-sâr gemilerinden nâm u nişân olmaduğun bildirüp ve Yemen cânibine üç pâre kadirga donadup irsâl olunduğun bildirmişsin. Ma'lûm oldu. Buyurdum ki, [boş] vüsûl buldukda min-ba'd dahı câniblere dâ'imâ göz kulak tutup vâkıf ve muttali' olduğun ahbâr-ı sahîha ale't-tevâlî i'lâmdan hâlî olmayasın deyü emir yazılmışdır.

Bâ-müsvedde-i Adullah.

193.{M.65/12/48}

Yevmü'l-erba'a fi 15 Muharrem sene 998.

Mısır Beğlerbeğisine Hüküm ki,

Sâbıkâ Habeş Beğlerbeğisi mektûb gönderüp silahdârlarım zümresinden 135 bölükde yevmî on akçe ulûfesi olan dârende Yusuf Ağa için Mısır'da istihdâm olunup hadd-i zâtında yarardır deyü tüfenkçiler kethudâlığı virilmek recâsına arz eylediğin üzre Mısır'da tüfenkçiler kethudâlığı düşükdü yedine tevcih eylesin.

194.{M.66/68/138}

Yevmü'l-erba'a fi 15 M sene 98.

Mısır Beğlerbeğisine hüküm ki,

Hâliyâ sûret-i meşâyıhda olan Takiyyüddîn nâm kimesne hadd-i zâtında salâh-ı hâl ile münâsebeti olmaduğundan gayri müfsid ve şerîr olup bu def'a Mısır'a geleli envâ'-ı fitne vü fesâda sa'y eyleyüp dâ'imâ kendü haberler peydâ idüp nice fesâd ü ihtilâle bâ'is olmağla Mısır'dan nefy olunup Vilâyet-i İbrim'e ve yâhûd Habeş'e gönderilmek lâzım ve mühimm olmağın mezbûru Mısır'dan redd idüp zikr olunan vilâyetlerden kangısına gönderilmek münâsib ise yarar adamlara koşup gönderilmek fermânım olmuştur. Buyurdum ki, [boş] vardukda bu bâbda kemâl-i tekayyüd ile mukayyed olup mezbûru Vilâyet-i Mısır'dan nefy idüp yarar adamlara koşup Vilâyet-i İbrim'e ve yâhûd Habeş'e gönderesin. Ve gönderdiğün vilâyet hâkimine muhkem tenbîh ü te'kid eylesin ki, fermân-ı hümayûnum sâdır olmayınca min-ba'd berü cânibe salıvmeyeler. Şöyle ki, berü câniblere geldikleri istimâ' oluna, azl ile konulmayup eşedd-i itâb ve ikâb olunmak mukarrer bileler.

195.{M.66/100/216}

Yevmü'l-ahad fi 10 şehri Saferü'l-muzafer sene 998.

Habeş Beğlerbeğisine hüküm ki:

Mektûb gönderüp vilâyet-i mezbûreye varalıdan berü def'i mazarrat-ı a'dâ bâbında re'âyâ vü berâyânınistirâhatleri husûsunda bezl-i makdûr eylediğin ecilden Vilâyet-i

Habeş emn ü emân üzre olup ve cümle kal'alar ta'mîr olunup ve Sevâkin'de nâm mahalde yeniden kışlak binâ olunmağla a'dânın ol vilâyete ta'aruzuna mecâli kalmayup ve her sene Func'un tâ'ifesinden? bir melik gelüp elli altmış gün oturup bâc alur iken ol dahı ref' olunup ve suya muzâyaka olmağla alâ sebîl binâ olunup ahâlî-i memleketin su bâbında olan muzâyakası def' olup ve Galla kâfirleri dahı vilâyet-i mezbûreye gelüp fesâddan hâlî olmamağla Arkiko boğazında bir kal'a binâsına mübâşeret olunup Func Beğlerinden Ferecullâh nâm kimesne on bin adamîsi ile gelüp itâ'at idüp a'dânın ahvâllerine vâkıf olmağla sen dahı bir mikdâr asker tedârük idüp mezbûr Ferecullâh adamları ile koşup düşman üzerine gönderüp varup mülâkî olduklarında küllî ceng olup bi-inâyeti'llahî te'alâ ma'reke-i kîtâlde iki bin yedi yüz seksen altı baş kesilüp ve yigirmi iki melikleri katl olunup küllî yüz aklıkları oldu. Mutâfa? nâm mahal Funca'nın? kilidi olmağla “âsân vechile feth olunmak mukarrerdir” deyü bildirüp ve dahı ol bâbda her ne ki tahrîr ve ayân ve tastîr ve beyân eylemiş isen alâ vechi'l-kâmil pâye-i serîr-i a'lâma arz olunup hükm-i şerîfimle muhît olmuşdur, yüzün ağ olsun. Sen dahı me'mûl olan bu makûle hıdmet idüp vücuda getürmüşsün. İmdi şimdi lik a'dâ vilâyetlerine müte'âriz olmayup mümkün oldukça düşman ile müdârâ eyleyüp hemân Vilâyet-i Habeş'in hıfz u hırâset ve zabt u siyânetinde olman emrim olmuşdur. Buyurdum ki, [boş] vüsûl buldukda bu bâbda gereği gibi mukayyed olup şimdilik ol cânibde olan düşman vilâyete mu'âraza itmeyüp mümkün olundukça a'dâ-yı hâk-sâr ile müdârâ eyleyüp mezbûre dahı hıfz u hırâset-i memleket ve zabt u siyânet-i ra'îyyet bâbında bezl-i makdûr ve sarf-ı himmet eyleyesin ki uğur-ı hümayûnumda itdüğün hidmet zâyî' olmayup inâyet-i aliyye-i husrevâneme mukârin olup mahsûd-ı serâvân olman mukarrerdir. Ana göre hıfz u hırâset-i memleket bâbında mücidd ü sâ'î olasın. İnşâ'allâhu te'alâ vakti ile ol cânibin tedârüki arz eyledüğün üzre görölür, bilmiş olasın.

Mustafâ.

Bâ-hatt-ı hümayûn.

Kızlar ağası Mehemed Ağa 'ya hidmet iden Mehemed Kapucı ile ağaya gönderilmiştir.

196.{M.66/135/285}

Yevmü'l-isneyn fî 3 Ra sene 998.

Mısır Beğlerbeğisine hüküm ki:

Vilâyet-i Habeş'e barut lâzım olduğu i'lâm olunmağın kifâyet mikdârı barut virilmek emr idüp buyurdum ki, [boş] vardukda Vilâyet-i Habeş mühimmâtı için ol cânibden kifâyet mikdârı barut tedârük idüp [boş] ile Habeş tarafına irsâl eylesin. Ve ne mikdâr barut gönderildiğün ve ne zemân irsâl olunduğün yazup bildiresin.

197.{M.66/222/471}

Yevmü'l-ehad fî 11 Ca sene 98.

Habeş Beylerbeyisine hüküm ki:

Mektûb gönderüp mukaddemâ Mısır'dan beş yüz (hamse mi'e) nefer kul ve üç yüz (selâse mi'e) tüfeng ve on aded darbzen ve yat u yarak ve iki kâşif gönderilmek fermân olup lâkin ancak doksan altı -sitte tis'în- nefer kul gelüp anın dahı ekseri Mısır azebi ve ba'zı yarak ve zahîre vâsıl olmaduğün ve hâlâ Vilâyet-i Habeş evvelkiden ziyâde emn ü emân üzre olup ve Habeş'in ekser yerleri hâlî olup zabt olunmak murâd olunur ise bir mikdâr asker gönderile ki bunda kul tâ'ifesi olmaz.

Olancaı dahı kimi vefât ider, muhârebelerde muttasıl eksiklik üzeredir. Cümle üç yüz - (selâse mi'e) kul ancak vardır. Ve bu kul tâ'ifesine ihtiyâcı olduğun ve Devâyirâ nâm kal'a üzerine varılup meliki ile vezîri firâr idüp askeri münhezim olduğun Feriha? Meliki vezîri ile kıtâl üzre olmağla fethi asân olup ve Ferecullâh nâm hâkim yigirmi bin kalkanlu cem' idüp ziyâde mu'âvenet itmeyi ta'ahhüd eylemişdir. Hattâ bir oğlumu "rehîn vireyim" deyü haber gönderdüğün bildirmişsin. Dahı her ne ki, tahrîr olunmuş ise cümlesi ma'lûm-ı hümayûnum olmuştur. İmdi Vilâyet-i Habeş muhâfazasıçün hâlâ Mısır'dan sekiz yüz (semâne mi'e) nefer kul, Habeş ümerâsından Mehemmed Beğ'e koşulup ve anbâr-ı hâssadan beş yüz (hamse mi'e) erdeb buğday ve yüz kantâr barut ve yüz (mi'e) re's yarar at göndermek için Mısır Beğlerbeğisine ve yüz elli (mi'e hamsîn) re's at göndermek için Yemen'de olan vezîrime ahkâm-ı şerîfe gönderilüp iki yüz (mieteyn) re's at göndermek için Mekke-i mükerreme şerîfine nâme-i hümayûnum irsâl olup ne vechile an-karîb sana varup vâsıl olur. Buyurdum ki, [boş] vardukda zıkr olunan kul tâ'ifesi ve sâ'ir

mühimmât sana varup vâsıl oldukda temâm basîret ü intibâh üzre olup şimdilik sana lâzım olan vilâyet-i mezbûreyi hıfz u hırâset itmekdir. Bu kadar kul ve yat u yarak varmağla mağrûr olup dahı el-iyâzü billâhi te‘âlâ ırz-ı nâmus-ı saltanata mugâyir bir vaz‘ sudûrundan hazer eylesin. Sonra bir vechle özrûn makbûl olmaz mu‘âteb olursun. Ana göre mukayyed olup ihmâl ü tekâsül ile ve sû’-i tedbîr ile ırz-ı nâmus-ı saltanata mugâyir vaz‘ sudûrundan hazer eylesin.

Ali Kapucu eliyle Mehemed Ağa 'ya gönderildi.

198.{M.66/224/479}

Yevmü'l-ahad fî 11 Ca sene 98.

Mısır beylerbeyisine hüküm ki:

Hâlâ Habeş beylerbeyisi olan emîrû'l ümerâi'l-kirâm Hudâvirdi dâme ikbâlühûya Habeş'de olan asâkir-i mansûre mühimmâtıçün iki bin kulaç tüfeng fitili virilmesin emr idüp buyurdum ki, [boş] Vardukda fermân-ı hümayûnum mücebince müşârun-ileyhe Habeş'de olan asâkir-i mansûrem mühimmâtıçün mahrûsa-i Mısır'dan iki bin kulaç tüfeng fitili tedârük idüp müşârun-ileyh tarafına irsâl eylesin. İhmâl ü müsâhele itmeyesin.

Sahih.

199.{M.67/90/236}

15 Cemâziye'l-evvel sene 999

Habeş Beğlerbeğisine Hüküm ki,

Bundan akdem dergâh-ı mu‘alâma mektûb gönderüp vilâyet-i mezbûreye mazarrat kasdına gelen Melik nâm la‘în bi-inâyetilâh münhezim olup nicesi kılıçdan geçüp ve kimisin diri tutup uğur-ı hümayûnumda küllî hidemât-ı mebrûre ve mesâ‘î-i meşkûren zuhûra geldüğün i‘lâm eylemişsin. Ber-hudâr olasın. Senden dahı me‘mûl olan bunun gibi hidemât-ı mebrûre idi ki, zuhûra getürmüşsin. Buyurdum ki, [boş] vardukda min-ba‘d dahı kemer-i gayreti miyân-ı câna bend idüp hıfz u hırâset-i memleket ve zabt u rsiyânet-i ra‘iyyet bâbında envâ-ı hidmâtın ve ikdâm u ihtimâmın zuhûra getüresin ki, ve sâ‘ir lâzımü'l-arz olan ahvâl-i memleketi mufasssal ve meşrûh arz ve i‘lâmdan hâlî olmayasın.

200.{M.67/90/237}

15 Cemâziye'l-evvel sene 999

Mısır'da Vezîr Üveys Paşa'ya hüküm ki,

Bundan akdem dergâh- mu'allâm çavuşlarından Osman Çavuş ile Habeş Beğlerbeğisi Hüdâvirdi Paşa'ya kılıç ve kaftân irsâl olunup alup giderken Emîr Ali mezbûr çavuşu tutup katl eyledüğü istimâ' olunmağın buyurdum ki, [boş] vardukda bu husûsda biz-zât mukayyed olup onat vechile teftiş ve tafahhus eyleyüp göresin fi'l-vâkı' mezbûr Emîr Ali zikr olunan Osman Çavuşu katl idüp fesâd eyledüğü vâkı' midir ve ne husûs için katl eylemiştir ve zikr olunan kılıç ve kaftân bi'l-fi'l kimdedir temâm ma'lûm idinüp aslı ve sıhhati ile yazup arz eylesin.

201.{M.69/284/560}

Yevmü's-sebt fi 4 Saferü'l-hayr sene ihda ve elf.

Mısır Beğlerbeğisine hüküm ki,

Hâlâ Habeş Beğlerbeğiliği tevcih olunan Emîrû'lümerâ'i'l-kirâm Hasan dâme ikbâluhû ile Mısır kullarından ba'zı kimesneler hüsn-i ihtiyâr ile bile gitmeğe rızâ virmekle ol makûle ihtiyârlarıyla gidenlere mâni' olmayup müşârun-ileyh ile Habeş hizmetde olduklarınca ulûfelerin sâ'ir yoldaşlarıyla Mısır hazînesinden virüp gediklerine zara iriştirmemek için hükm-i hümâyûnum recâ eyledikleri ecilden buyurdum ki, [boş] hükm-i şerîfimle vardukda müşârun ileyh Hasan dâme ikbâluhûya Mısır kullarından hüsn-i ihtiyâr ile Habeş'e bile gitmek isteyenlere mâni' olmayup ve Habeş'de müşârun ileyh ile hizmetde olduklarınca vâkı' olan ulûfelerin sâ'ir yoldaşlarıyla Mısır hazînesinden virüp yoklamada mevcûd bulunmadılar deyü gedüklerine zarar iriştirmeyüp deftere dahı ol vechile kayd ve işâret itdiresin.

Hükm-i.

Bâ-hatt-ı Efendi.

202.{M.69/284/561}

Yevmü's-sebt fi 4 Saferü'l-hayr sene ihda ve elf.

Müşârun-ileyhe hüküm ki,

Hâlâ Habeş Beğlerbeğliği tevcih olunan Hasan dâme ikbâlühû adam gönderüp kendüden mukaddem Habeş Beğlerbeği olan Mustafa ve defterdârı Mısır'dan Habeş'e geldiklerinden Mısır'da ne tarikle çıkub Habeş'e varınca hazîne-i Mısır'dan mühimmât ve ihtiyâcları ne vechile görülmüş ise müşârun ileyhın dahı mühimmât ve levâzımın ol vechle tedârük itdirüp bilâ-tevakkuf Habeş'e irsâl itmek bâbında mu'âvenet ve müzâheret olunmak recâ itmeğin buyurdum ki, [boş] vardukda müşârun ileyhden mukaddem Habeş Beğlerbeği olan mûmâ-ileyh Mustafa Paşa ve defterdârı Mısır'dan Habeş'e geldiklerinde Mısır'dan ne vechile çıkup Mısır hazînesinden mühimmât ve levâzımâtı ne tarikle görülmüş ise müşârun ileyhın dahı levâzım ve mühimmâtı ol vechle tedârük itdirüp bilâ-te'hîr Habeş'e îsâl itdirmen bâbında mu'âvenet ve müzâheret eyleyüp kadîmden olıgelene mugâyir ziyâde masrafdan hazer eyleyesin.

Hükmî.

Bâ-hatt-ı Efendi.

203.{M.70/147/276}

Yevmü'l-ehad fî 11 Cemâziye'l-âhir sene ihda ve elf.

Mısır Beğlerbeğisine hüküm ki,

Sâbıkâ emr ile Vilâyet-i İbrim'e gönderilen Tekîyuddin hâlâ bilâ emr Mısır'a gelüp kul tâ'ifesine ihlâl virmekden hâlî olmadığı i'lâm olmamağın mezkûr ele getirülüp emr şerîfim mücebince Vilâyet-i İbrim'e sürgün olunmasın. Emr idüp buyurdum ki, [boş] vüsûl buldukda emrim üzre mezkûru eline? Ele getirüp dahı hükm-i sâbık mücebince Vilâyet-i İbrim'e sürgün eyleyesin. Emrime muhâlif Mısır'da? İhtiyât eyleyesin.

204.{M.71/32/61}

Yevmü'l-isneyn fî 10 Zil'hicce'l-şerîf sene ihda ve elf.

Mısır Beğlerbeğisine hüküm ki;

Emîrû'lümerâ'i'l-kirâm Habeş Beğlerbeğisi Hasan dâme ikbâlühûnun adamları gerü Habeş'e müteveccih olmağın Mısır'a varduklarında yanlarına yarar adamlar koşup emn ü sâlim Habeş'e ulaştırmasın, emr idüp buyurdum ki, [boş] vüsûl buldukda emrim mûcebince mezûrların yanlarına yarar adamlar koşup Mısır'dan Habeş'e varınca emn ü sâlim ulaştırarasın.

205.{M.71/274/527}

Yevmü'l-cum'a fî 15 Recebü'l-muharrem sene ihda ve elf.

Mekke-i mükerreme şerîfine nâme-i hümayûn ki, hâliyâ atebe-i aliyye-i âlem-penâhımıza mektûb-ı muhâlasat-üşlûbunuz vârid olup kadîmden Cidde-i ma'mûreye gelen Hind gemilerini Bender-i Muha emîni cebren ve kahren Muha Benderine sapdırup Cidde'ye gelmeğe mâni' olup ve tüccârın metâ'larını Yemen muhâfazasında olan düstûr-ı mükerrrem müşîr-i mufahham nizâmü'l-âlem vezîrim Hasan Paşa edâmallâhû te'âlâ iclâlühn ile oğlu Mehemed Beğ ve kethudâsı Sinân Beğ ve sâ'ir ağaları satun alup ticâret için Cidde'ye gönderüp ve öşürlerinde müsâmaha oluna deyü size hitâben mektûblar gönderdiklerinden gayri bâkî kalan emti'ayı Muha emîni büyük gemilere kodurup Muha'dan doğru Süveys benderine göndermekle size â'id olan a'sâra küllî zarar müterettib olduğun i'lâm eylemişsiz. Ol bâbda her ne kim tahrîr olunmuş ise alâ vechi't-tafsîl pây-e-i serîr-i sa'âdet-masîrimize arz ve takrîr olunup ilm-i şerîf-i âlem-şümûl-i şâhânemiz mûhit ve Şâmil olmağın. Ol bâbda müşârun ileyh Hasan Paşa'ya mü'ekked hükm-i şerîf gönderilüp muhkem tenbîh ve te'kîd olunup ve ol emr-i hümayûnumun mazmûn-ı inâyet-makrûnu ma'lûmunuz olmak için sûreti irsâl olunmuşdur. Ammâ Cidde-i ma'mûreye gemi gelmedüğü hemân Hasan Paşa'nın ve adamlarının Muha'da alıkomalarından olmayup sizin Cidde'de olan adamlarınız Cidde'ye gelen gemilerden i'tidâlden hâric ziyâde resm alup envâ'-ı zulm ve ta'addî eyledükleri ecilden bâzergânlar ve re'îsler âciz olup gelmez olmuşlardır deyü ol cânibden gelen huccâc ve sâ'ir sikât ve züvvâr i'lâm ve ihbâr ve inhâ ve iş'âr itmişlerdir. İmdi taht-ı hükûmetinizde bir ferde zulüm ve ta'addî olunduğuna rızânuz olmaduğu muhakkak ve mukarrerdir gerekdir ki, [boş] vüsûl buldukda sizin tarafınızdan dahî Cidde'de olan adamlarınıza muhkem tenbîh ve te'kîd olunmak lâzımdır ki, min-ba'd Cidde'ye gelen gemilerden âdet u kânûn üzre resm alup tüccârı ve re'îsleri rencide itmeyeler.

Şöyle ki, adamlarınız adl ve nısfet üzre hareket ideler inşaallahü'l-meliki'l-Gafûr evvelkiden dahı ziyâde ma'mûr olup tüccâr ve rü'esâ safâ-yı hâtır ile varup gelürler .Ve min-ba'd dahı bu makûle vâkı' olan umûr-ı mühimmeyi ale't-tevâlî Âstâne-i sa'âdetime arz ve i'lâmdan hâlî olmayasın ki, Cenâb-ı celâlet-me'âbımız tarafından def'-i mezâlim ve mehâyif içün hüsn-i ihtimâm oluna. Ve bi'l-cümle kadîmden olıgelene muhâlif iş olduğuna rızâ-yı şerîfimiz yokdur. Siz dahı cibilletinizde merkûz olan vüfûr-ı müvâlât ve musâfâtınız mücebince ol câniblerde Devlet-i aliyyemize müte'allik olan mesâlih ve mühimmâtta ve huccâc-ı zevi'l-ibtihâcın huzûr-ı hâl ve ferâğ-ı bâllerine müteveccih olan husûslarda envâ'-ı mesâ'î-i cemîlenüz zuhûra getürile.

Mukâbelecî Molla Kasım ile sâhib-i sa'âdete gönderildi fî 9 Za sen ... 10 Ba'dehû şerîfin tevâbi'inden dergâh-ı âlî çavuşlarından Mansur Çavuş'a virildi, fî 11 Za sene 10.

Bâ-takrîr-i efendi.

206.{M.71/274/528}

Yevmü'l-cum'a fî 15 Recebü'l-muharrem sene ihda ve elf.

Rüzgâr muhâlif oldukda Hind gemileri Habeş yakasına ve Bender-i Katra İskeleyi, tâbi'-i Yemen, ve Şehre İskeleyi, tâbi'-i Yemen, ve Kışın İskeleyi tâbi'-i Yemen; ve Muha İskeleyi. Tevâhî: şol gemilere dirler ki, Hind'den gelirken rüzgâr muhâlif olmağla Cidde'ye gelemeyen gemiler ki zikr olunan iskelelere yanaşalar ol gemilere Tevâhî dirler.

207.{M.71/285/550}

Yevmü'l-cum'a fî 25 Z sene ihda ve elf.

Habeş Beglerbeğisi Hasan Paşa'ya hüküm ki,

Vilâyet-i Habeş'e varup adâlet üzre olmağla re'âyâ ve berâyâ her vechile senden rızâ ve şükrân üzre olup ve kul tâ'ifesiyle hüsn-i zindegânî idüp herkes refâhîyet ve itmi'nân üzre oldukları i'lâm olundu. Yüzün ağ olsun. Senden dahı me'mûl olan bunun gibi ef'âl-i hamîyyet ve etvâr-ı pesendîde idi ki zuhûra getürülmüş. Buyurdum ki, [boş] vüsûl buldukda min-ba'd dahı kul tâ'ifesiyle hüsn-i zindegânî üzre olup

vilâyet-i mezbûrenin hıfz u hırâsetinde dakîkâ fevt itmeyüp eyyâm-ı adâlet-encâmımda re'âyâ ve berâyânın âsû[de]-hâl olmalarına sa'y-i cemîl ve hüsn ve ihtimâm idüp lâzım olan husûsları yazup atebe-i ulyâma arz u i'lâm eylemekden hâlî olmayasın.

208.{M.72/151/286}

Yevmü'l-isneyn fî 2 Ramazân sene....

Mısır Beğlerbeğisine hüküm ki;

Hâlâ Habeş Beğlerbeğiligi, Emîrû'l-ümerâ'i'l-kirâm Ali dâme ikbâlühû'ya tevcîh ü inâyet olunmağın buyurdum ki, [boş] müşârun-ileyhin müsellemi olan kıdvetü'l-emâsil ve'l-akrân Mustafa zîde kadruhû hükm-i şerîfimle vüsûl bulduğu gibi, bir ân ve bir sâ'at te'hîr ü tevakkuf itdürmeyüp, şimdiye değin olıgeldüğü üzre mûmâ-ileyhin müsellemi yanına ol diyârın ahvâlinden vâkıf ve haberdâr kifâyet mikdârı adamlar koşup, ber-vech-i isti'câl âdet-i kadîme üzre vilâyet-i Habeş'e irsâl eyleyüp, avk u te'hîrden ziyâde ihtiyât eylesin.

209.{M.72/312/610}

Yevmü'l-isneyn fî 2 Ramazân sene....

Mısır Beğlerbeğisi Ahmed dâme ikbâlühûya ve Mısır cânibi defterdârı Sinân dâme ulüvvuhûya hüküm ki:

Hâlâ Habeş Beğlerbeğisi inâyet olunan Emirû'l-ümerâ'i'l-kiram Ali dâme ikbalühû vilayet-i Habeş'e müteveccih olmağın buyurdum ki;

Hükm-i şerîfimle müşârun ileyh vilayet-i Mısır'a varup size mülakî oldukta te'hîr itmeyüp kadîmden hazîne-yi Mısır'dan virildüğü üzre müşârun ileyh dahı hazîne-yi mezbûreden ber vechi kırık on bin sikke altun teslîm idüp ve zikr olunan altunu müşârun ileyhe teslîm itdüğün mühürlü temessük olup hıfz eylesesiz ki, müşârun ileyh ol mikdâr altunu vilayet-i Habeş'den tedârük ve irsâl eyledüğün bi't-temam alup kabz itdüğünüzden sonra temessük aynı ile kendüye irsâl eylesesin. Husûs-ı mezbûr ehemî umûrundur ihmâl ve müsâleha itmekle müşârun ileyhe avk u te'hîr olunup serhad hali kalmakla el-iyâzü bi'llâhi te'âlâ Vilayet-i Habeş'ten bir mahale zarar u gezend iriştirmekden ziyâde ihtiyat eylesin.

210.{M.72/312/611}

Yevmü'l-isneyn fî 2 Ramazân sene....

Müşârun-ileyhimaya hüküm ki;

Hâlâ Habeş Beğlerbeğisi Âsitâne-i sa'âdetimde Emîrû'l-ümerâ'i'l-kirâm Ali dâme ikbalühûnun iki günden Mîr-i mîrân sâbıkâ mutasarrıf olduğu sâlyâne ile teveccüh ve inâyet olunmağın bir anda ihrâc edilinceye değin müstehak olduğu salyanesi bi't-temam teslîm olunmak emr idüp buyurdum ki, [boş] vüsûl buldukda Mîr-i mîrân sabık zikr olunan Beğlerbeğiliğe ne mikdâr salyane ile mutasarrıfısa müşârun ileyhanın mühürlü mektûbu ile adamına dahı ol mikdâr salyâneye mah be mah teslîm idüp muhasebe defterine kayd ve işâret itdüresin. İhmâl ve müsâheleden ihtiyât eyleyesin.

Bu dahı.

211.{M.72/312/612}

Yevmü'l-isneyn fî 2 Ramazân sene....

Mısır Beğlerbeğisine hüküm ki;

Hâlâ Habeş Beğlerbeğisi inâyet olunan Emîrû'l-ümerâ'i'l-kirâm Ali dâme ikbalühû Vilayet-i Habeş'e müteveccih olmağla buyurdum ki, [boş] vüsûl buldukda te'hîr itmeyüp kadîmden Habeş Beğlerbeğilerine virildüğü üzre müşârun ileyh aya dahı söyledim. Bir kâdîrga ve bir kalyon virüp mu'accelen Habeş'e revâne eyleyesin. Husûs-ı mezbûr ehem-i umûrdandır. İhmâl ve müsâlehe ve avk u te'hîrden hazer edesin.

Ser efendi.

212.{M.72/312/613}

Yevmü'l-isneyn fî 2 Ramazân sene....

Mısır Beğlerbeğisine hüküm ki;

Hâlâ Habeş Beğlerbeğisi inâyet olunan Emîrû'l-ümerâ'i'l-kirâm Ali dâme ikbalühû vilayet-i Habeş'e müteveccih olmağla buyurdum ki, [boş] vüsûl buldukda kadîmden ola geldüğü üzre müşârun ileyhe kul yazmakda gereği gibi mu'avenet u muzaheret

idüp kendünün ve Vilayet-i Habeş'e bile giden kullarımın ale'l kadîme? üzre hevâyic ve mühimmâtların tedârük idüp ve Mısır serhaddinden çıkıncaya değin istihdâm için Mısır çavuşlarından üç nefer çavuş koşup mu'accelen Habeş'e revâne eylesin.

Ser Efendi hattıyla.

213.{M.72/313/614}

Vizâretle kapudan olan Sinân Paşa edâma'llâhû te'âlâ iclalühûya hüküm ki; Hâlâ Habeş Beglerbeğisi inâyet olunan Emîrû'l-ümerâ'i'l-kirâm Ali dâme ikbâlühû Vilayet-i Habeş'e müteveccih olmağın İskenderiye'ye varıncaya değin bir kâdîrga ta'yîn olunmasını emr idüp buyurdum ki, vüsûl buldukda müşârun ileyheye İskenderiye'ye varıncaya değin hâssa kâdîrgalarından bir kâdîrga ta'yîn idüp mu'accelen Habeş'e irsâl eylemeğe sa'y u ihtimâm eylesin.

Pîr Efendi hattıyla.

214.{M.72/313/615}

Yemen muhâfazasında olan vezîr Hasan Paşa edâma'llahu te'âlâ iclâlehûya hüküm ki:

Hâlâ Habeş Beglerbeğisi Emîrû'l-ümerâ'i'l-kirâm Ali dâme ikbâlühûya inâyet olunup vilayet-i mezbûre tevcîh ve azimet eylemiştir. İmdi Vilayet-i Habeş Yemen eyâletinde muttası olmağın. Müşârun ileyhe kul yazmakda ve at tedârükünde olıgeldüğü üzre mu'âvenet eylemek emr idüp buyurdum ki, [] vüsûl buldukda müşârun ileyhe hıfz u hırâset-i memleket için kul yazmak lâzım gelüp kifâyet mikdârı at ve sa'ir mühimmât taleb itdüğün akçesiyle tedârük itdürüp eğer kul yazdırmak ve eğer at ve sâ'ir mühimmâtın tedarükünde gereği gibi mu'âvenet ve müzâheret eyleyüp mühimmât-ı serhad-ı itmâma iriştürmeğe sa'y-ı cemîl ve hüsn-i ihtimâm eylesin.

Bâ hatt-ı ser efendi.

215.{M.72/313/615}

Mekke-i mükerreme-i şerîfi Hasan ibni Ebî-gurre dâme sadehûye nâme-i hümayûn ki;

[boş] ilâ [boş] teveccûh ü azîmet eylemiştir. İmdi vilâyet-i Habeş Mekke-i mükerreme karîb olmağın müşârun ileyhe kul yazmakda ve at tedârükünde olıgeldüğü üzre mu‘âvenet eylemeniz bâbında fermân-ı celîlü’l-kadrim sâdır olmağın gereği gibi, [boş] vüsûl buldukda kadîm’l-eyyâmdan ilâ hâze’l-ân Âsitane-i sa‘âdet-âşiyân ve dudyân-ı hilâfet bünyânımda olan vüfûr-ı sadâkat ve ihlasınız müktezâsınca müşârun ileyhe kul yazmakda ve akçesiyla at ve sa’ir mühimmâtı tedarükünde mu‘âvenet ve müzâharet olunup mühimmât-ı serhadî itmâma iriştirmeğe sa’y-ı cemîl ve hüsn-i ihtimâm oluna.

216{M.72/313/616}

Habeş Beğlerbeğisi Ali dâme ikbâlühûya hüküm ki;

Südde-i sa‘âdetime mektûb gönderüp Vilâyet-i Habeş Mekke-i mükerreme şerrefeha’llâhü te‘âlâya üç günlük mesâfe olup hacc-ı şerîf itmek mûrad itdüğünde muhâfazayı vilâyet için kethudâsı ve yarar adamların alıkoyup sen hacc-ı murûru edâ itmek bâbında emr-i hümayûnum recâ eyledüğün ecilden buyurdum ki, [boş] vüsûl buldukda arz eyledüğün üzre sen hacc-ı şerîfe müteveccih olduğunda kethudâsı ve yarar adamların hıfz u hırsat-i memleket için alı koyup ve vilâyeti eşkiâyâyı urbândan ve gayriden gereği gibi hıfz u hırsat ittürüp el-iyâzü billâhi te‘âlâ Beğlerbeğiliğinde a’dâ tarafından bir mahale zarar u gezend iriştirmekden ziyâde hazer idesin.

217.{M.72/316/621}

Mısır Beğlerbeğisi ve defterdarına hüküm ki;

Hâlâ Habeş Beğlerbeğisi iş bu sene isneyn ve elf Recebin ikinci gününden Emîrû’l-ümerâ’i’l-kirâm Ali dâme ikbâlühûya Hüdâvirdi Paşa'ya virildüğü üzre on iki kere iki yüz bin akçe salyane ile inâyet olmağın. Buyurdum ki, [boş] vüsûl buldukda müşârn ileyhin on iki kere yüz bin akçe salyaneyesini mühürlü temessük ile teslîm idüp avk ve te‘hir itdürmeyesin.

218.{M.73/477/1052}

Mısır Beğlerbeğisine hâlâ Vilâyet-i Yemen ve Habeş Beğlerbeğleri olanların kadîmden Mısır hazînesinden virgülleri olup lâkin sen henüz Mısır'a varup ve müşârun ileyh Mısır hazinesinde küllî muzâyekası olmağın mümkün olduğu üzre virmek fermânım olmuştur. buyurdum ki, [boş] vardukda müşârun ileyhimâya virülü gelen virgülerin mümkün olduğu üzre virüp hazîneye muzâyeka olur husûslarda ihtiyât eylesin.

Hüsrev.

219.{M.74/127/407}

Yevmü'l-cum'a fî S sene hamse ve elf.

Habeş Beğlerbeğisine hükü ki;

Hâlâ sen vilâyet-i mezbûrenin hıfz u hırâsetinde ve ra'âyâ vü berâyânın zab u siyânetinde bez-i makdûr ve sa'y nâ-mahsûr idüp müstehak-ı inâyet-i şehri-yâr âtifet nâ-cidârı olduğun ecilden uğur-ı hümayûnumda vücûda gelen hidmetin mukabelesinde ... mezîd-i avâtif-i alîyye-i şehâne ve mizîyet-i avârif-i seniyye-i pâdîşahânam zuhûra getirüp halfî fâhiremden bir sevûb [boş] ta'yîn olunmuştur. Buyurdum ki, [boş] vüsûl buldukda inâyet olunan hil'at ve kisve-i ... envâ-ı ta'zim ü ikrâm ve esnâf-ı tevkîr ü ihtirâm birle giyüp ve kuşatup dahı cibiletinde merkûz olan şecâ'at ve şehâmetin müktezâsınca kemâ-kân vilâyet-i mezbûrenin hıfz u hırâsetinde dakîkâ fevt itmeyüp ra'âyâ vü berâyânın zab u siyânetinde mecidd ü sâ'î olasın.

220.{M.75/312/652}

Yevmü'l-hamîs fî 25 Cemâziye'l-âhir sene 1013.

Mısır muhâfazasında olan Vezîr Mehmed Pâşâ'ya hüküm ki:

Hâlâ Habeş beylerbeyisi olan Emîrû'l-ümerâ'i'l-kirâm Mehemmed dâme ikbâlühû adam gönderüp eyâlet-i mezbûre Âsitâne-i sa'âdetden kendüye tevcîh olunup tevcîh itmek haddinde iken sâbıkâ Mısır Beğlerbeğisi olan İbrahim Pâşâ fevt olmağla levâzımı

görûlmeyüp kalduğın i'lâm itmeğın olıgeldüğü üzre levâzımı görûlup irsâl olunmak

emrim olup buyurdum ki, [boş] vardukda emrim üzre mûmâ ileyhin mesâlih ve levâzımı ne ise tedârük idüp mu‘accelen Habeş’e irsâl eylesin. Avk ve te’hîr eylemeyesin, ve sen ki, müşârun ileyh Habeş Beğlerbeğisisin aslâ ve kat’a te’hîr itmeyüp mesâlihın görüldükden sonra ber vech-i müşâraat Habeş’e yetişmek üzre olasın ki, geç varmağla serhadden zarar u gezend irişdirmekden ziyâde hazer eylesin.

221.{M.76/60/145}

Yevmü's-sülâsâ 12 Cemâziye'l-evvel sene 1016.

Mısır Beğlerbeğisine hüküm ki,

Hâlâ Habeş Beğlerbeğisi olan Murtaza dâme ikbâlühû südde-i sa‘âdetime adam gönderüp bundan akdem Habeş Beğlerbeğilerine Süveys'den ba‘zı zehâyir ve mühimmât görüle gelmiştir. Hâlâ olıgeldüğü üzre kendünün ve adamlarının dahı levâzımâtı görülmek recâsına bildirmeğın olıgeldüğü üzre mûmâ ileyhin mühimmât ve levâzımâtı görülmek emrim olmuşduri Buyurdum ki, [boş] vardukda müşârun ileyhin ve adamlarının olıgeldüğü üzre Süveys'den levâzımâtı görilüp mu‘accelen Habeş'e irsâl ve îsâl eylesin.

222.{M.76/125/322}

Yevmü'l-Cum‘a 25 Zilhicce sene 1016

Yemen Beğlerbeğisine hüküm ki,

Mektûb gönderüp Habeş eyâletine mutasarıf iken eyâlet-i Yemen sana inâyetine olundukda mâh-ı Rebî‘ü’-âhirin evâhirinde Yemen muzâfâtından medîne-i Zebid'e vâsıl olduğun gibi adl ü dâdı pîş-i nihâd idüp hükkâm-ı sâlîfe zemânlarından berü zuhûr iden bedâyi‘ ve mehâyîfî ref‘ ve kulûb-i re‘âyâda olan tekâlîf-i şâkka-i muhâlîfî def‘ olunmağla her biri refâh-ı hâl ve ferâğ-ı bâl ile devâm-ı devletim ed‘iyyesine iştigâl üzre oldukları sâ‘ir bilâd ve emsârda şuyû‘ ve iştihâr buldukda kesret-i tekâlîf ve ta‘addîden celâ-i vatan ve terk-i mesken iden re‘âyâ vü berâyâ ve sâyir aceze ve fukarâ dahı “Hubbû’lvataan mine’l-îmân” merâsimin edâ idüp her biri vatan-ı me’lûf ve mekân-ı ma‘rûflarına avdet ve insirâf ve inân-ı azîmetlerin râh-ı girîzden inhirâf eyleyüp kemâ fi’l-evvel zirâ‘at ve imârete mübâşeret ve ber-karâr-ı sâbık memleketi ihyâ ve âbâdân itmeğe mübâderet üzre olup husûsan irâdet-i hüdâ-yı

müte‘âl ile nice sâlden berü Timhâme sevâhilinde bârân vâkı‘ olmamağla mezârî‘ ve arâzî killet-i emtârdan yanup kaht u galâdan Müslümanların ahvâli diğerg-ûn olmuş iken sen ol cânibe varduğun gibi Cenâb-ı hudâ-yı dâreyn hızâne-i gaybden bî-hadd ü pâyân rûy-i zemîne bârân erzânî buyurup eyyâm-ı adâlet-encâmımda adl ü dâda cidd ü ictihâdın ve yümni-i himmet-i hemtâ-yı hüsrevâremle memleket ve vilâyetin hüsn-i intizâmına mesâ‘î-i cemîle ve hidemât-ı celîleye sâ‘î olduğun her birinin ma‘lûm ve meşhûdî olmağla isyân üzre olanlar dahı hulûs-ı fu‘âdla atebe-i ulyâma arz-ı inkiyâd üzre oldukdan ve fîmâ-ba‘d dahı uğur-ı hümâyûnumda var kuvveti bâzû-yı himmete götürüp ol diyâr-ı celîlü’l-i i‘tibârın hıfz u hirâseti ve isyân ve mütemerridînin def‘-i mazarratı ve kul ve hazînenin zabt u himâyeti bâbında sa‘y ü ihtimâm üzre olduğun bildirüp dahı ol bâbda her ne ki, arz ve i‘lâm eylemiş isen mufasssalan pâye-i serîr-i a‘lâma arz olunup cümlesine ilm-i hümâyûnum mûhîr olmuşdur. Yüzün ağ olup ni‘am-i celîlem sana helâl olsun. Ber-hdâr olasın. Senden dahı me‘mûl olan bunun emsâli âsâr-ı sadâkat ve hizmet ki, vücûda getürmüşsin. Buyurdum ki, [boş] vüsûl buldukda te‘hîr itmeyüp min-ba‘d dahı vilâyet-i mezbûrenin hıfz u hirâseti ve kul tâ‘ifesinin zabt ve siyâneti ve isyân ve tuğyân üzre olanların def‘-i mazarratlarında ve mâlımın tevfir ve teksîri ve bi’l-cümle memleketin hüsn-i intizâmı husûsunda ale‘d-devâm takayyüd u ihtimâm idüp eyyâm-ı adâlet-encâmımda ol diyârlar ma‘mûr ve âbâdân olup re‘âyâ vü berâyâ refâh-ı hâl ve ferâğ-ı bâl ile devâm-ı ömr ü Devlet ve kıyâm-ı izz ü haşmetim ed‘iyyesine istiglâl üzre olmaları bâbında sa‘y-i cemîl eyleyesin. İn-şaallâhü te‘âlâ hizmetin müdevver ve sa‘yin meşkûr olup envâ‘-ı inâyât-ı aliyye-i hüsrevânemle me‘mûlün ile behre-mend olman mukarrerdir. Gerekdir ki, mukayyed olup emr-i şerîfimin edâsında sa‘y-i cemîl eyleyesin.

Bâ-telhîs.

223.{M.81/99/219}

Yevmü's-sebt fî gurre-i Şevvelî'l-mükerrem sene 24.

Sâbıkâ Habeş Beğlerbeğisi olup ber-vech-i arpalık İbrim Sancağına mutasarrıf olan Hızır Paşa'ya hüküm ki,

Bundan akdem livâ-i mezbûrda olan sültevat ve sâ'ir eşkıyânın ba‘zısı ele getirülüp mazarratları def‘ olunmuş iken ba‘zıları firâr ve perâkende ve perîşân olmağla vilâyet

emn ü emân üzre iken sen sefere me'mûr olmağla ba'zı yerlerde sûhtevât ve sekbân eşkıyâsı zuhûr itmekle re'âyâ vü berâyânın emvâl ve erzâkın gâret ve gasb ve ta'addîden hâlî olmadıklarından mâ'adâ eziyet ve ta'addî eylediklerin müsellemin i'lâm eylemeğın vüsûl buldukda bu bâbda onat [vechile] mukayyed olup livâ-i mezbûrda anın gibi suhtevât ve sekbân eşkıyâsından zuhûr idüp re'âyâ vü berâyâyâ zulm ve ta'addîleri olursa bi-eyyi vechin kân ele götürüp bir def'a şer'le görölüp fasl olunup on beş yıl mürûr itmeyen da'vâları hak üzre teftîş ve tefahhus idüp meclis-i şer'a ihzâr idüp gaybet idenlerini şer'le buldurup lâzım olan kefilleri buldurup göresin ashâb-ı hukûka şer'le müteveccih? olan hakları ashâbına alıvirildikten sonra ve ehl-i fesâddan muhtâc-ı arz olanların muhkem haps idüp arz idesin değiller ise şer'le haklarında lâzım geleni icrâ idüp şer'-i şerîfe muhâlif kimesneye iş itdirmeyesin. Ammâ adam-i teftîş? ve da'vâ? bu bahâne ile vilâyet? üzerinde varup dahı bî-vech re'âyâ vü berâyâ ve sâ'ir ahâlî-i vilâyete ve kendü hâllerinde olanlara hilâf-ı şer' zulm ve ta'addîden ve ahz ve celb ve sâ'ir sebep ile ehl-i fesâda ruhsat ve himâyetden ihtirâz eyleyesin.

Bâ-hattı hazret-i efendi.

224.{M.105/131/524}

Habeş Vâlîsi olup Cidde-i ma'mûre sancağı ilhâkı ile Mekke-i mükerreme şeyhü'l-haremi olan Vezîr Mehmed Paşa'ya hüküm ki,

Sene-i sâbıkâda huccâc-ı zevi'l-ibtihâcın ve ahâlî-i Mekke-i mükerreme ve Cidde-i ma'mûre ahâlîsinin tanzîm ve tensîk-i ahvâlleri husûsunda ve sâ'ir ol canibe müteferri' ve müterettib olan umûrda küllî hizmetde bulunup ba'de'l-yevm dahı senden nice me'âsir-i pesendîde me'mûl ve melhûz-ı hümâyûnum olmağla, İmdi sen ki, vezîr-i müşârun ileyhsin, Cenâb-ı emâret-me'âb-ı eyâlet-nisâb-ı sa'âdet-iktisâb Mekke-i mükerreme şerîfi Şerîf Abdullâh bin Hâşim dâme sa'yuhû ile Haremeyn-i Muhteremeyn zâdallâhû te'âlâ şerefen ve ta'zîmânın ve sâ'ir aktâr-ı Hicâziye'nin zabt u rabt ve ahâlîsi hıfz u hırâset ve ol mehbit-i envâr olan makâmât-ı mükremînin ta'zîm-i şe'âyiri ve mücâvirîn ve müsâfirîn ve huccâc u züvvâr ve mütereddîdîn ve tüccârın terfîh-i ahvâlleri hüsn-i tedbîr ve kemâl-i ihtimâm ile birbirinize mu'dadat ve mu'âvenet ve ale'l-husûs huccâc-ı müslimîni istikbâl ve müşâhede şerîf-i müşârun

ileyhe murâfakat ve muvâfakat ve kemâl-i ittihâd u ittifâkla bezl-i cell-i himmet ve eîr-i sâbık Şerîf Sa'd ile oğlu Mu'îd'i hüsn-i tedbîr ve idrâk ile ele götürüp Şâm Vâlîsi ve Mîrû'l-hccı düstûr-ı mûkerrem müşîr-i müfahham nizâmü'l-âlem vezîrim [boş] Paşa edâmallâhû te'âlâ iclâlühûya teslîm ve taraf-ı Devlet-i aliyyem'e irsâl ve anların bir vakıtle ihtimâl-i mekr ve fitnelerinden ol arâzî-i teberrükeyi masûnû's-sâha eylemeğe takayyüd-i tâm eyleyüp me'mûr olduğun hidemât-ı celîlede mesâ'î-i meşkûre vücûda getürmekde bezl-i mechûd eylemen bâbında fermân-ı âlî-şânım sâdır olmuştur buyurdum ki.

Fî evâhir-i C sene 106.

225.{M.105/143/553}

Cidde-i ma'mûre sancağı inzimâmıyla Habeş Vâlîsi olup Mekke-i mûkerreme'de şeyhü'l-harem olan Vezîr Mehmed Paşay'a hüküm ki,

Düstûr-ı mûkerrem müşîr-i müfahham nizâmü'l-âlem Mısır Vâlîsi vezîrim Ali Paşa edâmallâhû te'âlâ iclâlühû mektûb gönderüp merhûm ve mağfûrûn-leh ammim cennet-mekânım Sultân Ahmed Hân tâbe serâhu zemân-ı sa'âdet-iktirânlarında huccâc u züvvâr ve mücâvirîn ve tüccâra hilâf-ı şer'-i şerîf vaz' ve hareketi zâhir oldu deyü Emâret-i Mekke'den azl olunan Şerîf Sa'd şehri Rebî'ü'l-âhirin yedinci günü Hicâz-ı Yemen nâm mahalden cem'-i kesîre ile gelüp tagallûben makâm-ı imâmeyni zabt eyledüğünü bildirmiş kendünün ve Medîne-i münevvere tarafından bu husûs-ı müştemil kendüye gelen mektûblar manzûr ve ma'lûm-ı hümâyûnum olmuştur. Sen ki, vezîr-i müşârun ileyhîsin, merhûm-ı mağfîret-penâh zemânında bu ihtilâl ve ihtilâfın ibtidâ tulû' ve zuhûru yine senin sû'-i dıl'ın iken yine senin bu mertebe kabâhatine bakılmadı senden vücûh ile hizmet me'mûliyle avâtıf-ı aliyye-i hüsvânîden sana Habeş gibi bir eyâlet tevcîh ve Cidde inzimâmıyla şeyhü'l-haremlîk ihsân ve bundan sonra rütbe-i vezâret dahı inâyet olunup bu zemandan berü ihsânın yokdur. İhsân-ı dizesi ve müstağrak-ı ni'am-ı celîlesi olmağla eşrefü'l-büldân ve dârü'l-îmân olan Haremeyn-i muhteremeyn azzamehümâllâhû te'âlâ ilâ yevmi'l-haşri ve'l-mîzânın salâh ve istikâmet-i ahvâli ve huccâc ve züvvârın terfîh-i ahvâlleri üzerine farz mesâbesinde lâzım ve mütehattim iken kemâl mertebe müsâmaha ve adam-i takayyüd ve ihtimâmından nâşî tekrâr böyle bir gâ'ile hudûsuna müsâ'ade gösteresin ne dimekdir. Sen Mekke-i mûkerreme'de oturur iken huccâc u züvvâr

Beytü'l-Harâm'ın tefarrak ve teşettüt-i ahvâllerine bâ'is olur bunun gibi emr-i kabîhin hudûsu ne olmaz işdir. Bâ-husûs i'lâ-i kelime-i dîn ve îfâ-i sünnet-i seniyye-i fahrü'l-mürselîn için işbu sene-i mübârekenin evvel bahârında mütevekkilen alallâh Engürüs keferesi üzerine bi'z-zât Cenâb-ı hilâfet-me'âbım Devlet ve ikbâl ve sa'âdet ve iclâl ile teveccüh ve azîmet-i hümâyûnum mukarrer ve muhakkak olup bu vâkı'anın hudûsu sebab-i azl ve cihâdda tab'-ı hümâyûnumun tekessür ve tevezzu'una bâ'is olmak lâıkmıdır "ve men dehalehu kâne âminen" fehvâ-yı sa'âdet ve iclâl ile teveccüh ve azîmet-i hümâyûnum mukarrer ve muhakkak olup avn-i hakkile zemân-ı saltanat ve hengâm-ı hilâfetimde ol mevâtın-ı mukaddesenin himâyet ve siyâneti ve ahâlî ve tüccârın terfîh-i ahvâlleri iktizâ-yı murâd-ı hümâyûnum olmağın sen ki, vezîr-i müşârun ileyhsin, bu emrin husûlu senin zimmet-i ihtimâmına tefvîz ve havâle olunmuştur. Ve her ne hâl ise karîn-i hüsn-i hitâm olmasın senden matlûbdur. İmdi fermân-ı vâcibü'l-imtisâlim varduğu gibi gözünü açup adam-i takayyüdün sebebi ile hâdis olan bu gâ'ilenin def'ine bir tedârük görüp Şerîf Sa'd'ı bast-ı mukaddemât-ı inzâr ile mi olur yahûd Mekke-i mükerreme'den kat'-ı alâka itdirölüp [boş] nâm mahalle göndermekle mi def' olunur, yohsa pend ve nush ve ahd u peymân ile taraf-ı Devlet-i aliyyeme göndermekle mi mümkündür. Hâsılı eğer pîşkâr sana gerek ise ne hâl ider isen idüp ibdâ' ve ikâ' eyledüğün bu kabîl fitne vü fesâdı bir gün evvel teskîn ve huccâc ü züvvâr ve ahâlîsinin ahvâllerin terfîh ve umûrların tanzîm ve tensîk idüp inşâallâhû te'âlâ sebîl-i cihâda hareket-i hümâyûnumdan mukaddemce def'i haberini der-i Devlet-medârıma göndermekle kazâ-i mâfât eylemeği bin cân ile cidd ü ikdâm eyleyesin. Yohsa sen bilirsin bu hidmetde dahı taksîr idecek olursan bir vechile afv olunmayup tahsîl-i âteşbâr-ı hüsvâneme mazhar olman mukarrer ve muhakkaktır. Ana göre encâm-kârın mülâhaza idüp bir gün evvel ber-taraf eylemeğe mübâderet ve müsâra'at eylemen bâbında hatt-ı hümâyûn-ı şevket-makrûnum mücebince fermân-ı âlî-şânım sâdır olmuştur.

Fî evâsıt-ı R 106.

226.{M.110/239/1091}

Sâbıkâ Habeş Beğlerbeğisi olan Arslan Paşa 'ya hüküm ki,
 Emîr-i Mekke-i mükerreme Şerîf Sa'd dâme sa'duhûya urbân sürresi tekmîli için
 Bender-i Cidde İskelesi mâlından on beş bin guruş havâle olunup bâkî kalan beş bin
 guruşun dahı tedârükü mühim ve muktezî olmağla sen ki, Mîr-i mîrân-ı mûmâ
 ileyhsin, yüz sekiz senesinde Habeş eyâletinden ziyâde mahsûl hâsıl olup küllî irâdın
 olmağla ancak bu sene zikr olunan urbân sürresi tekmîli için beş bin guruşu dahı
 müşârun ileyhe îsâl ve teslîm ve teslîmini temessük idüp der-i Devlet-medâra irsâl
 eylesin. Kusûr sürre-i mezbûre vakt ü zemânıyla mahalline vüsûle muhtâc olup bir
 vechile te'hîr ve tevkîf kabûl itmemekle zinhâr ve zinhâr özr ve bahâne ile te'hîr ve
 tevakkuf itmeyüp emr-i şerîfim vâsıl olduğı gibi kusûr kalan beş bin guruşu dahı sen
 bir gün evvel müşârun ileyhe irsâl ve îsâl ve temessük alup der-i Devlet-medârıma
 i'lâma ve ihtimâm eylemen bâbında fermân-ı âlî-şânım sâdır olmuştur buyurdum ki.
 Fî evâ'il-i R sene 109.

227.{M.110/535/2483}

Habeş Beğlerbeğisinin Mehemed dâme ikbâlühûya hüküm ki,
 Emîr-i Mekke-i mükerreme Şerîf Sa'd dâme sa'duhû mektûb gönderüp kal'a-i
 bender-i Sevakın harâb ve mûnderis olup ma'âzallâh bir taraftan düşmen zuhûr ider
 ise derûnunda tahassun ile tevakkuf mümkün olmayup ve topların dahı her biri bir
 yerde zâyî ve telef olmasın muhtemel olmağın ta'mîri muktezi olduğı Habeş'de
 vâkı vilâyet-i Sinnâr hâkimi mektûbuyla i'lâm eyledüğün arz itmeğın sen ki, Mîr-i
 mîrân-ı mûmâ ileyhsin, kal'a-i merkûme ma'rifetinle keşf olunup ta'mîre muhtâc
 olan yerleri ne mikdâr şey ile olur tahsîl-i vukûf ve sıhhatı üzre arz ve i'lâm
 eylesin deyü yazılmışdır.
 Fî evâhir-i C sene 110.

228.{M.110/537/2492}

Habeş Beğlerbeğisine hüküm ki,
 Mekke-i mükerreme şerîfî mektûb gönderüp sen ki, Mîr-i mîrân-ı mûmâ ileyhsin,
 eyâlet-i merkûmeden eslâfına â'id olan rûsûm-ı mu'tâdeye kanâ'at itmeyüp ziyâde
 celb mesleğine sâlik ve vilâyet-i Sinnâr'dan kâfileler ile Sevakın'e gelen tüccârdan

hilâf-ı mu'tâd ve mugâyir-i kânûn-ı kadîm mâlların alup zulm ve ta'addî ve memleket-i merkûme tüccâr ve sükkânının acz ve ıztırârlarına bâ'is olduğun vilâyet-i Sinnâr hâkimi mektûbuyla i'lâm eyledüğün arz itmeğin mu'tâd-ı kadîme mugâyir zulm ve ta'addî olunmamak üzre yazılmışdır.

Fî evâhir-i C sene 110.

229.{M.111/562/1964}

Habeş Beğlerbeğisi Mehemmed dâme ikbâlühûya hüküm ki,
Memâlik-i mahrûsamde zâmile bend-i azîmet olan sevdâ-gerân ve tüccârın kemâl-i emniyyet ve selâmet ve mezîd-i itmi'nân ve refâhîyyet ile zehâb ve iyâbları levâzım-ı zimmet-i cihân-bânîden olmağla cennet-mekân firdevs-âşiyân cedd-i emcedim Sultân Selim Han aleyhi'r-rahmeti ve'l-gufrân hazretlerinin zemân-ı sa'âdet-iktirânlarından berü vilâyet-i Sinnârü's-sudan'dan ticâret tarîkiyle kutr Hicaz'a gitmek üzre şedd-i rahl iden sevdâ-gerân ve tüccâr? getürdükleri üsârânın her bir neferinden birer altun ve devenin her bir mehârından birer esedî gurusş alınur iken sen ki, Mîr-i mîrân-ı mûmâ ileyhsin, vilâyet-i merkûmeden celata? ta'bîr olunur kâfile-i tüccârı Sevakin'e geldüklerinde rûsûm-ı mu'tâdeyi aldığından mâ'adâ kâ'ide-i kadîme ve hâliye-i müsted'iyeye muhâlif kâfile-i merkûme tüccarının getürdükleri sağîr ve kebîr esîrlerinin beher neferindren beşer altun ve devenin beher mehârından üçer altun alup ziyâde zulm ve ta'addî ve memleket-i merkûme tüccarının acz ve ıztırârlarına bâ'is olduğun vilâyet-i Sinnârü's-sudan hâkimi mektubuyla i'lâm itmekle sevdâ-gerân ve ticâret vechile zulm ve ta'addî olunduğuna kat'â rızâ-yı hümayûnum olmayup ecdâd-ı izâm enârallâhû te'âlâ berâhînehüm zemân-ı sa'âdetlerinden berü mer'î ve muhterem olan kâ'ide-i kadîme ve hâliye-i müstedîme alâ mâkân mukarrer tutulması aksâ-yı murâd-ı hümayûnum olmağla emr-i şerîfim vüsulünde vilâyet-i merkûmeden Kutr-ı Hicaz'a şedd-i rahl iden gerek kâfile-i merkûme tüccârı ve gerek sâ'irleridir getürdükleri cimâl ve devâbb ve üsârâ ve emti'a-i sâ'ireden kâ'ide-i kadîme ve hâliye-i müstedîmeden ziyâde rûsûm mutâleblesiyle bir ferdi dahl ve rencide eylemeyüp iyâb ve zehâblarından her vechile himâyet ü siyânet eylemen bâbında hatt-ı hümayûn-ı şevket-makrûnumla fermân-ı âlî-şânım sâdır olmuşdur buyurdum ki.

Fî evâsıt-ı Z sene 112.

230.{M.111/562/1965}

Bundan sonra kânûn-ı kadîme ve hâliye-i müstedîmeden ziyâde rûsûm mütâlebesiyle tüccâra zulm ve ta'addîden be-gâyet tevakkî eylesin. Şöyle ki fermân-ı şerîfime muhâlif ziyâde rûsûm alduğun mesmû'-ı hümayûnum olur ise bir vechile cevâba kâdir olamayup mes'ûl ve mu'âteb olursun, ana göre basîret ve intibâh üzre olasın. Şöyle bilesin ba'de'n-nazar bu hükm-i hümayûnımı tüccârın yedinde ibkâ idüp alâmet-i şerîfe i'timâd kılasın.

Fî evâsıt-ı Z sene 112.

Te'kîdinde,

231.{M.111/563/1967}

Mısır Vâlîsi Vezîr Mehemmed Paşa'ya hüküm ki,
Memâlik-i mahrûsamde zâmile-bend-i azîmet olan sevdâ-gerân ve tüccârın kemâl-i emniyet ve selâmet ve mezîd-i itmînân ve refâhîyet ile iyâb ve zehâbları ve himâyet ve siyânet olunarak makâsıd ve müvâlatlarına vüsûlleri levâzım-ı zimmet-i cihân-bânîden olmağla cennet-mekân firdevs-âşiyân cedd-i emcedim Sultân Selim Han aleyhi'r-rahmeti ve'l-gufrân hazretlerinin zemân-ı sa'âdet-iktirânlarından berü ümerâ-ı Mısır'dan olup yedi sekiz seneden mukaddem Mangalut Beği olan Ali Beğ ve Mehemmed Beğin müddet-i emaretlerine değin diyâr-ı Habeşden Kutr-ı Hicaz'a ve Mangalut üzerinden aktâr-ı celîletü'l-âsâr-ı Mısıriyye'den olan bikâ'a ve bilâd-ı memleket-i merkûme tüccârı getürdükleri üsârânın her bir neferinden birer altun ve devenin her bir mehârından birer esedî gurusu alınur iken hâlâ Minye ve Mangalut kâşifleri rûsûm-ı mu'tâdeyi aldıklarından mâ'adâ kâ'ide-i kadîme ve hâliye-i müstedîmeye muhâlif vilâyet-i Habeş'den celâye ta'bîr olunur kâfilenin Mısır-ı Kâhire'ye tereddüd iden tüccârının sağîr ve kebîr esîrlerinin ve her neferinden beşer altun ve devenin beher mehârından üçer altun alup ziyâde zulm ve ta'addî itmeleriyle memleket-i merkûme tüccârının acz ve ıztırârlarına bâ'is oldukları Habeş kurbünde vâkı' Sinnârü's-sudan hâkimi mektûbuyla i'lâm itmekle sevdâ-gerân ve tüccâra bir vechile zulm ve ta'addî olunduğuna kat'â rızâ-yı hümayûnum olmayup ecdâd-ı izâm enârallâhû te'âlâ berâhînehüm zemân-ı sa'âdetlerinden berü mer'î ve muhterem olan kâ'ide-i kadîme ve hâliye-i müstedîme alâ mâkân mukarrer tutulması aksâ-yı murâd-ı

hümâyûnum olmağla sen ki, vezîr-i müşârun ileyhsin, emr-i şerîfim vüsûlünde diyâr-ı Habeş'den ol aktâra tereddüd iden gerek kâfile-i merkûme tüccârı ve gerek sâ'iridir getürdükleri cimâl ve devâbb ve üsârâ ve emti'a-i sâ'ireden kâ'ide-i kadîme ve hâliye-i müstedîmeden ziyâde rüsûm mütâlebesiyle bir ferde dahl ve rencide itdirmeyüp iyâb ve zehâblarında her vechile himâyet ve siyânet eylemen bâbında hatt-ı hümâyûn-ı şevket-makrûnum ile fermân-ı âlî-şânım sâdır olmuştur. Buyurdum ki, Diyâr-ı Habeş'den ol aktâra tereddüd iden gerek kâfile-i merkûme ve gerek sâ'iridir getürdükleri cimâl ve devâbb ve üsârâ ve emti'a-i sâ'ireden kâ'ide-i kadîme ve hâliye-i müstedîmeden ziyâde rüsûm mütâlebesiyle bir ferde dahl ve rencide itdirmeyüp iyâb ve zehâblarında her vechile himâyet ve siyânet eyleyüp ve ba'de'n-nazar bu hükm-i hümâyûnumun bir sûretini Mısır defterlerine kayd ve dâ'imâ mazmûn-ı münîfi ile amel olunmak üzere tenbîh ve te'kîd eyledikten sonra tüccârın yedlerinde ibkâ eylesin. Şöyle ki, bundan sonra kâ'ide-i kadîme ve hâliye-i müstedîmeden ziyâde nesneleri alınmak ihtimâli olur ise bir vechile cevâb vermeyüp mes'ûl ve mu'âteb olmaların mukarrer bilüp ana göre basîret ve intibâh üzere hareket eylemen için cümleyi habîr ve âgâh eylesin deyü yazılmışdır.

Fî evâsıt-ı Z sene 112.

232.{M.112/64/195}

Habeş eyâleti ilhâkıyla ber-vech-i arpalık Cidde-i ma'mûre sancağına mutasarrıf olup Mekke-i mükerrerme Şeyhü'l-Haremi olan Süleyman Paşa'ya hüküm ki, Akzâ kuzâtı'l-müslimîn Mekke-i mükerrerme kâdîsı Mevlânâ Halil zîde fezâ'ilühû dergâh-ı mu'âllama arz-ı hâl gönderüp eşref-i bilâd ve merci'-i ibâd-ı hidâyet-nihâd olan Mekke-i mükerrerme şerrefehallâhü te'âlâ ilâ yevmi't-tenâdın hadame-i şeref-iktisâb ve medîne-i meymenet-istishâbın tertîb-i esbâb-ı ma'âşî ve tetmîm-i vücûh-ı intî'âşları bâ-husûs ol makâm-ı ulyâda icrâ-yı şerî'at-i garrâ iden kuzât-ı sûtûde-sıfâtın takdîr-i mühimmât ve ta'yîn-i cihâtları lâzıme-i himmet-i cihân-bânîden olmağın huld-âşiyân mağfîret-nişân cedd-i emcedim Sultân Selim Han erkadahüllâhü te'âlâ fî gurefi'l-cinân hazretleri Mekke-i mükerrerme kâdîlarının cihât-ı ma'îşetleri için Cidde-i ma'mûre gümrüğü mahsûlünden beş bin sikke-i hasene takdîr ve ta'yîn itmişler iken bir kaç seneden berü Cidde Sancağı mutasarrıfları gâh te'hîr ve terâhî ve gâh kırk pâreyi bir altın hisâbiyle vazîfe-i mukarrerelerin noksân

teklîf idüp kuzâtın irti'âş-ı emr-i ma'âşlarına sebep oldukların i'lâm ve bu bâbda istid'â-yı inâyet itmekle tarafından virilüp Başmuhâsebe'ye kayd olunan defterlerden Cidde gümrüğü mahsûlünden Mekke-i mükerreme kâdîlarına senede on bir bin iki yüz elli guruş ta'yîn olunduğu mastûr ve mukayyed bulunup meblağ-ı merkûm temâm beş bin sikke-i hasene itmekle İmdi sen ki Mîr-i mîrân-ı mûmâ ileyhsin, Mekke-i mükerreme kâdîlarının nafaka ve beytûtetleriyçün Cidde ma'mûre gümrüğü mahsûlünden ta'yîn olunan vazîfe-i mukarrerelerin kırk pâreyi bir altun hisâbiyle noksân teklîf ve te'hîr ve terâhî itmeyüp ta'yîn olunan beş bin sikke-i haseneyi bi't-temâm vaktı ile edâ ve teslîm eyleyüp müzâyakalarına bâdî olmakdan ziyâde tevakkîve işbu emr-i şerîfimi sicillâta sebt itdirüp dâ'imâ kazkûn-ı münîfini tenfîz ve icrâ eylemen bâbında fermân-ı âlî-şânım sâdır olmuştur.

Fî evâhir-i C sene 113.

233.{M.112/64/196}

Medîne-i münevvere Kâdîsı Şeyhi Muhammed içün dokuz bin guruş ta'yîn olunduğu mastûr ve mukayyed bulunmağla dört bin sikke-i hasene virilmek üzre.

Fî evâhir-i C sene 113.

Bir sûret dahı.

234.{M.112/203/611}

Mısır Vâlîsine hüküm ki,

Eşref-i bilâd ve me'vâ-yı ibâd-ı hidâyet-nihâd olan Mekke-i mükerreme ve Medîne-i münevvere şerrefehallâhü te'âlâ şerefen ve ta'zîmen su yollarının ta'mîriyçün eyâlet-i Habeş ilhâk ve Rumili Beğlerbeğliği pâyesiyle Cidde Sancağına mutasarrıf olup Mekke-i mükerreme şeyhü'l-haremi olan Süleyman Paşa dâmet ma'âliyeye Cidde'den irsâl itmek üzre bu tarafda ber-vech-i karz mîrîden virilen otuz kîseden sen ki, vezîr-i müşârun ileyhsin, sen dahı yetmiş kîse-i Rûmî karz virdiğin hazîne-i Mısırın bin yüz on iki irsâliye defterinde mukayyed olup ve zikr olunan akçeler enderûn-ı hümâyûnum hazinesine teslîm olunmak üzre hatt-ı hümâyûn-ı şevket-makrûnum şeref-yâfte-i sudûr olmağla inşaallahü te'âlâ meblağ-ı merkûm geldikde mahsûb olunur. İmdi emr-i şerîfim vardığı sâ'at vech-i meşrûh üzre Mekke-i mükerreme su yollarının ta'mîriyçün eğer bu tarafda ber-vech-i karz mîrîden virilen

otuz kîse eğer hazîne-i Mısır'dan senin virdüğün yetmiş kîse-i Rûmî ki, min-haysü'l-mecmû' yüz kîse akçe ider kemâ yenbagî takayyüd ve ihtimâm ile Mîr-i mîrân-ı mûmâ ileyhden taleb ve tahsîl ve bir gün evvel ve bir sâ'at mukaddem enderûn-ı hümâyûnum hazînesine irsâl ve teslîm itdürmekde ikdâm-ı tâm eylemen bâbında hatt-ı hümâyûn-ı şevket-makrûnumla fermân-ı âlî-şânım sâdır olmuştur.

Fî evâhir-i Za sene 113.

235.{M.112/389/1392}

Habeş eyâleti ilhâkıyla ber-vech-i arpalık Cidde-i ma'mûre sancağına mutasarrıf olup Mekke-i mûkerreme Şeyhü'l-Haremi olan Süleyman Paşa'ya hüküm ki, Mekke-i mûkerreme kâdîsı Mevlânâ Ali zîdet fezâ'ilühû dergâh-ı mu'allâma arz-ı hâl gönderüp eşref-i bilâd ve merci'-i ibâd-ı hidâyet-nihâd olan Mekke-i mûkerreme şerrefehallâhü te'âlâ ilâ yevmi't-tenâdın hadreme-i şeref-iktisâb ve medîne-i meymenet-istishâbın tertîb-i esbâb-ı ma'âş ve tetmîm-i vücûh-ı işti'âşları husûsu ol makâm-ı ulyâda icrâ-yı şerî'at-ı garrâ iden kuzât-ı sûtûde-sıfâtın takdîr-i mühimmât ve ta'yîn-i cihâtları lâzıme-i himmet-i cihâ-bânîden olmağın huld-âşiyân-ı mağfîret-nişân cedd-i emcedim Sultân Selim Han erkadehullâhü te'âlâ fî garkî'l-cinân hazretlerinin Mekke-i mûkerreme kâdîlarının cihet-i ma'îşetleriyçün Cidde-i ma'mûre gümrüğü mahsûlünden takdîr ve ta'yîn eyledikleri beş bin sikke-i hasene eslâfına virildüğü üzre kendüye dahî edâ ve teslîm olunmak bâbında istid'â-yı inâyet itmekle bundan akdem tarafından virilüp Başmuhâsebe'ye kayd olunan defterlerde Cidde gümrüğü mahsûlünden Mekke-i mûkerreme kâdîlarına senede on bir bin iki yüz elli guruş ta'yîn olunduğu mastûr ve mukayyed bulunup meblağ-ı merkûm temâm beş bin sikke-i hasene itmekle, İmdi sen ki, Mîr-i mîrân-ı mûmâ ileyhsin, Mekke-i mûkerreme kâdîlarının nafaka ve beytûtetleriyçün Cidde-i ma'mûre gümrüğü mahsûlünden ta'yîn olunan beş bin sikke-i haseneyi bi't-temâm vakti ile edâ ve teslîm eyleyüp müzâyakalarına bâdî olmakdan ziyâde tevakkî eylemen bâbında fermân-ı âlî-şânım sâdır olmuştur buyurdum ki.

Fî evâsıt-ı C sene 114.

236.{M.112/389/1393}

Bir sûreti Medîne-i münevvere kâdîsı olan Mevlânâ Seyyid Süleyman zîdet fezâ'ilühû için dokuz bin gurus ta'yîn olunduğu mastûr ve mukayyed bulunmağla dört bin sikke-i hasene virilmek üzere yazılmışdır.

Fî evâsıt-ı C sene 114.

237.{M.112/400/1431}

Habeş eyâleti ilhâkıyla ber-vech-i arpalık Cidde Sancağına mutasarrıf olup Mekke-i mükerreme Şeyhü'l-Haremi olan Süleyman Paşa'ya hüküm ki,

Medîne-i münevvere nevverehallâhü te'âlâ ilâ yevmi'l-âhirede imâm ve hatîb olan sulahâdan Ahmed Gürânî zîde salâhahu arz-ı hâl idüp Cidde gümrüğü mahsûlünden almak üzere Dîvân-ı Mısır tezkiresi mücebince mutasarrıf olup Cidde defterinde mastûr olan yüz yigirmi akçe vazîfesinden güzeşte kalan temâmiyle ve fî-mâ-ba'd müstahak olduğu vazîfesi mâh be-mâh virilüp cevır ü eziyet olunmamak bâbında hükm-i hümayûnum ricâ itmeğin vech-i meşrûh üzere amel olunmak için yazılmışdır. Fî evâ'il-i B sene 114.

238.{M.112/400/1432}

Habeş eyâleti ilhâkıyla ve Rumili Beğlerbeğiliği pâyesiyle ber-vech-i arpalık Cidde Sancağına mutasarrıf olup Mekke-i mükerreme Şeyhü'l-Haremi olan Süleyman Paşa'ya hüküm ki,

Sâbıkâ Mekke-i mükerreme emîri olan Şerîf Sa'd ibn Şerîf Zeyd dâme sa'duhû mütekeffil-i emânet-i emâret oldukların zemândan berü hidmet-i emâretde bezl-i vüs' u kudret idüp hâlâ bülûğ-ı sinn-i şeyhûhetde ve za'îf kul iktizâsıyla işgâl-i emâretten isti'fâ itmeleriyle Emâret-i Mekke-i mükerreme ve hükûmet-i Mekke-i mu'azzama eşrâf-ı izâmın ekrem ve emcedi olan necl-i necîbleri Şerîf Said dâme sa'duhûya tevcîh ve ta'yîn olunup kendülerin cihet-i me'ûnetleri levâzım-ı avâtıf-ı mülûkânemden olmağla bundan akdem sürre tekmîli için Cidde mutasarrıfları keşûfiye ve evâ'id mukâbelesinde kendi avâyidlerinden virmek üzere ta'yîn olunan yigirmi bin gurus müşârun ileyhe cihet-i me'ûnetleriyçün ma'lûm ta'yîn olunmağın. İmdi sen ki, Mîr-i mîrân-ı mûmâ ileyhsin, vech-i meşrûh üzere sürre tekmîli için

virilecek yigirmi bin guruşu sene be-sene müşârun ileyhe teslîm ve teslîmine temessük alup der-i Devlet-medârıma i‘lâm eylesin deyü yazılmışdır.

Fî evâ’il-i B sene 114.

239.{M.112/401/1438}

Fermân-ı vâcibü’l-ımtisâlim mücebince amel olunup hilâfından bi’l-küllîye ihtirâz eylesin. Fermân-ı hümayûnuma mugâyir hareket idersen vebâli boynuna katl olunursun gözün aç deyü unvânına hatt-ı hümayûn-ı şevket-makrûn vârid olmuştur. Habeş eyâleti ilhâkıyla ber-vech-i arpalık Cidde Sancağına mutasarrıf olup Mekke-i mükerrerme Şeyhü’l-Haremi olan Süleyman Paşa'ya hüküm ki, Kadîmü’l-eyyâmdan eğer Habeş ve eğer Bender-i Cidde'ye ve ol kıyılara frenk sefineleri gelmeyüp ve Süveys Denizi ta‘bîr olunan deryâda mürûr ve ubûr idegelmiş değiller iken Habeş ve Cidde mutasarrıflarının tama‘-ı hâmları sebebiyle ahd-i karîbden berü zikr olunan kıyılara ve benderlere kadîme muhâlif frenk gemileri gelüp gitmekle nice mefâsidi müstetbi‘ olduğundan gayri Süveys Deryâsı dehlîz-i Haremeyn-i Muhteremeyn olmağla İmdi sen ki, Mîr-i mîrân-ı mûmâ ileyhsin, ba‘de’l-yevm Süveys Deryasına frenk gemileri tereddüd itmeyüp ve eğer Habeş ve eğer Bender-i Cidde ve ol havâfîlerde olan kıyılardan bir yere gelmemek üzre lâzîmü’t-tenbîh olan mahallere muhkem tenbîh ve te’kîd ve mürûrlarına kat‘â ruhsat göstermeyüp bu husûsa ziyâde takayyüd ve ihtimâm ve Cidde ve Habeş mahkemelerinde sicillâta sebt itdirüp dâ’imâ mazmûn-ı münîfi ile amel eylemen bâbında fermân-ı âlî-şânım sâdır olmuştur.

Fî evâ’il-i B sene 114.

240.{M.112/402/1443}

Habeş eyâleti ilhâkı ile ber-vech-i arpalık Cidde Sancağına mutasarrıf olup Mekke-i mükerrerme Şeyhü’l-Haremi olan Süleyman Paşa'ya hüküm ki, Cenâb-ı emâret-me’âb eyâlet-nisâb-ı sa‘âdet-intisâb-ı sa‘âdet-iktisâb emîr-i Mekke-i mükerrerme Şerif Sa‘d bin Şerîf Sa‘d dâme sa‘duhûnun cihet-i me’ûnetleriyçün peder-i sa‘îdü’l-hayrlarının zemân-ı emâretlerinde Bender-i Cidde'ye gelen aşûr sefâ’in-i Hindiye mahsûlünden senevî on kîse akçe ta‘yîn olunmuşıdi hâliyâ müşârun ileyhe Emâret-i Mekke-i mükerrerme tevcîh ve takyîd olunup ve vâlidleri müşârun

ileyhin etbâ'larından kıdvetü'l-emâcid ve'l-a'yân Cevher zîde mecduhû emekdâr ve mahall-i müstahak olmağla avâtıf-ı seniyye-i pâdişâhânemden ancak kendüsü hayâtda oldukça mutasarrıf olup muvazzaf ve mu'ayyen cihet olmayup ve ba'dehû âhara virilmemek üzere zikr olunan on kîse akçenin beş kîsesi mûmâ ileyhe ma'lûm ta'yîn olunmağla İmdi sen ki, Mîr-i mîrân-ı mûmâ ileyhsin, aşûr sefâyin-i Hindiye mahsûlünden vech-i meşrûh üzere mûmâ ileyhe ihsânım olan beş kîse akçeyı hayâtda oldukça sene be-sene edâ ve teslîm eylemen bâbında fermân-ı âlî-şânım sâdır olmuştur.

Fî evâ'il-i B sene 114.

241.{M.112/417/1510}

Habeş eyâleti ilhâkı ve Rumili Beğlerbeğiliği pâyesiyle Cidde-i ma'mûre Sancağına mutasarrıf olup Mekke-i mûkerreme Şeyhü'l-Haremi olan Süleyman Paşa'ya hüküm ki,

Cenâb-i siyâdet-me'âb-ı sa'âdet-iktisâb hâlâ Yemen imâmı olan Seyyid Mehmed dâme ulüvvuhû tarafından sefir olmak üzere fahrü'l-eşbâh Musa zîde kadruhu der-i Devlet-medârıma gelüp yine Yemen cânibine avdet itmekle mûmâ ileyh Mısır'a dâhil oldukda mühimmât-ı tarîki görüp Habeş tarafına irsâl eylemek üzere düstûr-ı mûkerrem müşîr-i müfahham nizâmü'l-âlem Mısır Vâlîsi vezîrim Mehmed Paşa edâmallâhü te'âlâ iclâluhûya emr-i şerîfim şeref-yâfte-i sudûr olmağla İmdi sen ki Mîr-i mîrân-ı mûmâ ileyhsin, in-şâallâhü te'âlâ mûmâ ileyh Habeş'e dâhil oldukda sen dahı mühimmât-ı tarîki ne ise görüp bir sefîneye vaz' ve emnen ve sâlimen Muka İskeleyi'ne irsâl eylemen için yazılmışdır.

Fî evâhir-i B sene 114.

242.{M.114./75/347}

Mısır Vâlîsi Vezîr Mehmed Paşa'ya hüküm ki,

Eşref-i bilâd ve me'vâ-yı ibâd-ı hidâyet-nihâd olan Mekke-i mûkerreme ve Medîne-i münevvere zâdehümallâhüt te'âlâ şerefen ve ta'zîmen suyollarının ta'mîri için Eîrû'l-ümerâ'i'l-kirâm Habeş eyâleti ilhâkı ve Rumili Beğlerbeğiliği pâyesiyle Cidde-i Sancağına mutasarrıf olup Mekke-i mûkerreme Şeyhü'l-Haremi olan Süleyman Paşa dâmet ma'âliye Cidde'den irsâl eylemen üzere Hazîne-i Âmirem'den

karz alduğı otuz kîse ve Mısır'ın bin yüz on iki senesi irsâliye hazînesinden yetmiş kîse ki cümlesi yüz kîse akçe enderûn-ı hümâyûnum hazînesine teslîm olunacak akçelerden olup tahsîl ve irsâliyçün mukaddemâ sana emr-i şerîfim dahı gönderilmişiken henüz irsâl ve teslîm-i hazîne olunmayup ve bundan mâ'adâ Mısır vâlîlerinin ref' olunan keşûfiyyesi mukâbelesinde urbân sürresiyçün Cidde mahsûlünden mu'ayyen olup mutasarrıfları tarafından beher sene virilügelen yigirmi bin gurus bin yüz on üç senesinde vaktiyle virilmedüğünden kendüden tahsîl ve teslîm-i hazîne olunmak üzre bi'l-iktizâ Trablusşam mukâta'âtı mâlından virilüp meblağ-ı mezbûru dahı göndermemekle bu vechile kendüden tahsîli lâzım gelen yüz kırk kîse akçenin bir gün mukaddem tahsîl ve irsâli içün kendüye dahı emr-i şerîfimle tenbîh-i hümâyûnum olup husûs-ı mezbûr içün [boş] mübâşir ta'yîn olunmağın sen ki vezîr-i müşârun ileyhsin, Mîr-i mîrân-ı mûmâ ileyhden tahsîli iktizâ iden yüz kırk kîse akçeyi temâmen tahsîl ve irsâl itdirmen içün Başmuhâsebe'den memhûr kâ'ime virilmekle vech-i meşrûh üzre amel eylemen bâbında fermân-ı âlî-şânım sâdır olmuşdur buyurdum ki.

Fî evâ'il-i Za sene 114.

243.{M.114./75/348}

Habeş eyâleti ilhâkı ve Rumili Beğlerbeğliği pâyesiyle Cidde Sancağına mutasarrıf olup Mekke-i mükerreme Şeyhü'l-Haremi olan Süleyman Paşa dâmet ma'âliyyeye hüküm ki.

Eşref-i bilâd ve me'vâ-yı ibâd-ı hidâyet-nihâd olan Mekke-i mükerreme ve Medîne-i münevvere zâdehümâllâhü te'âlâ şerefen ve ta'zîmen suyuollarının ta'mîri içün sen ki Mîr-i mîrân-ı mûmâ ileyhsin, Cidde'den irsâl eylemen üzre Hazîne-i Âmirem'den karz alduğın otuz kîse ve Mısır'ın bin yüz on iki senesi irsâliye hazînesinden yetmiş kîse ki cümlesi yüz kîse akçe enderûn-ı hümâyûnum hazînesine teslîm olunacak akçelerden olup tedârük ve irsâl eylemen içün mukaddemâ sana emr-i şerîfim dahı gönderilmişiken henüz irsâl ve teslîm-i hazîne eylemeyüp ve bundan mâ'adâ Mısır vâlîlerinin ref' olunan keşûfiyyesi mukâbelesinde urbân sürresiyçün Cidde mahsûlünden mu'ayyen olup mutasarrıfları tarafından beher sene virilügelen yigirmi bin gurus bin yüz on üç senesinde vakti ile virilmedüğünden senden tahsîl ve teslîm-i hazîne olunmak üzre bi'l-iktizâ Trablusşam mukâta'âtı mâlından virilüp meblağ-ı

mezbûru dahı göndermedüğün ecilden bu vechile senden tahsîli lâzım gelen yüz kırk kîse akçeyi bir gün mukaddem tedârük ve irsâl eylemen içün [boş] mübâşir ta'yîn olunmuşdur İmdi sen ki Mîr-i mîrân-ı mûmâ ileyhsin, senden tahsîli iktizâ iden yüz kırk kîse akçeyi bi't-temâm tedârük ve irsâl eylemen içün emr-i şerîfüm virilmek bâbında Başmuhâsebe'den memhûr kâ'ime virilmekle vech-i meşrûh üzre amel eylemen bâbında fermân-ı âlî-şânım sâdır olmuşdur buyurdum ki.

Fî evâ'il-i Za sene 114.

244.{M.114-1/72/391}

Habeş eyâleti ilhâkı ve Rumili Beğlerbeğiliği pâyesiyle ber-vech-i arpalık Cidde-i ma'mûre Sancağına mutasarrıf olup Şeyhü'l-Harem olan Süleyman Paşa dâmet ma'âliyye hüküm ki;

Cidde-i ma'mûre sancağı kadîmü'l-eyyâmdan Mısır Mukâta'âtı aklâmından ve gümrüğü mahsûli dahı hazîne-i Mısır dâhilinde olup keşûfiyye-i kebîr nâmıyla seksen bin üç yüz seksen pâre mâl-ı mîrîsin hazîne-i Mısır'a edâ ve teslim eylemek üzre tahrîr-i cedîd defterine dâhil iken Devlet-i aliyye tarafından tevcih olundukda mutasarrıfları Mısır Kahire tarafına keşûfiyye nâmıyla nesne virmemek üzre bir tarîk ile emr alup usûl-i îrâd-ı mukarrere-i Mısır olan meblağ-ı mezbûru edâda nizâ' itmeleriyle tahrîr-i atîk ve cedîd defterlerinde tekmile-i hazîneden olmağın fî-mâ-ba'd mu'ayyen olan senevî seksen bin üç yüz pâre Cidde Sancağı mutasarrıflarından [boş] tahsîl ve tekmîl-i hazîne içün teslim itdirilmek üzre ümerâ-i Mısır ve yerli ocak ağaları ve kethudâ ve ihtiyârları mahzar eylediklerin düstûr-ı mükerrem müşîr-i müfahham nizâmü'l-âlem bi'l-fi'l baş defterdârım olan Hasan Paşa edâmallâhü te'âlâ iclâlehû i'lâm itmekle sen ki Mîr-i mîrân-ı mûmâ ileyhsin, vech-i meşrûh üzre tahrîr-i atîk ve cedîd defterlerinde tekmile-i hazîneden olan seksen bin üç yüz pâreyi beher sene Mısır vâlîleri tarafına tekmîl-i hazîne içün teslim idüp bir dürlü ta'allül ve muhâlefetden be-gâyet ihtirâz ve ictinâb eylemen bâbında fermân-ı âlî-şânım sâdır olmuşdur deyü yazılmışdır.

Fî evâsıt-ı B sene 115

245.{M.114_1/96/547}

Habeş eyâleti ilhâkıyla Cidde Sancağına mutasarrıf olan Mekke-i mükەرreme Şeyhü'l-Haremi Süleyman Paşa'ya hüküm ki;

Eşref-i bilâd ve me'vâ-yı ibâd-ı hidâyet olan Mekke-i mükەرreme ve Medîne-i münevvere zâdehümallâhü te'âlâ şerefen ve ta'zîmânın su yollarının ta'mîri için Cidde'den irsâl eylemek üzere Hazîne-i Âmirem'den alâ tarîki'l-karz aldığın otuz kîse ve Mısır-ı Kahire'nin on üç [senesi] irsâliyye hazînesinden dahı yetmiş kîse ve bundan akdem Cidde mutasarrıflarının Mısır vâlîlerine viregeldikleri keşûfiyye mukâbelisinde urbân sürresi tekmîli için Cidde mahsûlünden havâle olunup lâkin bin yüz on üç senesinde vakti ile virilmemekle bi'l-iktizâ Trablusşam mukâta'âtı mâlından virilüp ba'dehu tarafından Hazîne-i Âmirem'e irsâl ve teslîmi lâzım gelen yigirmi bin gurus ki bunların mecmû'ı yüz kırk kîse akçe olur ber-vech-i müsâra'at tedârük ve Hazîne-i Âmirem'e irsâl ve teslîm olunmağıçün bi'd-defa'ât evâmîr-i şerîfem [ile] sana tenbîh olunmışiken meblağ-ı mezbûrdan bu âna değin tarafından Hazîne-i Âmirem'e ancak kırk kîse akçe teslîm olunup yüz kîse akçesi henüz zimmetinde bâkî kalmağla bu husûsda tehâvün ve tekâsülün mûcib-i ikâb ve itâb olmağla tenbîh ve îkâz için tekrâr emr-i şerîfim gönderilmişdir İmdi vech-i meşrûh üzere zimmetinde olan yüz kîse akçeyi emr-i şerîfim vüsûlüne değin göndermemiş isen bir gün evvel tedârük ve hâzır ve âmâde idüp bu husûs için mübâşir [boş] ta'yîn olunan [boş] zîde mecduhû ma'rifetiyle ber-vech-i ta'cîl Âstâne-i sa'âdetime irsâl ve Hazîne-i Âmirem'e teslîm itdirmeğe ihtimâm-ı tâm eylesesin şöyleki bu def'a dahı özr ve illet îrâdıyla tefkîf ve ta'vîk ider isen mes'ûl ve mu'âteb olacağını mukarrer bilüp ana göre ziyâde basîret üzere hareket ve zimmetinde olan yüz kîse akçeyi bir gün evvel mübâşir-i merkûm ma'rifetiyle Hazîne-i Âmirem'e irsâl ve teslîm itdirüp ibrâ-yı zimmet eylesesin deyü mâliyetim tarafından emr-i şerîfim virilmekle vech-i meşrûh üzere amel eylemen bâbında fermân-ı âlî-şânım sâdır olmuşdur.

Fî evâsıt-ı Ş sene 1115.

246.{M.114_1/115/623}

Mekke-i mükەرreme şerîfine ve Habeş ilhâkıyla Mekke-i mükەرreme Şeyhü'l-Haremi olup Cidde Sancağına mutasarrıf olan Vezîr Süleyman Paşa'ya ve Mekke-i mükەرreme Menlâsına ve Mısır'ın Yedi Bölük Serdârlarına hüküm ki,

Cânib-i Mısır'dan sefine ile ve kâfile-i huccâc ile giden zümre-i tüccâr ve kezâlik tarîk-i Şâmî'den giden tavâyif-i huccâc ticâret için Bender-i Cidde ve Mekke-i mükerreme'ye tüfenkler götürüp urbân tâ'ifesine fûrûht itmeleriyle urbânın ekseri tüfenk-endâz olup huccâc-ı müslimîne îsâl-i hasâret üzre olmağla bundan akdem tüfenk ticâreti men' olunup mütenebbih olmayanların tüfenkleri ahz olunmak üzre emr-i şerîfim virilmiş iken Mısır'ın askeri tâ'ifesi mûmâna'at itmeleriyle yine urbâna tüfenk bey' olunduğı istimâ' olunup urbânın takviyetlerine ve huccâc-ı müslimînin hasâretine bâdî olmağla ba'de'l-yevm tüfenk ticâreti men' olunmak fermânîk olmağın İmdi emr-i şerîfim vüsûlünde eğer zümre-i tüccâr ve eğer tavâ'if-i huccâc urbâna tüfenk fûrûht itmeğın men' olunup ba'de'l-yevm bir ferde bir kıt'a tüfenk bey' itmemek üzre takayyüd-i tâm ile bu husûsa ihtimâm eylemen bâbında fermân-ı âlî-şânım sâdır olmuştur.

Fî evâsıt-ı N sene 1115.

247.{M.114_1/142/737}

Habeş eyâleti ilhâkıyla Cidde Sancağı mutasarrıfı ve Mekke-i mükerreme Şeyhül-Haremi Vezîr Süleyman Paşa'ya hüküm ki,

Bender-i Cidde'ye vârid olan sefâyin-i Hindiye'nin öşri bender-i mezbûrenin îrâd-ı kadîmesinden ve kadîmü'l-eyyâmdan berü nısfı Mekke-i mükerreme şerîfleri tarafından ve nısf-ı âharı Cidde Sancağına mutasarrıf olanların olup ancak zolata-i Yemâniyye ve Mısriyye Bender-i Cidde'nin îrâd-ı kadîmesinden olmayup sâbıkâ Mekke-i mükerreme emîri olan Şerif Sa'd dâme sa'duhu müddet-i emâretinde birkaç seneden berü ihdâs idüp rûsûmât-ı mahalliyeden olup ve bu âna gelince Mekke-i mükerreme şerîfi olanlar alıgelmişler iken sen ki vezîr-i müşârun ileyhsin, tarafından zikr olunan zolata-i Yemâniyye ve Mısriyyeye müdâhale olunduğın Mekke-i mükerreme emîri olan Şerif Sa'd dâme [sa'duhu] tarafından der-i Devlet-i medârıma i'lâm olunmağla zolata-i Yemâniyye ve Mısriyye ta'bîr olunan mâdde Bender-i Cidde'nin îrâd-ı kadîmesinden olmayup şerîf-i müşârun ileyhin zemân-ı emâretinde ihdâs eyledüğü rûsûmât-ı mütenevvi'adan olduğundan mâ'adâ bu âna gelince şürefâ-i Mekke-i mükerreme taraflarından alınagelmekle kadîme mugâyir müdâhale eylememen bâbında fermân-ı âlî-şânım sâdır olmuştur.

Fî evâsıt-ı L sene 1115.

248.{M.114_1/360/1646}

Habeş eyâleti ilhâkıyla ber-vech-i arpalık Cidde-i ma'mûre Sancağına mutasarrıf olup Mekke-i mükerreme Şeyhü'l-Haremi olan İsmail Paşa dâmet ma'âliyyeye hüküm ki,

Hâlâ Medîne-i Münevver kâdîsı olan akzâ kuzâtî'l-müslimîn Mevlânâ Mehmed Nabi zîdet fezzâ'iluhû südde-i sa'âdetime arz-ı hâl idüp eşref-i bilâd ve merci'-i ibâd-ı hidâyet-nihâd olan Medîne-i münevvere nevverehallâhü te'âlâ ilâ yevmi'l-âhirenin hadame-i şeref-iktisâb ve ve sedene-i meymenet-istishâbının tertîb-i esbâb-ı ma'âş ve tetmîm-i vücûh-ı intî'âşları bâ-husûs ol makâm-ı ulyâda icrâ-yı şerî'at-i garrâ iden kusût-ı sûtûde-sıfâtın takdîr-i mühimmât-ı cihâtları lâzime-i himmet-i cihân-bânîden olmağla huld-âşiyân mağfîret-nişân cedd-i emcedim Sultân Selim Han erkadehullâhü te'âlâ fî gurefi'l-cinân hazretlerinin Medîne-i Münevver kâdîlarının ma'îşetleri için Cidde-i ma'mûre Gükrüğü mahsulünden takdîr ve ta'yîn eyledikleri dört bin sikke-i hasene eslâfına virildüğü üzre kendüye dahî edâ ve teslîm olunmak bâbında istid'â-yı inâyet itmeğin sen ki Mîr-i mîrân-ı mûmâ ileyhsin, Medîne-i Münevver kâdîların nafaka ve me'ûnetleri için Cidde-i ma'mûre gümrüğü mahsûlünden ta'yîn olunan dört bin sikke-i haseneyi bi't-temâm vakti ile edâ ve teslîm eyleyüp müzâyakalarına bâdî olmakdan ziyâde tevakkî eylemen bâbında fermân-ı âlî-şânım sâdır olmuştur.

Fî evâsıt-ı C sene 1116

249.{M.114_1/377/1709}

Mısır Vâlîsine hüküm ki,

Mısır üccârı südde-i sa'âdetime arz-ı hâl idüp Habeş eyâleti inzîmâmıyla ber-vech-i arpalık Cidde-i ma'mûre Sancağına mutasarrıf olup Şeyhü'l-Harem olan Vezîrim Süleyman Paşa edâmallâhü te'âlâ iclâlehûdan Cidde câ'izesi ve masârif-i sâ'iresi için fermânım olan üç yüz elli kîse akçe kapu kethudâsı Kürekçi başı Mehmed zîde mecduhû ma'rifetiyle her birinden istikrâz ve vezîr-i müşârun ileyhin tarafından Mısır'da polîçe tarîkiyle vekîllerine edâ olunmak üzre yedlerine memhûr temessük virilüp ve hâlâ vezîr-i müşârun ileyh mahrûsa-i Mısır'da Mostarlı Hacı Ali'ye iki yüz elli kîselik kahve ve nakd akçe polîçe irsâl ve keşîde kâtibi Ahmed ile yedlerinde mahfûz olduğu istimâ' olunmağla kapu kethudâsı mûmâ ileyh Mehmed bunların

yedlerine virdüği memhûr temessûki mûcebince her birinin vezîr-i müşârun ileyhde olan hakları için zikr olunan kahve ve poliçe tarîkiyle gelen nakd akçe kapu kethudâsı mûmâ ileyhın adamı ma'rifeti ile Mısır'da vekîllerine edâ itdirilmek bâbında hükm-i hümayûnum ricâ eyledikleri ecilden vech-i meşrûh üzre amel oluna deyü yazılmışdır.

250.{M.114_1/377/1710}

Habeş eyâleti ilhâkıyla ber-vech-i arpalık Cidde-i ma'mûre Sancağına mutasarrıf olup Mekke-i mûkerreme Şeyhü'l-Haremi olan Vezîr Süleyman Paşa'ya hüküm ki, Bundan akdem vezîr-i a'zam-ı sâbık müteveffâ Hüseyin Paşa zemânında Habeş eyâleti ile Cidde sancağı sana tevcîh olundukda üç yüz elli kîse akçe masrûfun olup bu sene dahı üç yüz elli kîse akçe hâlâ kapu kethudân olan Kürekçibaşı Mehmed zîde mecduhû ma'rifetiyle bâzergânlardan alınup masraf olunmağla İmdi sen ki vezîr-i müşârun ileyhsin, emr-i şerîfim vüsûlünde meblağ-ı mezbûru tedârik ve irsâl ve ashâb-ı hukûkun hakların bir gün evvel edâ itdirmeğe ziyâde takayyüd ve ihtimâm eylesin deyü yazılmışdır.

Fî evâsıt-ı C sene 1116.

251.{M.114_1/340/2025}

Fî evâsıt-ı Ramazân sene 1116.

Habeş eyâleti ilhâkıyla Cidde-i ma'mûre Sancağına mutasarrıf olup Mekke-i mûkerreme Şeyhü'l-Haremi olan Süleyman Paşa'ya hüküm ki, Bundan akdem Mekke-i mûkerreme'de olan şürefâ ile Cenâb-ı emâret-me'âb ve eyâlet-insâb-ı sa'âdet-iktisâb Şerif Sa'id dâme sa'duhunun beyninde vâkı' olan ihtilâf ve ihtilâl esnâsında şürefâ beyninde Seyyid abdülmuhsin ve ba'dehu Seyyid Abdülkerim rızâ-yı hümayûnuma mugâyir emîr ittihâz olunup ve ol vak'a-i garibe akîbinde Mekke-i mûkerreme kâdîsı ve müftîleri ve müderrisleri ve nâ'ibü'l-harem ve Benî Şeybe ve e'imme ve hutebâ ve mahrûsa-i Mısır'dan Yedi Ocak'dan Mekke-i mûkerreme muhâfazasında olan serdârların arz ve mahzarları gelüh hülâsa-i mefhûmunda müşârun ileyh Şerif Sa'id nakl-i emâret idelden berü şer'-i şerîfe mutâbık Devlet-i aliyyem'e sadâkat ve mutâva'at ile rızâ-yı hümayûnuma muvâfık

hareket idüp ancak babası hükûmetinde olduğu üzre gasb-ı emvâl-i tüccâr itmeyüp ve şürefâ-i sâ'irenin kadîmî ma'lûmlarından ziyâde nesne virmeyp muktezâ-yı diyânete ri'âyet eylediğinden şürefâ-i mezkûre müşârun ileyhe adâvet idüp hevâcis-i nefsâniyye ile kendülere ittibâ' idenler ile tahaşşüd ve ictimâ' ve müşârun ileyhin üzerine hücum ile Mekke-i mükerreme'den makarr-ı hükûmetinden iz'âc ve ib'âd itmeleriyle cümlesi müşârun ileyhden ızhâr-ı rızâ ile yine Emâret-i Mekke'de ibkâsını iltimâs ve istid'â eylediklerinden mâ'adâ Mısır Kahire'nin ümerâsı ve ulemâ ve etkîyası ve sâ'ir eşrâfı ve Yedi Ocak zâbitleri ve ihtiyârları dahı vech-i meşrûh üzre arz ve iltimâs itdiklerine binâ'en Emâret-i Mekke berât-ı âlî-şânım ile müşârun ileyhe ibkâ ve makarr-ı hükûmetinde takrîr ve ib'âd için müsella ve müretteb bin nefer asker Mısır Kahire'den ihrâc ve ümerâ-i Mısır'ın kâr-güzârlarından kıdvetü'l-ümerâ'i'l-kirâm İvaz dâme izzuhu üçerlerine serdâr nasb olunup ancak bu hâlde gayri mürettebiyesinin dahı rû'yinin muhtelit olduğu münfehim olmağla sana tenbîh ve terhîb için işbu emr-i şerîfim ısdâr ve irsâl olunmuşdur İmdi minvâl-i meşrûh üzre temhîr ve i'dâd olunan asâkir-i Mısriyye ile şerîf-i müşârun ileyh Mekke-i mükerreme'ye müteveccih oldukda muktezâ-yı nefsâniyyet ile semîr-i zamîr eylediğin fikr-i fâsid ve re'y-i kâsidi kalbinden bi'l-küllîye ihrâc ve müşârun ileyhe müstevfî kapun halkı ile sen dahı mülâkî olup ol belde-i mübârekede vechen mine'l-vücûh cidâl ve kıtâl misillü ahvâl zuhûr itmedin müşârun ileyhi makâm-ı emârete takrîr ve bu fitnenin âsâr-ı evzârından ol arâzî-i mukaddeseyi tenkîh ve tathîre bezl-i hayr-ı kesîr eyleyesin şöyle ki bundan sonra dahı bu husûsda hilâf-ı melhûz bir dürlü hareketin zuhûr ider ise selâmeti hâli kendüne muhâl bilüp ana göre ziyâde teyakkuz ve intibâh ile hareket ve eshel vechile bu fitnenin indifâ'ına dil ü cân ile bezl-i vüs' u kudret eylemen bâbında fermân-ı âlî-şânım sâdır olmuşdur buyurdum ki.

252.{M.116/63/255}

Habeş eyâleti ilhâkıyla Cidde-i ma'mûre Sancağına mutasarrıf olup Mekke-i mükerreme Şeyhü'l-Haremi olan Mehmed dâme ikbâlühûya hüküm ki.

Mekke-i mükerreme kâdîsı olan Mevlânâ Abdülaziz zîdet fezâ'ilühû südde-i sa'âdetime arz-ı hâl idüp Mekke-i mükerreme kazâsı bin yüz yigirmi bir senesi Muharrem'i guresinden mutasarrıf olmak üzre kendüye tevcih olunmağla eşref-i

bilâd ve merci'-i ibâd-ı hidâyet-nihâd olan Mekke-i mükerreme şerrefehallâhû te'âlâ ilâ yevmi'l-âhirenin hadame-i şeref-iktisâb ve sedene-i meymenet-istishâbın tertîb-i esbâb-ı ma'âş ve tetmîm-i vücûh-ı inti'âşları bâ-husûs ol makâm-ı ulyâda icrâ-yı şerî'at-i garrâ iden kuzât-ı sûtûde sıfâtın takdîr-i mühimmât ve ta'yîn-i cihâtların lâzîme-i zimmet-i cihân-bânîden olmağın huld-âşîyân ve mağfîret-nişân cedd-i emcedim Sultân Selim Han erkadehullâhü te'âlâ fî gurefe'l-cinân hazretlerinin Mekke-i mükerreme kâdîlarının cihet-i ma'îşetleriçün Cidde gümrüğü mahsûlünden takdîr ve ta'yîn eyledikleri on bir bin iki yüz elli guruş eslâfına virildüğü üzre kendüye dahı [edâ] ve teslîm olunmak bâbında istid'â-yı inâyet itmeğın ahkâm kaydına mürâca'at olundukda Başmuhâsebe'ye kayd olunan defterlerde Cidde gümrüğü mahsûlünden Mekke-i mükerreme kâdîlarına on bir bin iki yüz elli guruş ta'yîn olunduğu mastûr ve mukayyed bulunmağın sen ki Mîr-i mîrân-ı mûmâ ileyhsin, Mekke-i Mükerreme kâdîlarının nafaka ve me'ûnetleriçün Cidde-i ma'mûre gümrüğü mahsûlünden ta'yîn olunan on bir bin iki yüz elli guruşu Mevlânâ-yı mûmâ ileyhe dahı bi't-temâm edâ ve teslîm eylemen içün yazılmışdır. Fî evâ'il-i Z sene 1120.

253.{M.120/237/893}

Sâbıkâ dergâh-ı mu'allâm kapucılar kethudâsı olup hâlâ Habeş Beğlerbeğisi olan Osman Paşa'ya hüküm ki,

Sen ki, Mîr-i mîrân-ı mûmâ ileyhsin, bundan akdem Medîne-i münevvere kurbünde vâkı' Yenbû'ü'l-bahr Kal'ası'nın ve hâricinde iktizâ iden mahallerin ta'mîr ve termîmine me'mûr olmuşidin. Hâlâ avâtıf-ı aliyye-i hüsrevânemden Habeş Beğlerbeğili sana inâyet ve ihsânım olmağla, imdi işbu emr-i şerîf-i vâcibü'l-imtisâlîm vüsûlünde kal'a-i merkûmede me'mûr olduğun ta'mîrâtı tekmîl itmiş isen kat'â anda meks ü ârâm eylemeyüp icâleten makâmına teveccüh ve azîmet eylesesin ve eğer henüz tekmîl olunmamış ise sen kendü adamlarından bir mu'temedün-aleyh ve kâr-güzâr adamını kal'a-i merkûmede kusûr kalan ebniyeyi mukaddemâ fermânım olduğü üzre gereği gibi ta'mîr ve termîm ve tekmîl ve tetmîm itmek üzre alıkoyup ve aslâ bir nesne kusûr ve kûsûr kalmamak üzre muhkem tenbîh ve te'kîd eyledikden sonra sen bilâ-tevakkuf kalkup bir gün evvel mansıbına varup zabt u rabt-ı memleket ve himâyet ü siyânet-i ahâlî vü ra'ıyyetden ve sâ'ir iktizâ iden hidemât-ı aliyyemde

bezl-i makdûr ve cidd-i mevfûr eyleyüp tehâvün ve tekâsûlden ve emr-i şerîfime muhâlif vaz' ve hareketden gâyetü'l-gâye hazer eylemen bâbında fermân-ı âlî-şânım sâdır olmuştur.

Fî evâsıt-ı Şevvâl sene 126.

254.{M.125/123/494}

Sâbıkâ re'îsü'l-küttâb olup bundan akdem Habeş Beğlerbeğliği tevcîh olunan Abdülkerim dâme mecduhûya hüküm ki,

Sen ki, mûmâ ileyhısın, üzerinden Paşalığın ref' olunmağla emr-i şerîfim vüsûlünde kalkup gelüp Bolu'da olan? hânende ikâmet eyleyesin deyü yazılmışdır.

Fî evâ'il-i M sene129.

Buyuruldısı kîse tobrasında mahfuzdur.

255.{M.133/221/752}

Habeş eyâleti ve Mekke-i mûkerreme Şeyhü'l-Haremlîği inzimâmıyla Cidde-i ma'mûre Sancağına mutasarrıf olan Vezîr Ebubekir Paşa'ya hüküm ki,

Beyne'l-Haremeyn vâkı' olan Harb' urbânı eşkıyâsının fesâd ve şekâvet üzre cem'ıyyet ve Medîne-i münevvere fukarâsına Yenbû' İskeleyi'nden nakl olunacak zehâyiri gasb u gâret ve min-ba'd Medîne-i münevvere'ye zahîre nakl olunmamak üzre beyinlerinde ahd ü mîsâk ve kat'-ı tarîk ve huccâc-ı müslimîne dahı îsâl-i hasârete kasd-ı fâsidleri mukarrer olduğı hâlâ Medîne-i münevvere müftîsi olup Yenbû' tarafında ta'mîr husûsuna nâzır olan Mevlânâ Es'ad-zâde Mehemed zîde ilmuhû tarafından mektubile i'lâm olunmağla eşkıyâ-yı merkûmenin tedârükleri görölüp gûş-mâllerıyla ahvâllerine hüsn-i nizâm virilüp ve Medîne-i münevvere zahîresi nakl ve cîrân-ı Resûlüllâhın terfîh-i ahvâllerine ve huccâc-ı müslimîn Medîne-i münevvere'den istikbâl ve avdetlerinde dahı Medîne-i münevvere'ye dek teşyî' ile hıfz u hırâsetlerine ihtimâm olunmak üzre Cenâb-ı emâret-me'âb ve eyâlet-nisâb-ı sa'âdet-iktisâb hâlâ Mekke-i mûkerreme şerîfi olan Şerîf Abdullah dâme sa'duhû tenbîh ve te'kîdi müştemil mufassal ve meşrûh emr-i şerîfimle me'mûr kılınup ve bu husûsun icrâ ve temşiyetinde şerîf-i müşârun ileyhın emrine takviyet içün şerâfet-i Mekke-i mûkerreme ber-vech-i te'yîd berât-ı âlî-şânımla kendüye ibkâ ve taklîd ve hâssa hıla'-ı fâhire-i mülûkânemden semmûr-ı fâ'izü's-sürûra kaplu bir

sevb hil'at-i fâhire-i sultânî dahî inâyet ve ihsânım olup nâme-i hümayûn-ı mülâtafet-makrûnumla irsâl olunmağın eşkıyâ-yı merkûmenin gûş-mâllerinde düstûr-ı mükerrerem [s.222] müşîr-i müfahham nizâmü'l-âlem hâlâ Şâm Vâlîsi ve Mîr-i hâccı vezîrim İsmail Paşa edâmallâhû te'âlâ iclâluhû şerîf-i müşârun ileyh ile ma'îyyet ve ittifâk itmek üzre me'mûr olmağla eğer şerîf-i müşârun ileyhin kapusu halkından mâ'adâ Mekke-i mükerreme muhâfazasında olan Mısır askerini dahî yanına istishâb eylemesi iktizâ ider ise anları dahî ma'an yanına istishâb itdürdükden sonra iktizâ ider ise bi'z-zât sen dahî şerîf-i müşârun ileyh ile bu husûsda ma'îyyet ve ittifâk ve eğer kendün bi'z-zât gitmekde bir mahzûr melhûz olur ise kapun halkı ve adamınla iktizâsı cihetle adamlarını kethudân veyâhûd bir mu'temed adamlarınla şerîf-i müşârun ileyhin ma'îyyetine ta'yîn ile eşkıyâ-yı merkûmenin gûş-mâl ve kahd ve tedmîri lâzım gelenlerinin kahr ve tedmîr ve sâ'irlerinin ahvâline kemâ yenbağî hüsn-i nizâm virilüp ahâlî-i Medîne-i münevvere'nin zahîreleri nakli ile terfîh-i ahvâllerine sen dahî ziyâde ikdâm ve ihtimâm eyleyüp bu kalem-i hatîrde bir gûne tehâvün ve taksîre rızâ ve cevâz gösterilmemek bâbında yazılmışdır.

Fî evâ'il-i N sene 138.

256.{M.133/296/983}

Habeş eyâleti ilhâkı ve Mekke-i mükerreme Şeyhü'l-Haremliği ile Cidde-i ma'mûre Sancağına mutasarrıf olan Vezîr Ebubekir Paşa'ya hüküm ki,

Cidde muhâfazası içün ta'yîn olunan beş yüz nefer dergâh-ı âlî yeniçerileri üzerlerine zâbit ta'yîn olunan haseki inşaallahü te'âlâ mashûben bi's-selâme neferât-ı mezkûre ile Cidde'ye dâhil oldukda kifâyet mikdârı kışlak virilmesi içün emr-i şerîfim iltimâs ve arz-ı hâl itmeleriyle vech-i meşrûh üzre neferât-ı merkûme ve hasekiye mikdâr-ı kifâye kışlak virilmek içün sana hitâben emr-i şerîfim tahrîri bâbında iftihârü'l-ümerâ ve'l-ekâbir bi'l-fi'l başdefterdârım olan el-Hâc İbrahim dâme ulüvvuhû i'lâm eylemeğın mûmâ ileyhin i'lâmı mûcebince yazılmışdır.

Fî evâ'il-i Z sene 138.

257.{M.133/296/984}

Habeş eyâleti ilhâkı ve Mekke-i mükerreme Şeyhü'l-haremliğiile Cidde-i ma'mûre Sancağına mutasarrıf olan vezîrim Ebubekir Paşa'ya hüküm ki,

Cidde Kal'ası muhâfazası içün bu def'a Âstâne-i sa'âdetimden ta'yîn olunan beş yüz nefer dergâh-ı âlî yeniçerileri kal'a-i mezbûre muhâfazasında oldukça iktizâ iden suları deve ile nakl itdirilmeğe muhtâc ve devesiz su naklinde usret ve su'ûbet olmağla rûz-merre iktizâ iden sularının nakline kifâyet mikdârı develer virüp sularını nakl itdirmek içün sana hitâben emr-i şerîfim virilmek recâsına arz-ı hâl itmeleriyle vech-i meşrûh üzre Dîvân-ı hümâyûnum tarafından emr-i şerîfim tahrîri içün iftihrü'l-ümerâ ve'l-ekâbir bi'l-fi'l baş defterdârım olan el-Hâc İbrahim dâme ulüvvuhû i'lâm itmekle mûmâ ileyhin i'lâmı mûcebince yazılmışdır.

Fî evâ'il-i Z sene 138.

258.{M.136/253/1102}

Habeş eyâleti ilhâkı ve Mekke-i mükەرreme Şeyhü'l-haremlîğininzimâmıyla Cidde-i ma'mûre Sancağına mutasarrıf olan vezîrim Ebubekir Paşa'ya hüküm ki, Akzâ kuzâtî'l-müslimîn Mekke-i mükەرreme kâdîsı Mevlânâ Nîlî Ahmed zîdet fezâ'iluhû Südde-i sa'âdetime arz-ı hâl idüp bin yüz kırk dört senesi Muharrem'i gurrelerinden zabt itmek üzre Mekke-i mükەرreme şerrefehallâhû te'âlâ ilâ yevmi'l-âhire kazâsı kendüye inâyet ve ihsânım olup ol belde-i mübârekenin hidmet-i şeref-ittisâf ve sedene-i meymenet-istishâbının tertîb-i esbâb-ı ma'âş ve tetmîm-i vücûh-ı inti'âşların bâ-husûs ol makâm-ı sa'âdet-ihtivâda icrâ-yı ahkâm-ı şerî'at-i garrâ iden kuzât-ı sûtûde-sıfâtın takrîr-i mühimmât ve tertîb-i cihâtları[*cerâyâları] lâzime-i cihân-bânîden olmağın huld-âşiyân ve mağfîret-nişân cedd-i emcedim Sultân Selim Han erkadehullâhû te'âlâ ilâ gurefî'l-cinân hazretleri Mekke-i mükەرreme kâdîlarının cihet-i ma'îşetleriçün Cidde-i ma'mûre gümrüğü mahsûlünden takdîr ve ta'yîn eyledikleri on bir bin iki yüz elli guruş an-nakd temâmen virilüp eşyâ ve noksân teklîfi ile rencîde olunmamak bâbında istid'â-yı inâyet itmeğın sen ki vezîr-i müşârun ileyhsin, zikr olunan on bir bin iki yüz elli guruşu an-nakd Mevlânâ-yı mûmâ ileyhe dahı bi't-temâm edâ ve teslîm eylemen bâbında fermân-ı âlî-şânım sâdır olmuştur.

Fî evâ'il-i Ca sene 143.

259.{M.143/66/89}

Habeş eyâleti ilhâkı ve Mekke-i mükەرreme Şeyhü'l-haremlîğiile Cidde-i ma'mûre Sancağına mutasarrıf olan Vezîr Ahmed Paşa'ya hüküm ki,

Akzâ kuzâtî'l-müslimîn Mekke-i mükerreme pâyesiyle Medîne-i münevvere kazâsı tevcîh olunan Nâ'ib-i Medîne Mevlânâ Mehemmed zîdet fezâ'iluhû rikâb-ı hümâyûnuma arz-ı hâl idüp Medîne-i münevvere kazâsı bin yüz elli senesi Muharremü'l-harâmı guresinden mûmâ ileyhe inâyet ve ihsânım olup bundan akdem Medîne-i münevvere nevverehallâhû te'âlâ ilâ yevmi'l-âhire Mekke-i mükerreme pâyesine terfî' olup ve Mekke-i mükerreme kâdîlarına Cidde-i ma'mûre mahsûlünden senevî on bir bin iki yüz elli gurus ta'yîn olunmağla Medîne-i münevvere kâdîlarının vezâyîfi tekmîli için mukaddemâ Bender-i Cidde mahsûlünden ta'yîn olunan dokuz bin gurus vazîfelerine iki bin iki yüz elli gurus dahı Cidde-i ma'mûre mahsûlünden zam ve senevî on bir bin iki yüz elli gurus virilmesi için bundan akdem sâdır olan fermân-ı âlî mücebince meblağ-ı mezbûr on bir bin iki yüz elli gurus kendüye dahı an-nakd edâ ve teslîm olunup eşyâ ve noksân teklîfi ile ve avk ve te'hîr ile cevr ü eziyet olunmamak bâbında istid'â-yı inâyet itmeğın vech-i meşrûh üzre meblağ-ı mezbûr on bir bin iki yüz elli gurusu Mevlânâ-yı mûmâ ileyhe edâ eylesin deyü yazılmışdır.

Fî evâhir-i Ra sene 149.

260.{M.143/170/268}

Habeş eyâleti ilhâkı ve Mekke-i mükerreme Şeyhü'l-haremlîğinzimâmıyla Cidde-i ma'mûre Sancağına mutasarrıf olan Vezîr Ebubekir Paşa'ya ve Medîne-i münevvere'de Şeyhü'l-Harem-i Nebevî Ağa'ya hüküm ki,

Bin yüz elli senesi Recebü'l-ferdi guresinde Medîne-i münevvere kazâsı sâbıkâ Dımışku's-Şâm kâdîsı Mevlânâ Ali-zâde Mustafa zîdet fezâ'iluhûya tevcîh olunmağla mu'tâd-ı kadîm üzre virilegelen şuhûriye ve avâ'id Cidde gümrüğü mâlından ta'yîn buyurulduğı vech üzre kâdî-i sâbık müteveffâ Mehemmed Efendi'nin düyûnı için veresesine altı aylığı teslîm ve altı aylığı kâdî-i mûmâ ileyh Ali-zâde Mevlânâ Mustafa'ya teslîm ve sene-i mezbûre gâyetine gelince temâmen ber-minvâl-i mezbûr mâbeynlerinde avâ'idlerini münâsafa ve sâ'ir mahallerden ta'yîn olunan gerek cerâyâları ve gerek sâ'ir avâ'id-i mu'tâdeleri her ne ise mâbeynlerinde taksîm olunmak için a'lemü'l-ulemâ'i'l-mütebahhirîn efdalü'l-fudalâ'i'l-müteverri'in bi'l-fi'l şeyhü'l-islâm ve müfti'l-enâm olan Mevlânâ es-

Seyyid Mustafa edâmallâhû te‘âlâ fezâ’iluhû işâret itmeleriyle Mevlânâ-yı müşârun ileyhin işâretleri mücebince amel olunmak için yazılmışdır.

Fî evâ’il-i C sene 150.

261.{M.143/179/292}

Habeş eyâleti ve Mekke-i mükerreme Şeyhü'l-haremligiinzimâmıyla Cidde-i ma‘mûre Sancağına mutasarrıf olan Vezîr Ebubekir Paşa'ya hüküm ki,
Akzâ kuzâtı'l-müslimîn Mevlânâ Hüseyin zîdet fezâ’iluhû rikâb-ı hümayûnuma arz-ı hâl idüp bin yüz elli bir senesi Muharremü'l-harâmı gurrelerinden zabt eylemek üzre Mekke-i mükerreme şerrefehallâhû te‘âlâ ilâ yevmi'l-âhire kazâsı kendüye inâyet ve ihsânım olmağla Mekke-i mükerreme kâdîlarına cihet-i ma‘îşet için Cidde-i ma‘mûre gümrüğü mahsûlünden takdîr ve ta‘yîn olunan senevî on bir bir iki yüz elli gurusu temâmen an-nakd virilüp eşyâ ve noksân teklîfi ve ecnâs-ı nükûdun Âstâne-i sa‘âdetimde râyic olduğu bahâlarından ziyadeye virilmek teklîf olunmamak bâbında istid‘â-yı inâyet itmeğîn sen ki vezîr-i müşârun ileyhsin, zikr olunan on bir bin iki yüz elli gurusu temâmen an-nakd râyic olduğu bahâlardan ziyadeye virilmek teklîfi ile cevır ü eziyet olunmakdan ziyâde tehâşî olunmak bâbında fermân-ı âlî-şânım sâdır olmuştur. Buyurdum ki.

Fî evâsıt-ı C sene 150.

262.{M.144/29/80}

Habeş eyâleti ve Mekke-i mükerreme Şeyhü'l-haremligiinzimâmıyla Cidde-i ma‘mûre Sancağına mutasarrıf olan Vezîr el-Hâc Ahmed Paşa'ya hüküm ki,
A‘lemü'l-ulemâ’i'l-mütebahhirîn Anadolu Kādî‘askeri pâyesi olup Mekke-i mükerreme kazâsıyla teşrîf olunan Mevlânâ Mustafa edâmallâhû te‘âlâ fezâ’iluhû rikâb-ı hümayûnuma arz-ı hâl idüp bin yüz elli senesi Muharremü'l-harâmı gurrelerinden zabt eylemek üzre Mekke-i mükerreme şerrefehallâhû te‘âlâ ilâ yevmi'l-âhire kazâsı kendüye inâyet ve ihsânım olmağla Mekke-i mükerreme kâdîlarına cihet-i ma‘îşet için Cidde-i ma‘mûre gümrüğü mahsûlünden takdîr ve ta‘yîn olunan senevî on bir bin iki yüz elli gurusu temâmen an-nakd virilüp eşyâ ve noksân teklîfi ve ecnâs-ı nükûdun Âstâne-i sa‘âdetimde râyic olduğu bahâlardan ziyâde virilmek

teklîfî olunmamak bâbında istid'â-yı inâyet itmeğin sen ki vezîr-i müşârun ileyhsin, zikr olunan on bir bin iki yüz elli guruşu temâmen an-nakd râyic olduğu bahâlardan ziyâde virilmek teklîfî ile cevır ü eziyet olunmakdan ziyâde tehâşî olunmak bâbında fermân-ı âlî-şânım sâdır olmuştur.

Fî evâ'il-i R sene 149.

263.{M.144/49/158}

Habeş eyâleti ve Mekke-i mükerre Şeyhü'l-haremliğin zimâmıyla Cidde-i ma'mûre Sancağına mutasarrıf olan Vezîr Ahmed Paşa'ya hüküm ki,

Eşref-i emâkin ve dâmin ve envâ'-ı meyâmin olan Mekke-i mükerre zâdehallâhü te'âlâ şerefen ve ta'zîmen'de vâkı' su yollarının ta'mîr ve tathîr ve tanzîfine kıdvetü'l-emâcid ve'l-a'yân sâbıkâ rûznâmçe-i evvel olan Ahmed zîde mecduhü binâ emîni nasb ve ta'yîn olup ve bu husûs için Cenâb-ı emâret-me'âb-ı eyâlet-nisâb-ı sa'âdet-iktisâb-ı siyâdet-intisâb hâlâ Emîr-i Mekke-i mükerre Şerîf Mes'ûd ibn Şerîf Sa'id dâme şerefehûye dahı emr-i şerîfim şeref-yâfte-i sudûr olup ve böyle hidmet-i fâ'izü'l-meymenete i'ânet âmme-i enâma lâzime-i zimmet ve ihtimâm olmağla, imdi sen ki vezîr-i müşârun ileyhsin, sen dahı binâ emîni mûmâ ileyhin ma'rifetiyle bu hidmet-i mergûbeye i'ânet ile itmâmına takayyüd ve ihtimâm eylemen bâbında fermân-ı âlî-şânım sâdır olmuştur buyurdum ki.

Fî evâsıt-ı C sene 149.

264.{M.146/133/293}

Mekke-i mükerre Şeyhü'l-Haremliği ve Habeş eyâleti inzimâmıyla Cidde-i ma'mûre sancağına mutasarrıf olan vezîrim Ebubekir Paşa edâmallâhü te'âlâ iclâluhûya hüküm ki,

Sen ki, vezîr-i müşârun ileyhsin, selefîn düstûr-ı mükerrrem müşîr-i müfahham nizâmü'l-âlem vezîrim Ahmed Paşa edâmallâhü te'âlâ iclâluhû ile hisâbınız keyfiyetini hâvî bu def'a tarafından ve Mîr-i Mekke-i mükerre taraflarından gelen kâğıdların bi'l-cümle mefhûmları ma'lûm olup tahrîr olunduğu üzre fi'l-hakîka Haremeyn-i Muhteremeyn ahâlîlerinin ve Cidde'de olan asâkirin iktizâ iden ulûfeleri ber-vech-i mu'tâd vaktiyle ashâbına teslim olup ferâğ-ı bâl ve refâh-ı hâl ile isticlâb-ı da'avât-ı hayriyyeleri aksâ-yı murâd-ı şâhânem ve bâ-husûs böyle hengâm-ı

seferde nass-ı? te'yîd-i dîn-i mübîn ve kal' ü kam'-ı kefare ve müşrikîn için teveccühât-ı derûnları müntehâ-yı metâlib-i hüsrevânem olduğuna binâ'en keyfiyetin zîr ü bâlâsı ta'mîk-i enzâr ve tedkîk-i efkâr ile hakkâniyet üzre mülâhaza olundukda mukaddemâ tarafına virilen evâmir-i aliyyem mantûkları ve gelen kâğıdların muktezâsı üzre yüz elli senesi için ahâlî-i Haremeyn-i şerîfeyne ve Cidde'de olan asâkire virilecek ulûfe senin cânibinden virilmek lâzım geldüğü münfelim olmağla sene-i mezbûrede ahâlî-i Haremeyn'in ve Cidde'de olan asâkirin müstahak oldukları ulûfelerini bilâ-noksân ashâbına temâmen edâ ve teslîm ile celb-i kulûblarına sa'y-ı belîğ eylemen sana fermânım ve senden matlûb-ı hümayûnum olmağın, işbu emr-i şerifim ısdâr ve [boş] ile irsâl olunmuşdur. İmdi vüsûlünde ber-vech-i muharrer sene-i mezbûre için cânibinden virilmesi lâzım gelen ulûfâtı ber-vech-i mu'tâd ashâbına bilâ-kusûr edâ ve teslîm ile isticlâb-ı da'avât-ı hayriyyelerine mübâderet eylemen matlûb-ı mülûkânem idüğünü mülâhaza ve bu husûs için fîmâ-ba'd îrâd-ı özr ü illet dâ'iesiyle nâ-bercâ tahrîrâtı külliyyen pes-endâhte idüp ez-kadîm bu misillü halef ve selef hisâblarında cânibeyne virilegelen evâmir-i aliyye ve tanzîmât-ı seniyye mefhûmları der-kâr olunarak heman fermânım olduğu üzre elli senesi için iktizâ iden ulûfâtı ashâbına bilâ-tereddüd edâ ve celb-i hâtır ile teveccühât-ı derûnlarına sa'y-ı evfer idüp ahâlî-i merkûmenin vaktiyle ulûfeleri virilmemekden nâşî ma'âzallâhi te'âlâ zarûret ve müzâyakalarını mûcib olan vaz' ü hareketden gâyetü'l-gâye ihtirâz ve tevakkî eylemen bâbında fermân-ı âlî-şânım sâdır olmuşdur. Buyurdum ki.

Fî Evâsıt-ı Ra sene 151.

Mûcebince amel oluna deyü hatt-ı şerîf keşîde kılınmıştır.

265.{M.146/138/304}

Hâlâ Habeş eyâleti ve Mekke-i mükerreme Şeyhü'l-haremlîğünzimâmıyla Cidde-i ma'mûre sancağı Mutasarrıfı Ebubekir Paşa'ya hüküm ki,

Hâlâ Mekke-i mükerreme kazâsıyla teşrîf olunan Mevlânâ Abdurrahim zîdet fezâ'iluhû ordu-yı hümayûnuma arzuhâl gönderüp bin yüz elli iki senesi Muharrem'i gurrelerinden zabt itmek üzre Mekke-i mükerreme kazâsı kendüye inâyet ve ihsânım olmağla Mekke-i mükerreme kâdîlarının cihet-i ma'îşetleri için Cidde-i ma'mûre gümrüğü mahsûlünden takrîr ve ta'yîn olunan senevî on bir bin iki yüz elli guruşu

temâmen an-nakdin virilüp eşyâ ve noksân teklîfi ve ecnâs-ı nükûdun Âstâne-i sa'âdetimde râyic olduğu bahâlarından ziyâde virilmek teklîfi ile cevır ve izyet olunmamak bâbında istid'â-yı inâyet eylemeğın sen ki, vezîr-i müşârun ileyhsin, zıkr olunan on bir bin iki yüz elli gurusu temâmen an-nakdin Mevlânâ-yı mûmâ ileyhe edâ ve teslîm eyleyüp eşyâ ve noksân ve ecnâs-ı nükûdun Âstâne-i sa'âdetimde râyic olduğu bahâlarından ziyâdeye virilmek teklîfi ile cevır ü eziyet olunmakdan be-gâyet tehâşî ve mücânebet olunmak bâbında fermân-ı âlî-şânım sâdır olmuştur. Buyurdum ki.

Fî evâsıt-ı Ca sene 151.

266.{M.146/139/305}

Hâlâ Habeş eyâleti ve Mekke-i mükerreme Şeyhü'l-haremligiinzimâmıyla Cidde-i ma'mûre sancağı Mutasarrıfı Ebubekir Paşa'ya hüküm ki,

Hâlâ Medîne-i münevvere kazâsıyla teşrîf olunan Mevlânâ Ahmed zîdet fezâ'iluhû ordu-yı hümayûnuma arzuhâl gönderüp bin yüz elli iki senesi Muharrem'i guresinden zabıt itmek üzere Medîne-i münevvere kazâsı kendüye inâyet ve ihsânım olmağla Medîne-i münevvere kâdîlarının cihet-i ma'îşetleriyçün Cidde-i ma'mûre gümrüğü mahsûlünden takrîr ve ta'yîn olunan senevî on bir bin iki yüz [s.139] elli gurusu temâmen an-nakdin virilüp eşyâ ve noksân teklîfi ve ecnâs-ı nükûdun Âstâne-i sa'âdetimde râyic olduğu bahâlarından ziyâde virilmek teklîfi ile cevır ü eziyet olunmamak bâbında istid'â-yı inâyet eylemeğın sen ki, vezîr-i müşârun ileyhsin, zıkr olunan on bir bin iki yüz elli gurusu temâmen an-nakdin Mevlânâ-yı mûmâ ileyhe edâ ve teslîm eyleyüp eşyâ ve noksân ve ecnâs-ı nükûdun Âstâne-i sa'âdetimde râyic olduğu bahâlarından ziyâdeye virilmek teklîfi ile cevır ü eziyet olunmakdan be-gâyet tehâşî ve mücânebet olunmak bâbında fermân-ı âlî-şânım sâdır olmuştur, buyurdum ki.

Fî evâsıt-ı Ca sene 151.

267.{M.147/175/677}

Mısır Vâlîsi Sadr-ı a'zam-ı esbak Vezîr Ali Paşa'ya ve Mekke-i mükerrerme Şeyhü'l-haremlîğive Habeş eyâleti inzimâmıyla Cidde-i ma'mûre sancağına mutasarrıf olan Sadr-ı sâbık Vezîr el-Hâc Mehemed Paşa'ya ve Şâm Vâlîsi ve Mîr-i hâccı Vezîr Osman Paşa'ya ve Mısır ve Mekke-i mükerrerme ve Şâm-ı şerîf Mollalarına ve Âstâne-i sa'âdetimden Mısır'a varınca cezâyirde ve sevâhil-i bahrda ve Şâm'dan Âstâne-i sa'âdetime gelince yol üzerinde vâkı' olan kâdîlara ve nâ'iblere ve mütesellimlere ve sâ'ir zâbitlere hüküm ki, Kırım Hânı sâbık müteveffâ Mengli Giray Hân'ın zevcesi olan fahrü'l-muhadderât [boş] zîdet iffetuhâ işbu sene-i mübârekede ıskât-ı farîza-i Hacc-ı şerîf niyetiyle tarîk-i Mısır'dan ihrâm bend-i azîmet olup esnâ-yı tarîkde muhâfaza olunması iktizâ itmekle siz ki, müşâr ve sâ'ir mûmâ ileyhimsiz, mûmâ ileyhâ her kangınızın taht-ı kazâ ve hükûmetine dâhile olur ise mürûruna mûmâna'at olunmayup ve muhâfaza iderek birbirinize âminen ve sâlimen îsâle ve bir gûne erzede ve remîde olunacak hâletden ittikâ-i tâmm olunmak bâbında fermân-ı âlî-şânım sâdır olmuştur, buyurdum ki.

Fî evâ'il-i R sene 153.

Tebdîl olunup sıhhati üzre zîrde kayd olunmuştur.

268.{M.147/176/680}

Mısır Vâlîsi Sadr-ı esbak Vezîr Ali Paşa'ya ve Mekke-i mükerrerme Şeyhü'l-haremlîğive Habeş eyâleti inzimâmıyla Cidde-i ma'mûre sancağına mutasarrıf olan Sadr-ı sâbık Vezîr el-Hâc Mehemed Paşa'ya ve Şâm Vâlîsi ve Mîr-i Hâccı Vezîr Osman Paşa'ya ve Şâm-ı şerîfden Âstâne-i sa'âdetime gelince vâkı' olan vüzerâ-yı izâm ve Mîr-i mîrân-ı kirâm ve Mısır-ı Kahire ve Mekke-i mükerrerme ve Şâm-ı şerîf kâdîlarına ve Âstâne-i sa'âdetden Mısır'a varınca cezâyir ve sevâhilde vâkı' kuzât ve nüvvâb ile Şâm-ı şerîfden Âstâne'ye gelince vâkı' olan kâdîlara ve nâ'iblere ve mütesellimlere ve sâ'ir zâbitâna hüküm ki, Muhadderâtıdan Ayşe Kadın zîdet iffetuhâ mahremi olan akribâsından kıdvetü'l-emâsil ve'l-akrân el-Hâc Ömer zîde kadruhû işbu sene-i mübârekede ıskât-ı farîza-i Hacc-ı şerîf için taraf-ı Mısriye'den ihrâm-ı bend-i niyyet olup ve mûmâ-ileyhimânın ricâl-ı saltanat-ı seniyyemden vâkıf-ı

dekāyık-ı umûr-ı Devlet ve ârif-i hakāyık-ı şân u şevket olan zât-ı sadâkat-simâta râbita-i rişte-i karâbet ve ta'alluk-ı tâmları olmakdan nâşî vücûh-i ikrâm ve ihtirâmlarına ihtimâm ve mashûben bi's-selâme bender-i Süveys'den ibtidâ giden sefine ile cânib-i bender-i Cidde'ye irsâl ve mürûr ve ubûrlarında emn ve selâmetleri ve mürâ'ât-ı tatyîb-i hatîrları husûsunda ihtirâm-ı tâm olunmak fermânım olmağın mahsûsan işbu emr-i şerîfim şeref-efzâ-yı sudûr olmuştur. İmdi, mûmâ ileyhimâ Mısır'a varıncaya ve hâlâ her kangınızın taht-ı kazânızda vâkı' sevâhil ve limana varırlar ise tedârük-i me'ûnetlerinde vüfûr i'ânet ve emn ü rahatlarına sa'y u dikkat ve in-şâallahü te'âlâ Mısır'a vâsıl olduklarında sen ki, Mısır Vâlisi vezîr-i müşârun ileyhsin, bender-i Süveys'e kemâl-i refâhîyet ile îsâl ve andan dahı ibtidâ ref'-i lenger-i tehniyetde olan Mîrî firkata mı yohsa merâkib-i mîriye ve melâkî sefinelerinden biri mi olur, hâsılı evvel emirde bâd-bân-güşâ-yı azîmet olan sefinenin biriyle cânib-i bender-i Cidde'ye irsâl ve emn ü râhat ve tatyîb-i hâtırlarına ri'âyet itmesini sefine kapudanına dahı tarafından tenbîh ve işâret ve rü'yet-i me'ûnetlerinde tevcîh-i lihâza-i i'ânete himmet ve siz ki, sâ'ir müşâr ve mûmâ ileyhimsiz, bi-avnihî te'âlâ mûmâ ileyhimâ her kangınızın taht-ı hükûmetine ve kazâsına varırlar ise emn ve selâmetlerine ve temşiyet-i me'ûnetlerine müzâheret ve sen ki, Şâm Vâlisi ve Mîr-i haccı vezîr-i müşârun ileyhsin, sen dahı hîn-i avdetlerinde iktizâ iden husûslarına i'ânet ve emn ü râhatlarına himmet birle müsta'înen billâhi te'âlâ bu siyâk üzre mukerremen ve muhteremen Âstâne-i sa'âdetime vüsûllerine ve âsâyiş ve refâhîyetlerine ihtimâm olunmak bâbında fermân-ı âlî-şânım sâdır olmuştur buyurdum ki.

Fî evâsıt-ı R sene 1153.

269.{M.147/192/744}

Mekke-i mükەرreme Şeyhü'l-haremlîğive Habeş eyâleti inzimâmıyla Cidde-i ma'mûre sancağına mutasarrıf olan Sadr-ı sâbık Vezîr Hacı Mehmed Paşa'ya ve Şâm Vâlisi ve Mîr-i haccı Vezîr Osman Paşa'ya ve Şâm-ı şerîfden Âstâne-i sa'âdetime gelince vâkı' olan vüzerâ-yı izâm ve Mîr-i mîrân-ı kirâm ve Medîne-i münevvere ve Mekke-i mükەرreme ve Şâm-ı şerîf kâdîlarına ve Âstâne-i sa'âdetden Mısır'a varınca, cezâyir ve sevâhilinde vâkı' kuzât ve nüvvâb ile Şâm-ı şerîfden Âstâne'ye gelince

vâkı‘ olan kâdîlara ve nâ’iblere ve mütesellimlere ve zâbitâna hüküm ki, Devlet-i aliyye-i dâ’imü'l-karârında bi'l-fi‘l re’îsü'l-küttâbım olan iftihârü'l-emâcid ve'l-ekârim câmi‘ü'l-mehâmid ve'l-mekârim Mustafa dâme mucdühûnun vâlidesi fahrü'l-muhadderât zübdetü'l-muhassanât [boş] zîdet iffetuhâ diğer emr-i şerifimde mezkûr mahremeleri olan akribâlarıyla işbu sene-i mübâreke de ıskât-ı farîza-i Hacc-ı şerîf için ihrâm bend-i niyyet olup ve mûmâ ileyhâ re’îsü'l-küttâbım mûmâ ileyhın mâder-i iffet-küsteri olmakdan nâşî vücûh-i ikrâm ve ihtirâmına ihtimâm ve mashûben bi’s-selâme cânib-i Şâm-ı şerîfe irsâl ve mürûr ve ubûrlarında emn ü selâmetleri ve mürâ‘ât-ı tatyîb-i hâtırları husûsunda ihtirâm-ı tâm olunmak fermânım olmağın mahsûsan işbu emr-i şerîfim şeref-efzâ-yı sudûr olmuştur. İmdi, mûmâ ileyhâ in-şâallahü te‘âlâ Mekke-i mükەرreme'ye vâsıl oldukda sen ki, Cidde Vâlîsi vezîr-i müşârun ileyhın, refâhîyet ile Şâm-ı şerîf tarafına sevk ve tesyîrine ve ol tarafda esnâ-yı ikâmetlerinde emn ü râhat ve tatyîb-i hâtırlarına ri‘âyet itmelerini tenbîhen iktizâ idenlere tarafından tenbîh ve işâret ve rü’yet-i me’ûnetlerinde tevcîh-i lihâza-i i‘ânete himmet ve sen ki, Şâm Vâlîsi ve Mirî-i haccı vezîrim müşârun ileyhın, sen dahı mûmâ ileyhânın Mekke-i mükەرreme'den Şâm-ı şerîfe gelinceye dek esnâ-yı râhda iktizâ iden levâzım ve husûslarına vücûhla i‘ânet ve refâh-ı hâl ve ferâğ-ı bâl ile âminen ve şâkiren Şâm-ı şerîfe vüsûl ve haklarında sarf-ı mezîd-i himmet ve Şâm'dan hareketlerinde kezâlik hılâl-i tarîkde vücûh-i istirahatlerini müstelzim olur tavsiye ve sipâriş ile Üsküdar'a safâ-yı hâtır ile îsâlleriyeçün tarafından iktizâ iden mahallere tenbîh ve te’kîde dikkat ve siz ki, müşâr ve mûmâ ileyhımsız bi-avnihi te‘âlâ mûmâ ileyhâ her kangınızın taht-ı hükûmeti ve kazâsına varırlar ise emn ü selâmetlerine mübâderet ve temşiyet-i me’ûnetlerinde müzâheret ve müsta‘înen billâhi te‘âlâ bu siyâk üzre mukerremen ve muhteremen Âstâne-i sa‘âdetime vüsûllerine ve âsâyiş ve refâhîyetlerine cümleiniz tarafından ihtimâm ve dikkat olunmak bâbında fermân-ı âlf-şânım sâdır olmuştur.

Fî evâhir-i R sene 153.

270.{M.160/76/213}

Habeş eyâleti inzimâmıyla hâlâ Cidde-i ma‘mûre Vâlîsi olan Sadr-ı esbak vezîrim Naîlî Abdullah Paşa'ya ve Mekke-i mükەرreme kâdîsına ve dergâh-ı mu‘allâm

kapucibaşlarından olup bu husûsa mübâşir ta'yîn olunan hâssa silahşörlerimden Süleyman zîde mecdühûya hüküm ki,

Sâbıkâ Cidde-i ma'mûre Vâlisi olup hulûl-i ecel-i mev'ûd ile irtihâl-i dâr-ı bekâ iden Seyyid Mehmed Paşa'nın hîn-i fevtinde kâffe-i muhallefâtı ma'rifet-i şer' ve Cenâb-ı emâret-me'âb-ı eyâlet-nisâb ve sa'âdet-iktisâb Şerîf-i Mekke-i mükerreme Şerîf Müsâ'id dâme sa'duhû ma'rifetiyle zabt ve temhîr ve hıfz olunduğu haberi şerîf-i müşârun ileyh tarafından bu def'a Der-sa'âdetime inhâ olunmakdan nâşî sen ki, kupucubaşı-i mûmâ ileyhsin, muhallefât-ı mezkûrun cânib-i mîriyçün zabtına hâsseten me'mûr kılınman ile in-şaallahû te'âlâ ol tarafa vardığınızda müteveffâ-yı müşârun ileyhın memhûren hıfz olunan bi'l-cümle emvâl ve eşyâ ve nukûd-ı mevcûde ve sâ'ir her nesi var ise telîd, ve tarîd hasîs ve nefis bir hilâli mahfî ve mektûm kalmamak şartıyla mecmû'unu zabt ve muhallefât-ı mezbûreden cânib-i seniyyü'l-menâkıb-ı pâdişâhânede elyak ve ahrâ olan mücevherât ve akmişe ve kürkler ve raht ve bisât ve evânî-i sîm ve sâ'ir eşyâ-yı nefiseyi başka ifrâz ve mâ'adâ Der-sa'âdetime gelmesinde su'ûbet olan ahmâl-i sakîle makûlesi eşyâ ve devâbbını ma'rifet-i şer' ve vezîr-i müşârun ileyh ma'rifeti ve mübâşeretinle beyne'n-nâs müzâyede ve değer bahâlarıyla tâlibine furûht ve semenlerini cem' ve tahrîr ve defter itdirdüp memhûr ve mûmzâ defteriyle ma'an eşyâ-yı nefiseyi ve nukûd-ı mevcûdeyi ve furûht olunacak eşyâ bahâsını yanına istishâb ve Der-sa'âdetime getürmeğe sa'y ü ikbâl eylemen fermân-ı hümayûnum olmağın hâsseten işbu emr-i şerîf-i âlî-şânım ısdâr ve yedine i'tâ olunmuştur. İmdi ol tarafa vardığında müteveffâ-yı müşârun ileyhın temhîr olunan muhallefâtını ma'rifetin ve ma'rifet-i şer' ve vezîr ve şerîf-i müşârun ileyhimânın inzimâm-ı nezâretleriyle bir hilâli hâric ve mektûm kalmamak şartıyla cümlesini ahz ve hazînedâr ve hazîne kâtibi ve miftâh gulâmı misillü habâyâ-yı umûru ve vâkıf-ı esrârı olan havâss-ı etbâ'ını istintâk ve sâ'irlerinden dahî sırren ve alenen istifsâr ve istiknâh iderek telîd ve tarîd, hasîs ve nefis her nesi var ise cümlesini zâhire ihrâc ve zabt eyledikten sonra taraf-ı hümayûnuma elyak ve sezâ olan mücevherât ve akmişe-i mütenevvi'a ve kürkler ve raht ve bisât ve bi'l-cümle evânî-i sîm ve sâ'ir eşyâ-yı nefisesini başkaca ifrâz ve mâ'adâ naklinde su'ûbet olan ahmâl-i sakîle makûlesi eşyâ ve döşeme ve devâbbını beyne'n-nâs bi'd-defa'ât müzâyede ve değer bahâlarıyla tâlibine furûht ve semenlerini cem' ve tahsîl ve ahz ve nukûd-ı mevcûde ve sâ'ir eşyâ-yı nefiseyi memhûr ve müfredât defterleriyle Der-

sa'âdetime getürmeğe ihtimâm ve dikkat eyleyesin. Şöyle ki, müteveffâ-yı müşârun ileyh birkaç seneden berü eyâlet-i mezbûra mutasarrıf olmakdan nâşî katı vâfir mücevherât ve akmişe-i mütenevvi'a iddihâr eylediğine kat'â ıstibâh olmamağla, bu bâbda rekîz-i zât-ı sadâkat-simâtın olan istikâmeti icrâ ve îfâyâ bezl-i makderet ve bir hilâli bir mahalde mahfî ve mektûm kalmamak üzere muhallefât-ı müşârun ileyhi zabt ve ahz eylemeğe müsâra'at eyleyesin. Ve siz ki, vezîr-i müşâr ve Mevlânâ-yı mûmâ ileyhimâsız, bu husûsa sizin dahî ihtimâm ve dikkat ve gereği gibi nezâret iderek bir hilâli mahfî ve mektûm kalmamak şartıyla cümlesini zâhire ihrâc ve zabt olunması husûsuna ale'l-ittifâk sarf-ı nakdîne-i miknet ve Der-sa'âdetime aynî gelmesi iktizâ iden eşyâ-yı nefisenin ve ol tarafda furûhtı fermânım olan ahmâl-i sakîle makûlesi eşyânın başka başka memhûr defterlerini irsâl ve keyfiyetini arz ve i'lâm eylemeniz içün Dîvân-ı hümayûnum tarafından emr-i şerîfim tahrîri bâbında iftihârü'l-ümerâ ve'l-ekâbir hâlâ bi'l-fi'l başdefterdârım olan el-Hâc Ahmed dâme ulüvvuhû i'lâm itmeğin, vech-i meşrûh üzere amel olunmak bâbında fermân-ı âlî-şânım sâdır olmuştur.

Evâsıt-ı Ca sene 171.

İlmühaberi virildi.

271.{M.160/80/220}

Habeş eyâleti inzimâmıyla hâlâ Cidde-i ma'mûre Vâlîsi olan Sadr-ı esbak vezîrim Nâî Abdullah Paşa'ya hüküm ki,

Sâbıkâ Cidde-i ma'mûre Vâlîsi olup hulûl-i ecel-i mev'ûdıyla irtihâl-i dâr-ı bekâ iden Seyyid Mehemed Paşa'nın kâffe-i muhallefâtı ve mücevherâtının cânib-i mîrîden zabtı iktizâ eylemekden nâşî akmişe-i mütenevvi'a ve sâ'ir eşyâ-yı nefise ve nukûd-ı mevcûdesinin Der-sa'âdetime aynî gelmesine ve mâ'adâ ahmâl-i sakîle makûlesi eşyâsının ol tarafda furûht olunmasına irâde-i aliyye-i mülûkânem ta'alluk eylediğine binâ'en hâssa silahşörlerimden Süleyman zîde mecdühû hâsseten bu husûsa mübâşir ta'yîn ve me'mûriyetini hâvî yedine emr-i şerîf-i âlî-şânım i'tâ olunmağla sen ki vezîr-i müşârun ileyhsin, diğer emr-i şerîfimde serd ü beyân olunduğu üzere muhallefât ve nukûdından bir akçesi ve bir hilâli mahfî ve mektûm kalmamak şartıyla zâhire ihrâc ve zabt olunması mücerred senin uhde-i ihtimâmına tefvîz

olunmakdan nâşî gereği gibi dikkat ve nezâret iderek mecmû‘unu kapucıbaşı-i mûmâ ileyh ma‘rifetiyle zabt ve taraf-ı hümâyûnuma lââyık ve sezâ olan akmişe-i mütenevvi‘a ve sâ‘ir eşyâ-yı nefîse ve nukûd-ı mevcûdeyi Der-sa‘âdetime irsâl ve mâ‘adâ eşyâ-yı sakîleyi değer bahâlarıyla ol tarafda furûht ve semenlerini memhûr ve müfredât defteriyle mübâşir-i mûmâ ileyhe teslîm ve Der-sa‘âdetime îsâl itdirmen fermânım olmağın. İmdi işbu emr-i şerîf-i âlî-şânım vüsûlünde muhalefât-ı mezkûra gereği gibi ihtimâm ve dikkat ve mübâşir-i mûmâ ileyhe nezâret iderek bir hilâli mahfî ve mektûm kalmamak vechile zâhire ihrâc ve aynî gelmesi iktizâ iden eşyâ-yı nefîseyi ifrâz ve eşyâ-yı sakîleyi dahı ma‘rifetin ve ma‘rifet-i şer‘le değer bahâlarıyla furûht itdirdikten sonra nukûd-ı mevcûde ve eşyâ-yı sakîle bahâsını ve taraf-ı hümâyûnuma lââyık olan akmişe ve eşyâ-yı nefîseyi memhûr ve mûmzâ defteriyle mübâşir-i mûmâ ileyhe teslîm ve Der-sa‘âdetime irsâl eylemeğe bezl-i cell-i himmet, ve‘l-hâsıl bu husûs senin muhavvel-i uhde-i ihtimâmın kılınan hâlâtdan olmağla senden me‘mûl olan hüsn-i zann-ı mülûkânem muktezâsınca bir hilâli zâyî‘ ve telef olmakdan siyânet ve himâyet eylemen bâbında iftihârü’l-emâcid ve‘l-ekârim hâlâ başdefterdârım olan el-Hâc Ahmed dâme ulüvvuhû i‘lâm itmeğın i‘lâmı mücebince amel olunmak bâbında fermân-ı âlî-şânım sâdır olmuştur buyurdum ki.

Evâsıt-ı Ca sene 171.

İlm ü haberi virilmiştir.

272.{M.163/26/49}

Habeş eyâleti inzimâmıyla hâlâ Cidde-i ma‘mûre sancağı mutasarrıfı Vezîr Ali Paşa‘ya hüküm ki, Medîne-i münevvere kâdîsı iken işbu bin yüz yetmiş altı senesi Saferü’l-hayrının onuncu günü fevt olduğu ihbâr ve i‘lâm olunan Abdullah Efendi’nin düyûn-ı vâfîresi olup ve ol tarafdan iyâl ve etbâ‘ının avd ve ric‘atine dahı iktidârları olmamağla merhameten müteveffâ-yı mûmâ ileyhin hâlâ nâ‘ibi olan el-Hâc Mustafa zîde ilmuhû sene-i mezbûre Zilhiccetî’s-şerîfesi gâyetine dek Cidde gümrüğü mâlından vezâyif-i mu‘ayyeneyi ahz ve müteveffâ-yı mûmâ ileyhin deynine ve iyâl ve etbâ‘ının avd ve ric‘atlerinde iktizâ iden masâriflerine sarf itmek üzere ahâlî-i Medîne-i münevvere mahzarlarıyla istid‘â itmeleriyle istid‘âlarına müsâ‘ade-i aliyye-i hüsvânem erzânî kılınup vech-i meşrûh üzere emr-i âlî-şân inâyet ve ihsân olunmasını bi’l-fi‘l şeyhü’l-islâm ve müftî’l-inâm olan Mevlânâ

Dürrizâde Mustafa edâmallâhû te‘âlâ fezâ’iluhû işâret itmeğın işâretleri mücebince amel olunmak bâbında.

Evâsıt-ı [Ca]? sene 176.

Mısır defterine nakl olunmuştur.

273.{M.166/223/513}

Sâbıkâ Cidde Vâlîsi Vezîr el-Hâc Halil Paşa'ya hüküm ki,

Bu hilâlde Mekke-i mükerreme şeyhü'l-haremliğünzimâmı ve Cidde-i ma‘mûre sancağı ilhâkıyla Habeş eyâleti, avâtıf-ı aliyye-i hüsvânemden Sâbıkâ İstanköy muhâfızı vezîrim es-Seyyid Osman Paşa'ya tevcîh ve ihsân-ı hümayûnum olup sen ki, vezîr-i müşârun ileyhsin, senin dahı cânib-i Rûm'a ber-vech-i teveccüh vürûdun ve bir âhar mansıb ile tekrîm ve taltîfin murâd-ı hüsvânem olmağın henûz Mısır'dan hareket eylememiş isen bir gemiye süvâr ve Anadolu sevâhiline hurûca ve Cidde'ye âzim olmuş olduğun sûretde kavâfil-i huccâc-ı hidâyet-ibtihâc ile Cidde'den nehzat ve Şâm-ı cennet-meşâmma gelüp sana diğêr mansıb inâyet-i tâc-dârânem olmak içün Şâm'a vüsûlünü derbâr-ı atûfet-medârıma tahrîr ve iş‘âra mübâderet eylemen bâbında işbu fermân-ı celîlü’s-şânım ısdâr ve [boş] ile irsâl olunmuştur. Sen vüzerâ-yı izâmım beyninde sadâkat ve istikâmet ve kâr-âzmâyî ve dirâyet ile mevsûf olup vücûh ile sezâvâr-ı enzâr-ı eltâf ve şâyân-ı elhâz-ı mekârim ve a‘tâf-ı dâverânem olduğuna binâ’en bi-mennihî te‘âlâ Mısır'dan Anadolu sevâhiline veyâhûd rûkûb ile Şâm câniblerine tevârûdün haberi geldikde hâline cesbân bir mansıb ile mazhar-ı ikrâm ve ihsân olacağın ma‘lûmun oldukda ber-minvâl-i muharrer huccâc-ı bâhirü'l-ibtihâc ile Şâm'a avd ve ric‘at ve ol havâlîlere vüsûlünü Âstâne-i sa‘âdet-âşiyâneme tahrîr ve i‘lâma ikdâm ve dikkat eylemen bâbında.

Fî evâhir-i Ş sene 188.

274.{M.153/125/428}

Habeş eyâleti ve Mekke-i mükerreme Şeyhü'l-haremliğünzimâmıyla Cidde-i ma‘mûre Sancağına mutasarrıf olan Vezîr Osman Paşa'ya hüküm ki,

Şeyhü'l-İslâm-ı sâbık Hayâtî-zâde? Mehemmed Emin Efendi'ye bundan akdem Mekke-i mükerreme kazâsı tevcîh olundukda hâsıl-ı Mısır'dan Mekke-i mükerreme kâdîlarına ta'yîn olunan gılâl ve ücret ile Cidde-i ma'mûreden ta'yîn olan ulûfesi kendüye virilmek üzere başka başka iki kıt'a evâmir-i şerîfe sâdır olmağla Mekke-i mükerreme'de bir senelik zahîre ve ba'zı levâzımâtını tedârük için tarafından baş çukadârı Mahmud u sefîne ile cânib-i Mısır'a ve andan Bahr-i Süveys ile Bender-i Cidde'ye irsâl itdikden sonra mûmâ ileyh bi-emrillâhi te'âlâ vefât idüp ve Mekke-i mükerreme kazâsı sâbıkâ Şâm-ı şerîf kâdîsı akzâ kuzâtî'l-müslimîn Mevlânâ İbrahim zîdet fezâ'iluhûya tevcîh ve berren tarîk-i Şâmî'den ol savba sevk ve tesyîr ve zikr olunan zahîre ve ulûfe anın tarafına virilmek üzere evâmir-i şerîfemle tekrâr tevcîh ve tenbîh olunmağla mezbûr Çukadâr Mahmud'un kâdîlara mahsûs Mısır'dan aldığı gılâl ve ücret her ne ise ba'de'l-hisâb Mevlânâ-yı mûmâ ileyhe virildikden sonra kusûr müteveffâ-yı mûmâ ileyhın tarafından olmak üzere akçesiyle iştirâ eyledüğü zehâyir ve levâzım bir tarîkile zâyi' ve telef olmayup iyâl ve evlâdının lede's-şer' hakları olmakdan nâşî taraflarına temâmen ve kâmilan irsâl ve îsâl olunmak lâzım gelmekle işbu emr-i şerîfim [ısdâr ve] [boş] ile vüsûlünde sen ki vezîr-i müşârun ileyhsin, zikr olunan şeyleri Mekke-i mükerreme'de narh-ı rûzîleri ve kıymet-i vakıyyeleriyle ma'rifet-i şer'le ve ma'rifetinle fûrûht itdirdüp semenleri her ne mikdâra bâliğ olur ise mikdârı beyâniyle şer'an defter olunup ve eğer çukadâr-ı mezbûrun zimmetinde fazla akçe kalmış ise ol dahı başkaca deftere idhâl kılınup defter-i merkûmı ba'de't-temhîr akçe ile ma'an çukadâr-ı merkûma teslîm ve keyfiyyet başka emr-i şerîfimle Şâm vâlisine dahı tefhîm olunmağla çukadâr-ı merkûmu müşârun ileyhın yanına koşup bir akçe ve habbesi zâyi' olmamak ve bi't-temâm getürüp vârislerine ber-mûceb-i defter teslîm itmek üzere muhafaza ve nezâret birle getürülmesi emrini zâbıta-i kaviyyeye rabt ve tahvîl idüp bu bâbda gâyet taharrî ve ihtimâm iderek hukûk-ı mirâsdan bir akçe ve bir habbenin zâyi' ve telef olmamasına sa'y-i belîğ eylemen bâbında fermân-ı âlî-şânım sâdır olmuştur deyü yazılmışdır.

Fî evâ'il-i L sene 160.

275.{M.154/53/171}

Habeş eyâleti ve Mekke-i mükەرreme Şeyhü'l-haremlîğînzîmâmıyla Cidde-i ma'mûre Sancağı Mutasarrıfı Vezîr Osman Paşa'ya hüküm ki,
Mukaddemâ Diyârbekr Vâlîsi iken fevt olan Bostancıbaşı Vezîr Hüseyin Paşa hâl-i hayâtında İstanbullu Yağlıkçı el-Hâc Yusuf nâm kimesneye mudârebe tarîkiyle kendü mâlından elli üç senesinde elli bin guruş virüp tüccâr beyinde cârî olan kâ'ide üzre beher sene ne mikdâr fâ'iz zuhûr ider ise münâsafeten beyinlerinde iktisâm eylemek üzre mukâvele ve mu'âhede eylediklerini müş'ir merkûm Hacı Yusuf'un müteveffâ-yı müşârun ileyhe elli üç senesi Rebî'ü'l-âhirinin guresi târîhiyle müverrah virdüğü memhûr temessük cânib-i mîrîden zabt ve meblağ-ı mezbûr hazîne-i âmirem defterlerinde merkûm-ı mûmâ ileyh Yusuf'un üzerine zimmet kayd ve temessûkü dahı Enderûn-ı Hümâyûnum hazînesinde hıfz olunup ve kendüsü Cidde taraflarında olduğu haber virilmekle meblağ-ı mezbûr Cidde Vâlîsi ma'rifetiyle bi-eyyi hâlin merkûmdan tahsîl olunmak bâbında elli sekiz ve elli dokuz senelerinde evâmir-i şerîfem ısdâr ve irsâl kılındıkda merkûm el-Hâc Yusuf'un ol cânibde bulunmadığı ol esnâlarda Cidde Vâlîsi vezîrim el-Hâc Ebubekir Paşa edâmallâhü te'âlâ iclâluhû tarafından i'lâm olunmağla her ne vakitte Cidde ve Mekke-i mükەرreme'ye gelür ise der-akab ahz ve ber-mûceb-i temessük zimmetinde olan sâlifü'z-zikr elli bin guruş ol mikdâr akçeden ne mikdâr fâ'iz hâsıl olmuş ise tüccâr beyinde cârî olan mudârebe kâ'idesi üzre nısfı kendüsünden tahsîl ve asıl mâl ile ma'an cümlesi Der-sa'âdetime irsâl olunmak bâbında tekrâr vezîr-i müşârun ileyhe hitâben emr-i şerîf-i âlî-şânım ısdâr ve irsâl kılınmışıdi. El-hâletü hâzihî gerek geçen sene ve gerek bu sene-i mübârekede tafahhus olundukda merkûm Hacı Yusuf'un Mekke-i mükەرreme'ye ve Cidde ve Basra taraflarına henüz gelmedüğü nümâyân olup ve bundan akdem sefâret ile Der-sa'âdetimden memleket-i Hind'e ta'yîn ve tesyîr olunan Salim Mehmed Efendi ekâlim-i Hind'e lede'l-vüsûl fevt oldukda mezbûr Hacı Yusuf yanında bulunmağla yedinde olan nâme-i hümâyûn ve sâ'ir hedâyâ-yı mülûkânemi vekâleten mahalline îsâl ve teslîm eylemek üzre ahz eyledüğü mukaddem haber virilüp ve bu hilâlde merkûm Hacı Yusuf'un dahı vefâtı eğerçi ihbâr olunup lâkin ihbâr-ı sahîhadan olmaduğuna binâ'en be-her-hâl Cidde ve Basra taraflarından istihbâr birle hakikat-i hâle vukûf ve ıttılâ' tahsîl olunması ehemm ve elzem olmağla Bender-i Cidde ve Basra'ya tevârüd iden tüccâr ve ve

sevdâ-gerân Hind'den ve sâ'ir erbâb-ı vukûfdan Cidde ve Basra taraflarından gereği gibi tafahhus ve su'âl ve iktizâ ider ise Hind canibine taraflarından adam irsâl idüp mezbûr Hacı Yusuf el-yevm Hind'de midir? ve Hind'de ise bu vakte dek avdet eylememesinin sebebi nedir? yohsa sahîhan fevt olmuş mıdır? ve müteveffâ-yı mûmâ ileyh Salim Mehemed Efendi'nin hîn-i fevtinde yedinde olan nâme-i hümâyûn ve hedâyâ-yı mülûkânemi vekâleten kendüsü ahz ve mahalline îsâl ve teslîm eylemiş midir? yohsa fevti kable't-teslîm mi vâkı' olmuşdur. Ve eğer kable't-teslîm fevt olduğu sahîh ise zikr olunan nâme-i hümâyûn ve sâ'ir hedâyâ ve husûsan müteveffâ-yı müşârun ileyh Hüseyin Paşa'nın elli bin ve kündüsünün emvâli kimlerde ve ne mahallerde kalmışdır? Gereği gibi bu mâddelere tahsîl-i vukûf ve ittîlâ' eyledikten sonra alâ vechi's-sihha Der-sa'âdetime i'lâm eylemen ve eğer merkûmun fevti gayr-ı vâkı' olup ve emr-i şerîflerimin Basra ve Cidde'ye vürûd ve vüsûllerine dek ol taraflara gelmiş bulunur ise, ma'rifet-i şer'le kendüsü ahz ve yanında mevcûd olan nükûd ve emti'a ve eşyâ her ne ise defter olunup memhûr defteri icâleten Âstâne-i Devlet-medârıma irsâl olunmak üzre sen ki, vezîr-i müşârun ileyhysin, sana hitâben Dîvân-ı hümâyûnumdan emr-i şerîfim tahrîri içün iftîhârü'l-ümerâ ve'l-ekâbir bi'l-fi'l baş defterdârım olan Mehemed dâme ulüvvuhû i'lâm itmeğin i'lâmı mücebince amel olunmak bâbında fermân-ı âlî-şânım sâdır olmuşdur.

Buyurdum ki.

Fî evâsıt-ı Ca sene 162.

276.{M.184/121/287}

Hâlâ Cidde Vâlisi Vezîr İzzet Mehemed Paşa iclâluhûya hüküm ki,

Sen ki vezîr-i müşârun ileyhysin, bundan akdem Mekke-i mükerrerme şeyhü'l-haremliği hidmet-i celîlesi inzimâm ve Habeş eyâleti ilhâkıyla Cidde-i ma'mûre sancağı avâtıf-ı aliyye-i şâhânemden sana tevcih ve ihsân-ı hidîvânem olup bulunduğu mahalden hareket ve Cidde'ye vüsûl ve Cidde vâililiğine müteferri' mevâddın rû'yetine kıyâm ve şol mübâderet esbâbını istihsâle dikkat eylemen vesâyâsını ve tenbîhât-ı sâ'ire-i me'mûriyetini hâvî sâdır olan emr-i âlî-şânımda ifâde ve tebyîn olunmuşıdi. El-hâletü hâzihî muktezâ-yı me'mûriyetin üzre bir an akdem Cidde'ye vüsûlün ehemmi-i mühimmâtdan olmak mülâbesesiyle bundan böyle zinhâr

tevakkuf câ'iz olmayup rûkûbun içün ta'yîn olunan sefîne vâsıl oldukda min-gayri te'hîr dâire ve etbâ'ınla derûnuna rûkûb ve Cidde'ye vüsûl ve lühûka müsâra'at ve me'mûriyetini şâmil mukaddem sâdır olan emr-i âlî-şânım muktezâsı üzre amel ve harekete dâmen-i der-miyân-ı gayret eylemen fermânım olmağın isti'câli mutazammın hâsseten işbu emr-i âlî-şânım ısdâr ve [boş] ile irsâl olunmuşdur. İmdi, ba'd ezîn ser-i mû tevakkuf ve ta'ahhürün rızâ-yı pâdişâhâneme mugâyir idüğü ve serî'an Cidde'ye vüsûl ile muktezâ-yı me'mûriyetin üzre amel ve harekete kemâl-i ikdâm ve dikkat ve münâfi-i me'mûl-i şehr-yârânem vaz'dan mübâ'adet eylemen bâbında.

Fî evâhiri Ş sene 201.

İşbu emr-i âlî Ermenek Mahkemesi'ne lede''l-vüsûl müşârun ileyh mâh-ı Ramazân-ı şerîfin ikinci günü mahall-i mezkûrdan hareket ve mâh-ı mezbûrun yedinci günü Ma'mûriye Kal'ası İskeleyi'nden ta'yîn kılınan kalyon-ı hümayûnuna süvâr ve mahall-i me'mûresine azîmet itmiş olduğunu müş'ir Ermenek kâdısın i'lâmı vürûd idüp işbu emr-i âlî ile Tatar Mustafa müşârun ileyhe irişemediğinden hazırladup isti'câl emrini girü getürmekle bâ-fermân-ı âlî battâlde hıfz oluna.

[Fî] 21 N sene 201.

277.{M.184/182/416}

Habeş Eyâleti ve Mekke-i mükerreme Şeyhü'l-haremlîği inzimâmıyla Cidde Vâlîsi Vezîrim İzzet Mehmed Paşa'ya hüküm ki,

Sen ki, vezîr-i müşârun ileyhsin, şimdiye dek mansıbın olan Cidde'ye vüsûl ve hidemât-ı me'mûrene kıyâm ve müsûlün me'mûl ve muntazar iken hâlâ vâsıl olmayup cânib-i Mısır-ı Kâhire'de ârâm ve ikâmet ile imrâr-ı vakte mübâderetin vâsıl-ı sâmi'â-i mülûkânem olup fî-mâ-ba'd Mısır'da ve âhar mahalde meks ve ârâmına rızâ-yı hüsrevânem olmamğla bilâ tevakkuf bulunduğu mahalden hareket ve bir ân evvel Cidde'ye vüsûl birle vüsûlünü Der-aliyyeme i'lâm ve işâret eylemen fermânım olmağın, isti'câlen ve te'kîden işbu emr-i şerîfim ısdâr ve [boş] ile irsâl olunmuşdur. İmdi keyfiyyet ma'lûmun oldukda vüsûl-i emr-i şerîfimde kat'â tevakkuf itmeyüp nehzat ve müsâra'aten Cidde'ye varup ikâmet ve me'mûriyetin emrinde münderic

vesâyâ muktezâsıyla amel ve hareket ve betâ'et ve te'ahhürden be-gâyet ve hazer ve mücânebet eylemen bâbında.

Fî evâsıt-ı Z sene 201.

278.{M.189/81/200}

Hâlâ Habeş Eyâleti ve Mekke-i mükەرreme Şeyhü'l-Haremlîği İnzimâmıyla Cidde-i ma'mûre Sancağı Mutasarrıfı Vezîre hüküm ki,

Bin iki yüz dört senesi Muharremü'l-harâmı gurresinden zabt eylemek üzre Medîne-i münevvere kazâsı İmâm-zâde es-Seyyid Mehemmed Sâdık zîdet fezâ'ilühûya teveçh ve ihsân-ı hümâyûnum olmağla, öteden berü Medîne-i münevvere kâdîlarına Cidde-i ma'mûre gümrüğü mahsûlünden takdîr olunan on bir bin iki yüz elli guruş be-hisâb-ı zer-i mahbûb dört bin doksan altı muntazar temâmen Âstâne-i aliyyemde râyic olduğu üzre an-nakdin mûmâ ileyhe virilüp eşyâ ve noksân teklîfî ile cevır ü ezâ olunmamak fermânım olmağın. İmdi sen ki vezîr-i müşârun ileyhsin, Mevlânâ-yı mûmâ ileyh sâ'ire kıyâs olunmayup zîver-i ulûm ile ârâste ve iffet ve kiyâset ile pîrâste olduğu cihetden her hâlde refâh ve râhatı matlûb-ı hümâyûnum idüğü ma'lûmun oldukda zıkr olunan on bir bin iki yüz elli guruşu be-hisâb-ı zer-i mahbûb dört bin doksan altı altun olmak üzre bilâ-noksân mûmâ ileyhe edâ ve teslîm olunup eşyâ ve noksân ve Âstâne-i sa'âdetimde râyic olduğu bahâdan ziyâde teklîfî ile cevır ü ezâ olunmayup her hâlde refâhîyetine ihtimâm olunmak bâbında.

Fî evâhir-i Ca sene 203.

Kezâlik.

279.{M.189/81/203}

Hâlâ Habeş Eyâleti İnzimâmıyla Cidde-i ma'mûre Sancağı Mutasarrıfına Hüküm ki,

Bin iki yüz dört senesi Muharremü'l-harâmı gurresinden zabt itmek üzre Mekke-i mükەرreme kazâsı Ahmed Hasbî zîdet fezâ'ilühûya inâyet ve ihsân olunup, öteden berü Mekke-i mükەرreme kâdîlarının cihet-i ma'îşetleriyçün Cidde-i ma'mûre gümrüğü mâlından takdîr ve ta'yîn olunan senevî on bir bin iki yüz elli guruş be-hisâb-ı zer-i mahbûb dört bin doksan altı altun olmak üzre temâmen ber-vech-i nakd virilüp eşyâ ve noksân teklîfî ile cevır ü ezâ olunmamak bâbında eslâfına virildüğü misillü emr-i şerîfim i'tâsını Mevlânâ-yı mûmâ ileyh bâ-arzuhâl istid'â ve Dîvân-ı

hümâyûnumda mahfûz ahkâm kuyûdâtı tetebbu' olundukda iki yüz iki senesine mahsûben selefi tarafına ber-vech-i meşrûh emr-i şerîfim virildüğü mastûr ve mukayyed bulunmağla mukaddemâ sâdır olan emr-i şerîfim mûcebince amel olunmak fermânım olmağın, imdi Mevlânâ-yı mûmâ ileyh sâ'ire kıyâs olunmayup hilye-i ulûm ve takvâ ile ârâste ve zîver-i fazl ile pîrâste sezâvâr-ı âtîfet ve şâyeste-i ri'âyet ve mekremet olduğu cihetden her hâlde refâh ve râhatı matlûb-ı şâhânem idüğü sen ki, vezîr-i müşârun ileyhysin, ma'lûmun oldukda sâlifü'z-zıkr on bir bin iki yüz elli gurus be-hisâb-ı zer-i mahbûb dört bin doksan altı altun olmak üzre bilâ-cefâ Mevlânâ-yı mûmâ ileyhe edâ ve teslîm eyleyüp eşyâ ve noksân ve Âstâne-i sa'âdetimde râyic olduğundan ziyâde teklîfi ile bir dürlü cevri ü eziyet olunmakdan ittikâ ve mücânebet olunmak bâbında.

Fî evâhir-i Ca sene 1203.

Efendi-i mûmâ ileyh vefât itmekle Cidde gümrüğü'nden ta'yîn olunan senelik mâl oğluna virilmek için emir yazılmışdır.

Fî evâ'il-i Ca sene 204.

280.{M.190/138/287}

Sâbıkâ Cidde Vâlisi İzzet Mehmed Paşa'ya hüküm ki,

Sen ki, vezîr-i müşârun ileyhysin, vüzerâ-yı izâmımın kâr-dânâ ve umûr-âşînâlarından olup böyle sefer vaktinde senin gibilerin Rûmili taraflarında iktizâ iden hidemât-ı dîn ve Devlet-i aliyyemde istihdâm için isticlâb olunmaları ber-muktezâ-yı vakt ü hâl lâzimedden idüğü bedîdâr olduğundan Cidde sancağı Habeş eyâleti ve Mekke-i mûkerreme şeyhü'l-haremlîği inzimâmıyla âhara tevcîh olunup senin etbâ'-ı mahsûsanla ol taraftan hareket ve berü taraflara vüruda müsâra'at eylemen husûsuna irâde-i aliyyem ta'alluk itmekden nâşî vüsûl-i emr-i şerîfimde Cidde'ye kaviyyü'l-iktidâr ve zabt u rabta liyâkati bedîdâr birini, halefîn vürûduna dek zabt itmek üzre mütesellim nasb ve ta'yîn ve iktizâ iden vesâyâyı etrâfiyla ifâde ve tebyîn birle sen ber-vech-i meşrûh müstahdem olacağın hidemât-ı mühimme-i dîn ve Devlet-i aliyyemde kıyâm için ol taraftan sefîneye rûkûb ve Mısır üzerinden Rûmili taraflarına gelüp bir münâsib mahalle hurûc ile kangı mahalle geldüğünü icâleten Der-aliyyeme tahrîr ve iş'âra mübâderet eylemen fermânım olmağın, hâsseten işbu emr-i şerîfim ısdâr ve [boş] ile irsâl olunmuşdur. İmdi keyfiyyet ma'lûm-ı dirâyet-

melzûmun oldukda ber-vech-i meşrûh amel ve harekete mübâderet ve Rûmili taraflarından kangı mahalle geldüğünü Der-aliyyeme tahrîr ve işâret ve ba'dehu ne vechile emr-i âlî-şânım sâdır olur ise mûceb ve muktezâsı üzre amel ve hareket eylemen bâbında.

Fî evâ'il-i L sene 1203.

Ordu-yı hümayûna vüsûliyyün emr-i âlî yazılmışdır.

Fî evâ'il-i S sene 204.

281.{M.192/153/526}

Hâlâ Habeş eyâleti inzimâmıyla Cidde-i ma'mûre sancağı mutasarrıfına hüküm ki, Mekke-i mükerreme kazâsı bin iki yüz beş senesi Muharrem ibtidâsından zabt itmek üzre bundan akdem Mevlânâ es-Seyyid Abdullah'a inâyet olundukda öteden berü Mekke-i mükerreme kâdîlarının cihet-i ma'îşetleriyçün Cidde-i ma'mûre gümrüğü mâlından takdîr olunan senevî on bir bin iki yüz elli guruş be-hisâb-ı zer-i mahbûb dört bin doksan altı altun Mevlânâ-yı mûmâ ileyhe i'tâsını hâvî işbu sene-i mübâreke evâsıt-ı Rebî'ulâhir'inde sen ki, vezîr-i müşârun ileyhsin, sana hitâben emr-i şerîfim sâdır olmuşıdi. El-hâletü hâzihî Mevlânâ-yı mûmâ ileyh ecel-i mev'ûdiyla âzim-i dâr-ı bekâ olmağla Mekke-i mükerreme kazâsı iki yüz beş senesi Muharremi ibtidâsından zabt itmek üzre Sâbıkâ [boş] kâdîsı Mevlânâ Mehmed Şerîf zîdet fezâ'iluhûya bu def'a inâyet ve ihsân olunup kuzât-ı Mekke-i mükerreme'nin cihet-i ma'îşetleriyçün Cidde-i ma'mûre gümrüğü mâlından takdîr olunan sâlifü'z-zikr mebâliğin temâmen ber-vech-i nakd kendüye i'tâ olunmuşıdi. Eşyâ ve noksân teklifiyle cevır ü ezâ olunmamak bâbında eslâfına virildüğü misillü emr-i şerîfim i'tâsını Mevlânâ-yı mûmâ ileyh bâ-arzuhâl istid'â ve Dîvân-ı hümayûnumda mahfûz kuyûd-ı ahkâm tetebbu' olundukda sâbıkı müteveffâ-yı mûmâ ileyh tarafına ber-vech-i meşrûh târîh-i mezbûrda emr-i şerîfim virildüğü mastûr ve mukayyed olunmağla mukaddemâ sâdır olan emr-i şerîfim mûcebince amel olunmak fermânım olmağın, imdi Mevlânâ-yı mûmâ ileyh sâ'ire kıyâs olunmayup hilye-i ulûm ve takvâ ile ârâste ve zîver-i fazl ile pîrâste ve sezâvâr-ı âtîfet ve şâyeste-i ri'âyet ve mekremet olduğu cihetden her hâlde refâh ü râhatı matlûb-ı şâhânem idüğü sen ki vezîr-i müşârun ileyhsin, ma'lûmun oldukda mârrü'z-zikr on bir bin iki yüz elli guruş, be-hisâb-ı zer-i mahbûb dört bin doksan altı altun olmak üzre bilâ-cefâ Mevlânâ-yı

mûmâ ileyhe edâ ve teslîm eyleyüp eşyâ ve noksân ve Âstâne-i aliyyemde râyici olduğundan ziyâde teklîfiyle bir dürlü cevır ü eziyet olunmakdan ittikâ ve mücânebet [olunmak] bâbında.

Fî evâ'il-i N sene 204.

282.{M.194/185/768}

Hâlâ Habeş eyâleti İnzimâmıyla Cidde-i ma'mûre sancağı mutasarrıfı vezîre hüküm ki,

Bin iki yüz altı senesi Muharremü'l-harâmı guresinden zabıt itmek üzere Mekke-i mükerreme kazası akzâ kuzâtı'l-müslimîn Mevlânâ es-Seyyid Mehmed Atâullah zîdet fezâ'iluhûya inâyet ve ihsânım olmağla öteden berü Mekke-i mükerreme kâdîlarının cihet-i ma'îşetleriçün Cidde-i ma'mûre gümrüğü mâlından takdîr olunan senevî on bir bin iki yüz elli gurus be-hisâb-ı zer-i mahbûb dört bin doksan altı altun olmak üzere temâmen ber-vech-i nakd virilüp eşyâ ve noksân teklîfiyle cevır ü ezâ olunmamak bâbında eslâfına virildüğü misillü emr-i şerîfim i'tâsını Mevlânâ-yı mûmâ ileyh bâ-arzuhâl inhâ ve istid'â ve Dîvân-ı [hümâyûnda] mahfûz ahkâm kuyûdâtı tetebbu' olundukda iki yüz beş senesine mahsûben selefî tarafına ber-vech-i meşrûh emr-i şerîfim virildüğü mastûr ve mukayyed bulunmağın mukaddemâ sâdır olan emr-i şerîfim mücebince amel olunmak fermânım olmağın, imdi Mevlânâ-yı mûmâ ileyh sâ'ire kıyâs olunmayup hilye-i ulûm ve takvâ ile ârâste ve zîver-i fazl ile pîrâste ve sezâvâr-ı âtîfet ve şâyeste-i ri'âyet ve mekremet olduğu cihetden her hâlde refâh ü râhatı matlûb-ı şâhânem idüğü sen ki vezîr-i müşârun ileyh sin, ma'lûmun oldukda, mârrü'z-zikr on bir bin iki yüz elli gurus be-hisâb-ı zer-i mahbûb dört bin doksan altı altun olmak üzere bilâ-cefâ Mevlânâ-yı mûmâ ileyhe edâ ve teslîm eyleyüp eşyâ ve noksân ve Âstâne-i aliyyemde râyici olduğundan ziyâde teklîfiyle bir dürlü cevır ü eziyet olunmakdan ittikâ ve mücânebet olunmak bâbında.

Fî evâhir-i S sene 1205.

Mücebince amel oluna deyü emr-i şerîf bâlâsına mübârek hatt-ı hümâyûn keşide olunmuşdur.

283.{M.194/247/1013}

Hâlâ Habeş eyâleti ve Mekke-i mükerreme şeyhü'l-haremlîği İnzimâmıyla Cidde-i ma'mûre sancağı mutasarrıfı vezîre hüküm ki,

Bin iki yüz altı senesi Muharremü'l-harâmı gurresinden zabt eylemek üzere Medîne-i münevvere kazâsı Şânîzâde akzâ kuzâtî'l-müslimîn Mevlânâ Mehmed Sâdık zîdet fezâ'iluhûya tevcîh ve ihsân-ı hümayûnum olmağla, öteden berü Medîne-i münevvere kâdîlarına Cidde-i ma'mûre gümrüğü mahsûlünden takdîr olunan on bir bin iki yüz elli guruş, be-hisâb-ı zer-i mahbûb dört bin doksan altı altunu temâmen Âstâne-i aliyyemde râyic olduğu üzere an-nakd mûmâ ileyhe virilüp eşyâ ve noksân teklîfiyle cevır ü ezâ olunmamak fermânım olmağın, imdi sen ki vezîr-i müşârun ileyhsin, Mevlânâ-yı mûmâ ileyh sâ'ire kıyâs olunmayup zîver-i ulûm ile ârâste ve iffet ve kiyâset ile pîrâste olduğu cihetden her hâlde refâh u râhatı matlûb-ı hümayûnum idüğü ma'lûmun oldukda zıkr olunan on bir bin iki yüz elli guruş, be-hisâb-ı zer-i mahbûb dört bin doksan altı altun olmak üzere bilâ-noksân mûmâ ileyhe edâ ve teslîm olunup eşyâ ve noksân ve Âstâne-i aliyyemde râyici olduğundan ziyâde teklîfi ile cevır ü ezâ olunmayup her hâlde refâhîyetine ihtimâm olunmak bâbında.

Fî evâ'il-i Ca sene 205.

284.{M.196/293/397}

Hâlâ Habeş eyâleti ve Mekke-i mükerreme şeyhü'l-haremlîği inzimâmıyla Cidde-i ma'mûre sancağı mutasarrıfı vezîre hüküm ki,

Bin iki yüz yedi senesi Muharremü'l-harâmı gurresinden zabt eylemek üzere Medîne-i münevvere kazâsı Mollacıkzâde akzâ kuzâtî'l-müslimîn Mevlânâ Mehmed Atâullah zîdet fezâ'iluhûya tevcîh ve ihsân-ı hümayûnum olmağla, öteden berü Medîne-i münevvere kâdîlarına Cidde-i ma'mûre gümrüğü mahsûlünden takdîr olunan on bir bin iki yüz elli guruş, be-hisâb-ı zer-i mahbûb dört bin doksan altı altunu temâmen Âstâne-i aliyyemde râyic olduğu üzere an-nakd mûmâ ileyhe virilüp eşyâ ve noksân teklîfi ile cevır ü ezâ olunmamak fermânım olmağın, imdi sen ki, vezîr-i müşârun ileyhsin, Mevlânâ-yı mûmâ ileyh, sâ'ire kıyâs olunmayup zîver-i ulûm ile ârâste ve iffet ve kiyâset ile pîrâste olduğu cihetden her hâlde refâh u râhatı matlûb-ı hümayûnum idüğü ma'lûmun oldukda zıkr olunan on bir bin iki yüz elli

guruş, be-hisâb-ı zer-i mahbûb dört bin doksan altı altun olmak üzere bilâ-noksân mûmâ ileyhe edâ ve teslim olunup eşyâ ve noksân ve Âstâne-i aliyyemde râyici olduğu bahâdan ziyâde teklîfi ile cevır ü ezâ olunmayup her hâlde refâhiyetine ihtimâm olunmak bâbında.

Fî evâ'il-i Ca sene 1206.

Mûcebince amel oluna deyü emr-i şerîfi bâlâsına hatt-ı hümayûn keşîde kılınmıştır.

Mûcebince isti'câli hâvî emr-i âlî yazılmışdır.

Evâhir-i C sene 7.

285.{M.198/40/180}

Hâlâ Habeş eyâleti inzimâmıyla Cidde-i ma'mûre sancağı mutasarrıfı vezîrim Paşa'ya hüküm ki,

Bin iki yüz yedi senesi Muharremü'l-harâmı gurresinden zabt itmek üzere Mekke-i mükerreme kazâsı Mevlânâ Abdülhamid zîdet fezâ'iluhûya inâyet ve ihsân olmağla öteden berü Mekke-i mükerreme kâdîlarının cihet-i ma'îşetleriyçün Cidde-i ma'mûre gümrüğü mâlından takdîr olunan senevî on bir bin iki yüz elli guruş, be-hisâb-ı zer-i mahbûb dört bin doksan altı altun olmak üzere temâmen ber-vech-i nakd virilüp eşyâ ve noksân teklîfi ile cevır ü ezâ olunmamak bâbında eslâfına virildüğü misillü emr-i şerîfim i'tâsını Mevlânâ-yı mûmâ ileyh bâ-arzuhâl inhâ ve istid'â ve Dîvân-ı hümayûnda mahfûz ahkâm kuyûdâtı tettebbu' olundukda iki yüz altı senesine mahsûben selefi tarafına ber-vech-i meşrûh emr-i şerîfim virildüğü mastûr ve mukayyed bulunmağın, mukaddemâ sâdır olan emr-i şerîfim mûcebince amel olunmak fermânım olmağın, imdi, Mevlânâ-yı mûmâ ileyh sâ'ire kıyâs olunmayup hilye-i ulûm ve takvâ ile ârâste ve zîver-i fazl ile pîrâste ve sezâvâr-ı âtîfet ve şâyeste-i ri'âyet ve mekremet olduğu cihetden her hâlde refâh u râhatı matlûb-ı şâhânem idüğü sen ki, vezîr-i müşârun ileyh sin, ma'lûmun oldukda mârrü'z-zikr on bir bin iki yüz elli guruş, be-hisâb-ı zer-i mahbûb dört bin doksan altı altun olmak üzere bilâ-cefâ Mevlânâ-yı mûmâ ileyhe edâ ve teslim eyleyüp eşyâ ve noksân teklîfi ve Âstâne-i aliyyemde râyici olduğundan ziyâde tekâlîfiyle bir dürlü cevır ü eziyet olunmakdan ittikâ ve mücânebet olunmak bâbında.

Fî evâsıt-ı Ca sene 1206.

Mûcebince amel oluna deyü emr-i şerîfi bâlâsına mübârek hatt-ı hümâyûn keşîde olunmuşdur.

286.{M.209/49/157}

Hâlâ Habeş eyâleti inzimâmıyla Cidde-i ma'mûre Sancağına mutasarrıf Vezîre hüküm ki,

Mekke-i mûkerreme kazâsı bin iki yüz on dört senesi Muharremi guresinden zabt eylemek üzre Mevlânâ Abdülkerim zîdet fezâ'iluhûya tevcîh olunmakdan nâşî öteden berü Cidde-i ma'mûre gümrüğü mâlından Mekke-i mûkerreme kâdîlarına i'tâsı mu'tâd olan on bir bin iki yüz elli sağ gurus Mevlânâ-yı mûmâ ileyh tarafına edâ olunmasını muhtevî bundan akdem sâdır olan emr-i şerîfim mûcebince meblağ-ı mezbûrun temâmen Mevlânâ-yı mûmâ ileyh tarafına i'tâsı lâzımeden iken sen ki, vezîr-i müşârun ileyhsin, tarafından kâ'immakâmın olan kimesne meblağ-ı mezbûru edâda ta'allül ve muhâlefet eylediğinden Mevlânâ-yı mûmâ ileyh zarûret ve müzâyakaya düçar olduğu bu def'a rikâb-ı hümâyûnuma irsâl eylediği arz-ı hâlinde tahrîr ve iş'âr itmekle meblağ-ı mezbûr sene-i merkûma mahsûben şimdiye dek temâmen edâ olunmadığı muvâfık-ı nefsü'l-emr olmadığı bundan mukaddem sâdır olan emr-i şerîfim mûcebince meblağ-ı mezbûru temâmen ve serî'an i'tâyâ ikdâm ve mübâderet olunmak fermânım olmağın te'kîden ve isti'câlen rikâb-ı müstetâbım tarafından mahsûsan işbu emr-i şerîfim ısdâr ve [boş] ile irsâl olunmuşdur. İmdi, Mevlânâ-yı mûmâ ileyh sâ'ire makîs olmayup mezbûr ulûm-ı şer'iyye ile pîrâste ve iffet ve kiyâset ile ârâste olup meblağ-ı mezbûr i'tâsıyla terfîh-i hâli matlûb-ı mülûkânem olduğu ve iğmâz ve tesâmuh ve te'diyesinde tedreddüd ile giriftâr-ı zarûret olmasına bir vechile rızâ-yı alıyyem olmadığı ma'lûmun oldukda ber-vech-i meşrûh meblağ-ı mezbûr şimdiye değin edâ olunmamış olduğu sûretde mukaddemâ sâdır olan emr-i şerîfim mûcebince bilâ-ta'allül temâmen ve serî'an i'tâ ve teslîm itdirüp eşyâ ve noksân teklîfiyle cevri ezâ olunmakdan ittikâ ve mübâ'adet eylemen bâbındabâbında fermân.

Fî evâsıt-ı Ş sene 214.

287.{M.209/247/1183}

Hâlâ Habeş eyâleti inzimâmıyla Cidde-i ma'mûre Sancağına mutasarrıf vezîre hüküm ki,

Medîne-i münevvere kazâsı bin iki yüz on dört senesi Muharrem'in gurrelerinden zabt eylemek üzere Paşmakçı-zâde Seyyid Abdullah Efendi'ye tevcih olunmakdan nâşî öteden berü Cidde-i ma'mûre gümrüğü mâlından Medîne-i münevvere kâdîlarına i'tâsı mu'tâd olan on bir bin iki yüz elli sağ gurusu Mevlânâ-yı mûmâ ileyh tarafına edâ olunmasını muhtevî bâlâsı hatt-ı hümayûn ile muvaşşah bundan akdem emr-i şerîfim sâdır olmuş idi. Ancak Mevlânâ-yı mûmâ ileyh, hulûl-i ecel-i mev'ûdıyla âzim-i dâr-ı bekâ olduğundan Medîne-i münevvere kazâsı sene-i mezbûre gurre-i Receb'inde zabt eylemek üzere Mevlânâ Mîr Abdullah zîde fezâ'iluhûya tevcih olunduğına binâ'en selefi mûmâ ileyhe virilen emr-i mezkûrun kaydı terkîn birle meblağ-ı mezbûr temâmen Medîne-i münevvere kâdîsı Mevlânâ-yı mûmâ ileyhe nakden edâ ve teslîm ve eğer müteveffâ-yı mûmâ ileyh tarafına virilmiş ise dahı veresesinden istirdâd olunmak fermânım olmağın rikâb-ı müstetâbım tarafından mahsûsan işbu emr-i şerîfim ısdâr ve [boş] ile irsâl olunmuştur. İmdi kâdî-i sâbık müteveffâ-yı mûmâ ileyh tarafına virilen emr-i mezkûrun kaydı terkîn olunduğı ve bin iki yüz on dört senesine mahsûben i'tâsı iktizâ iden mârrü'z-zikr on bir bin iki yüz elli gurusu temâmen Medîne-i münevvere kazâsı tevcih olunan Mevlânâ-yı mûmâ ileyhe i'tâsı husûsuna irâde-i aliyyem ta'alluk eylediğı, sen ki, vezîr-i müşârun ileyhsin, ma'lûmun oldukça ber-minvâl-i muharrer Cidde-i ma'mûre gümrüğü mâlından Medîne-i münevvere kâdîlarına i'tâsı mu'tâd olan sâlifü'z-zikr on bir bin iki yüz elli gurusu bu âna dek selefi müteveffâ-yı mûmâ ileyh tarafına teslîm olunmuş ise dahı verese-i müteveffâ-yı mûmâ ileyhden gerü istirdâd ve hâlâ Medîne-i münevvere kâdîsı Mevlânâ-yı mûmâ ileyhe reddi husûsu tanzîm ve eğer henûz temâmen teslîm olunmamış ise ol mikdâr gurusu bilâ-cevr ü ezâ temâmen edâ ve teslîm eyleyüp eşyâ ve noksân teklîfiyle cevr ü ezâ olunmakdan ittikâ ve mübâ'adet eylemen bâbında.

Fî evâsıt-ı Ca sene 214.

Ordu-yı hümayûna ilmühaberi virilmiştir.

288.{M.214/94/489}

Hâlâ Habeş eyâleti inzimâmıyla Cidde-i ma'mûre Sancağı mutasarrıfı vezîrim Paşa'ya hüküm ki,

Medîne-i münevvere kazâsı iki yüz on yedi senesi Muharremü'l-harâmı guresinden zabt eylemek üzere mevâlî-i fihâmdan Mevlânâ Mehmed Hidayetullâh zîdet fezâ'ilûhya tevcîh ve ihsân-ı hümayûnum olup öteden berü Medîne-i münevvere kâdîlarının cihet-i ma'âşlariyçün Cidde-i ma'mûre gümrüğü mâlından takdir ve ta'yîn olunan senevî on bir bin iki yüz elli gurus Mevlânâ-yı mûmâ ileyhe dahı temâmen ber-vech-i nakd virilüp eşyâ ve noksân teklîfiyle cevır ü ezâ olunmamak bâbında emr-i şerîfim sudûrunu Mevlânâ-yı mûmâ ileyh bâ-arz-ı hâl istid'â itmekle, vech-i meşrûh üzere amel olunmak fermânım olmağın. İmdi Mevlânâ-yı mûmâ ileyh sâ'ire kıyâs olunmayup ulûm-i şer'iyye ile pîrâste ve iffet ve kıyâset ile ârâste olmak hasebiyle her hâlde refâh-ı hâli matlûb olduğı sen ki vezir-i müşârun ileyhsin, ma'lûmun oldukda, mârrü'z-zikr takdir olunan on bir bin iki yüz elli sağ gurusu bilâ-cevır ü ezâ Mevlânâ-yı mûmâ ileyhe temâmen edâ ve teslîme mübâderet olunmak ve eşyâ ve noksân teklîfiyle bir dürlü cevır ü ezâ olunmamak bâbında.

Fî evâsıt-ı Safer sene 216.

289.{M.214/153/726}

Hâlâ Habeş eyâleti inzimâmıyla Cidde-i ma'mûre Sancağı mutasarrıfı vezîrim Paşa'ya hüküm ki,

Mekke-i mükerreme kazâsını iki yüz on yedi senesi Muharremü'l-harâmı guresinden zabt eylemek üzere mevâlî-i fihâmdan Mevlânâ Murad-zâde es-Seyyid Mehmed Murad zîdet fezâ'iluhûya tevcîh ve ihsân-ı hümayûnum olup öteden berü Mekke-i mükerreme kâdîlarının cihet-i ma'îşetleriçün Cidde-i ma'mûre gümrüğü mâlından takdîr olunan senevî on bir bin iki yüz elli sağ gurus Mevlânâ-yı mûmâ ileyhe temâmen ber-vech-i nakd virilüp eşyâ ve noksân teklîfiyle cevır ü ezâ olunmamak bâbında emr-i şerîfim sudûrunu bâ-arz-ı hâl istid'â itmekle vech-i meşrûh üzere amel olunmak fermânım olmağın. İmdi Mevlânâ-yı mûmâ ileyh sâ'ire kıyâs olunmayup ulûm-i şer'iyye ile pîrâste ve iffet ve kıyâset ile ârâste olmak hasebiyle her hâlde refâh-ı hâli matlûb-ı mülûkânem olduğı sen ki, vezir-i müşârun ileyhsin, ma'lûmun oldukda mârrü'z-zikr takdîr olunan on bir bin iki yüz elli sağ

guruşu bilâ-cevr ve bilâ-ta'allül Mevlânâ-yı mûmâ ileyhe edâ ve teslîm olunup eşyâ ve noksân teklifi ile bir dürlü cevr ü ezâ olunmakdan ittikâ ve mübâ'adet eylemen bâbında.

Fî evâl'il-i Ca sene 216.

Mûcebince amel oluna deyü emr-i şerîfin unvânına hatt-ı hümayûn keşîde olunmuşdur.

290.{M.217/115/470}

Hâlâ Habeş eyâleti inzimâmıyla Cidde-i ma'mûre Sancağı mutasarrıfı vezîrim Paşa'ya hüküm ki,

Mekke-i mükerreme kazâsına iki yüz on sekiz senesi Muharremü'l-harâmı guresinden zabt eylemek üzre mevâlî-i fihâmdan Mevlânâ Feyzullah Akîk zîdet fezâ'iluhûya tevcîh ve ihsân-ı hümayûnum olup öteden berü Mekke-i mükerreme kâdîlarının ma'îşetleriyçün Cidde-i ma'mûre gümrüğü mâlından takdîr olunan senevî on bir bin iki yüz elli sağ guruş Mevlânâ-yı mûmâ ileyhe temâmen ber-vech-i nakd [edâ] olunmak ve eşyâ ve noksân teklifiyle cevr ü ezâ olunmamak bâbında emr-i şerîfim sudûrunu bâ-arz-ı hâl istid'â itmekle vech-i meşrûh üzre amel olunmak fermânım olmağın imdi Mevlânâ-yı mûmâ ileyh sâ'ire kıyâs olunmayup ulûm-i şer'îyye ile pîrâste ve iffet ve kiyâset ile ârâste olmak hasebiyle her hâlde refâh-ı hâli matlûb-ı mülûkânem olduğu sen ki, vezîr-i müşârun ileyh sin, ma'lûmun oldukda mârrü'z-zikr takdîr olunan on bir bin iki yüz elli sağ guruşu bilâ-cefâ ve bilâ-ta'allül Mevlânâ-yı mûmâ ileyhe edâ ve teslîm idüp eşyâ ve noksân teklifi ile bir dürlü cevr ü ezâ olunmakdan ittikâ ve mübâ'adet eylemen bâbında.

Fî evâsıt-ı Safer sene 217.

Mûcebince amel oluna deyü emr-i şerîfi unvâna hatt-ı hümayûn keşîde olunmuşdur.

291.{M.217/115/471}

Habeş eyâleti inzimâmıyla Cidde-i ma'mûre Sancağı mutasarrıfı vezîrim Paşa'ya hüküm ki,

Medîne-i münevvere kazâsı iki yüz on sekiz senesi Muharremü'l-harâm guresinden zabt itmek üzre mevâlî-i fihâmdan Mevlânâ Mustafa zîdet fezâ'iluhûya tevcîh ve ihsân-ı hümayûnum olup öteden berü Medîne-i münevvere kâdîlarının cihet-i

ma‘âşlariyçün Cidde-i ma‘mûre gümrüğü mâlından takdîr olunan senevî on bir bin iki yüz elli sağ gurusı Mevlânâ-yı mûmâ ileyhe dahı temâmen ber-vech-i nakd virilüp eşyâ ve noksân teklîfiyle cevır ü ezâ olunmamak bâbında emr-i şerîfim sudûrunu Mevlânâ-yı mûmâ ileyh bâ-arz-ı hâl istid‘â itmekle vech-i meşrûh üzre amel olunmak fermânım olmağın imdi, Mevlânâ-yı mûmâ ileyh sâ‘ire kıyâs olunmayup ulûm-i şer‘iyye ile pîrâste ve iffet ve kıyâset ile ârâste olmak hasebiyle her hâlde refâh-ı hâli matlûb olduğı sen ki, vezîr-i müşârun ileyh sin, ma‘lûmun oldukda mârrü‘z-zıkr takdîr olunan on bir bin iki yüz elli sağ gurusı bilâ-cevır ü ezâ Mevlânâ-yı mûmâ ileyhe temâmen edâ ve teslîme mübâderet olunmak ve eşyâ ve noksân teklifi ile bir dürlü cevır ü ezâ olunmamak bâbında.

Fî evâsıt-ı Safer sene 217.

Mûcebince amel oluna deyü emr-i şerîfi unvâna hatt-ı hümayûn keşide olunmuşdur.

292.{M.227/9/26}

Mekke-i mükerreme Şeyhü’l-haremligiinzimâmı ve Cidde-i ma‘mûre Sancağı ilhâkıyla Habeş eyâleti mutasarrıfı ve Medîne-i münevvere muhâfızı olup bu def‘a zıkr olunan eyâlet ve livâ uhdesinde ibkâ ve takrîr kılınan Melek Paşa-zâde Osman Paşa iclâluhûya hüküm ki,

Sen ki vezîr-i dirâyet-semîr-i müşârun ileyh sin, sen vüzerâ-yı izâmım beyninde gayret-i dîniyye ile şöhret-şi‘âr ve süpürde-i dûş-ı istihâlina kılınan hidemât-ı seniyye-i Devlet-i alıyyemde cân-sipârâne ikdâm ve sadâkat ideceğın bedîdâr olduğundan mâ‘adâ fi’l-cümle Arabistân ahvâline ve Hicâz-ı mağfîret-tırâzın dekâ‘ik-i hâline vukûf ve rü‘yetin mütevâtır ve tansîk-i serâre-i? temşiyeti akdem-i metâlib-i cihândârîden bu makûle hutûb-ı celîle-i dîniyyeye muktezâ-yı hamıyyet ve sadâkatın üzre sarf-ı bâ-rey-i fütüvvet ideceğın i‘tikâdî saltanat-ı seniyyem indinde zâhir olduğundan Mekke-i mükerreme Şeyhü’l-haremligive Cidde eyâleti geçen sene uhde-i liyâkatine tefvîz olunmuş iken hareket-i huccâc-ı müslimînden tetmîm-i levâzım-ı azîmete muvaffak olamaduğına mebnî berâber gidemeyüp tevkîf olunmuş ve bi-avnihi te‘âlâ bu sene-i mübâreke Şâm Vâlisi ve Mîr-i hâccı vezîrim Genç Yusuf Paşa iclâluhû ile bi’l-muhâbere ve bi’l-ittifâk gitmiş olacağın mişvâr-i sâdikânen karînesiyle bedîhî ve bâhir olmakdan nâşî bu def‘a şeref-yâfte-i sudûr olan hatt-ı hümayûn-ı şevket-makrûnum mûcebince avâtıf-ı alıyye-i şâhâne ve avârıf-ı

behiyye-i cihândârânemden Mekke-i mükerreme Şeyhü'l-haremligive Cidde-i ma'mûre Sancağı ilhâkıyla Habeş eyâleti kemâ-kân uhdende ibkâ ve takrîr kılınmağla te'kîd-i me'mûriyetini muhtevî meştâ-yı ordu-yı hümâyûnumdan hâssaten işbu emr-i şerîfim ısdâr ve ibkâ hükm-i münîfime matviyyen [boş] ile irsâl olunmuştur. İmdi zâtında merkûz olan cevher-i şeref-i reviiyet? ve mâye-i kâr-âgâhî ve sadâkat muktezâsı üzre amel ve hareket ve evâmîr-i aliyyemle muhavvel-i dûş-i istihâlin kılınan işbu hizmet-i celîle-i saltanat-ı seniyyemde Şâm Vâlisî müşârun ileyh ile muhâbere ve ittihâda ri'âyet iderek me'mûriyetine dâ'ir rikâb-ı hümâyûnum cânibinden şimdiye dek vukâ'a gelen iş'ârât ve tenbîhât muktezâsına tatbîkan hareket birle Cidde-i ma'mûre vâliliği ve Mekke-i mükerreme Şeyhü'l-haremlighatıb-ı cesîmeye müteferri' olan kâffe-i husûsâtın vech-i lâıyıkı üzre idâre ve tesviyesine bezl-i mâ-hasal-ı kudret idüp senden me'mûl olan evzâ'-ı mergûbe-i rızâ-cûyâne ve etvâr-ı pesendîde-i fermâyendâneyi ibrâz ve ızhâra sarf-ı gencîne-i hamiiyet eyleyerek te'yîd-i hüsn-i i'tikâd-ı şâhâneme bezl-i cell-i himmet eylemen matlûb-ı kat'î-i şâhânem idüğü ve umûr-ı me'mûrende bir dürlü kusûr ve gaflet ve nâ-mülâyim bir gûne hâlet ve hareket vukû'una vechen mine'l-vücûh rızâ-yı şehriyârânem olmaduğu ma'lûm-ı sadâkat-melzûmun oldukda ber-vech-i meşrûh amel ve harekete ve senden me'mûl ve muntazar-ı şâhânem olan âsâr-ı kâr-güzârı ve dirâyet muktezâsını icrâya sarf-ı vüs' u miknet ve münâfî-i emr-i şerîfim ve rızâ-yı hümâyûnum bir gûne vaz' ve hareket vukû'unu tecvîzden gâyetü'l-gâye tehâşî ve mücânebet ve lâzımü'l-inhâ olan ahvâl ve âsârı pey-der-pey tahrîr ve işâret eylemen bâbında.

Fî evâ'il-i Şevvâl sene 222.

293.{M.227/36/121}

Sâbıkâ Habeş eyâleti mutasarrıfı olup bu def'a Rakka eyâleti kendüye tevcîh olunan Vezîr Osman Paşa iclâluhûya hüküm ki,

Sen ki, vezîr-i müşârun ileyhisin, vüzerâ-yı izamımın yarar ve kâr-güzâr ve gayûr ve şöhret-şi'ârlarından olup bu âna dek muhavvel-i uhde-i hamiiyetin kılınan hidemât-ı saltanat-ı seniyyemin ber-vefk-i rızâ rû'yet ve tesviyesi husûslarında ibrâz-ı hüsn-i hizmet ve sadâkat eylediğin ma'lûm ve bundan böyle dahı her hâlde rızâ-yı meyâmin-irtizâ-yı hüsrevâneme mutâbık ve hâtır-hâh-ı hidîvâneme muvâfık hidemât-

ı pesendîde-i perverî me'mûl ve meczûm-ı mülûkânem olduğuna binâ'en bu def'a avâtîf-ı aliyye-i şâhâne ve avârîf-ı behiyye-i tâc-dârânemden Rakka eyâleti sana tevcîh ve ihsân-ı hümâyûnum olmağla vüsûl-i emr-i âlî-şânımda olduğun mahalden mükemmel ve muntazam kapun halkıyla hareket ve serî'an doğru yoldan Rakka eyaletine varup zabt u rabt-ı memleket ve himâyet ü siyânet-i ahâlî-i ra'iyet ve evâmir-i aliyyemle muhavvel-i uhde-i ihtimâmın kılınan mehâmm-ı saltanat-ı seniyyemin rü'yet ve temşiyetine sarf-ı vüs' u kudret eylemen fermânım olmağın me'mûriyetini hâvî meştâ-yı ordu-yu hümâyûnumdan işbu emr-i şerîfim ısdâr ve tevcîh hükm-i münîfime matviyyen [boş] ile irsâl olunmuştur. İmdi keyfiyyet-i me'mûriyetin ma'lûmun oldukda ber-vech-i meşrûh olduğun mahalden mükemmel ve muntazam kapun halkıyla serî'an hareket ve yemîn ve yesâra sapmayarak tarafından ve etbâ'ın câniblerinden ferd-i âferîdeye zulm ve ta'addî vukû'a gelmeyerek doğru yoldan Rakka'ya gelüp makarr-ı vilâyet olan mahalde ikâmet ve zabt u rabt-ı memleket ve himâyet ü siyânet-i fukarâ-yı ra'iyet ve def' ü ref'-i şurûr-ı erbâb-ı mazarrat? husûslarına ve evâmir-i aliyyemle muhavvel-i uhde-i hamiiyyetin kılınan Rakka vâililiğine müteferri' olan kâffe-i mehâmm-ı lâzımü'l-ihtimâmın vech-i vecîh-i hasen ve tavr-ı mergûb-ı müstahsen üzre rü'yet ve tesviyesine ve her hâlde sükkân-ı memleket ve fukarâ-yı ra'iyet üzerlerine bast-ı cenâh-ı re'fet ve neşr-i me'âsir-i şefkat ve adâlet iderek taraf-ı hümâyûnum için isticlâb-ı da'ât-ı hayriyyelerine ve eyâlet-i merkûmeden ordu-yu hümâyûnum için mürettep olan neferâtı bir gün evvel irsâl ve îsâllerine ve senden me'mûl ve muntazar-ı şâhânem olan rızâ-cûyî ve dirâyet ve kâr-âgâhî ve betâ'et levâzımını ibrâz ve ızhâra ve hakkında der-kâr olan mehâsin-i teveccühât-ı mülûkânemi tasdîk ve te'yîde dâmen-dermiyân-ı gayret ve sarf-ı vüs' u kudret ve bir mâddede nâ-mülâyim bir gûne vaz' ve hâlet vukû'ını tecvîzden tevakkî ve mübâ'adet eylemen bâbında.

Fî evâsıt-ı Z sene 222.

294.{M.241/165/770}

Mekke-i mükerreme Şeyhü'l-haremlîği ve Habeş eyâleti inzimâmıyla Cidde-i ma'mûre mutasarrıfı Vezîr Ebubekir Paşa'ya hüküm ki,

Sen ki, vezîr-i müşârun ileyhsin, sen nice müddetden berü leyl ü nehâr öyle emâkin-i seniyye ve makâmât-ı aliyyenin tanzîm-i umûr ve terfîh-i ahâlî ve cumhûriyle evkât-güzâr ve dil-hâh üzre ni'am-i ilâhiyyeden behre-dâr olup, binâ'en aleyh bundan

böyle Rum canibine çıkman hususları tarafından iltimâs olunmakdan nâşî mültemisine is'âf-ı şâhânem mebzûl kılınup mülhakâtiyle livâ-i sâlifü'l-beyân avârıf-ı aliyye-i hüsvânemden şeref-bahş-ı sudûr olan hatt-ı hümâyûn-ı mevhibet-makrûnum mücebince Sadr-ı a'zamım kethudâsı olup Devlet-i aliyyemde mesbûku'l-hadam ve müstevcibü'l-harem olan vezîrim Ahmed Paşa'ya inâyet ve ihsânım ve senin Trablusşâm ve Sayda taraflarına gelmen fermânım olmağla, İmdi işbu emr-i şerîfim [boş] ile vüsûlünde sen ki vezîr-i müşârun ileyhsin, halefîn vezîr-i müşârun ileyh Cidde'ye vardıktan sonra mahall-i merkûma gelmen husûsları sana berren ve bahren Mısır tarafından mı esheldir ve yâhûd hemân tarîk-i Şâmiye'den mi ensebdir, iki tarîkin biriyle Trablus ve Sayda taraflarına avdet ve tarîk-i Mısırî'den gelindüğü sûtetde İskenderiye'den mahâll-i merkûmeye varmak için sefineye süvâr olduğunu ve Şâm yolundan gelindüğü hâlde yine sâbıku'z-zikr mahallere geldüğünü der-i Devlet-medârıma i'lâm ve işâret ve ba'dehû sana ne gûne emr-i şerîfim vârid olur ise muktezâsınca amel ve harekete mübâderet eylemen bâbında fermân-ı âlî-şânım sâdır olmuştur, buyurdum ki.

Fî evâ'il-i Safer sene 1147.

295.{M.241/165/770}

Mekke-i mükerreme Şeyhü'l-haremlîğinzimâmı ve Cidde-i ma'mûre Sancağı ilhâkıyla Habeş eyâleti mutasarrıfı ve Mora Vâlisi ve bi'l-istiklâl Mısır donanması ser-askeri olup kemâkân uhde-i hamîyyetinde ibkâ ve takrîr kılınan vezîrim el-Hâc İbrahim Paşa iclâluhuya hüküm,

Sen ki vezîr-i gayret-masîr ve müşîr-i müşterî-tedbîr-i müşârun ileyhsin, sen vüzerâyı izâm-ı sûtûde hısâl ve vükelâ-yı fihâm-ı marziyyü'l-fi'âlim beyninde kemâl-i gayret ü hamîyyet ve vüfûr-kâr âgâhî ve dirâyetle şöhrat-şî'âr olup her hâlde hüsn-i sülûk ve sadâkatin ve şimdiye kadar me'mûr olduğun mehâmm-ı Devlet-i aliyye ve mesâlih-i saltanat-ı seniyyemin ve bi'l-husûs Haremeyn-i muhteremeyne dâ'ir umûr ve husûsu rû'yet ve tanzîmde pederin hâlâ Mısır Vâlisi düstûr vezîrim el-Hâc Mehmed Ali Paşa iclâluhûnun re'y ve irâdesine muvâfakatla ibrâz-ı hidemât-ı mebrûreye ikdâm ve gayretin nezd-i mekârim-vefd-i tâc-dârânemde ma'lûm ve hüveydâ ve bundan böyle dahı senden dîn-i mübîn yolunda Devlet-i aliyye-i ebed-karînim uğurunda nice nice hizmet ve eser-i sadâkat ve hamîyyet zuhûriyle in-

şallahû te'âlâ şu Mora gâ'ilesinin bu sene-i mübârekede külliyyen indifâ'ı husûsuna muvaffakiyyetin eltâf-ı hafîyye-i ilâhiyyeden mes'ûl ve müsted'â olmakdan nâşî bu def'a avâtıf-ı aliyye-i şâhâne ve avârıf-ı behiyye-i pâdişâhânemden şeref-pâş-ı sahîfe-i sudûr olan hatt-ı hümayûn-ı şevket-makrûn-ı hidîvânem mücebince Mekke-i mükerreme Şeyhü'l-haremlîğinzimâmı ve Cidde-i ma'mûre Sancağı ilhâkı ile zikr olunan Habeş ve Mora eyâletleri kemâkân uhde-i sadâkatinize takrîr ve ibkâ ve ol vechile hakkında der-kâr olan mehâsin-i teveccühât-ı şâhânemin te'kîd ve istikrârı i'lân ve inbâ kılınmış olmağın i'lâmen ve ifhâmen ve me'mûriyyet-i istiklâlîni te'kîden mahsûsan işbu emr-i celîlü'l-kadrim ısdâr ve ibkâ, hükm-i münîfime matviyyen [boş] ile tesyâr olunmuşdur. İmdi keyfiyyet ma'lûm-ı dirâyet-melzûmun oldukda mecbûl ve meftûr olduğun gayret ve sadâkat ve kâr-âgâhî ve revîyyet muktezâsı ve me'mûriyyet ve istiklâlînin iktizâsı üzre her hâlde âkılâne ve dirâyet-mendâne hareket ve evâmîr-i aliyyemle dūş-ı istihâlîne ihâle kılınan ve umûr-ı ser-askerîyeye teferru' eyleyen kâffe-i mehâmm-ı lâzimetü'l-ihtimâm ve mecmû'-ı husûsât-ı vâcibetü'l-ikdâmın ber-vefk-i matlûb tanzîm ve temşiyetine sarf-ı revîyyet ve pederin müşârun ileyhî tarafına vâkı' olan tavsiye ve tenbîhi üzre hareket ve ma'îyyetine me'mûr sūfûn-i hümayûnum kapudanlık ve ser-gerdegânını diledüğün vechile istihdâm iderek me'mûr olduğun üzre Sulıca ve Çamlıca ve makâsıd-ı aksâ olan Mora cezîrelerini vakt geçmeksizin bâ-avn-i Cenâb-ı Bârî feth ü teshîr birle vücûd-ı çırk-âlûd-ı usâtdan oraları külliyyen tasfiye ve tathîre bir an akdem müsâra'at ve gayret ve ol vechile hakkında der-kâr ve ânen fe-ânen tezâyüd ü bedîdâr olan teveccühât-ı mehâsin-âyât-ı şâhânemin te'yîdini mûcib olur harekât-ı memdûha ve hidemât-ı mergûbe ibrâzına bezl-i bârâ-yı liyâkat ve keyfiyyât-ı lâzıme ve ahvâl-i mukteziyeyi pey-der-pey derbâr-ı şevket-karâr-ı hidîvâneme tahrîr ü iş'âra müsâra'at eylemen bâbında.

Fî evâ'il-i L sene 239.

296.{M.241/324/1469}

Hâlâ Mekke-i mükerreme Şeyhü'l-haremlîğinzimâmı ve Habeş ve Mora eyâletleri ilhâkı ile Cidde-i ma'mûre Sancağı mutasarrıfı ve bi'l-istiklâl donanma-yı Mısriye ser-askeri vezîrim el-Hâc İbrahim Paşa iclâluhûya ve İstanbul gümrüğü Emîni el-Hâc İbrahim Sâib dâme mecdühûya ve Der-sa'âdetimden İzmir'e ve andan müşârun

ileyhin bulunduğu mahalle varınca yol üzerinde vâkı‘ kazâların kuzât ve nüvvâbı zîde fazluhum ve zâbitân ve gümrük ümenâsı zîde kadruhuma hüküm ki, [boş] Kölemen tâ’ifesinin cânib-i Mısır’a imrârı memnû‘ olduğuna binâ’en tüccâr ve sâ’ir kesân yedleriyle ve yâhûd elden ele nakl sûretiyle hiçbir taraftan iklîm-i Mısır’a hafî ve celî bir nefer gulâm salıvirilmeyüp husûs-ı mezbûra ale’-d-devâm nezâret ve ihtimâm olunmak ve hufyeten tebdîl-i hey’et ile her kim imrâra mütecâsir olur ve kangî mahallin me’mûrları câniblerinden ruhsat virilür ise gerek kölenin ashâbı olan tüccâr ve esîrciler ve gerek me’mûrlardan iğmâz ve tesâmuh idenler şedîden te’dîb kılınmak ve her-bâr tecessüs birle bir takrîb berren ve bahren Mısır’a kaçırılmak üzre iken zâbitân ve gümrükçi ve sâ’irleri taraflarından haber alınıp ahz olunan gulâm tutanların olup sâhibi kim ise Der-sa’âdetime gönderilmek ve o makûle ele getirilen gulâm seffinde bulunur ise seffinesi cânib-i mîrîden zabt içün seffine ve re’îsi tevkîf ile keyfiyeti bu tarafa bildirilmek husûsu mukaddemlerde her tarafa neşr olunmuş olan tenbîhât iki yüz yigirmi beş târîhinde hatt-ı hümâyûn-ı şevket-makrûnum mücebince memâlik-i mahrûsame evâmîr-i celîle-i mülkânem ısdâr ve tesyâr ile te’kîd kılınmış idi. Bu def’a müşârun ileyhın kethudâsı olan ricâl-i Devlet-i aliyyemden hâlâ Baruthâne-i Âmirem nâzırı iftihâr Mehemmed Necib dâme mecduhûnun südde-i sa’âdetime takdîm eyledüğü bir kıt’a takrîrinde müşârun ileyhın yanında bulunan beş nefer gulâmları mukaddemce vukû‘ bulan muhârebede şehîd olmuş olmak mülâbesesiyle li-eclî’l-istihdâm üç nefer gulâm iştirâ olunarak câleten tarafına gönderilmesi husûsunu müşârun ileyh bundan akdem bâ-tahrîrât istid’â itmiş olduğuna mebni, zikr olunan gulâmlar bu taraftan iştirâ olunarak İzmir iskelesi’nden müste’men seffinesiyle cânib-i müşârun ileyhe gönderilmek üzre teliyi’e kılınmış olduğundan bahisle gulâm-ı mezkûrların mürûruna mûmâna‘at olunmamak bâbında emr-i şerîfim sudûrunu istid’â itmekden nâşî husûs-ı mezbûr sen ki, İstanbul gümrüğü emîni mûmâ ileyhın, sana lede’l-havâle gulâm-ı mezkûrlar doğru müşârun ileyh tarafına irsâl olunacağına ve vüsûllerini müş’ir tahrîrât-ı celîle ibrâz ideceğine mûmâ ileyh müte’ahhid olduğu beyânıyla gulâm-ı mezkûrların mürûruna mûmâna‘at olunmamak bâbında emr-i şerîfim sudûrî re’ye menût idüğü tarafından i’lâm olunmuş olmağla i’lâmın mücebince amel olunmak fermânım olmağın, imdi bu vesîle ile hafî ve celî cânib-i Mısır’a gulâm imrârına ruhsat ve cevâz gösterilmemek şartıyla mârrü’z-zikr üç nefer gulâmların cânib-i müşârun ileyhe imrârına ruhsat

virildüğü ma'lûmun oldukda ber-vech-i meşrûh amel ve hareket eylesin. Ve siz ki, kuzât ve nüvvâb ve sâ'ir mûmâ ileyhimsiz, mazmûn-ı emr-i münîfim sizin dahı meczûmunuz olarak fakat üç nefer kölenin imrârına irâ'et-i ruhsat ve sen ki vezîr-i müşârun ileyhsin, gulâm-ı mezkûrlar tarafına lede'l-vürûd işbu emr-i şerîfimi battâlde hıfz için vüsûlünü mübeyyin tahrîrâtınla Der-sa'âdetime i'âde ve irsâle mübâderet eylemeniz bâbında.

Fî evâ'il-i Ş sene 240.

297.{M.241/165/1589}

Mekke-i mükerreme Şeyhü'l-haremlîğinzimâmı ve Cidde-i ma'mûre Sancağı ilhâkıyla Habeş eyâleti mutasarrıfı ve Mora Vâlisı ve bi'l-istiklâl Mısır donanması ser-askeri olup kemâ-kân uhde-i hamîyyetinde ibkâ ve takrîr kılınan vezîrim el-Hâc İbrahim Paşa iclâluhûya hüküm ki,

Sen ki, vezîr-i hamîyyet-semîr ve müşîr-i müşterî-tedbîr-i müşârun ileyhsin, Sen vüzerâ-yı izâm-ı sûtûde-siyer ve vükelâ-yı fihâm-ı marziyyü'l-eserimin kemâl-i hamîyyet ve sadâkat ve umûr-ı âşinâyî ve istikâmetile şöhret-şî'ârı olup bi'l-vücûh hüsn-i sülûk ve revîyyetin ve şimdiye değin dîn-i mübîn ve Devlet-i aliyye-i ebed-rehînim uğûrunda vâkı' olan gayret ve sadâkatin nezd-i me'âlî-vefd-i mülûkânemde ma'lûm ve zâhir ve bundan böyle dahı senden dîn ü devletime nice nice hidemât zuhûr ve ibrâziyle şu Mora gâ'ilesinin inşaallâhû te'âlâ karîben hüsn-i indifâ'ı husûsuna muvaffakiyetin me'mûl ve muntazar olduğuna binâ'en bu def'a avâtıf-ı aliyye-i şâhâne ve avârıf-ı behiyye-i pâdişâhânemden inâyet-rîz-i sudûr olan hatt-ı hümâyûn-ı mevhibet-makrûn-ı hüsrevânem mücebince Mekke-i mükerreme Şeyhü'l-haremlîğinzimâmı ve Cidde-i ma'mûre Sancağı ilhâkı ile zikr olunan Habeş ve Mora eyâletleri kemâkân uhde-i istihâlinde takrîr ve ibkâ ve hakkında ber-kemâl olan teveccühât-ı mehâsin-gâyât-ı hidîvânemin devâm ve istikrârı ol vechile neşr-i müsâb? kılınmış olmağın i'lâmen ve te'kîden me'mûriyet ve istiklâlini ifhâmen mahsûsan işbu emr-i celîlü'l-kadrim ısdâr ve [boş] ile tesyâr olunmuşdur. İmdi keyfiyyet ma'lûm-ı revîyyet-melzûmun oldukda göreyim seni, zâtında merkûz olan cevher-i hamîyyet ve dirâyet ve mâye-i merdî ve şecâ'at iktizâsı ve me'mûriyet ve istiklâlinin muktezâsı üzre her hâlde sâdikâne ve hûşmendâne davranup pederin hâlâ Mısır Vâlisı düstûr vezîrim el-Hâc Mehemed Ali Paşa iclâlehûnun tarafına vâkı'

olan tavsiye ve tenbîhi ve me'mûriyetinin muktezâsı üzre ve mu'ahhar tahkîk-gerde-i şâhânem olduğu vechile el-yevm Mora Cezîresi derûnunda asâkir-i nusret-me'âsir ile usât-ı keferenin kahr ü tedmîrleri emr-i ehemmine derecesiz sa'y ü gayret itmekde olduğun misillü bundan böyle dahı kemâl-i ikdâm ve lâzım gelen mahallerin bir taraftan teshîriyle bir an akdem şu Mora gâ'ilesinin vakt ve mevsim geçmeksizin bâ-avn ü inâyet-i Cenâb-ı Bârî bu sene-i mübâreke de bitürilmesi çâresini istihsâle bezl-i vüs' u kudret ve evâmir-i celîle-i mülûkânemle muhavvel-i uhde-i hamiiyetin olan ve umûr-ı ser-askerîye teferru' eyleyen bi'l-cümle mesâlihi ber-vefk-i dil-hâh rû'yet ve tesviye iderek hakkında der-kâr ve ân be-ân tezâyüd ve terakkîsi bedîdâr olan hüsn-i enzâr ve teveccühât-ı mekârim-nihâd-ı hidivânemi te'yîd ve istikrâra sarf-ı nakdîne-i cehd ü tâkat ve lâzımü'l-inhâ olah ahvâl ve âsârı pey-â-pey der-bâr-ı saltanatıma tahrîr ve iş'âra müsâra'at eylemen âbında.

Fî evâ'il-i L sene 240.

298.{M.241/386/1797}

Mekke-i mükerreme Şeyhü'l-haremlîğîinzimâmı ve Habeş ve Mora eyâletleri ilhâkıyla Cidde-i ma'mûre Sancağı ve bi'l-istiklâl Donanma-yı Mısriyye ser-askeri vezîrim el-Hâc İbrahim Paşa iclâluhû ve Der-sa'âdetimden zikri âtî gulâmların cânib-i müşârun ileyhe vüsûlüne değin yol üzerinde vâkı' kuzât ve nüvvâba ve zâbitân ve gümrükçüler ve iskeleler ümenâsı zîde kadruhuma hüküm ki,

Kölemen tâ'ifesinin cânib-i Mısır'a imrârı memnû' olduğuna binâ'en tüccâr ve sâ'ir kesân yedleriyle ve yâhûd elden ele nakl sûretiyle hiçbir taraftan iklim-i Mısır'a hafî ve celî bir nefer gulâm salıvırlımayüp husûs-ı mezbûra ale'd-devâm nezâret ve ihtimâm olunmak ve hufyeten tebdîl-i hey'et ile her kim imrâra mütecâsir olur ve kangı mahallin me'mûrları câniblerinden ruhsat virilür ise gerek kölenin ashâbı olan tüccâr ve esîrciler ve gerek me'mûrlardan iğmâz ve tesâmuh idenler şedîden te'dîb kılınmak ve her-bâr tecessüs birle bir takrîb berren ve bahren Mısır'a kaçırılmak üzre iken zâbitân ve gümrükçi ve sâ'irleri taraflarından haber alunup ahz olunan gulâm, tutanların olup sâhibi kim ise Der-sa'âdetime gönderilmek ve o makûle ele getirilen gulâm seffinde bulunur ise seffinesi cânib-i mîrîden zabt içün seffine ve re'îsi tevkîf ile keyfiyeti bu tarafa bildirilmek üzre mukaddemlerde her tarafa neşr olunmuş olan tenbîhât iki yüz yigirmi beş târîhinde hatt-ı hümayûn-ı şevket-makrûnum sudûriyla

te'kîd kılımış idi. El-hâletü hâzihî müşârun ileyhin hidmetinde bulunan gulâmların ekseî vukû' bulan muhârebelerde şehîd olmu olduğuna binâ'en li-eclî'l-istihdâm on bir re's gulâm iştirâ olunarak Rodos ve yâhûd Antalya'dan Süde'ye ve andan kendü tarafına gönderilmesi husûsunı müşârun ileyh bâ-tahrîrât iltimâs idüp zikr olunan gulâmlar bu taraftan iştirâ olunarak cânib-i müşârun ileyhe gönderilmek üzere olduğundan bahisle mürûrlarına mûmâna'at olunmamak bâbında emr-i şerîfim sudûrunu ricâl-i Devlet-i aliyyemden hâlâ Baruthâne-i Âmirem nâzırı olup müşârun ileyhin kapu kethudâsı olan Mehemed Necib dâme mecduhûû bi-takrîr ifâde itmekle zikr olunan on bir nefer gulâmlar doğru müşârun ileyh tarafına îsâl ve teslîm olunmak ve vüsûllerini müş'ir tahrîrât ve celb ve takdîm kılınmak şartıyla mürûrlarına mûmâna'at olunmamak fermânım olmağın. İmdi bu vesîle ile hafî ve celî cânib-i Mîr'a gulâm imrârına ruhsat ve cevâz gösterilmemek şartıyla mârrü'z-zikr on bir re's gulâmların cânib-i müşârun ileyhe imrârına ruhsat virildüğü siz ki, kuzât ve nüvvâb ve sâ'ir mûmâ ileyhimsiz ma'lûmunuz oldukda fakat on bir re'sgulâmların mürûrlarına irâ'et-i ruhsat eyleyesiz ve sen ki, vezîr-i müşârun ileyhsin, zikr olunan gulâmların tarafına lede'l-vürûd emr-i şerîfimi battâlde hıfz için vüsûllerini mübeyyin tahrîrâtınla Der-sa'âdetime i'âde ve irsâl eylemen bâbında.

Fî evâ'il-i M sene 241.

299.{M.242/88/249}

Mekke-i mükerreme Şeyhü'l-haremlîğinzimâmı ve Cidde-i ma'mûre Sancağı ilhâkıyla Habeş eyâleti mutasarrıfı ve Mora Vâlîsi ve bi'l-istiklâl Mısır Donanması ser-askeri olup kemâ-kân uhde-i hamîyyetinde ibkâ ve takrîr kılınan vezîrim el-Hâc İbrahim Paşa iclâluhûya hüküm ki,

Sen ki, vezîr-i hamîyyet-semîr ve müş'ir-i müşterî-tedbîr-i müşârun ileyhsin, sen vüzerâ-yı izâm-ı sûtûde-siyer ve vükelâ-yı fihâm-ı marziyyü'l-eserimin kemâl-i hamîyyet ve sadâkat ve umûr-ı âşînâyî ve istikâmet ile şöhret-şi'ârı olup bi'l-vücûh hüsn-i sülûk ve revîyyetin ve şimdiye değin dîn-i mübîn ve Devlet-i aliyye-i ebed-rehînim uğurunda ve husûsiyle usât-ı müşrikînin asıl tahassungâhları olan Meslent'in [?] bi-fazlillâhi te'âlâ feth ve teshîri mâddesinde vâkı' olan gayret ve sadâkatin nezd-i me'âlî-vefd-i mülûkânemde ma'lûm ve zâhir ve bundan böyle dahı senden dîn ü devletime nice nice hidmet zuhûr ve bürûziyle ve ehass-ı âmâl-i gayret-iştîmâl-i

mülûkânem olan şu usât-ı kefere gâ'ilesinin inşaallâhû te'âlâ karîben hüsn-i indifâ'ı husûsuna muvaffakiyetin me'mûl ve muntazar olduğuna binâ'en bu def'a avâtıf-ı aliyye-i şâhâne ve avârıf-ı behiyye-i pâdişâhânemden inâyet-rîz-i sudûr olan hatt-ı hümâyûn-ı mevhibet-makrûn-ı hidîvânem mücebince Mekke-i mükerreme Şeyhü'l-haremlîgîinzimâmı ve Cidde-i ma'mûre Sancağı ilhâkı ile zikr olunan Habeş ve Mora eyâletleri kemâ-kân uhde-i istihâlinde takrîr ve ibkâ ve hakkında ber-kemâl olan teveccühât-ı mehâsin-gâyât-ı hidîvânemin devâm ve istikrârı ol vechile neşr ve inbâ kılınmış olmağın i'lâmen ve te'kîden ve te'kîd-i me'mûriyet ve istiklâlini ifhâmen mahsûsan işbu emr-i celîlü'l-kadrim ısdâr ve [boş] ile tesyâr olunmuştur. İmdi, bu âna kadar manassa-ârâ-yı bürûz olan mesâ'î-i ikdâm ve gayretin nezd-i mekârim-vefd-i şâhânemde bi'l-vücûh makbûl ve hakkında der-kâr ve âşikâr olan teveccühât-ı mehâsin-âyât-ı cihân-dârânem derece-i kemâle mevsûl olduğu ma'lûm-ı reviyet-melzûmun oldukda göreyim seni, zâtında merkûz olan cevher-i hamîyyet ve dirâyet ve mâye-i merdî ve şecâ'at iktizâsı ve me'mûriyet ve istiklâlinin muktezâsı üzre bundan böyle dahı her hâlde sâdıkâne ve hoşmendâne davranup pederin hâlâ Mısır Vâlisî düstûr vezîrim el-Hâc Mehemed Ali Paşa iclâlehûnun tarafına vâkı' olan tavsiye ve tenbîhi ve me'mûriyetinin muktezâsı üzre ve mukaddem ve mu'ahhar tahkîk-gerde-i şâhânem olduğu vechile el-yevm Mora Cezîresi derûnunda taraf taraf sevk ve i'mâl itdirmekde olduğun asâkir-i nusret-me'âsir ile usât-ı keferenin kahr ve tedmîrleri emr-i ehemmine derecesiz sa'y ve gayret itmekde olduğun misillü bi-avnihi te'âlâ bundan böyle dahı kemâl-i ikdâm ve berren ve bahren lâzım gelen mahallerin bir taraftan teshîriyle bir an akdem şu Mora ve usât-ı kefere gâ'ilesinin vakt u mevsim geçmeksizin bâ-avn u inâyet-i Cenâb-ı Bârî bu sene-i mübâreke de bitürülmesi çâresini istihsâle bezl-i vüs' u kudret ve evâmir-i celîle-i mülûkânemle muhavvel-i uhde-i hamîyyetin olan ve umûr-ı askerîye teferru' eyleyen bi'l-cümle mesâlihi ber-vefk-i dil-hâh rû'yet ve tesviye iderek hakkında der-kâr ve ân be-ân tezâyüd ve terakkîsi bedîdâr olan hüsn-i enzâr ve teveccühât-ı mekârim-âsâr-ı hidîvânemi bir kat dahı te'yîd ve istikrâra nisâr-ı nakdîne-i cehd ü tâkat ve lâzımü'l-inhâ olah ahvâl ve âsârı pey-â-pey der-bâr-ı saltanatıma tahrîr ve iş'âra müsâra'at eylemen âbında.

Fî evâ'il-i L sene 241.

300.{M.242/254/780}

Mekke-i mükerrreme Şeyhü'l-haremlîğinzimâmı ve Cidde-i ma'mûre Sancağı ilhâkıyla Habeş ve Mora Vâlîsi ve bi'l-istiklâl Mısır Donanması ser-askeri olup kemâ-kân uhde-i hamîyyetinde ibkâ ve takrîr kılınan vezîrim el-Hâc İbrahim Paşa iclâluhûya hüküm ki,

Sen ki, vezîr-i hamîyyet-semîr ve müşîr-i müşterî-tedbîr-i müşârun ileyhsin, sen vüzerâ-yı izâm-ı sûtûde-siyer ve vükelâ-yı fihâm-ı marziyyü'l-eserimin kemâl-i hamîyyet ve sadâkat ve umûr-ı âşînâyî ve istikâmet ile şöhret-şi'ârı olup bi'l-vücûh hüsn-i sülûk ve revîyyetin ve şimdiye değin dîn-i mübîn ve Devlet-i aliyye-i ebed-rehînim uğûrunda ve husûsiyle kahr ve tenkîl-i eşkıyâ mâddesinde vâkı' olan gayret ve sadâkatin nezd-i me'âlî-vefd-i mülûkânemde ma'lûm ve azhar ve bundan böyle dahı senden dîn ü devletime nice nice hizmet zuhûr ve bürûziyle ve ehass-ı âmâl-i gayret-iştîmâl-i mülûkânem olan şu usât-ı kefare gâ'ilesinin in-şâallâhü te'âlâ karîben hüsn-i indifâ'ı husûsuna muvaffakiyetin me'mûl ve muntazar olduğuna binâ'en bu def'a avâtîf-ı aliyye-i şâhâne ve avârîf-ı behiyye-i pâdişâhânemden inâyet-rîz-i sudûr olan hatt-ı hümayûn-ı mevhibet-makrûn-ı hidîvânem mücebince Mekke-i mükerrreme Şeyhü'l-haremlîğinzimâmı ve Cidde-i ma'mûre Sancağı ilhâkıyla zikr olunan Habeş ve Mora eyâletleri kemâ-kân uhde-i istihâlinde takrîr ve ibkâ ve hakkında ber-kemâl olan teveccühât-ı mehâsin-gâyât-ı hidîvânemin devâm ve istikrârı ol vechile neşr ve inbâ kılınmış olmağın i'lâmen ve te'kîd-i me'mûriyet ve istiklâlini ifhâmen mahsûsan işbu emr-i celîlü'l-kadrim ısdâr ve [boş] ile tesyâr olunmuşdur. İmdi bu âna kadar manassa-ârâ-yı bürûz olan mesâ'î-i ikdâm ve gayretin nezd-i mekârim-vefd-i şâhânemde bi'l-vücûh makbûl ve hakkında der-kâr ve âşikâr olan teveccühât-ı mehâsin-âyât-ı cihân-dârânem derece-i kemâle mevsûl olduğu ma'lûm-ı revîyyet-melzûmun oldukda göreyim seni, zâtında merkûz olan cevher-i hamîyyet ve dirâyet ve mâye-i merdî ve şecâ'at iktizâsı ve me'mûriyet ve istiklâlinin muktezâsı üzre bundan böyle dahı her hâlde sâdıkâne ve hoşmendâne davranup pederin hâlâ Mısır Vâlîsi düstûr-ı vezîrim el-Hâc Mehemed Ali Paşa iclâluhûnun tarafına vâkı' olan tavsiye ve tenbîhi ve me'mûriyetinin muktezâsı üzre Mora Cezîresi derûnunda taraf taraf sevk-i asâkir-i nusret-me'âsir ile usât-ı keferenin kahr ve tedmîrleri emr-i ehemmine derecesiz sa'y ve gayret itmekde olduğun misillü bi-avnihi te'âlâ fî-mâ-ba'd dhhı kemâl-i ikdâm ve berren ve bahren lâzım gelen

mahallerin bir taraftan teshîriyle bir an akdem şu Mora ve usât-ı kefere gâ'ilesinin vakıt ve mevsim geçmeksizin bâ-avn ve inâyet-i Cenâb-ı Bârî bu sene-i mübârekede bitürülmesi çâresini istihsâle bezl-i vüs' u kudret ve evâmir-i celîle-i mülûkânemle muhavvel-i uhde-i hamîyyetin olan ve umûr-ı askerîye teferru' eyleyen bi'l-cümle mesâlihi ber-vefk-i dil-hâh rü'yet ve tesviye iderek hakkında der-kâr ve ân be-ân tezâyüd ve terakkîsi bedîdâr olan hüsn-i enzâr ve teveccühât-ı mekârim-âsâr-ı hidîvânemi bir kat dahı te'yîd ve istikrâra nisâr-ı nakdîne-i cehd ve tâkat ve lâzımü'l-inhâ olah ahvâl ve âsârı pey-â-pey der-bâr-ı saltanatıma tahrîr ve iş'âra müsâra'at eylemen âbında.

Fî evâ'il-i L sene 242.

301.{M.243/28/59}

Mekke-i mükerrime Şeyhü'l-haremlîğinzimâmı ve Cidde-i ma'mûre Sancağı ilhâkıyla Habeş ve Mora Vâlîsi ve bi'l-istiklâl Mısır Donanması ser-askeri olup kemâ-kân uhde-i hamîyyetinde ibkâ ve takrîr kılınan vezîrim el-Hâc İbrahim Paşa iclâluhûya hüküm ki,

Sen ki, vezîr-i hamîyyet-semîr ve müşîr-i müşterî-tedbîr-i müşârun ileyhsin, sen vüzerâ-yı izâm-ı sûtûde-siyer ve vükelâ-yı fihâm-ı marziyyü'l-eserimin kemâl-i hamîyyet ve sadâkat ve umûr-ı âşînâyî ve istikâmet ile şöhret-şî'ârı olup bi'l-vücûh hüsn-i sülûk ve revîyyetin ve şimdiye değin dîn-i mübîn ve Devlet-i aliyye-i ebed-rehînim uğurunda ve husûsiyle kahr ve tenkîl-i eşkıyâ mâddesinde vâkı' olan gayret ve sadâkatin nezd-i me'âlî-vefd-i mülûkânemde ma'lûm ve azharve bundan böyle dahı senden dîn ü devletime nice nice hidmet zuhûr ve Bürûziyle ve ehass-ı âmâl-i gayret-iştîmâl-i mülûkânem olan şu usât-ı kefere gâ'ilesinin in-şâallâhü te'âlâ karîben hüsn-i indifâ'ı husûsuna muvaffakiyetin me'mûl ve muntazar olduğuna binâ'en bu def'a avâtıf-ı aliyye-i şâhâne ve avârıf-ı behiyye-i pâdişâhânemden inâyet-rîz-i sudûr olan hatt-ı hümayûn-ı mevhibet-makrûn-ı hidîvânem mücebince Mekke-i mükerrime Şeyhü'l-haremlîğinzimâmı ve Cidde-i ma'mûre Sancağı ilhâkı ile zikr olunan Habeş ve Mora eyâletleri kemâ-kân uhde-i istihâlinde takrîr ve ibkâ ve hakkında ber-kemâl olan teveccühât-ı mehâsin-gâyât-ı hidîvânemin devâm ve istikrârı ol vechile neşr ve inbâ kılınmış olmağın i'lâmen ve te'kîd-i me'mûriyet ve istiklâlini ifhâmen mahsûsan işbu emr-i celîlü'l-kadrim ısdâr ve [boş] ile tesyâr

olunmuştur. İmdi, bu âna kadar mınassa-ârâ-yı bürûz olan mesâ'î-i ikdâm ve gayretin nezd-i mekârim-vefd-i şâhânemde bi'l-vücûh makbûl ve hakkında der-kâr ve âşikâr olan teveccühât-ı mehâsin-âyât-ı cihân-dârânem derece-i kemâle mevsûl olduğu ma'lûm-ı revîyyet-melzûmun oldukda göreyim sen zâtında merkûz olan cevher-i hamîyyet ve dirâyet ve mâye-i merdî ve şecâ'at iktizâsı ve me'mûriyet ve istiklâlinin muktezâsı üzre bundan böyle dahı her hâlde sâdikâne ve hoşmendâne davranup pederin hâlâ Mısır Vâlisi düstûr vezîrim el-Hâc Mehemed Ali Paşa iclâluhûnun tarafına vâkı' olan tavsiye ve tenbîhi ve me'mûriyetinin muktezâsı üzre Mora Cezîresi derûnunda taraf taraf sevk-i asâkir-i nusret-me'âsir ile usât-ı keferenin kahr u tedmîrleri emr-i ehemmine derecesiz sa'y ve gayret itmekde olduğun misillü bi-avnihi te'âlâ fî-mâ-ba'd dahı kemâl-i ikdâm ve berren ve bahren lâzım gelen mahallerin bir taraftan teshîriyle bir an akdem şu Mora ve usât-ı kefare gâ'ilesinin vakit ve mevsim geçmeksizin bâ-avn u inâyet-i Cenâb-ı Bârî bu sene-i mübârekece bitürülmesi çâresini istihsâle bezl-i vüs' u kudret ve evâmir-i celîle-i mülûkânemle muhavvel-i uhde-i hamîyyetin olan ve umûr-ı askerîye teferru' eyleyen bi'l-cümle mesâlihi ber-vefk-i dil-hâh rû'yet ve tesviye iderek hakkında der-kâr ve ân be-ân tezâyüd ve terakkîsi bedîdâr olan hüsn-i enzâr ve teveccühât-ı mekârim-âsâr-ı hidîvânemi bir kat dahı te'yîd ve istikrâra nisâr-ı nakdîne-i cehd ü tâkat ve lâzımü'l-inhâ olah ahvâl ve âsârı pey-â-pey der-bâr-ı saltanatıma tahrîr ve iş'âra müsâra'at eylemen âbında.

Fî evâ'il-i L sene 243.

302.{M.243/48/464}

Mekke-i mükerreme Şeyhü'l-haremlîğünzimâmı ve Habeş eyâleti ilhâkıyla Cidde-i ma'mûre Sancağı mutasarrıfı olup kemâ-kân uhde-i hamîyyetinde ibkâ ve takrîr kılınan vezîrim el-Hâc İbrahim Paşa iclâluhûya hüküm ki,

Sen ki, vezîr-i hamîyyet-semîr-i müşârun ileyhsin, sen vüzerâ-yı izâm ve vükelâ-yı fihâmımın mezîd hamîyyet ve sadâkat ve umûr-ı âşînâyî ve istikâmet ile şöhet-şi'ârı olarak şimdiye değin dîn-i mübîn ve Devlet-i aliyye-i ebed-rehînim uğurunda vâkı' olan gayret ve sadâkatin nezd-i me'âlî-vefd-i mülûkânemde zâhir ve bundan böyle dahı senden hüsn-i hizmet zuhûru me'mûl olduğuna binâ'en bu def'a avâtıf-ı aliyye-i şâhâne ve avâtıf-ı behiyye-i pâdişâhânemden inâyet-rîz-i sudûr olan hatt-ı hümayûn-ı

mevhibet-makrûn-ı hidîvânem mûcebince Mekke-i mûkerreme Şeyhü'l-haremlîğinzimâmı ve Habeş eyâleti ilhâkıyla Cidde-i ma'mûre sancağı kemâ-kân uhde-i istîhâlinde takrîr ve ibkâ kılınmış olmağın i'lâmen ve te'kîd-i me'mûriyetini ifhâmen rikâb-ı müstetâbımdan işbu emr-i celîlü'l-kadrim ısdâr ve [boş] ile tesyâr olunmuştur. İmdi keyfiyet ma'lûmun oldukda ba'd-ezîn dahı muktezâ-yı reviiyyet ve dirâyetin üzre hakkında der-kâr olan hüsn-i enzâr-ı mekârim-âsâr-ı hidîvânemin tezâyüdini mûcib olur hidemât-ı memdûha vücûda getürmeğe nisâr-ı nakdîne-i cehd ü tâkat eylemen bâbında.

Fî evâ'il-i L sene 244.

303.{M.246/126/835}

Mekke-i mûkerreme Şeyhü'l-haremlîğinzimâmı ve Habeş eyâleti ilhâkıyla Cidde-i ma'mûre Sancağı mutasarrıfı olup kemâ-kân uhde-i hamiiyyetinde ibkâ ve takrîr kılınan vezîrim el-Hâc İbrahim Paşa iclâluhûya hüküm ki,
Sen ki, vezîr-i hamiiyyet-semîr-i müşârun ileyhsin, sen vüzerâ-yı izâm ve vükelâ-yı fihâmımın mezîd-i hamiiyyet ve sadâkat ve umûr-ı âşînâyî ve istikâmet ile şöhet-şi'ârı olarak şimdiye değin dîn-i mübîn ve Devlet-i aliiyye-i ebed-rehînim uğûrunda vâkı' olan gayret ve sadâkatin nezd-i me'âlî-vefd-i mülûkânemde zâhir ve bundan böyle dahı senden hüsn-i hizmet zuhûru me'mûl olduğuna binâ'en bu def'a avâtıf-ı aliiyye-i şâhâne ve avârıf-ı behiiyye-i pâdişâhânemden inâyet-rîz-i sudûr olan hatt-ı hümayûn-ı mevhibet-makrûn-ı hidîvânem mûcebince Mekke-i mûkerreme Şeyhü'l-haremlîğinzimâmı ve Habeş eyâleti ilhâkıyla Cidde-i ma'mûre sancağı kemâ-kân uhde-i istîhâlinde ibkâ ve takrîr kılınmış olmağın i'lâmen ve te'kîd-i me'mûriyetini ifhâmen rikâb-ı müstetâbımdan işbu emr-i celîlü'l-kadr ısdâr ve ibkâ-yı hükm-i hünîfime melfûfen [boş] ile tesyâr olunmuştur. İmdi keyfiyet ma'lûmun oldukda ba'd-ezîn dahı muktezâ-yı reviiyyet ve dirâyetin üzre hareketle hakkında der-kâr olan hüsn-i enzâr-ı mekârim-âsâr-ı hidîvânemin tezâyüdini mûcib olur hidemât-ı memdûha vücûda getürmeğe nisâr-ı nakdîne-i cehd ve tâkat eylemen bâbında.

Fî evâ'il-i L sene 245.

304.{M.246/336/2141}

Mekke-i mükerreme Şeyhü'l-haremligiinzimâmı ve Habeş eyâleti ilhâkıyla Cidde-i ma'mûre Sancağı mutasarrıfı olup kemâ-kân uhde-i hamîyyetinde ibkâ ve takrîr kılınan vezîrim el-Hâc İbrahim Paşa iclâluhûya hüküm ki,

Sen ki, vezîr-i hamîyyet-semîr-i müşârun ileyhsin, sen vüzerâ-yı izâm ve vükelâ-yı fihâmımın mezîd-i hamîyyet ve sadâkat ve umûr-ı âşînâyî ve istikâmet ile şöhet-şi'ârı olarak şimdiye değin dîn-i mübîn ve Devlet-i aliyye-i ebed-rehînim uğurunda vâkı' olan gayret ve sadâkatin nezd-i me'âlî-vefd-i mülûkânemde ma'lûm ve bundan böyle dahı senden her hâlde hüsn-i hidmet zuhûru me'mûl ve meczûm olduğuna binâ'en bu def'a avâtıf-ı aliyye-i şâhâne ve avârıf-ı behiyye-i pâdişâhânemden inâyet-rîz-i sudûr olan hatt-ı hümâyûn-ı mevhibet-makrûn-ı hidîvânem mücebince Mekke-i mükerreme Şeyhü'l-Haremligi inzimâmı ve Habeş eyâleti ilhâkıyla Cidde-i ma'mûre sancağı kemâ-kân uhde-i istihâlinde ibkâ ve takrîr kılınmış olmağın i'lâmen ve te'kid-i me'mûriyetini ifhâmen işbu emr-i celîlü'l-kadrim ısdâr ve ibkâ hükm-i münîfime melfufen [boş] ile tesyâr olunmuşdur. İmdi keyfiyet ma'lûmun oldukça ba'd-ezîn dahı muktezâ-yı revîyyet ve dirâyetin üzre hakkında der-kâr olan hüsn-i enzâr-ı mekârim-âsâr-ı hidîvânemin tezâyüdini mûcib olur hidemât-ı memdûha vücûda getürmeğe nisâr-ı nakdîne-i cehd ü tâkat eylemen bâbında.

Fî evâ'il-i Şevvâl sene 1246.

305.{M.250/295/1237}

Mekke-i mükerreme Şeyhü'l-haremligi inzimâmı ve Habeş eyâleti ilhâkıyla Cidde-i ma'mûre Sancağı mutasarrıfı olup kemâ-kân uhdesine ibkâ ve takrîr kılınan vezîrim el-Hâc İbrahim Paşa iclâluhûya hüküm ki,

Sen ki vezîr-i hamîyyet-semîr-i müşârun ileyhsin, sen Devlet-i aliyyemin bende ve bende-zâdesi olarak senden her hâlde hüsn-i hidmet ve sadâkat zuhûru me'mûl ve melhûz olduğuna binâ'en bu def'a avâtıf-ı aliyye-i şâhâne ve avârıf-ı behiyye-i pâdişâhânemden inâyet-rîz-i sudûr olan hatt-ı hümâyûn-ı mevhibet-makrûn-ı hidîvânem mücebince Mekke-i mükerreme Şeyhü'l-Haremligi inzimâmı ve Habeş eyâleti ilhâkıyla Cidde-i ma'mûre sancağı kemâ-kân uhdende ibkâ ve takrîr kılınmış olmağın i'lâmen ve te'kid-i me'mûriyetini ifhâmen işbu emr-i celîlü'l-kadrim ısdâr ve ibkâ hükm-i münîfime melfûfen [boş] ile tesyâr olunmuşdur. İmdi keyfiyet

ma'lûmun oldukda muktezâ-yı me'mûriyetin üzre hareket ve ibrâz-ı hüsn-i hidmet ve sadâkatle isticlâb-ı teveccühât-ı mekârim-gâyât-ı mülûkâneme nisâr-ı nakdîne-i cehd ü tâkat eylemen bâbında.

Fî evâhir-i Za sene 248.

306.{M.250/60/531}

Hâlâ Habeş Vâlisi ve Cidde Sancağı Mutasarrıfı Vezîrim İbrahim Paşa iclâluhûya hüküm ki,

Sen ki vezîr-i müşârun ileyhsin, sen Devlet-i aliyye-i ebediyü'd-devâmımın vezîr-i sûtûde-zamîri ve saltanat-ı seniyye-i sermediyyü'l-kıyâmımın bende ve bende-zâdesi bulunduğun ecilden hakkında ez-ser-nev teveccühât-ı mekârim-gâyât-ı pâdişâhânem zuhûriyle Mukâta'ât Hazînesi'nden zabt ve idâre olunmakda olan Adana eyâletinin ber-vech-i muhassillik uhdene ihâle olunmasına dâ'ir bu def'a âdâb-ı sıdk ve ubûdiyet üzre vukû' bulan istid'â ve iltimasına binâ'en hakkında müsâ'ade-i mahsûsa-i şehen-şâhânem sezâvâr kılınarak avâtıf-ı Şâmil etü'l-avârıf-ı mülûkânemden şeref-efzâ-yı sahîfe-i sudûr olan hatt-ı hümâyûn-ı mevhibet-makrûn-ı şeh-r-yârânem mantûk-ı münîfi üzre zikr olunan Adana eyâleti muhassillik vechile sana der'uhde ve ihâle kılınmış olmağla vüsûl-i fermân-ı me'âlî-unvân-ı şâhânemde eyâlet-i mezkûreyi tarafından munsıf ve mu'tedil mütesellimle idâre iderek zât-ı hilâfet-simât-ı mülûkâneme vedî'a-i Hazret-i Hâliku'l-berâyâ olan ahâlî ve fukarâ ve aceze ve re'âyânın bi'l-vücûh esbâb-ı refâh ve râhatlarını istikmâl ve Adana Câddesi'nin husûl-i emniyetle ebnâ-yı sebîlin ve bâ-husûs huccâc-ı zevi'l-ibtihâcın kemâl-i selâmet ve huzûr-ı taviyyetle âmed şudları vesâ'ilini istihsâle dikkat ve cümle üzerine bast-ı cenâh-ı re'fet ve neşr-i me'âsir-i şefkat ve adâlet eyleyerek taraf-ı müstecmi'ü'l-mecd ve'sş-şeref-i şehen-şâhânem için herkesden da'avât-ı hayriyye isticlâbı emr-i ehemmine bezl-i makderet ve her hâlde şerî'at-i mutahhara-i Cenâb-ı Seyyidü'l-mürselîne tevessül ve temessük ile kâffe-i husûsâtı ahkâm-ı münîfe-i şer'-i şerîfe tatbîk ve rızâ-yı sa'd-iktizâ-yı mülûkâneme tevfik iderek hüsn-i tesviye ve temşiyete sarf-ı reviiyyet ve eyâlet-i mezkûre muhassillik emvalînin dahi vakt u zemâniyle tahsîl ve hazîne-i mezkûreye tesbîline mübâderet eylemen fermânım olmağın mahsûsan işbu emr-i celîlü'l-kadrim ısdâr ve [boş] ile tesyâr

olunmuştur. İmdi, keyfiyyet ma'lûmun oldukda ber-vech-i meşrûh amel ve hareketle senden muntazar-ı şâhânem olan hayr-hâhî ve sadâkat ve kâr-âşinâyî ve fetânet levâzımını ibrâz ve ızhâr ile teveccühât-ı me'âlî-simât-ı pâdişâhânemi istikrâra nisâr-ı nakdîne-i cehd ü iktidâr eylemen bâbında.

Fî evâsıt-ı Z sene 248.

307.{M.250/187/1389}

Mekke-i mükerre Şeyhü'l-haremlîğive Cidde-i ma'mûre Sancağı inzimâmı ile Habeş ve ber-vech-i muhassılık Adana eyâletleri Vâlisi olup kemâkân uhdesinde ibkâ ve takrîr kılınan vezîrim el-Hâc İbrahim Paşa iclâluhûya hüküm ki,

Sen ki, vezîr-i hamîyyet-semîr-i müşârun ileyhsin, sen vüzerâ-yı izâmım miyânında kâr-güzârî ve dirâyet ve âsâr-ı rüşd-i revîyyetle mevsûf bu def'a vâkı' olan teveccühât-ı hümâyûn-ı meyâmin-makrûn-ı mülûkânemde avâtıf-ı aliyye-i Şâmil etü'l-ekârim-i şâhâne ve avârıf-ı behiyye-i kâmiletü'l-mekârim-i pâdişâhânemden mevhîbet-rîz-i sudûr olan hatt-ı hümâyûn-ı mekârim-nümûn-ı şehen-şâhânem mücebince Mekke-i mükerre Şeyhü'l-haremlîğive Cidde-i ma'mûre Sancağı inzimâmı ile Habeş ve ber-vech-i muhassılık Adana eyâletleri kemâ-kân uhdende[s188] ibkâ ve takrîr kılınmış olmağla zabt u rabt-ı memleket ve himâyet ü siyânet-i ahâlî ve ra'îyyet emr-i ehemmine ihtimâm ve dikkat ve Adana eyâleti kemâ fi's-sâbıktarafından mansûb mütesellimle idâre iderek zât-ı zılliyet-âyât-ı pâdişâhâneme vedî'a-i Hazret-i Hâlikü'l-berâyâ olan ahâlî ve sekenesinin her hâlde refâh u râhatları ve Adana Câddesi'nde ebnâ-yı sebîlin ve bâ-husûs huccâc-ı zevî'l-ibtihâcın kemâl-i selâmet ve huzûr-ı taviyyetle âmed şud ve emniyetleri esbâb ve vesâ'ilini istikmâle dikkat ve cümle üzerine bast-ı cenâh-ı re'fet ve neşr-i me'âsir-i şefkat ve adâlet eyleyerek taraf-ı müstecmi'ü'l-mecd ve's-şeref-i şehen-şâhânem için herkesden isticlâb-ı da'avât-ı hayriyyeye bezl-i vüs' u makderet ve her hâlde hâbl-i mefîn şer'at-i mutahhara-i Cenâb-ı Seyyidü'l-mürselîne tevessül ve temessük ile herbir mâddeyi ahkâm-ı şer'-i şerîfe tatbîk ve rızâ-yı sa'd-iktizâ-yı mülûkâneme tevîk iderek hüsn-i tesviye ve temşiyetine sarf-ı revîyyet ve Adana eyâleti muhassılık mâlının dahı vakt u zemâniyle mukâta'at hazînesine tesbîline mübâderet eylemen fermânım olmağın i'lâmen ve te'kîd-i me'mûriyetini ifhâmen mahsûsan

işbu emr-i celîlü'l-kadrim ısdâr ve ibkâ hükm-i münîfime matviyyen [boş] ile tesyâr olunmuştur. İmdi, keyfiyyet ma'lûmun oldukda ber-vech-i meşrûh amel ve hareketle âsâr-ı hayr-hâhî ve sadâkat levâzımını ibrâz ve ızhâra sarf-ı gecîne-i miknet ve lâzm olan ahvâl ve âsâr-ı der-bâr-ı mülûkâneme tahrîr ve inhâya müsâra'at eylemen bâbında.

Fî evâ'il-i L 249.

308.{M.251/113/198}

Mekke-i mükerreme Şeyhü'l-haremligive Cidde-i ma'mûre Sancağı inzimâmıyla Habeş ve ber-vech-i muhassılık Adana Vâlisi olup kemâ-kân uhdesinde ibkâ ve takrîr kılınan vezîrim el-Hâc İbrahim Paşa iclâluhûya hüküm ki,
Sen ki vezîr-i müşârun ileyhsin, sen vüzerâ-yı izâmım miyânında kâr-güzârî ve dirâyet ve âsâr-ı rüşd ü reviiyyetle mevsûf olduğuna binâ'en bu def'a vâkı' olan teveccühât-ı hümâyûn-ı meyâmin-makrûn-ı mülûkânemde avâtıf-ı aliyye-i şâmil etü'l-ekârim-i şâhâne ve avârıf-ı behiyye-i kâmiletü'l-mekârim-i pâdişâhânemden mevhibet-rîz-i sudûr olan hatt-ı hümâyûn-ı mekârim-nümûn-ı şehen-şâhânem mûcebince zikr olunan Mekke-i mükerreme Şeyhü'l-haremligive Cidde-i ma'mûre Sancağı inzimâmı ile Habeş ve ber-vech-i muhassılık Adana eyâletleri uhdende ibkâ ve takrîr kılınmış olmağla, kemâ-kân zabt u rabt-ı memleket ve himâyet ve siyânet-i ahâlî ve ra'iiyyet emr-i ehemmine ihtimâm ve dikkat ve Adana eyâleti ke'l-evvel tarafından mansûb mütesellimle idâre iderek zât-ı hilâfet-simât-ı mülûkâneme vedî'a-ı Hazret-i Hâliku'l-berâyâ olan ahâlî ve sekenesinin bi'l-vücûh esbâb-ı refâh ve râhatları ve Adana Câddesi'nden ebnâ-yı sebîlin ve bâ-husûs huccâc-ı zevi'l-ibtihâcın kemâl-i selâmet ve huzûr-ı taviyyetle âmed şud ve emniyetleri vesâ'ilini istihsâle dikkat ve cümle üzerine bast-ı cenâh-ı re'fet ve neşr-i me'âsir-i şefkat ve adâlet eyleyerek taraf-ı müstecmi'ü'l-mecdi ve's-şeref-i şâhânem için herkesden isticlâb-ı da'avât-ı hayriyyeye bezl-i vüs' u makderet ve her hâlde şerî'at-i mutahhara-i Cenâb-ı Seyyidü'l-mürselîne tevessül ve temessük ile kâffe-i husûsâtı ahkâm-ı münîfe-i şer'-i şerîfe tatbîk ve rızâ-yı sa'd-iktizâ-yı mülûkâneme tevfiik iderek hüsn-i tesviye ve temşiyetine sarf-ı reviiyyet ve Adana eyâleti muhassılık mâlının dahı vakt u zemâniyle asâkir-i mansûrem hazînesine tesbîline mübâderet

eylemen fermânım olmağın i'lâmen ve te'kîd-i me'mûriyetini ifhâmen mahsûsan işbu emr-i celîlû'l-kadrim ısdâr ve ibkâ hükm-i münîfime matviyyen [boş] ile tesyâr olunmuştur İmdi keyfiyyet ma'lûmun oldukda ber-vech-i meşrûh amel ve hareketle âsâr-ı hayr-hâhî ve sadâkat levâzımını ibrâz ve ızhâra sarf-ı gencîne-i miknet eylemen bâbında.

Fî evâ'il-i L sene 250.

309.{M.251/200/391}

Mekke-i mükerreme Şeyhü'l-haremlîğive Cidde-i ma'mûre Sancağı inzimâmıyla Habeş ve ber-vech-i muhassillik Adana Vâlisi olup kemâ-kân uhdesinde ibkâ ve takrîr kılınan vezîrim el-Hâc İbrahim Paşa iclâluhûya hüküm ki,
Sen ki, vezîr-i müşârun ileyhsin, sen vüzerâ-yı izâmım miyânında kâr-güzârî ve reviiyyet ve âsâr-ı rüşd ü dirâyetle muttasıf olduğuna binâ'en bu def'a vâkı' olan teveccühât-ı hümâyûn-ı meyâmin-makrûn-ı mülûkânemde avâtıf-ı aliyye-i Şâmil etü'l-ekârim-i şâhâne ve avârıf-ı behiyye-i kâmiletü'l-mekârim-i pâdişâhânemden mevhibet-rîz-i sudûr olan hatt-ı hümâyûn-ı mekârim-nümûn-ı şehen-şâhânem mücebine zikr olunan Mekke-i mükerreme Şeyhü'l-haremlîğive Cidde-i ma'mûre Sancağı inzimâmı ile Habeş ve ber-vech-i muhassillik Adana eyâletleri uhdende ibkâ ve takrîr kılınmış olmağla kemâ-kân zabt u rabt-ı memleket ve himâyet ve siyânet-i ahâlî ve ra'iiyyet emr-i ehemmine ihtimâm ve dikkat ve Adana eyâletleri uhdende ibkâ ve takrîr kılınmış olmağla kemâ fi's-sâbık zabt u rabt-ı memleket ve himâyet ve siyânet-i ahâlî ve ra'iiyyet husûslarına ikdâm ve gayret ve Adana eyâleti ke'l-evvel tarafından mansûb mütesellimle idâre iderek zât-ı zılliyyet-âyât-ı pâdişâhâneme vedî'a-i Hazret-i Hâliku'l-berâyâ olan ahâlî ve sekenesinin her hâlde refâh u râhatları ve Adana Câddesi'nden ebnâ-yı sebîlin ve bâ-husûs huccâc-ı zevi'l-ibtihâcın kemâl-i selâmet ve huzûr-ı taviyyetle âmed şud ve emniyetleri esbâb ve vesâ'ilini istikmâle dikkat ve cümle üzerine bast-ı cenâh-ı re'fet ve neşr-i me'âsir-i şefkat ve adâlet eyleyerek taraf-ı müstecmi'ü'l-mecdi ve ş-şeref-i şehen-şâhânem için herkesden isticlâb-ı da'avât-ı hayriyyeye bezl-i vüs' u makderet ve her hâlde habl-i metîn-i şerî'at-i mutahhara-i Cenâb-ı Seyyidü'l-mürselîne tevessül ve temessük ile herbir mâtdeyi ahkâm-ı şer'-i şerîfe tatbîk ve rızâ-yı sa'd-iktizâ-yı mülûkâneme tevfiğ iderek hüsn-i tesviye ve temşiyetine sarf-ı reviiyyet ve Adana eyâleti muhassillik

mâlinin dahı vakt u zemâniyle asâkir-i mansûrem hazînesine tesbîline mübâderet eylemen fermânım olmağın i'lâmen ve te'kîd-i me'mûriyetini ifhâmen mahsûsan işbu emr-i celîlü'l-kadrim ısdâr ve ibkâ hükm-i münîfime matviyyen [boş] ile tesyâr olunmuşdur. İmdi, keyfiyyet ma'lûmun oldukda ber-vech-i meşrûh amel ve hareketle ızhâr-ı âsâr-ı hayr-hâhî ve sadâkat-nisâr-ı nakdîne cehd ve tâkat eylemen bâbında. Fî evâ'il-i L sene 251.

310.{M.252/15/81}

Mekke-i mükەرreme Şeyhü'l-haremligive Cidde-i ma'mûre Sancağı inzimâmıyyla Habeş ve ber-vech-i muhassillık Adana Vâlisi olup kemâ-kân uhdesinde ibkâ ve takrîr kılınan vezîrim el-Hâc İbrahim Paşa iclâluhûya hüküm ki,
Sen ki vezîr-i müşârun ileyhsin, sen vüzerâ-yı izâmım miyânında kâr-güzârî ve reviiyyet ve âsâr-ı rüşd ü dirâyetle muttasıf olduğuna binâ'en bu def'a vâkı' olan teveccühât-ı hümâyûn-ı meyâmin-makrûn-ı mülûkânemde avâtıf-ı aliyye-i Şâmil etü'l-ekârim-i şâhâne ve avârıf-ı behiyye-i kâmiletü'l-mekârim-i pâdişâhânemden mevhîbet-rîz-i sudûr olan hatt-ı hümâyûn-ı mekârim-nümûn-ı şehen-şâhânem mûcebince zikr olunan Mekke-i mükەرreme Şeyhü'l-haremligive Cidde-i ma'mûre Sancağı inzimâmıyyla Habeş ve ber-vech-i muhassillık Adana eyâletleri uhdende ibkâ ve takrîr kılınmış olmağla kemâ-fi's-sâbık zabt u rabt-ı memleket ve himâyet ve siyânet-i ahâlî ve ra'iiyyet husûslarına ikdâm ve gayret ve Adana eyâleti ke'l-evvel tarafından mansûb mütesellimle idâre iderek zât-ı zılliyyet-âyât-ı pâdişâhâneme vedî'a-i Hazret-i Hâlikü'l-berâyâ olan ahâlî ve sekenesinin her hâlde refâh u râhatları ve Adana Câddesi'nden ebnâ-yı sebîlin ve bâ-husûs huccâc-ı zevi'l-ibtihâcın kemâl-i selâmet ve huzûr-ı taviyyetle âmed şud ve emniyetleri esbâb ve vesâ'ilini istikmâle dikkat ve cümle üzerine bast-ı cenâh-ı re'fet ve neşr-i me'âsir-i şefkat ve adâlet eyleyerek taraf-ı müstecmi'ü'l-mecdi ve's-şeref-i şâhânem için herkesden isticlâb-ı da'avât-ı hayriyyeye bezl-i vüs' u makderet ve her hâlde habl-i metîn-i şerî'at-i mutahhara-i Cenâb-ı Seyyidü'l-mürselîne tevessül ve temessük ile her mâddeyi ahkâm-ı münîfe-i şer'-i şerîfe tatbîk ve rızâ-yı sa'd-iktizâ-yı mülûkâneme tevfiik iderek hüsn-i tesviye ve temşiyetine sarf-ı reviiyyet ve Adana eyâleti muhassillık mâlinin dahı vakt u zemâniyle asâkir-i mansûre hazînesine tesbîline mübâderet

eylemen fermânım olmağın i‘lâmen ve te’kîd-i me’mûriyetini ifhâmen işbu emr-i celîlû’l-kadrim ısdâr ve ibkâ hükmi münîfime matviyyen [boş] ile tesyâr olunmuştur. İmdi keyfiyyet ma‘lûmun oldukda ber-vech-i meşrûh amel ve hareketle âsâr-ı hayr-hâhî ve sadâkat-nisâr-ı nakdîneye cehd ve tâkat eylemen bâbında.

Fî evâ’il-i L sene 52.

311.{M.254/126/747}

Şeyhü’l-Haremlî-i Mekke-i mükerrime me’mûriyet-i celîlesi inzimâmıyla Cidde Vâlîsi olup bu def‘a Habeş eyâleti dahı ilhâkan uhdesine tevcîh ve ihsân kılınan vezîrim el-Hâc Osman Paşa iclâluhûya hüküm ki,

Sen ki, vezîr-i hamîyyet-semîr-i müşârun ileyhîsin, sen gayret ve dirâyetle muttasîf vüzerâ-yı izâm-ı marziyyü’l-fi‘âlden olarak şimdiye kadar me’mûr ve müstahdem olduğun hidemâtda ve ale’l-husûs şeyhü’l-haremlî me’mûriyet-i celîlesiyle Cidde eyâletinin ber-vefk-i rızâ hüsn-i idâresi emr-i ehemminde zuhûra gelen ikdâm ve ihtimâmın nezd-i ilhâm-vefd-i mülûkânemde ma‘lûm ve âşîkâr ve bundan böyle dahı senden rızâ-yı meyâmin-irtizâ-yı mülûkâneme ve iktizâ-yı vakt u hâle muvâfık ve kavânîn-i mü’essese-i adliyyeye mutâbık hidemât-ı mebrûre ve mesâ’î-i meşkûre zuhûru meczûm ve bedîdâr idüğüne binâ’en işbu bin iki yüz elli yedi senesi Rebî‘ü’l-âhîrinin yigirmi üçüncü gününde avâtıf-ı alîyye-i şâhâne ve avârıf-ı behiyye-i pâdişâhânemden şeref-efzâ-yı sünûh ve sudûr olan emr-i hümayûn-ı şevket-makrûn-ı şehen-şâhânem mücebine zikr olunan Habeş eyâleti dahı ilhâkan uhde-i istihâline tevcîh ve ihsân kılınmış olmağla mecbûr ve hutûr? olduğun kemâl-i mehâmm-şînâsı ve revîyyet ve gayret ve hamîyyet muktezâsı ve me’mûriyetinin iktizâsı üzre sâlifü’z-zikr Habeş eyâletini dahı ilhâkan idâre idüp ahâlî ve sekenesinin ehass-ı matlûb-ı ma‘delet-mashûb-ı şâhâne ve netîce-i âmâl-i adâlet-iştîmâl-i pâdişâhânem olduğun ve muktezâ-yı nasfet ve hakkâniyet bulunduğu üzre himâyet ve siyânet ve emniyet ve ma‘mûriyetleri mevâdd-ı matlûb ve marziyyesine dikkat ve gayret ve bâ’is-i selâmet-i dâreyn olan şerî‘at-i mutahharaya tevessül ve temessük iderek ve cümle üzerine bast-ı cenâh-ı re’fet ve neşr-i me’âsir-i şefkat ve adâlet eyleyerek taraf-ı müstecmi‘ü’l-mecdi ve’ş-şeref-i şehîr-yârânem içün herkesden isticlâb-ı

da'avât-ı hayriyyeye mübâderet ve'l-hâsıl Habeş vâlîliğine müteferri' olan kâffe-i mevâddın dahı mihver-i lâyıkında rü'yet ve idâresine bezl-i mâ-hasal-ı liyâkat eylemen fermânım olmağın i'lâmen ve me'mûriyetini ifhâmen Dîvân-ı hümâyûnumdan mahsûsan işbu emr-i celîlü'l-kadrim ısdâr ve tesyâr olunmuşdur. İmdi, keyfiyyet ma'lûm-ı hamiiyet-melzûmun oldukda ber-minvâl-i muharrer amel ve hareketle [s.127] hakkında der-kâr olan mehâsin-i teveccühât-ı mülûkânemi bir kat dahı tezyîd ve te'yîde sarf-ı sa'y-i bî-şumâr ve lâzımü'l-inhâ olan ahvâl ve âsârı pey-der-pey der-bâr-ı şevket-karâr-ı pâdişâhâneme tahrîr ve iş'âr eylemen bâbında. Fî evâ'il-i Ca sene 257.

312.{M.256/8/24}

Hâlâ Şeyhü'l-Haremlîk-i Mekke-i mükerrime me'mûriyet-i celîlesi ve Habeş eyâleti inzimâmıyla Cidde Vâlîsi vezîrim el-Hâc Osman Paşa iclâluhûa hüküm ki, Sen ki, vezîr-i dirâyet-semîr-i müşârun ileyhsin, sen vüzerâ-yı izâm-ı marziyyü'l-fi'âlim beyninde mezîd-i kâr-âgâhî ve dirâyet ve kemâl-i mehâmmmm-âşinâyî ve dirâyet ile ma'rûf ve müştahir asdikâ-yı vüzerâ-yı izâmımdan olarak şimdiye değin me'mûr ve müstahdem olduğun hidemâtta ve be-tahsîs bir müddetden berü Şeyhü'l-Haremlîk-i Mekke-i mükerrime hizmet-i celîlesine müteferri' mevâddın ve Cidde eyaletinin hüsn-i idâresi emrinde manassa-ârâ-yı Bürûz olan âsâr-ı ikdâm ve ihtimâmın nezd-i ilhâm-vefd-i mülûkânemde ma'lûm ve bedîdâr ve bundan böyle dahı senden her hâlde rızâ-yı meyâmin-irtizâ-yı mülûkâneme muvâfık ve îcâb-ı vakt u hâle mutâbık hidemât-ı ber-güzîde zuhûru meczûm ve âşikâr idüğüne binâ'en avâtıf-ı aliyye-i şâhâne ve avârıf-ı behiyye-i pâdişâhânemden mevhibet-efzâ-yı sünûh ve sudûr olan emr-i hümâyûn-ı şevket-makrûn-ı şehir-yârânem mücebince zikr olunan Şeyhü'l-Haremlîk-i Mekke-i mükerrime hizmet-i celîlesi ve Habeş eyâleti inzimâmıyla Cidde eyâleti kemâkân uhde-i istihâlinde [ibkâ ve] takrîr kılınmış olmağla mecbûl ve meftûr olduğun dirâyet ve reviiyyet muktezâsı ve me'mûriyetinin iktizâsı ve senden me'mûl ve muntazar-ı şâhânem olduğu üzere ba'd-ezîn dahı muhavvel-i uhde-i liyâkatin olan mahallin hüsn-i idâresiyle ahâlî ve sâ'irenin sâye-i mekârim-vâye-i mülûkânemde vikâye-i asâyiş ve istirâhat ve huzûr-ı refâhiyetleri esbâb ve vesâ'ilini bi'l-istikmâl taraf-ı müstecmi'ü'l-mecdi ve's-şeref-i şehir-yârenem

içün cümleden da'avât-ı hayriyye isticlâbına leyl ü nehâr ikdâm ve bezl-i revîyyet eylemen fermânım olmağın i'lâmen ve takrîr-i me'mûriyetini ifhâmen Dîvân-ı hümayûnumdan mahsûs işbu emr-i celîlü'l-kadrim ısdâr ve bâ'is-i burhân ve behcet olmak üzre hil'at-i fâhire dahı tesyâr olunmuşdur. İmdi keyfiyyet ma'lûm-ı revîyyet-melzûmun oldukda ber-minvâl-i muharrer amel ve hareketle me'mûl ve muntazar-ı şâhânem olan âsâr-ı revîyyet-mendi ve hamîyyeti ba'd-ezîn dahı ibrâz ve ızhâr ve ol vechile hakkında der-kâr olan teveccühât-ı mekârim-gâyât-ı mülûkânemi bir kat dahı tezyîd ve te'yîde âsâr-ı nakdîne vüs' ü iktidâr ve lâzımü'l-inhâ olan ahvâl ve âsârı pey-der-pey der-bâr-ı şevket-karârıma tahrîr ve iş'âr eylemen bâbında.

Fî evâ'il-i Za sene 60.

4. SONUÇ

Osmanlı Arşivi'ndeki mazemeler ve özellikle Mühimme defterleri üzerinde çalışırken rastladığı belgeler bu arşiv ne kadar büyük değer olduğunu yakından görmüş oldum. Bu da Osmanlının büyüklüğünün bir göstergesidir.

Osmanlı Devleti güney siyasetinde Habeş eyaletin önemli yer almaktaydı. Bu önem hem doğu ticareti hem de kutsal toprakların korumasından kaynaklandığını hiç bir şüphe yoktur. Ayrıca bu bölgedeki varlığını sürdürümeye çalışan müslümanların Osmanlılardan yardım istemesi daha da önem katmıştır.

Tez konusuna gelince, Osmanlı Devleti 1555'de Habeş eyaleti kuruluşu ile Sudan'daki hakimiyetinin temelleri koymuş oldu. Bu dönemdeki hakimiyet Sudan'ın doğu ve bazı kuzey bölgelerinde sınırlı kalıp sonraki dönemlerde (1821) bütün sudan toprakları Osmanlı hakimiyetine girmiş olalcak.

Bu çalışma Osmanlı Arşivi'nde Sudan ile alakalı ilk çalışma olmadığına rağmen Mühimme defteri üzerinde yapılan tek çalışmadır. Bu çalışmanın sonucunda ilerde arşivin diğer tasnifları taraması ve Sudan ile alakalı belgeleri değerlendirmesinin gerekli olduğu farkına vardık. Ayrıca çalışmada Habeş eyaleti kapsamında bulunan diğer Afrika ülkelerin tarihiyle ilgili bilgi sahip olamamı sağlamıştır.

Bu çalışma benim için inanılmaz bir tecrübe katmıştır. Daha fazlası bu alını sevdirmiş, ve gelecekte gerek Sudan gerek diğer Afrika ülkeleri üzerinde araştırma ve projalar yapmaya teşvik etmektedir. Nihayet olarak bu çalışma bana inanılmaz faydesi olduğu gibi ilim dünyasına da katkı vermesini temenni ediyorum.

5. BİBLİYOGRAFYA

I. KAYNAKLAR

a- Boa, Divan-I Hümayun Mühimme Defterleri

MD, 2, sene 963-964 (1555-1556)
 MD, 7, sene 975-976 (1567-1568)
 MD, 12, sene 990-991 (1582-1583)
 MD, 16, sene 979 (1571)
 MD, 21, sene 980 (1571)
 MD, 24, sene 981-982 (1573-1574)
 MD, 26, sene 982 (1574)
 MD, 28, sene 984 (1576)
 MD, 30, sene 985 (1577)
 MD, 39, sene 987-988 (1579-1580)
 MD, 40, sene 987 (1579)
 MD, 42, sene 987-989 (1579-1581)
 MD, 43, sene 988 (1580)
 MD, 48, sene 990-991 (1582-1583)
 MD, 50, sene 991-993 (1583-1585)
 MD, 66, sene 997-998 (1588-1589)
 MD, 69, sene 1000-1001 (1591-1592)
 MD, 110, sene, 1108-1110, (1696-1698)

b- Seyahatnâme Ve Tarihler

EVLİYA ÇELEBİ (2011), *Seyahatnâme*, hzr. Sayit Ali Karaman, 10. Kitap, 2. Cilt, İstanbul.
 GELEBULU Âlî Mustafa, (1994), *Künhü'l-ahbâr*, Hrz. Mustafa isen, Nûru-ı Osmaniye Kütüphanesi, nu. 3409.

II- ARAŞTIRMA VE İNCELEME ESERLER

a- Kitaplar

BAŞBAKANLIK Osmanlı Arşivi, (1994), **5 Numaralı Mühimme Defteri**, (957/ 1565-1566), Özet ve İndeks, Başbakanlık Osmanlı Arşivi Daire Başkanlığı, Ankara.
 BAŞBAKANLIK Osmanlı Arşivi, (1994), **3 Numaralı Mühimme Defteri**, (966-968 / 1555-1556) Özet ve tarskripsiyon, Osmanlı Arşivi Daire Başkanlığı, Ankara.
 BAŞBAKANLIK Osmanlı Arşivi, (1998), **7 Numaralı Mühimme Defteri**, (975-976/ 1567-1569), Özet, Transkripsiyon ve İndeks, Osmanlı Arşivi Daire Başkanlığı, Ankara.
 İHSAN Yusuf Genç ve Diğerleri, (2010), **Başbakanlık Osmanlı Arşivi Rehberi**, Osmanlı Arşivi Daire Başkanlığı, İstanbul.

KARACAKAYA Recep ve diğeri, (2013), **Osmanlı İdaresinde Sudan**, Başbakanlık Osmanlı Arşivi Daire Başkanlığı, SEÇİLOFSET, İstanbul.

MAKKİ ŞUBEYKE, (1964), **es-Sudan Abra'l-kurun**, Lecnet-talif, Kahire.

NUAM ŞUKEYR, (1981), Tarihi's-Sudan, Dare'l-cil, Beyrut.

ORHONLU Cengiz, (1996), **Osmanlı İmparatorluğunun Güney Siyaseti: Habeş Eyaleti**, Türk Tarih Kurumu, Ankara.

SAMIYA BEŞİR, (2005), **Târîh'u Memleketü'l-Küş**, Dar al-Asiqqa, Hartum.

b- Makaleler

KÜÇÜK Cevdet (1996), **Habeş Eyaleti Maddesi**, Türkiye Diyanet Vakfı İslam Ansiklopedisi, cilt: 14, İstanbul .

Mehmet Aykaç, (1996), **Func Maddesi**, Türkiye Diyanet Vakfı İslam Ansiklopedisi, , cilt: 13, İstanbul.

S. KÜTÜKOĞLU Mübahat (2006), **Mühimme Maddesi**, Türkiye Diyanet Vakfı, İslam Ansiklopedisi, cilt: 31, İstanbul.

AFRICA IN ANTIQUITY, "**The Art of Ancient Nubia and Sudan**", The Brooklyn Museum. New York, September 30-December 31.1978, P.26-36.
<http://centerformaat.com/files/Africa-in-Antiquity-the-Arts-of-Ancient-Nubia-and-Sudan-v-1.pdf> , Erişim tarihi 12.09.2017.

ISMA'IL KUSHKUSH "**Ancient Kingdoms in Land of War**",
 31.03. 2013, <http://www.nytimes.com/2013/04/01/world/africa/in-sudan-archaeologists-unearth-ancient-kingdoms.html?mcubz=0>
 Erişim tarihi, 12.09.2017.

MİRAK-WEISSBACH Muriel, "**The history of the Nile regio**",
 24.11.1995, https://www.larouchepub.com/eiw/public/1995/eirv22n24-19950609/eirv22n24-19950609_019-the_history_of_the_nile_region.pdf
 , Erişim tarihi 12.09.2017.

6. ÖZGEÇMİŞ

Kişisel Bilgiler

Adı ve Soyadı: TARIG IDRIS ABDALLA GABREEL

Uyruk : SUDAN

Doğum yeri ve tarihi: SUDAN 1.1.1989

Eğitim Durumu

örte okul : abubakır okulu 2006.

Lise : inkas numuziciya 2009.

Lisan : Hartum üniversitede mezuniyet 2013.

Yüksek lisans: Mimar Sinan üniversitesinde yüksek lisans yapmaktıym 2015.

İş Deneymi :

Nahrul ataa derneğinde başkanlık yaptım 2011-2012.

Hartum üniversitesinde fikri muasir derneğine başkanlık yaptım 2012-2013.

İstanbuldaki Sudan öğrenci derneğinin dış ilişkileri Sekerterliği 2016.

İstanbuldaki Sudan Topluluğun Spor Sekerterliğin 2017.

İletişim

Telefon: 05342140814

E- posta: tedris12gmail.com